

СРПСКА

ПРЕЧ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 33 ● 25. НОВЕМБАР 1991. ● 50 ДИН

КОКАРДОМ НА САМО СРПСКА СРБИНА СПАСАВА ШАХОВНИЦУ

ИТАЛИЈА 2200 ИТ, ФРАНЦУСКА 6,30 ФРФ, ШВАЈЦАРСКА 3,50 СФР, ШВЕДСКА 25 SEK, АУСТРИЈА 30 ШС, СР НЕМАЧКА 5,80 ДЕМ, БЕЛГИЈА 40 БФР, ХОЛАНДИЈА 4 НФЛ, ГРЧКА 500 ДРД, НОРВЕШКА 25 НОК, ДАНСКА 25 ДЕК

2.

1.

3.

СРПСКА ГАРДА

Многи припадници Српске гарде су рањени или су погинули на фронтovima широм наше земље. Позивамо све присталице идеје за формирање Српске Војске, да према својим могућностима уплате добровољан прилог на рачун:

СРПСКА ГАРДА
Број: 60811-620-16-613/20-018-959-032
или ДЕВИЗНИ РАЧУН
Број: 60811-620-16-302-09-5510885
Беобанка Београд

Прикупљена помоћ користиће се за куповину опреме и лекова за гардисте на фронту као и за помоћ породицама погинулих и рањених гардиста.

По жељи чланова Српске гарде ликови и дело погинулих команданата Српске гарде Ђорђа Божовића Гишке и Бранислава Матића Белог улазе у незаборав.

Преко штаба Српске гарде можете поручити:

- 1. Видео касету „ГИШКА И БЕЛИ“ — по цени од ..... 350 дин.
- 2. Видео касету „Смотра СРПСКЕ ГАРДЕ у Такову“ ..... 350 дин.
- 3. Фотографија Ђорђа Божовића Гишке 24x30 ..... 100 дин.
- 4. Свечани амблем за униформу СРПСКЕ ГАРДЕ ..... 100 дин.
- 5. Мајице Српске Гарде (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8)

Мајице су у величинама М, Л, ХЛ и у више боја ..... 300 дин.
Сви производи се могу наручити поужећем на телефон:
011/467-315, 345-438, 559-588, 620-891
или поручбеницом на адресу: Божовић, Кирила Савића 6, 11000 Београд

ПОРУЧБЕНИЦА

Неопозиво наручјем ком. _____

Под бројем _____

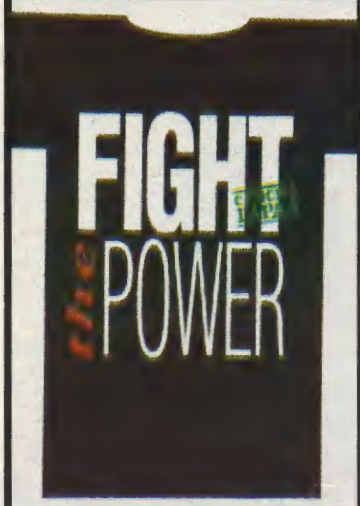
Наручене предмете и трошкове поштарине платићу поштару ПОУЗЕЋЕМ!

име и презиме _____

место и поштански број _____

улица и број _____

4.

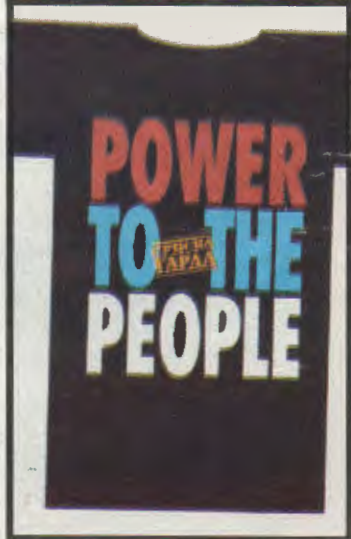
5.

6.

7.

8.

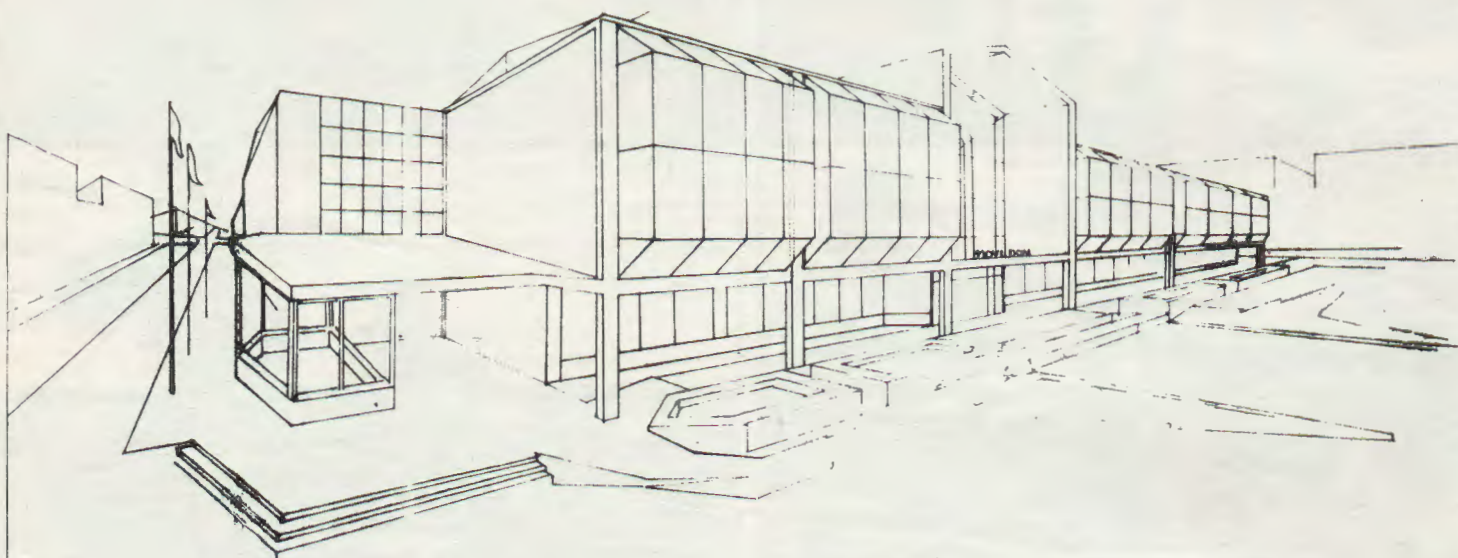

фотосл. Никола ШОЛАГА

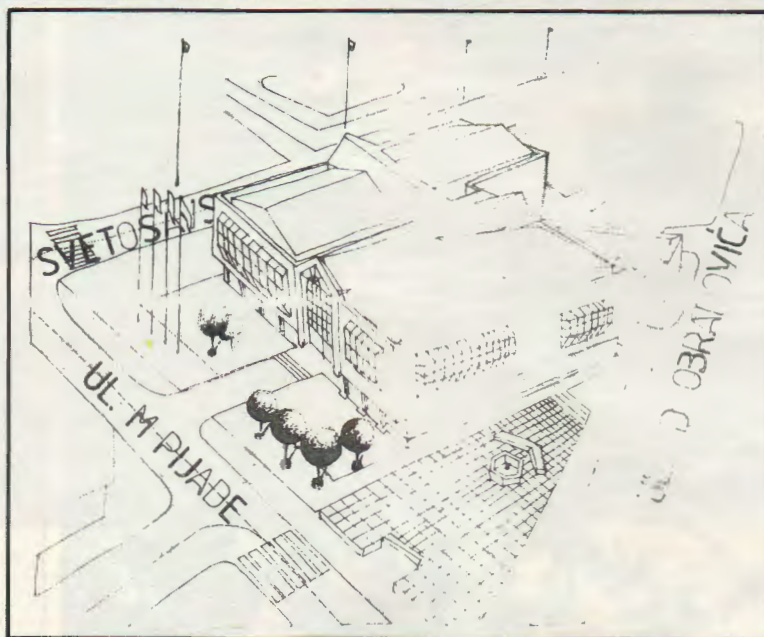
СРПСКА ГАРДА У РЕЈОНУ ГОСПИЋА И ТЕСЛИНГРАДА

InvestExport

Poslovno tržni centar "NOVI DOM" - Požarevac

Инвестирајте у будућност, обезбедите пословни простор, по повољним условима продаје, са фиксним ценама, попустом од 10% за плаћање у готовом, са могућношћу плаћања у ратама, кратким роком градње у пословно - тржном центру "НОВИ ДОМ" Пожаревац, смештеног у строгом центру града у ул. М. Пијаде, у непосредној близини пијаце и аутобуске станице, са обезбеђеним паркинг простором...

InvestExport - ЗА ПОСЛОВНЕ ЛЈУДЕ КОЈИ
МИСЛЕ НА БУДУЋНОСТ

НАЗОВИТЕ НАС:

Смед. Паланка 026/32-821

Пожаревац 012/223-556

СИМЕТРИЈА
ЛУДИЛА

Упорним одбијањем југословенске армије да уклони петокраку као идеолошки симбол једног пропалог света, потврђује се уверење да се у војсци најдуже задржао комунизам и да она себе још увек сматра наоружаним одредом Партије, позваним да планира и одлучује о судбини народа по директивама умрлог Вође, којег још увек сматра својим Врховним командантом. Та искривљена и погрешна слика о својој улози на крвавом југословенском ратишту, тврдокорно се задржала код генерала српског порекла, чак и у времену када своје корпусе попуњавају искључиво српским регрутима и добровољцима, не обазирјући се на реакције светског јавног мњења, које такву војску, такву армију, назива „србокомунистичком“, „империјалном“ и „хегемонистичком“, што у крајњој линији штети праведној борби Срба и Србије против Туђманове проушташко геноцидне државе.

Фрапантом глувоћом за ход времена, без жеље да се отресе наслеђених идиома, та се војска суочила са сопственим распадом, па отуда и толико паравојних (партијских) формација са различитим командантима од Јосипа Броза до недужног патријарха Павла.

Код генерала Хрвата осећаји су тренутно евоулирали. Они јесу били југословенски генерали, али су свој „интернационализам“ подређивали националној самосвести да су пре свега Хрвати, а тек онда идеолошки бонвивани, па су с лакоћом, без потреса и фрустрација, одбацили петокраку и прикачили шаховницу. Е, сад, можете ли да замислите генерала, Србина, у југословенској армији који је спреман да замени петокраку својим националним симболом — кокардом? Наравно да не можете, не могу ни они, јер кокарду не доживљавају као континуитет српске државности и националног поноса, већ као монархистичку аветињу, с којом су раскрстили у Јајцу, на једној од сеанси лумперпролетера, на којој су доминирале хрватске скитнице.

У Хрватској су се приликом дефинисања националних интереса веома брзо помирили бивши партизани и бивше усташе. У Србији помирења није било; владајући режим и актуелни генерали с поштовањем се односе према историји написаној по сопственој мери, где апсолутно нема места за четнике, осим на пасјим гробљима и безименим јамама. Они још држе да се од мржње и даље може живети, чак и када гласно наричу о нужној потреби српске слоге.

Врхунац лицемерја показују режимски визитатори када путујући од Канаде до Аустралије, позивају преживеле Равногорце да финансијски помогну „мајци Србији“ и да као „патриоте“ и „родољуби“ породе код својих влада, за „српску ствар“, за оне ствари, дакле, које свет не разуме. И гледамо онда на телевизији, оног несрећника из Сиднеја, протераног од комуниста још пре пола века, како са сузом у оку исписује чек, којим жели да, без одиозе, упуту помоћ маћехи, која га је давно, са презиром разбаштини-ла.

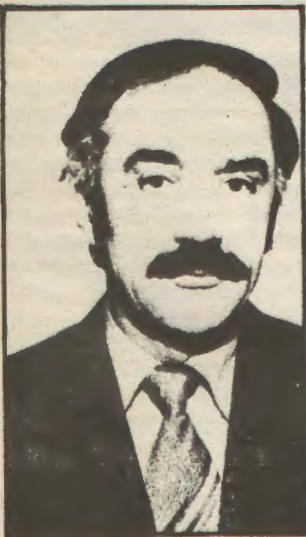
Истовремено по његовим српским Крајинама изнова, цветају банијске, личке и славонске ударне пролетерске дивизије а српска деца ће, значи, гинути опет да би Шеста личка и Седма банијска поново дошле на Дедиње и опет по Београду стрељале реакцију, а ко им умакне, као овај старац из Сиднеја, можда ће у нека доба даривати чеком своје прогонитеље.

Живимо у времену нациоцентричних људи, национал-комуниста и национал-фашиста, у коме је сатанизација народа доведена до врхунце, са мало наде за било какав повратак мирним решењима и заједничком животу. Зато и нема рационалног објашњења, по чему је, рецимо, нациоцентризам бољи од расизма. Зашто би еуфорично истицање „да Србе треба заклати“ или „Хрвате треба потаманити“, било прихватљивије од расистичких поклича да је Јеврејима место у гасним коморама, будући да је ова планета створена само за аријевце.

Комунистички плашт „српством“ у функцији је, пре свега, помодне подвале за очување власти а најмање брига за народ, чије интересе, наводно, штити. Српски, као и хрватски националфашисти, искренији су и конкретнији у мржњи, јасно упућеној онима који не припадају њиховим народима. Отворено хвалисање једних и других да код њих „нема заробљеника“ само је секвенца умоболне стратегије свеопштег рата до коначног истребљења Срба и Хрвата на овим просторима.

У Хрватској, изван Крајина, заточено је око 400 хиљада Срба. Крајинске велможе, Бабић и Хацић, опседнуте бригом како да сачувају своја властелинства, позивају своју несрећну браћу да населе напуштена хрватска села у Банији и Барањи, али нису дали улутства, шта ће у њима радити професори загребачког свеучилишта, рецимо, један Милорад Пуповац или један Светозар Ливада, научници светског гласа, којима су страна занимања руралних Срба. С друге стране, истакнути, натурализовани београдски харамбаша, поручује „усташким злотворима“ да како они поступају са Србима у Хрватској, тако ћемо му са Хрватима у Србији, заборављајући притом да у Србији живи десет пута мање Хрвата.

Посматрачи Европске заједнице са чудом гледају на ову симетрију лудила: на сваку порушену православну цркву одговара се рушењем католичке; у подједнаком броју на обе стране; крећу се људи са одсеченим ушима; равномерно се руше куће Срба и Хрвата... Зато што је, ваљда, бог исти једнима и другима.

Пише: Богољуб ПЕЈЧИЋ

ПОСЛЕДЊА ВЕСТ СА РАТИШТА У ГОСПИЋУ

БЕЗ ИКАКВЕ ПОМОЋИ ЈНА

**Двојица српских гардиста
погинула, а тројица рањени,
међу којима је и командант
Звонко Осмајлић.**

прихватио помоћ Српске гарде. Зато сам одлучио да кренем. Не жалим ни да погинем, иако остављам жену и двоје деце. Оцу и мајци нисмо рекли куда идемо”.

Данас нам **Веселин Осмајлић** прича како се две догодило.

„Ујутру, 16. новембра, око пола осам, почео је изненадни усташки напад. Били смо практично опкољени у кућама где смо смештени. Успели смо да се извучемо и Звонко је одмах кренуо ка нашој стражи да их упозори, како не би остали изоловани. Приликом напада на штаб погинуо је **Владан Коларевић** из Аранђеловца. На стражи је био командир вода **Драган Кузмановић** — Црни који је био искусан борац, јер је већ био у Госпићу. Извукао је и повукао целу стражу. Приликом повлачења, Звонко није дозволио да се повучем док не извучемо нашег рањеног борца.

Повукли смо се затим једно 500 метара, где смо направили заседу и организовали контранапад. Звонко и Црни су кренули иза леђа усташа. У једном тренутку наши и њихови потпуно су се измешали. Том приликом упућен је рафал пушкомитраљезом према Звонку и Црном. Један метак погодио је Звонка. Пре него што је рањен, убио је 4 усташе, одузео им пушке и пиштоље и послао у позадину. Наиме, већина оружја остала нам је при штабу. Црни је вукао рањеног Звонка и приликом повлачења налетео је на команданта усташке гарде и убио га. Узео му је аутомат кога носи и сада.

Звонко је издржао пут до првих амбулантних кола, а то је 500 метара, на ногама. Храбрио нас је и рекао да се Гарда не сме предати и да јој Црни буде командант. У тренутку самог рањавања нисам био поред њега, јер сам приликом контранапада исчашао ногу у чланку. Звонко је рекао да се повучем

како би ме превили. Док су ме превијали, амбулантна кола довезла су Звонка. Био сам у тоталном шоку. Одмах је пребачен за Удбине. Био сам са њим у амбулантним колима до Книна, где се обојица сада налазимо. Добио је прострелну рану кроз плућно крило. Све време је био свестан и рекао да ништа не јављамо његовим родитељима, само Вуку и Дани”.

Звонко Осмајлић биће ускоро пребачен на ВМА у Београду. О погинулом Растиславу Вранићу у тренутку закључења броја немамо информација.

Од војних власти Штаб Српске гарде добио је незваничну информацију да је усташко оклопно возило пришло гардистима с леђа, несметано пролазиви кроз минско поље.

„Јединица Гарде била је разбијена”, изјавио је **Зоран Којић**, члан Штаба, „Један део налазио се у **Хрватицама**, други у **Островици**, а трећи у **Дивосави**. Овај случај нас учвршћује у тежњи да Српска гарда тражи легитиман статус. Последица таквог статуса је да су јединице хомогенизоване. Да је било тако, ово се не би догодило. Наши момци су још једном осветлили образ српском оружју и Српској гарди”.

Зоран Којић најавио је легализацију рада Српске гарде која ће ускоро бити обављена.

Тренутно се у Госпићу налазе добровољци из **Аранђеловца**, **Панчева**, **Ковина**, **Пожареваца**, **Београда** и **Смедерева** који су приступили Гарди. Потпуно су спремни и за најтежа дејства, јер је јединицу обучавао инструктор америчке војске, српског порекла. Сви су старији од 22 године и већина су чланови

На ратиштима у Хрватској погинуло је 8 бораца Српске гарде.

1. Ђорђе Божовић Гишна (Београд), командант Српске гарде
2. Милан Делић (Крушевац)
3. Небојша Симић (Београд)
4. Стјепан Шаманић (Земун)
5. Ђорђе Ђурић (Мрђеновац код Шапца)
6. Радета Несторовић (Зрењанин)
7. Владан Коларевић (Аранђеловац)
8. Растислав Вранић (Београд) СЛАВА СРПСКИМ ЈУНАЦИМА!

СПО. Уколико би се њихов статус легализовао, то би значило да код куће не могу остати без посла, а њихове породице имале би право на новчану надокнаду и олакшице које следећу регуларним војницима на фронту. Народни посланици **Михаило Марковић**, **Мирослав Милутиновић**, **Александар Тасковић** и **Зоран Ђирковић**, покренуће ову иницијативу у Народној скупштини Србије. Испраћају последњег контингента гардиста присуствовала је и мајка погинулог команданта Српске гарде **Ђорђа Божовића Гишке**, **Милена Божовић**. Она им је поручила да буду прави родољуби, да чувају један другог и да се одмах врате уколико приметите да се спрема издаја.

Са Српском гардом у Госпићу је кренуо и **Сима Дубајић**, вођа побуне Срба у Крајини.

Гарда се још увек налази у Госпићу. Командант Осмајлић, према последњим информацијама, није у животној опасности.

Командант Звонко Осмајлић

Надам се да ћемо успети да заштитимо српски народ”, рекао је пред полазак у Госпић, 5. новембра, командант специјалне јединице Српске гарде **Звонко Осмајлић**.

У суботу, 16. новембра, Осмајлић је тешко рањен приликом усташког напада на вод гарде у **Дивосави**. Са њим у јединици налази се и његов брат **Веселин**. Пред полазак у Госпић изјавио је: „Наш трећи брат се налази у иностранству, иначе би сигурно кренуо са нама. Звонко је већ био тамо. Видео је да су Срби препуштени на милост и немилост усташким хордама. Са захвалношћу је народ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ
НОВИНАРА

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
БОГОЉУБ ПЕЈЧИЋ

УРЕЂУЈЕ РЕДАКЦИЈСКИ
КОЛЕГИЈУМ

ДИЗАЈН: ДЕЈАН ЂУРОВИЋ

САРАДНИЦИ: Славица Лазич,
Александар Цветковић,
Сандра

Петрушић, Александра
Јанковић, Душко

Богдановић, Зоран Петканић,
Драгослав Грујић, Драган
Барјактаревић, Веран Матић,
и Ђорђе Вукоје
(фоторепортер).

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: Бранкова
13-15, I улаз, 11000 БЕОГРАД
ТЕЛЕФОНИ: 011/620-891
(секретаријат), 628-242, 625-937
ТЕЛЕФАКС: 011/624-598

Жиро-рачун: динарски
60801-603-27562, доvizни
60811-620-128-25731-74956-
-33 (са назнаком за „Српску
реч“).

Претплата: 900 динара
годишња, 450 динара
полугодишња. За
иностранство 150 ДЕМ или 90
УСД.

Лист излази сваког другог
понедељка.

Рукописи и фотографије се не
враћају

Штампа ДП „Борба“ Косовска
26, Београд

Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије број 413-01-221/91-01
од 15. фебруара 1991.
године одређена је стопа
пореза од 3%.

**КОКАРДОМ
НА
ШАХОВНИЦУ**

НАСЛОВНА СТРАНА:
НИКОЛА ШОЛАЈА

**КАКО УЈЕДИНИТИ
НАЦИЈЕ?**

**КОЈЕ БОЈЕ СУ
ПЛАВИ
ШЛЕМОВИ?**

Стр. 11-14

**ЏОН ЗАМЕТИЦА, ВОЈНИ
АНАЛИТИЧАР, ЛОНДОН:**

**РАЗМИСЛИТИ О
РАЗМЕНИ
СТАНОВНИШТВА!**

Стр. 15-16

**ВОЈСКА У ПРАВНОЈ
ДРЖАВИ**

**ТРЕБА ЛИ
СТРЕЉАТИ
ГЕНЕРАЛА
ТРИФУНОВИЋА?**

Стр. 23-24

ДУБРОВНИК

**ЧАСТ И БРУКА
ЖИВЕ ДОВИЈЕКА**

Животић, Мишић

С њима на челу рат би
трајао недељу дана.

Са

„СЛОБОМ“?

ДОК НЕ ИЗГИНЕ
ОПОЗИЦИЈА!

Стр. 36-37

СЛУЧАЈ I

**КАКО ЈЕ
ПРИПРЕМАНА
ОРУЖАНА
ПОБУНА ПРОТИВ
ЈНА**

Стр. 46-48

СЛУЧАЈ II

**КАПЕТАН КОС-А
МЕЂУ
ЛИБЕРАЛИМА**

Стр. 49-51

**ТОМИСЛАВ СИМОВИЋ,
МИНИСТАР ОДБРАНЕ
СРБИЈЕ:**

**БОГОХУЛНО ЈЕ
ЧЕКАТИ
ПРИСИЛНУ
МОБИЛИЗАЦИЈУ**

Стр. 17-19

ОБМАНЕ И САМООБМАНЕ

Пише: **Миленко ВУЧЕТИЋ**

1.

Они који не умеју или неће да мисле изван матрица митингашког српства, и који нису способни да гледају даље и виде више, често понављају, чак и арогантно, да у историјској борби за решавање српског националног питања, морамо раширених руку да прихватимо све који хоће на тој ствари да раде и да нам помажу, а да су пробирљивост и „гледање коњу у зубе“ у овом тренутку, на овом светом послу, равни издаји.

Овакви погледи, утемељени на логици „ићи ћемо и са црним ђаволом ако је на нашој страни“ јављају се најчешће као одбрана војске „јер нам помаже“ и неких других групација антидемократских опредељења.

У новије време, под сенком нафтног ембарга, на међународном плану се величају Кина и несврстане афричке земље.

Бар десет Црногораца увежбава помало заборављену патриотску песму „Нема тога ко нас смије раставити од Замбије“, као свој прилог заокрету у српској спољној политици.

Чују се, чак, и предлози за својеврсну трговину.

„Обећајмо несврстанима да нећемо дирати Кућу цвећа и Тита, јер је Тито отац несврстаности и још га у Заиру и Зимбабвеу много воле“, кажу плиткоумни али агресивни стратеги спасавања Србије, „и они ће, где год треба, гласати за нас, и биће нам какав—такав ослонац“.

У политици је, наравно, неопходно и курвање. С курвањем, у принципу, има један проблем: може се зарадити сида. У политичком курвању, политичка сида је чак извеснија.

Решавање српског националног питања свакако је од прворазредног значаја, али није, не може и не сме да буде свеједно с ким ћемо то питање решити, с демократским и грађанским снагама, са стаљинистима или чак с фашистима, јер од тога с ким га решавамо, у доброј мери зависи и каква ће Србија бити када српско национално питање решимо, а и какве ће у оквиру ње бити наше судбине.

Гледљање у будућност је пола завршеног посла за садашњост.

2.

У борбама око Вуковара, по сведочењу ма учесника, послове лекара и болничара у јединицама српских резервиста и добровољаца, где је било више крви него воде, обављају су ветеринари.

Некоме је, изгледа, савршено одговарало да се Срби на ратишту а тако и сви Срби, тре-

тирају као стока.

Тај мрачни метак у српску част, каквог се не би сетили ни Фрањо Туђман, или га чак не би испалио, није нити може да буде случајност.

У низу увреда, ова увреда је најподлија. Понижење с ветеринарима као одговарајућим лекарима за Србе тешко да је замишљено на терену; планови таквих огавних потеза смишљају се, по правилу, у врховима.

Права прича о Вуковару, чудовишној кланици, савременој Сливници и некрофилској мери докле се може ићи у лошем вођењу војних операција, можда никада неће бити испричана.

Негде где не би смело, много и опасно смрди...

3.

У Дубровнику нема ни војних касарни, ни угрожених Срба, а војска ипак држи овај светски познат град у опсади због које ће се стидети потомци војника и официра који су сада тамо иза стења и уз митраљезе и хаубице.

На српски народ се, са сваком гранатом испаленом са Срђа, баца тешка љага.

Праведна борба Срба у Хрватској за одбрану Голих живота озбиљно је и готово непоправљиво компромитована баш на примеру Дубровника, и Срби се у свету, с прилично тешко оборивих аргумената, називају варварима који опседају и разарају историјске споменике.

Ни један рационалан разлог, посебно из угла српских интереса, није налагао битке које се воде.

Посебно је сумњиво, а ако је учињено плански и подло, што војном силом око Дубровника командује високи морнарички официр а дојучерашњи министар у српској влади.

Не ради ли се и у овом случају о мајсторски смишљеној активности која ће, кроз наводну борбу против усташа, бити заправо борба против Србије и њеног угледа? Не ради ли се и у овим операцијама о припремању терена да се Србија, лукавије него што би био пуки пораз на бојном пољу, баца дугорочно на колена?

И Дубровник је, као и Вуковар, мистерија која чека дешифровање.

4.

У штампи и на телевизији појавила се прича да је један од најутицајнијих и најважнијих српских политичара и највећих поборника рата успео да ишчупа сина из касарне која је слала борце на фронт и да га потом ослободи службења војног рока.

Прича није ни потврђена, ни демантована.

Брижни отац и патриота без мане и страха и даље, свакодневно, с екрана и из етара, грми о угрожености српства и геноцидним народима, нема га још једино на пеглама да тамани усташе, и грмећи тако у заносу великана државништва, шаље туђу децу да гину.

У свакој нормалној земљи, и политичар би имао право да на све па и нечасне начине спасава дете од ратног вихора, али после тога, у најмању руку и по најблажим критеријумима, не би више ни пет секунди могао да остане политичар.

5.

Лош одзив на мобилизацијске позиве у Србији, у чијим се градовима, због рата у коме нисмо а у коме мора да се гине, младост „и буквално и фигуративно не налази на својим адресама“, како рече један посланик у Народној скупштини, тај чак катастрофално лош одзив на испуњење дуга отаџбини које нема, тумачи се у војним и режимским круговима увредљивим тврдњама о кукавичлуку, дезертерству и дефетизму Срба, и утицајима опозиције.

Поборници мобилизације, у околностима када се мобилизација спроводи једино у Србији а Србија није у рату па због тога мобилисање све више личи на план о биолошком уништењу српског народа, грлати поборници демографске катастрофе, занемарују да су управо они, због овакве националне кратковидости и окрвављене прагматичности, главни кривци или озбиљне коканице што Срби данас нерадо иду у војнике.

Пристанак на ратовање, понекад, а управо се то сада дешава у Србији, више зависи од људи који у рат зову, од њихових људских, моралних, политичких и сваких других вредности, него од људи који у рат треба да пођу.

6.

Мобилишите господо, и пошаљите у прве борбене линије, на најжешће фронтове, сва пензионисана војна лица без обзира на године старости, јер и за седамдесетогодишњег професионалног војника има посла у рату и припремљенији је за рат од голобрадог резерviste — сетите се Степе и Путника! — мобилишите те силне официре и генерале чији је минути рад значајан део садашње конфузије у војсци, а који из заклона високих пензија, луксузних станова и доживотних привилегија хушкају на мржњу и рат, пошаљите их тамо где они, ватреним меснозаједничким тирадама, митингашким херојством и покличима на скуповима завичајних удружења, шаљу будућност српства, па тек онда причајте до миле воље с патриотизму, националној свести и нужности ратовања.

7.

Постајемо земља националних референдума.

То је, можда, као облик пражњења људи, и добро.

Лоше је, међутим, а и глупо и компромитујуће, што су сви овакви референдуми исти по успешности, јер се за оно што је расписивач референдума желео, изјашњава, по правилу, сто посто гласача.

Не тако давно смејали смо се сличним политичким позориштима у Уганди и Албанији а сада испада да и ми имамо своје Иди Амине и Енвер Хоџе, и да смо на добром путу да их чак и превазиђемо.

Тамо где нема тесних резултата у гласању, казују искуства, гласање је сумњиво, а демократија је далеко.

Национална, као и свака друга монолитност, макар и у картонским кутијама, никада никоме не доноси добро.

8.

Обмане су вештина јаких, а самообмане болест слабих.

У Србији су и обманљивање и самообманљивање нека врста заштитног знака власти.

Стиче се утисак да је режиму важније шта пишу режимске новине, него шта се стварно догађа, а ако се узме у обзир да режимске новине пишу само оно што режим издиктира, испада да Слободан Милошевић и најодговорнији људи око њега и не знају праву слику стварности, па се уљуљукују у заблудама да је стварност оно што су сами произвели, и на томе онда граде политичку тактику и стратегију.

„Ти ћеш на крају“, рекао је пре неколико година Милан Кучан свом партијском другу Милошевићу, „бити жртва сопствене пропаганде.“

Примери погубних самообмана нижу се свакодневно.

Текући пример овакве врсте вођења политике, када се не обраћа пажња на чињенице већ се чињенице производе, представља и Удружење Мађара за отаџбину Србију и Југославију, и његове медијски помно праћене активности.

Није спорно да у овом Удружењу седе честити људи. Има их, чује се, око двеста у Војводини и нешто мало више у Београду. Могуће је да су бројке и веће, а и мање. Спорно је, и то упозоравајуће спорно, што се ово Удружење у јавности представља као аутентични глас Мађара, и што и режим изгледа тако мисли.

Можемо се ми неслагати са Андрашом Агоштоном и његовом Демократском заједницом Мађара у Војводини, можемо га сматрати за зло, можемо га и мрзети, али за праве и продуктивне разговоре о мађарском питању немамо нити можемо да нађемо другог заиста легитимног а не медијски произведеног саговорника, какво је Удружење Мађара за отаџбину Србију и Југославију, јер је уз Агоштона огромна већина овдашњих Мађара, што се показало и на изборима.

И овај пример самообманљивања по својој логици и механици није нов.

Својевремено је оваква врста схватања политике, опредељењем за Рахмана Морину, кога је подржавало застрашујуће мало Шиптара, и губљењем па и елиминисањем других саговорника, донела Србији много невоља у међународној јавности, чије се последице и данас плаћају.

Обманљивања понекад и воде до привремене победе, нечасне додуше, али ипак победе, а самообманљивања су, увек, почетни симптоми суицидности, и неминовно, у коначном исходу, доносе пораз.

9.

Лорд Карингтон није наиван човек али ће — не схвати ли на време да су му сви саговорници у Југославији људи који једно говоре а друго раде и који у својој провинцијалној самозаљубљености немају ни трунке осећања за светску политику — испасти на крају највећи наивко овог века.

10.

Занемаривање могуће погубности деловања четворочланог „скраћеног“ тзв. Председништва непостојеће Југославије, збијеног у редове око Бранка Костића, ма како на први поглед изгледа да ствар ради за Србију, могло би управо Србији да донесе оно што на време схваћено деловање вишечлане групе окупљене око маршала Дмитрија Јазова на срећу није донело Русији. Галантно мирноћу српске опозиције у вероватно највећој реалној опасности по демократију и углед српског народа у свету, и пропуштање праве прилике да се и у Србији, око овог питања, појави онај дух отржењења који се на Преоб-

ражење појавио у Москви, будућност неће ни разумети, ни опростити.

11.

Тужна је српска стварност и мутне су српске перспективе ако се и пад или опстанак на власти једног опскурног сеоског харамбаше, какав је силник из Книна Милан Бабић, подиже на ниво важног политичког таласања.

Тај човек је нанео толико штете и зла српству, а посебно демократској Србији коју он нити познаје, нити схвата и коју је желео да претвори у некакву покрајину под туторством разних Шестих личких, да је његов одлазак у заборав велика милост која му се може подарити и велика награда која му се може доделити.

Понижење је за Србију, европску земљу много слојевитију од бабићевских и сличних визија државе, да је тај каријес—политичар уопште и био, и још је, било каква релевантна чињеница.

12.

Режим у Србији односи се према српском националном питању као лекар који болеснику са запаљењем плућа стално објашњава, и само и једино објашњава, Флемингов поступак добијања пеницилина, уместо да му га једноставно убризга у оболели организам. С таквим режимом не само да су изгледи да се српско национално питање реши мали, већ је и сама Србија у озбиној опасности.

У СРБИЈИ ЈЕ У ТОКУ МАСОВНО ПРИЈАВЉИВАЊЕ ДОБРОВОЉАЦА... ВОЈНО-ПОЛИЦИЈСКИ ПЕНЗИОНЕРИ ИЗ КУЉНИХ САВЕТА МАСОВНО ПРИЈАВЉУЈУ СКРОВИШТА ПОТЕНЦИЈАЛНИХ ДОБРОВОЉАЦА...

БРАНКО КОСТИЋ, ТЕЛЕФАКС И ШЛЕМОВИ

ШАЛА, ШАЛА ПА ВЕШАЛА

(Јов)

Рачунице нашег дичног потпредседника толико су шармантне и невероватне да је то просто шармантно и невероватно у исто време. Па ко онда да не погине за такву историјску фигуру.

Ова земља није промашила ни једну од свих трагичних могућности, које је последњих деценија, година, месеци и дана имала пред собом. Тако ни све своје председнике, потпредседнике и остале чланове. Оног ко би данас успео да само наброји сва славна савезна председничка имена после осамдесете године вероватно би одмах именовали за доживотног председника академије наука; уколико би, при томе, знао и имена потпредседника можда би догурао директно до функције министра здравства, а кад би још погодио и све досадашње чланове „репрезента југословенског суверенитета“ гарантовано би заглавио у лудници. Из луднице би, највероватније, сходно позитивним законским прописима, био отеран у затвор, јер би о поједином председнику могао да каже само да је био или на граници менталне заосталости или полуписмен или полусвесан или сумњивих сексуалних склоности или мафијаш или издајник. У талачној групацији потпредседника пронашао би фалсификаторе или оне за које чак није ни доказано да ли су држављани земље, коју би „суверено“ водили кад би им полусвесни шеф напрасно умро. За остале чланове ионак није важно ни ко су ни шта су.

КОРАК ДО КОРАКА

Само провиђење је хтело да се овај и овакав историјски кошмар оконча четворicom величанствених јачаха текуће апокалипсе — Сејдом, Борисавом, Југославом и Бранком. Не зна се како су прва тројица поделила улоге „глади“, „смрти“ и „куге“, које им је неки мистични налогодавац поверио да их пробају. То се може нагађати само на основу визуелног утиска. Поуздано се зна једино да хендикепирани Бранко Костић, који, по свему судећи, никада неће постати председник, представља „рат“. Такву улогу, наравно, не може добити свако и без разлога. То треба и хтети и моћи и знати. Треба бити опробан, квалификован и поуздан, тако рећи карактеран глумца.

Рупа у пословнику, којом је одбегли Месић заувек архивиран, а Бранко активиран дефинитивно је председниковао потпредседника, а то је већ чињеница од међународ-

ног значаја. Кад је лорд Карингтон позвао Месића у Хаг на преговоре, а потпредседника није, овај се толико и тако констернирао да је Карингтон, бојећи се ваљда да не буде узроком можда и самоубиства на тако високом поднивоу, а и ради личне безбедности, отказао и једном и другом. То је за Карингтона био мали, али за Бранка велики корак. Свет је коначно чуо за Бранка, а Сејдо није изгубио поверење у свог потпредседника. Најпринципијелније је, међутим, тек следило. Наивни Карингтон у два наврата окупља све наше председнике, потпредседнике (што је од посебног значаја) и чланове, а Бранко у два наврата демонстративно и величанствено напушта преговарачки сто, јер му није дозвољено да говори у туђе име. Тако је Бранко, док се крња југословенска јавност питала да ли је њен потпредседник летео у Хаг по плочице за купатило или по дечије пелене, а светска — да ли је могао да своје физиолошке потребе обави и мало пре или мало касније, а не да му тако неодговорно прегусти баш у незгодно време — постајао човек звани принцип. Дошаши кући Бранко је на основу нетом стеченог светског дипломатског искуства одлучио да је његова тврдња како није дан страни, униформисани и издајнички појединац неће крочити на отаџбинско тле у ствари имбецилна и да у ствари треба позвати стране, униформисане, макар и издајничке појединце да смире ситуацију, под условом да носе плави шлем. Та значајна одлука била је само још један корак у свет, који се све више питао ко је тај сјајни мислилац. Кад је из света стигла сумња у веродостојност једног таквог невероватног дипломатског и мисаоног обрта, Бранко је одговорио да то не само да је истина, него да ће, ако плави шлемови не преплаве земљу, одмах прогласити општу мобилизацију да уништи сву нагомилану гамад. До последњег Србина, Црногорца и осталог крњег Југословена. Ако гамад и тада опстане он ће у знак протеста да се демонстративно и разочаран у људе повуче са места потпредседника.

ТЕСТ

Међутим, пре него што пођу да дају живот за Бранкове идеале будући храбри покојници требало је да положи и одговарајући тест ин-

телигенције, не би ли се како установило за-служују ли, заправо, такву и толику част. Тако је Бранко смислио надалеко чувени и патентирани телефакс-тест. Смисао теста је у следећем: 1) Бранко обавести светску и домаћу јавност да је позвао плаве шлемове да интервенишу, 2) Цео свет се накомости од узбуђења у очекивању да тај позив неке званично и стигне, 3) Све надлежне светске структуре чекају и питају где је позив, 4) За то време Бранко најављује мобилизацију, а о позиву нит' мрмори нит' жубори, 5) Спонтано почиње погађање на светском нивоу којим је то методом или каналом Бранко упутио позив, 6) Ситуација у земљи се заштрава, а Дубровник бомбардује, 7) Позив и даље не стиже, Бранко то не коментарише, а шлемове и даље позива, 8) Позив коначно стиже посредством румунске амбасаде у Југославији, под а, и у форми телефакса југословенској мисији у Уједињеним нацијама, „без инструкција“, под б. Ниједан од ова два начина није званичан, 9) „Да ли је шеф југо-мисије у ОУН усташа, па је нешто тамо кочио?“ Први показатељи говоре да није. У земљи мобилизација на видику. Уједињене нације уздрмане. Свет безбедности на ногама. Позива нема. И даље се вапи за плавим шлемовима. Бранко ћути к'о заливен. 10) Сукоб светских размера на видику. Свет безбедности самоиницијативно, дакле и без званичног позива, који никако да стигне, ставља Бранка на дневни ред. 11) Сви причају само о Бранку... Сада Срби, Црногорци и остали крњи Југословени, пре него што оду да погину, треба да одгонетну у чему је финта. Ако не одгонетну значи да и не заслужују да живе, да је Бранко супериоран и да по принципу природне селекције треба да распише мобилизацију за оне испод сваког нивоа. Једни веле да је био нерадни дан, други да је телефакс био покарвен, трећи да се непријатељ ушунчао у ССИП, четврти да су Уједињене нације антисрпска коалиција, пети да ту нешто смрди, седми, осми... Свет не може да верује својим очима. У оваквим треницима кризе, у којима се одлучује судбина милиона људи, Бранко и његово стадо достојанствено проводе демократску процедуру и принципијелно издржавају у својим настојањима да је испоштују. И смрти пркосимо. О, зар се и то може! Десет за једнога, десет милиона за једнога... Ето, такав је Бранко!

Мало је, дакле, потпредседника у свету који у свом народу имају такав углед какав Бранко има у свом. Човек чији је светли лик за будуће мобилисане крњевце тек нешто мало светлији од лика десног бека Фламуртарија осетио је чојствени нагон да домородачки смисао за геноцидни хумор пренесе и на светску сцену. Заборави човек да оно што приличи Јову не приличи волу, да оно што одушевљава Сејду, Борисава и Југослава, који ће сасвим случајно сасвим сигурно преживети овај рат, за свет представља настраност прве класе. Захваљујући Бранку светски комичари већ уживају у југословенској трагедији. Уосталом, и већина нас ће, ако претходно под Бранковом командом не умре у неком ратном блату, умрети од смеха кад се сети Бранковог чојства, јунаштва и шлема.

Ана БОРКОВИЋ

УПОТРЕБА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

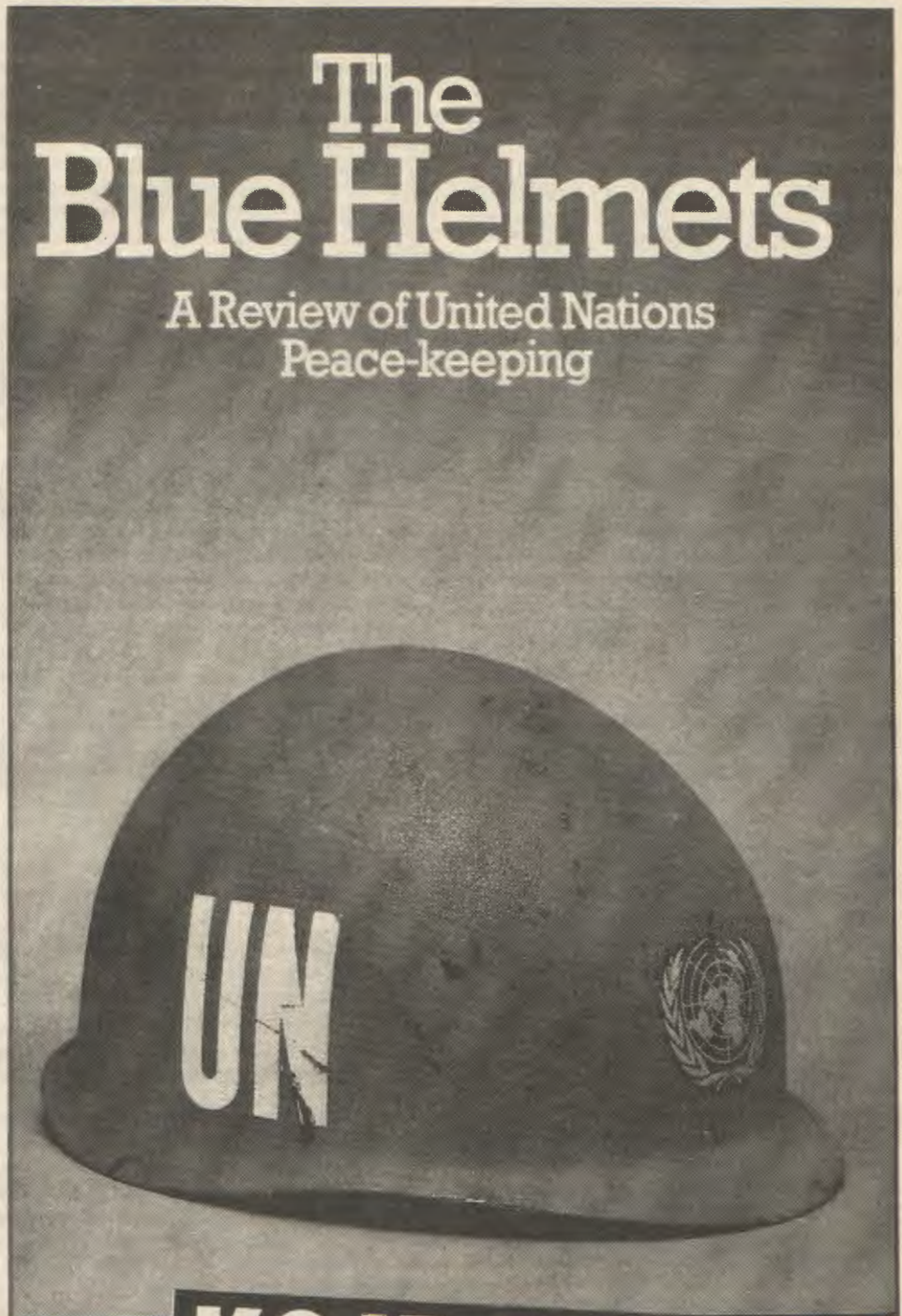
Ако Уједињене нације заиста намеравају да — по првим предрачунима, у Југославију пошаљу 20.000 војника, биће то један највећих контингената плавих шлемова који је Савет безбедности икада упутио на неко међународно ратиште. (Како нас често пореде са Либаном, напоменимо да је тамо ангажовано „само“ 7.000 војника). Ако нам је баш до поређења, слање оволико великог броја интервентних јединица, може се упоредити само са ситуацијом у некадашњем Конгу (Заир), где је максимална снага износила 19.828 плавих шлемова, и то годину дана од почетка упућивања првих јединица. Висок „старт“ који добија Југославија (или оно у шта се претвара), сведочи да је наш ратни сукоб још један од преседана у мировним активностима УН и да Савет безбедности овим „уважава“ неуспех мировне емисије Европске заједнице, не желећи да ризикује сличан пораз слањем „куртоазних“ одреда.

Иако је сврха доласка плавих шлемова образложена захтевом самог Председништва СФРЈ (његове српско-црногорске енклаве) — што значи да је Савет безбедности „прескочио“ најчешће врло дуг период убеђивања једне или обе зараћене стране — овој „ласкавој“ понуди креатора будуће Југославије ипак се приписују и политичке конотације. О каквим је политичким намерама реч, знаћемо већ из назива интервентних јединица: хоће ли то бити трупа за **разоружање, демаркационе, трупе за случај опасности, дезангажовање посматрачке, за одржавање мира, итд.** Од формулисања задатака војних мировних снага, њихове локације и главног седишта, избора земаља учесница (као и избора команданата операције), знаће се и њихов стварни циљ.

Што се наших зараћених страна тиче, домаћа штампа крајње изненадни потез **Бранка Костића** објашњава „спашавањем образа“ како Србије, тако и Хрватске. Међутим, Србија која је практично једина (не)учесница рата која нема сопствену војску, могла би долазак плавих шлемова да искористи за коначну диференцијацију и националну хомогенизацију ЈНА, тј. да створи војску будуће државе. Без стране војне интервенције, пошто су сви рокови пропуштени, за Србију је то сада **немогуће**. „Спашавања образа“ више би могло да се односи на Хрватску, где се можда ради и о „спашавању главе“ — поготову ако се трупе Уједињених нација лоцирају на освојеним досадашњим хрватским територијама.

Савет безбедности је вероватно свестан свих опција, а судећи по најновијим вестима, у Југославију стижу први војни посматрачи да „проуче терен“. Док траје период припрема и уколико Европска заједница дефинитивно изгуби право да и даље „пружа помоћ“ кризи

Какав би задатак имали плави шлемови, знаће се из назива војне мисије. Док зараћена страна праве своје калкулације, подсетимо се на искуства израелско-арапских сукоба, либанске и кипарске кризе, грађанског рата у Конгу... наша судбина је баш ту — негде између

**The
Blue Helmets**

**A Review of United Nations
Peace-keeping**

**КОЈЕ БОЈЕ СУ
ПЛАВИ
ШЛЕМОВИ?**

на Балкану, било би добро да се упознамо са дметима сличних војних интервенција УН. Тренутно се у свету плавих шлемова налазе на три места: **Кипру, Голанској висоравни и Либану.** Кипарски сукоб траје од 1964. године, рат Израела и Сирије од 1974. а либанска криза од 1978. Због специфичности проблема, за Уједињене нације ово су и данас нерешиви проблеми.

Изузевши војне посматрачке мисије, комисије за посредовање и пружање помоћи, мисије добрих понуда, добрих намера и услуга, Уједињене нације су до данас **8 пута војно интервенисале:** први пут на Синајском полуострву, у операцијама на сектору **Египат — Израел** (1956-1967); у **Конгу** (1960-1964); у **Западној Новој Гвинеји** (Западни Ириан), (1962-1963); поново између **Египта и Израела** (1973-1979); у **Намибији** (1989-1990). Најзад, као што је речено, три операције војних снага још увек трају.

Трупе Уједињених нација највише су се ангажовале на успостављању и контроли примирја, ублажавању ратних сукоба, спречавању ескалације насиља, стварању тампон зона и обезбеђивању нормализације стања, уз перманентну бригу о цивилном становништву. Интервенције у Намибији и Западном Ириану, као помоћ УН бившим колонијама, оставићемо по страни, јер су операције у потпуности успеле и трајале врло кратко. Међутим, искуства **израелско-аралских сукоба, либанске и кипарске кризе,** као и подсећање на „заборавну“ кризу у **Конгу,** могла би нам послужити да наслутимо своје место и судбину.

БЛИСКИ ИСТОК — ДЕЛИМИЧНО (НЕ)УСПЕХ

Војно ангажовање трупа УН између Египта и Израела догодило се у два наврата: операцијом **УНЕФ I** (1956-67) и **УНЕФ II** (1973-79). Октобра 1956. примирје између Египта и Израела нарушено је израелском окупацијом великог дела египатске територије. Француска и Британија које су биле на страни Израела, укључене у овај сукоб због Суецца и његове национализације од стране египатске владе, ракетирале су египатске циљеве крајем октобра, стационарирале своје трупе у околини Порт Саида и северног краја Суецца. Након две неуспеле резолуције (од којих је једну, на сазиву Генералне Скупштине УН иницирала Југославија), где је од Израела захтевано да се повуче са египатских територија, Генерална Скупштина УН донела је **4. новембра 1956.** резолуцију о упућивању интервентних међународних снага на ово подручје. Египатска влада пристала је да трупе буду стационариране на њеној територији, утврђени су принципи на основу којих ће УНЕФ деловати. Генерални секретар УН **Даг Хамаршелд** и египатски председник **Насер** потписали су два споразума на основу којих први обавезује УНЕФ да након повлачења англосаксонских трупа неће вршити операције у сектору Суецца и Порет Саида, а други обавезује УНЕФ да неће остати у Египту без сагласности египатске владе.

Најзад, утврђен је састав и обим трупа: у њима неће учествовати земље чије би владе

имале било какав интерес на овом подручју (где је земља домаћин, Египат, имала одлучујућу реч). Утврђено је да ће трупе сачињавати 10 земаља: **Бразил, Канада, Колумбија, Данска, Финска, Индија, Индонезија, Норвешка, Шведска и Југославија** (комплетан извиђачки батаљон). Јачина војних снага утврђена је на **6.000.** Почетком фебруара 1957. јединице су стационариране на подручју Порт Саида, да би се каснијих година израелског повлачења пребациле на подручје Газе. За то време, војни посматрачи (УНТСО), наставили су своје нормалне дужности у Јерусалиму.

Операције УНЕФ I имале су **четири фазе:** повлачење англосаксонских снага са подручја Порт Саида (децембар 1956 — март 1957), повлачење израелских снага са Синаја — осим Обале Газе и Шарм ел Шеика (децембар-март 1957), трећа се односила на ово подручје, а четврта која је трајала више од 10 година (март 1957 — мај 1967) била је **борбено ангажовање УНЕФ дуж граница** између Египта и Израела. Њихов основни задатак је био да **служе као тампон-зона између египатско-израелске демаркационе линије примирја и спољних граница ради спречавања инцидената, илегалних прелазака преко ове линије** (било кога и из било којих разлога), као и **извештавање о свим облицима насиља; на земљи, мору, или ваздуху.** Трупе су биле размештене на простору од 273 километра. Дуж целе демаркационе линије (око 59 километара) постављене су посматрачке станице (72). Патроле (5-7) људи кретале су се пешице, обилазећи дужину Линије. Близу сваке станице налазио се по један вод војника. На међународним границама, патроле су биле моторизоване, уз обилату помоћ авијације. У свим овим активностима УНЕФ је **сарађивао са египатским властима.**

Плави шлемови нису били овлашћени да **употребе силу, осим су самоодбрани.** У случају напада, узвраћали су паљбом. Имали су **потпуну слободу кретања** на Обали Газе.

Време Кисинџерове дипломатије

УНЕФ I је, уз повремене инциденте, успео да **обезбеди мир** на овом подручју, али се напетост на Блиском Истоку повећавала. Када је 1964. године формирана ПЛО, сукоб се преносио на друге аралске државе, у првом реду Јордан и Сирију. Најзад, **маја 1967,** Египат је обавестио УНЕФ да је њихов задатак, обављен и захтевао њихово повлачење из Египта. Упркос инсистирању **У Танта** да УНЕФ и даље остане на овом подручју, то се није догодило. Наиме, фундаментална претпоставка мировних активности УН јесте **принцип сагласности.** УНЕФ је постао први пример **важности војних мировних снага УН и њихових ограничења.** У недостатку обоостраних миротворних напора (Израел се никада није сложио да трупе буду лоциране на његовој територији), корени избијања сукоба између Египта и Израела остали су нерешени, што се и видело 1973. године. (Операције УНЕФ I имале су **90 жртава,** а трошкови су износили око **215 милиона** долара, са специјалног рачуна УН).

Изненада, **6. октобра 1973.** египатске снаге прешле су Канал, дубоко зашле у позадину

посматрача УН (лоцираних тамо у међувремену) и у садејству са сиријским трупама напале израелске положаје на Голанској висоравни. Већ **21. октобра,** израелска тенковска колона прешла је Канал са египатске стране, тако да је велика египатска Трећа армија била готово одсечена. Египатски председник **Садат** тражио је од **СССР и САД** да пошаљу трупе које би обезбедиле примирје. Међутим, како се СССР сложио, а САД одбиле, египатска влада поново се појавила пред Саветом безбедности и **24. октобра донета је резолуција о упућивању интервентних снага (УНЕФ II)** чији је принцип остао **апсолутна одговорност Савету безбедности.** Руководиоци се овим принципом, само два дана касније, на линију фронта стигле су **аустријске, финске и шведске трупе повучене са Кипра.**

Укупна снага трупа износила је **7.000 војника.** Укључено је 12 земаља (**Аустрија, Канада, Финска, Гана, Индонезија, Ирска, Непал, Панама, Перу, Пољска, Сенегал и Шведска**). Мандат УНЕФ II који је првобитно износио шест месеци, продужаван је **осам** пута.

Поље дејства УНЕФ II било је да надгледа спровођење одлука Савета безбедности о безусловном испостављању примирја, где би се **зарађене стране вратиле на положаје које су освојиле 22. октобра 1973.** Операције су, попут УНЕФ I имале **четири фазе:** прву, чији је циљ био заустављање борби и снабдевање града Суецца и Треће армије намирницима, карактерише дипломатија **Хенрија Кисинџера** који је постигао египатско-израелски споразум. Међутим, упркос домета овог споразума (активније учешће снага УНЕФ, размена заробљеника, итд), он није донео поштовање одлуке Савета безбедности о повлачењу на положаје од 22. октобра.

Од јануара 1974. „путујућа дипломатија“ Хенрија Кисинџера успела је да се у следећих годину дана, израелска војска повуче са освојених територија, предајући их једну по једну снагама УНЕФ, пре него што ће их ове предати Египту. Последње четири године боравка на овом тлу, снаге УНЕФ обављале су дугорочне функције **размштање и прегруписавања свих војних и паравојних снага, стварање тампон-зона на обе стране и контролу примирја.** Све ове задатке УНЕФ је обавио врло ефикасно.

Мир између Израела и Египта закључен је марта 1979. Иако су УН намеравале да на овом подручју задрже УНЕФ као контролор мира и на египатској и на израелској страни, а САД понудиле стварање сопствених мултинационалних снага (ако УН не би биле у могућности), против ове одлуке били су ПЛО, многе арапске земље и СССР. Тако је Савет безбедности **укинуо мандат УНЕФ II** јула 1979. године.

У овим операцијама страдало је **52 војника,** а трошкови су износили око **446 милиона долара.**

Међутим, рат између Израела и Сирије, који траје и данас, а који је почео **22. октобра 1973.** израелским нападом на сиријско село **Саса,** свео је амбиције мировних снага УН на „надгледање примирје“, као што је предвиђено **Споразумом о дезангажовању** између Израела и Сирије, донетом 31. маја 1974. У ту

сврху формирање су мировне снаге УНДОФ, чији се званични број креће око 1.250 војника. Њихова организација је слична УНЕФ II — налазе се под искључивом контролом и командом Уједињених нација. Уз перманентне инцидентне ситуације, (нарочито до краја 1977), УНДОФ је имао изразито хуманитарни карактер. Његове „углађене активности“, уз (релативно) мали број жртава (24), трошкове од 452 милиона долара, већ 17 година обезбеђују какав-такав мир на овом подручју.

ЛИБАН — ЗЕМЉА СА ХИЉАДУ ВОЈСКИ

Три године након завршетка либанског грађанског рата, где цивилна власт није успела да се успостави на југу земље, 11. марта 1978. навођена ракета пала је на Израел недалеко од Тел Авива и, према израелским изворима, убила 37, а ранила 76 цивила. Одговорност за ову акцију преузела је ПЛО. Израелске снаге су 14.-15. марта напале Либан и за неколико дана окупирале читав регион јужно до реке Литани. Влада Либана угутила је оштар протест Савету безбедности који 19. марта 1978. доноси одлуку о формирању и упућивању интервентних војних снага у Јужни Либан — УНИФИЛ. Предвиђено је да остану шест месеци. Почетна снага износила је 4.000 војника, да би до јуна 1981. максимално ангажовање износило 7.000. Циљ операције УНИФИЛ био је успостављање повлачење израелских снага из јужног Либана, успостављање међународног мира и помоћ влади Либана да поврати свој ауторитет у овој области. У саставу трупа УНИФИЛ најпре се налазило 14 земаља, да би се, након вишегодишњег продужетка либанске кризе, њихов број увећао.

Од марта 1978. до априла 1982. и нове израелске инвазије на Либан, УНИФИЛ је имао велике проблеме на овом подручју: стварање великог броја наоружаних либанских националних формација које нису биле под командом либанске владе — од којих су неке сарађивале за ПЛО, а неке са Израелом; са њима УНИФИЛ није могао да има званичне преговоре, иако су биле значајни фактор; УНИФИЛ је имао обавезу да сарађује са либанским званичним снагама које су заправо наоружаване, обучаване и снабдеване од стране Израела и који је над њима евидентно имао чврсту контролу. Друга тешкоћа проистацала је из недостатка чврсто дефинисане области дејства. Резолуција Савета безбедности (која је била резултат компромиса) истичала је само да је то Јужни Либан из кога треба обезбедити повлачење Израела у оквиру међународних граница.

На инсистирање УНИФИЛ, Израел је пристао на повлачење (13. јун 1978), под условом да се подручја која напушта препусте званичним либанским снагама. Како су Либански национални покрет и ПЛО непрестано изазивали инциденте на овом подручју, а како је УНИФИЛ израелским условљавањем имао „везане руке“, на препоруку Генералног секретара УН, УНИФИЛ је успоставио максималну сарадњу са владом Либана. Као резултат ових напора, УНИФИЛ је успео да добије широка овлашћења и веће ангажовање којим је заузео 24 положаја у области. Али, то

је било све. УНИФИЛ није успео да стекне потпуну контролу. Наоружане либанске формације и ПЛО, који је званично сарађивао са УНИФИЛ снагама, уз све врсте бојкота снага мајора Хадада, довели су до тога да подручје под контролом снага Уједињених нација постане поприште непрекидних сукоба између безброј зараћених страна. Тешко успостављено примирје од јула 1981. до априла 1982. небројено пута је прекршено, како палестинским ракетирањем Израела, тако и израелског надлетања зоне примирја. Период релативног примирја још више се искомпликовао стварањем паравојне политичке организације Шинта у сукобу са пропалестинским либанским снагама.

Након неколико атентата на своје дипломате, на шта је Израел узвратио бомбардовањем палестинских циљева, коначно су израелске оклопне трупе 1982. поново ушле у Јужни Либан и на подручје које је контролисао УНИФИЛ. За мање од 24 часа израелске снаге готово су прегазиле снаге УН. Погинуо је један норвешки војник. Израелска инвазија драстично је променила услове под којима је УНИФИЛ постављен. Од јуна 1982. нашао се под израелском контролом, што је натерало Савет безбедности да преиспита њихову улогу и њихов опстанак. Ипак, мандат им је продужен и до 1985. УНИФИЛ је имао мукотрпну улогу обезбеђивања новог примирја и мукотрпни задатак убеђивања Израела да се повуче, што никада није потпуно учињено.

Након 1985, Израел је задржао своје присуство у Либану, са образложењем да ће то трајати дотле док влада Либана не буде способна да спречи да се са њене територије ракетирају израелски циљеви. За војне снаге УНА речено је да нису способне да прихвате ову одговорност. Упркос огромних напора Уједињених нација, њене трупе нису успеле да остваре првобитно намењен задатак, али су становнике Јужног Либана заштитиле од до тада невиђеног насилја.

Да би већ 13 година контролисао насилје, УНИФИЛ је утрошио 762 милиона динара и 170 људских живота.

КОНГО — УЛАЗАК У ГРАЂАНСКИ РАТ

Операције УН у Конгу су до данас највећа мировна операција УН, како по ширини простора који су обухватале, тако и по броју људства — близу 20.000 људи. У почетку овлашћен да влади Конга пружи војну и техничку помоћ због колапса њених виталних служби након војне интервенције Белгије, ОНУК је увучен у хаотичну унутрашњу ситуацију огромне сложености и далеко изнад уобичајених миротворачких дужности, на подручју од око милион квадратних миља (приближна величина Западне Европе).

Након стицања независности (30. јуна 1960), Конго и Белгија остали су у пријатељским односима, с тим што су Белгијанци рачунали да ће конгоанска независност и даље бити највише ослоњена на огромну белгијску помоћ и да између статуса Конга и њихових интереса неће бити битних промена. Главни ослонац оваквог става био је генерал-поручник Емил Јансенс и његове снаге безбеднос-

ти које су бројале 25.000 људи. Конгоанским војницима Јансенс је брзо ставио до знања да независност није променила ништа, па ни могућност да се Конгоанци активније укључе у одбрану своје државе. Убрзо су у Леополдвилу (Киншаса) и околним гарнизонима избиле оружане побуне, побуњеници су почели да нападају Белгијанце и остале Европљане који су у огромном броју напустили Конго, што је довело до замирања виталних служби широм земље. Премијер Конга Патрис Лумумба одбио је да потражи помоћ од генерала Јансенса, већ га је сменио и створио му Народну конгоанску армију. Африканизован је читав официрски кор. Од Уједињених нација и Дага Хамаршеда затражена је војна и техничка помоћ, на шта се 10. јула ова организација љубазно одазвала.

У међувремену Белгија, изненађена одрицањем било каквог даљег утицаја у Конгу, окупирала је Леополдвил, још неколико градова, као и Елизабетсвил у Катанги. Оштри обрачуни са конгоанским војницима натерали су председника Каса-Вубу и премијера Лумумбу да од УН затраже војну интервенцију. Савет безбедности је 13/14. јула донео резолуцију да се белгијске трупе повуку из Конга; ангажовано је пет земаља учесница (Етиопија, Гана, Гвинеја, Мароко и Тунис) са 4.000 војника, а снаге ОНУК обавезале су се да ће бити под контролом и командом искључиво Савеза безбедности и да се неће мешати у унутрашње послове младе конгоанске државе. Повлачење белгијских трупа трајало је кратко (јули-август 1960), а ОНУК је, након белгијског повлачења ушао у провинцију Катанга, на незадовољство премијера Лумумбе који је од ОНУК захтевао да му помогне да сломи покушај отцепљења ове провинције. Иако је проблем сецесије Катанге остао нерешен, снаге УН бациле су се на успостављање реда и законитости у огромном Конгу, ангажујући близу 20.000 људи.

Међутим, ситуација у Конгу се нагло заоштравала понављањем племенске нетрпељивости које су разарале Конго и пре независности. Влада је и сама почела да суспендује законе и људска права, доведши ОНУК у врло непријатан положај који је ипак остао при ставовима Савета безбедности да не употребљава силу. Најзад, септембра 1960. користећи своја уставна овлашћења, председник Каса-Вубу затражио је оставку премијера Лумумбе и почела је уставна криза која је трајала 11 месеци; земља је била без легалне власти, подељена на четири супростављена табора, сваки са сопственим наоружањем. Пуковник Јозеф Мобуту извршио је војни удар, подржао Каса-Вубу, али удар није у потпуности успео, јер су Лумумба и његове присталице и даље остале у Официрском савету.

КАТАНГА СЕ НИЈЕ ОТЦЕПИЛА

Снаге ОНУК нису се ставиле ни на чију страну у овом сукобу, задржавајући своју улогу у спречавању и контроли непријатељстава између разних конгоанских фактора. Генерална Скупштина захтевала је од Савета безбедности одлучну акцију у спречавању ескалације сукоба, на шта је од Конгоанаца за-

тражено да своје konflikte покушају да реше на миран начин. Каса-Вубу и Патрис Лумумба посетили су појединачно Њујорк неколико пута; али Скупштина није (осим указивања малих личних почести Каса-Вубу као званичном председнику) донела иједан закључак о решавању кризе. У међувремену, бројним конгоанским формацијама придружила се још једна — Морис Чомбе који је заузео јужну Катангу, потпомогнут учешћем неколико страних сила. **ОНУК је више пута био нападнут од стране разних локалних режима, а све је било „крунисано“ смрћу Патриса Лумумбе који је убијен у Елизабетвилу од стране Мобутуа. Лумумбине присталице изводиле су осветничке акције и ускоро је грађански рат у стилу северне Катанге запретио да се прошири на друге регионе.**

Неколико земаља отказало је своје учешће у мировним сангама УН, које су редуковане, а Совјетски Савез затражио је Хамаршелдову оставку. Савет безбедности је 15. фебруара 1961. затражио од ОНУК да употреби силу у спречавању грађанског рата у Конгу, инсистирајући да се из ове земље повуку све наоружане иностране јединице које нису од командон УН.

Ово је убедљиво најтежи период ангажмана трупа УН, јер је задатак превазилазио њихове могућности. **Окружени непријатељством са свих страна** које су у њему виделе фактор потчињавања, ОНУК је издејствовао повећање трупа на **18.000**, тако да је након компликованих преговора, Каса-Вубу пристао на резолуцију Савета безбедности. Међутим, било је тешко зауставити грађански рат у северној Катанги, јер је Морис Чомбе остајао глуп на све апеле ОНУК. На конференцији у **Тананариви** (март 1961), Чомбе је предложио да се Конго претвори у конфедерацију суверених држава, што је у једном тренутку одговарало амбицијама локалних лидера. Међутим, утицај ове конференције био је краткотрајан и председник Каса-Вубу са премијером **Кириллом Адулом**, најавио је поновно отварање парламента и формирање владе националног јединства.

Сецесија Катанга остала је највећи проблем ОНУК-а, јер је вођа сецесиониста Чомбе уживао невероватну материјалну подршку огромног рударско-индустријског комплекса

„**Уион Миниере**“ са седиштем у **Бриселу** који је на сваки начин искоришћавао Катангу богату рудама и минералима, за узврат наоружавајући сецесионисте. Ипак, **међународна заједница никада није званично признала сецесију Катанге** (није то учинила чак ни Белгија), што је одлашавало положај ОНУК који није имао овлашћења да се меша у унутрашње послове Конга.

У међувремену је у авионској несрећи, на путу ка Северној Родезији где је кренуо на састанак са Чомбеом, погинуо **Даг Хамаршелд**.

Изузетно оштро војно ангажовање снага УН, прислило је Мориса Чомбеа да јануара 1963. положи оружје али је од Каса-Вубу добио амнестију. ОНУК је могао да настави са операцијама констолидације конгоанске власти које су се одликовале великом **хуманом** према цивилима и пружању техничке помоћи. Сектор тзв. цивилних операција које су помогле да се становништво опорави од страха то трогодишњег рата, постале су једно од обележја активности мировних снага у ситуацијама након завршетка ратних сукоба.

Трупе ОНУК повукле су се из Конга према плану. Преживеле су први грађански рат на туђој територији, са **234 жртве** и салдом од **400 милиона долара**.

КИПАР — НЕРЕШЕНИ ПРОГЛЕМ МАЊИНА

Кипар је први пут пред Уједињене нације поставио **проблем мањина**. Нови устав председника **Макариоса** схваћен је као угрожавање права турске мањине на Кипру, што је изазвало велику концентрацију турских јединица на јужној обали Турске. Децембра 1963. између грчких и турских Кипрана дошло је до жестоких сукоба и кипарска влада је прихватила надлежност **Велике Британије** у овом спору (као једног од гаранта стварања кипарске државе). Након успостављања примирја и формирања „зеленог појаса“ између две зараћене стране у Никозији **Лондонска конференција** која је требало да донесе мир није успела и проблем је стављен пред Уједињене нације. Турска је оштро одговорила на апел УН да се престане са употребама насиља и **13. марта 1964.** Савет безбедности је

одлучио да на Кипар пошаље јединице за одржавање мира. Од јуна 1964. њихов број задржао се на **6.411 војника**. Седиште им је било у **Никозији**. Грчка је добила право да задржи 950 официра на острву, а Турска 650. Њихов првенствени задатк био је „**нормализација стања**“ на Кипру. Међутим, кипарска влада сматрала је да је задатак UNIFICYP да јој помогне у гушењу побуне турске мањине, а турски Кипрани су желели да им ове снаге обезбеде, милом или силом, повратак на стање за време устава из 1960. То је, наравно, било неспојиво са одговорношћу UNIFICYP-а искључиво Савету безбедности. Континенти УН трудили су се да **своје зоне усладе са административним границама острвских дистриката**. Али, упркос свим напорима, снаге УН нису успевале да обезбеде потпуно примирје кога су кршиле обе снаге.

До државног удара 1974, UNIFICYP је преживео кризу 1967, када је Кипарска национална гарда окупирала делове насељене турском мањином. Турска је запретила борбеним надлетањем Кипра и ускоро је постигнут споразум све три владе (кипарске, грчке и турске) да UNIFICYP на овом подручју добије шира овлашћења. Председник Макариос обећао је слободу кретања турским Кипранима, али ови нису узвратили сличном слободом за грчке Кипране. У међувремену, откривши велики увоз оружја од стране кипарске владе, UNIFICYP је успео да се избори за **контролу високоексплозивне муниције**.

Након свргавања Макариоса 1974, Турска је окупирала северну обалу Кипра. UNIFICYP се нашао у до тада невиђеној ситуацији: **да се нађе под непријатељском ватром једне од држава које су гарантовале мир** — Турске! Женесква декларација одредила је активности UNIFICYP-а у новој ситуацији: **стварање сигурносне зоне у надлежности снаге УН, евакуацију турске мањине са подручја која су окупирани грчке трупе и размену заробљеника које је требало одмах да се обави**. Након примирја (16. августа 1974), UNIFICYP је успоставио тзв. **тампон зону Уједињених нација која постоји до данас**. Линије примирја обухватају дужину од **180 километара**, а тампон зоне УН крећу се од **20 метара** у Никозији, до **7 километара** у унутрашњости. Стање је непромењено, иако су 15. новембра 1983. турски Кипрани прогласили Турску републику Северни Кипар коју нико није признао.

Јединице UNIFICYP на Кипру данас углавном контролишу примирје, штите цивилно становништво, достављају им храну, лекове и брину о њиховим виталним потребама. Уједињене нације потрошиле су на Кипру **635 милиона долара** и **149 војника**. Генерални секретар изразио је прошле године своју забринутост за **финансијску ситуацију** са којом се сусреће UNIFICYP, тражећи да се ове снаге финансирају на облигационој, а не добровољној бази. Упркос његовом апелу, финансијска ситуација је све гора и гора.

Баш у тренутку кад Уједињеним нацијама стиже нови захтев којим се тражи нови долазак плавих шлемова у Европу.

Милош ДИМИТРИЈЕВИЋ коришћени подаци су из публикације „The blue helmets“, UN 1990).

**ЏОН ЗАМЕТИЦА, СТРУЧЊАК ЗА ВОЈНА И ПОЛИТИЧКА ПИТАЊА НА МЕЂУНАРОДНОМ
ИНСТИТУТУ ЗА СТРАТЕШКЕ СТУДИЈЕ ИЗ ЛОНДОНА**

ТРЕБА РАЗМЕНИТИ СТАНОВНИШТВО

**Наш саговорник, наше горе лист, докторирао је у Кембриџу са темом
„Стратешки планови Велике Британије у хладном рату“. Управо
завршава студију о југословенској кризи. Како се рат види из
лондонске перспективе?**

Како у данашњој Југославији видите положај и будућност Србије и зашто је, по Вама, Србији толико стало да се Југославија очува?

Оснивање Југославије 1918. године представљало је коначан успех српске политике да уједини све Србе под једним кровом. Живети заједно је нормална тежња свих народа. У току 19. века такву политику су водили и други распарчани народи, као на пример Немци и Италијани. А тек недавно су се Немци поново ујединили. Југославија је 1918. године одговарала Србима мада су у њу били укључени и други народи. Али, пошто се радило о југословенским народима, који су добровољно прихватили Југославију, таква ситуација је била на почетку потпуно прихватљива за Србе. Али, после југословенског експеримента између два рата, после искуства другог светског рата и после комунистичког периода, јасно је да ниједан југословенски народ више нема никаквих илузија или нада што се тиче југословенског концепта, а Срби можда најмање. Према томе, парадоксално звучи став службене српске политике да је она за очување некакве Југославије, па макар и смањене. Ради се заправо о настојању да се створи једна држава, у којој не би било великих антисрпских концентрација (Хрвата, Словенаца), а која би истовремено сакупљала већину Срба. Међутим, Србија није измислила садашњу југословенску кризу и Србија није била та која је почела са разбијањем Југославије. То не значи да Србија не сноси никакву одговорност за то што се данас дешава. Пре свега видим одговорност Србије у томе што се није обрачунала са комунизмом у првом могућем тренутку и што је заправо успоравала процес демократизације у читавој земљи. То је омогућило њезиним противницима да јој тако успешно прилепе етикету болшевиизма. У националном интересу Србије било је да се демократизује, да на тај начин, такође придобије савезнике у Европи и свету и да решава проблем српске дијаспоре са те позиције. Уосталом, то важи за читаву Југославију, која је могла да се лиши једно-партијског система пре свих осталих у источној Европи и да сада већ буде први кандидат за чланство у Европској заједници. Али тај је воз прошао.

НЕКО УВЕК ПОРАЖЕН

Шта је, по Вама, узрок распада Југославије?

Узроци распадања мултинационалних држава нису никаква мистерија. Постојала је прилична доза идеализма у позадини стварања Југославије на крају првог светског рата, али превладали су хладни интереси. Хрвати и Словенци су вековима живели у инфериорној позицији у односу на Аустријанце, Мађаре и Италијане. А такође су имали несрећу да се 1918. године нађу у једној пораженој Хабзбуршкој монархији. Нису били довољно јаки да тада створе своје властите државе, па чим је идеја о коезистенцији са Србима дошла као задовољавајући компромис. О позицију Србије сам већ говорио. Докле год су југословенски народи делили заједничке интересе, а то се пре свега може дефинисати као угроженост од суседа и великих сила, постојала је основа за некаку заједничку будућност и дубљу интеграцију. То посебно важи за период између 1918. и 1941. године, али донекле и за период хладног рата, када је Титова Југославија била објективно угрожена од стране источног блока. Међутим, други светски рат у Југославији, попраћен масакрима огромног броја (углавном српског) невиног становништва, унео је нови фактор у ситуацију, пошто је створио унутрашњи ембрио разора. Други такав елемент је био устав из 1974. године, који је одједном створио осам држава на југословенском тлу у међусобном такмичењу са страховитим политичким и економским последицама. Што се тиче спољних утицаја, крај хладног рата је уклонио оно што је толико дуго била константа на балканском простору, наиме ривалитет великих сила и посебно совјетску опасност. Према томе, при крају осамдесетих година више нису постојале у Југославији неке нарочито јаке снаге кохезије нити из унутрашњих нити из спољашњих разлога. Другим речима, заједнички интереси су нестали. Остали су голи национални интереси и разбијање Југославије се може гледати као разбијање једног историјског анахронизма.

Ко је жртва, а ко је агресор у сукобима у Хрватској?

Такве једноставне, категоризације нису

могуће осим у пропагандним материјалима зараћених страна. Хрвати желе своју властиту државу и на то имају пуно право. Срби у Хрватској не желе у таквој држави живети и такође имају пуно право на самоопредељење. Питање је само где да се повуче линија раздвајања. Око тога се води рат. Круцијални фактор је етничка измешаност становништва. Једна ствар је одвојити Крајину од Хрватске, а нешто сасвим теже је одвојити Славонију. Ако су Срби и Хрвати одлучили да заједнички живот не долази у обзир, онда треба озбиљно размотрити опцију размене становништва. Овде је могуће само политичко решење. Било које војно решење оставља иза себе неког пораженог или незадовољног и креира ревизионистичке и реваншистичке државе и народе.

Верујете ли у одржање мира у Босни?

Босна је окружена ратом и она је у немогућој ситуацији. Јер, њено је постојање директно условљено постојањем Југославије. Босне нема без Југославије, а Југославија се распада. Босна живи на позајмљеном времену. Муслимани и Хрвати неће у неку, како то називају, „Велику Србију“. Добро. Али, Срби такође неће да буду мањина у некакој сувереној Босни, где ће стално бити преглашавани од муслиманско-хрватске коалиције. У оваквој ситуацији нема никакве будућности за Босну. То значи рат ако не дође до радикалних промена политичких позиција, то јест умекшавања ставова сва три народа — али то не видим на помолу. Муслимани држе кључ. Ово што се догађа између Срба и Хрвата није њихова ствар, то није њихов рат. У њиховом је апсолутном интересу да они остану неумешани ако је то икако могуће. Али, то је наравно, лакше казати него урадити. Ако Муслимани сматрају да ће бити угрожени од Срба у једној будућој заједници, која ће се звати Југославија, онда треба да стварају своју властиту државу. Али, молим Вас, немојте ме питати како би та држава изгледала на мапи.

ВИШЕ НАМ НИКО НЕ ВЕРУЈЕ

Како оцењујете мировне акције европске заједнице?

Углавном позитивно ако се ради о искреној забринутости међународне заједнице око ситуације у Југославији. Међутим, треба напоменути следеће. Европска заједница још увек није једна организација која наступа на бази потпуно усклађене, интегрисане политике. Од тога смо још увек далеко. Управо о томе се

сада води једна велика дебата у западној Европи, а посебно у Британији. Следећег месеца ће се одржати у Мастрихту, Холандија, самит земаља Европске заједнице, где би требало да се потпишу далекосежни документи о европској политичкој унији. Велико је питање шта ће се заправо потписати. Западна Европа све више тежи према федералној унији са заједничком монетарном, спољном и одбрамбеном политиком — управо супротно ономе што се дешава у Југославији. Али, постоје такође негативни ставови према таквој еволуцији, јер она подразумева извесан губитак суверенитета нација европске заједнице. Једна централна европска банка, један јак европски парламент, а да не говорим о заједничким европским војним снагама — све су то фактори који би компромитовали суверенитет националних држава. Већина чланица европске заједнице, чак и Француска, спремне су да направе те кораке. Британија још није, и она представља главну снагу отпора против федералне Европе.

Интервенције европске заједнице у вези са Југославијом треба видети баш у контексту настојања да се заједница све више интегриса, па према томе и да наступа на међународном пољу са једним гласом. Једна организација која има претензије да развије заједничку спољну и одбрамбену политику једноставно мора реагирати на ситуацију коју је створила југословенска криза. У тој вези су важне две ствари. Прво, рат у Југославији има потенцијално велике међународне последице, јер се може раширити у суседне државе. Друго, у периоду после краја хладног рата када читав континент трага за новим системом безбедности, оружане борбе на сред Европе представљају велики изазов свим међународним структурама. Рат у Југославији је показао да међународна заједница нема ефективних инструмената са којима би могла решавати проблеме као што је рецимо Југославија. То се односи на КЕБС, али такође и на Европску заједницу која је заправо, потиснула КЕБС у позадину покушаја решавања југословенске кризе.

Познато ми је да се у Србији не гледа превише наклоњено на уплитање Европске заједнице у југословенску кризу. У Србији се сматра да је Европска заједница антисрпска и да она заправо разбија Југославију на штећу оних који желе остати у њој. Истина није сасвим таква. Рецимо не би се могло казати да неке земље чланице, као на пример Грчка, заузимају став против Југославије или Србије. Обавештени људи знају да се Грчка противила укидању уговора о економској сарадњи између Европске заједнице и Југославије. Нити је Велика Британија нешто нарочито против Србије упркос њеној иницијативи о увођењу нафтног ембарга кроз Уједињене нације. Британија се је јако противила идеји да се шаљу трупе Западно-европске уније у Југославију. Она је тај свој став у заједници извојевала мање више сама, Лорд Карингтон, морам да нагласим, није представник спољних послова. Такође, када се Европска заједница противи мењању унутрашњих граница у Југославији кроз употребу силе, она то ради више због саме себе него због Југославије, јер у супротном би се поставили опасни преседаји који би се могли употребити у самој Ев-

ропској заједници. Европска заједница вероватно ни сама више не верује да је заједнички живот између Срба и Хрвата у било којој форми још увек могућ, али разговори о томе у Хагу су ипак представљали метод како би се Југословени одржали код преговарачког стола. И то је до недавно био тај скромни, али тада веома важан циљ Европске заједнице: одржавати мировни дијалог што је дуже могуће. Јер, док људи разговарају некаква мала нада још увек постоји. Али сада, после одлуке да се примене мере економске блокаде, мислим, да више нико у западној Европи не верује у могућност дијалога између рађених страна.

НОВА СТРАТЕШКА СЛИКА

Какве су шансе да Запад упуту наоружане јединице у Југославију и како оцењујете позив Председништва Југославије да се у Југославију упуте лако наоружане јединице ОУН?

Шансе да се у Југославију пошаљу стране трупе, под било којом заставом, су засада веома мале. То би било могуће само у случају да све републике пристану на такав корак. А такву могућност је тешко предвидети упркос недавном позиву Уједињеним нацијама од стране Председништва Југославије да предузму такав корак. Оно што је одлучујуће у овој ситуацији јесте да у Југославији нема обуставе ватре. Пре него што се било ко одлучи да у Југославију пошаље војне трупе мора постојати примирје и жеља са свих зарађених страна да се оно одржи. Али, претпоставимо да ће се примирје успоставити и одржати. Онда се поставља питање где би се те стране јединице заправо послале. Хрватска би желела да се оне поставе на хрватским републичким границама, док би Председништво вероватно инсистирало да оне представљају некакву заштиту српском становништву у Хрватској. Ни једна страна не може да попусти, јер онда овај рат заиста не би имао никаквог смисла ни за једну ни за другу страну. У случају да неко попусти, то представља капитулацију за ту страну. А не видим да су позиције било кога моментално толико ослабљене да се почело размисљати о некаквој елегантној капитулацији.

Све те тешкоће треба држати у виду када се размисља о овом питању. Али теоретски, од свих могућих комбинација за слање страних јединица у Југославију, ОУН има најбољу шансу да то уради. Та организација ужива приличан углед у свету после Заливског рата и заправо је једина која има морални ауторитет да се петља у унутрашње ствари неке земље. НАТО нема такав ауторитет и заправо то и не тражи. НАТО је одбрамбена организација која у принципу делује само на властитој територији. Сада, после краја хладног рата, НАТО доживљава кризу идентитета и то до некле тангира и Југославију. Ево зашто. Ако Европска заједница донесе одлуку о успостављању своје властите безбедносне организације, то јест, својих властитих оружаних снага, онда је, НАТО-у одзвонило. Американци ће се повући из западне Европе и добиће мо сасма нову стратешку слику. Западна Ев-

ропа ће имати своје војне инструменте да делује ако треба у нестабилној источној Европи (а то значи и у Југославији), рецимо путем Западноевропске уније која већ постоји. Али и то је засада само далека могућност. Питање је такође да ли ће Европска заједница стварати систем одбране или систем безбедности. А то нису исте ствари. Да би систем одбране деловао треба да постоји противник — њега нема. А у систему безбедности проблеми се могу решавати само ако су они покривени тим системом. Другим речима, Европска заједница би могла деловати на територији неке земље само ако је та земља чланица тог безбедносног система. Значи, Југославија не одговара ни у једном случају. Ако би ипак дошло до војне интервенције у Југославији без одобрења свих југословенских република, онда би се једноставно радило о полицијској операцији међународне заједнице или једног дела те заједнице. Западна Европа, морам да нагласим, још није спремна да постане пандур Источној Европи. Зато кажем да од свих страних тела ОУН има највећу теоретску могућност да дође у Југославију.

НЕРАЗМРСИВ ЧВОР

Верујете ли у ефикасност мера економске блокаде од стране Европске заједнице?

Не постоји пример у међународној политици где се јасно види да су мере економске блокаде биле успешне. Сетите се Јужноафричке Републике или Ирака. Наравно, на дугој стази ће Србија бити погођена мерама економске блокаде, посебно њена текстилна индустрија. Такође је сигурно да ће бити последица ако ОУН примени ембарго нафте. Али, све те мере неће имати неког нарочитог ефекта на краткој стази. Оно што треба нагласити овде јесте да мере економске блокаде нису замисљене у економском смислу већ су оне заправо политички инструменти са циљем да се Србија изолиује. Са тим међународна заједница једноставно изражава своје незадовољство са понашањем Србије. Значи економска блокада није ништа више него један од преосталих политичких метода, путем којег међународна заједница покушава да интервенише у Југославији.

Какав је највероватнији расплет југословенске кризе?

Дуги период нестабилности је највероватније последица онога што се сада дешава у Југославији. Ако Хрватска изгуби овај рат, онда она постаје ревизионистичка држава као што је Мађарска била после првог светског рата. Она ће покушати да се наоружа до те мере да може водити један нови рат да би повратила изгубљене територије. Супротно, ако рецимо Хрватска добије овај рат, онда има перманентни извор проблема са српским становништвом у својим границама, а такође једну крајње непријатељску Србију. Поред тога остаће нерешена питања Босне и Херцеговине, Косова, Санџака, итд. Према томе, југословенска криза представља за међународну заједницу један неразмрсив чвор, до даљњег.

Разговарала: Благица Стојановић

ТОМИСЛАВ СИМОВИЋ, МИНИСТАР ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

БОГОХУЛНО

ЈЕ

ЧЕКАТИ

НА

ПРИСИЛНУ

МОБИЛИЗАЦИЈУ

Са првим човеком српске одбране разговарамо о стратегији и тактици Србије у рату са Хрватском, о ЈНА, о добровољцима, о мобилизацији, о будућности. Генерал Симовић на питања је одговорно писмено.

В и сте Министар одбране, али нема-
те војску? Како и чиме мислите да
браните и одбраните Србију?

Тачно је да тренутно Република
Србија па и Министарство одбране
нема оружане снаге, тиме ни ингеренције
према њима. Србија се брани свим својим
потенцијалом, према томе и људским потен-
цијалом. Наиме, сви способни грађани, пре
свега војни обвезници, имају одговарајући
ратни распоред и као такви, сходно обиму
мобилизације, учествују у оружаном борби као

припадници ТО или ЈНА, а у току борбених
дејстава сви под командом ЈНА. Дакле, то су,
према садашњим решењима, уједно снаге за
одбрану Републике Србије ако она буде и не-
посредно угрожена.

**Шта је било са предлогом СПО да се
формира српска војска? Спрема се нови за-
кон о српској војсци. Колике су шансе да
Србија добије професионалну, неидеолош-
ку и неполитичку војску?**

Не знам за такав предлог СПО, да је тре-

ба бити предмет официјалног разматрања.
Тачно је да се спрема Закон о организацији
Српске војске, а њихови посланици, надам се
да ће дати конструктиван предлог у том прав-
цу.

**Зашто је Српска гарда за локалне влас-
ти и армијске команде била противник кога
треба елиминисати, а не савезник са којим
треба сарађивати?**

За сваки орган власти па и војни, како Ви
кажете, „савезник“ не може бити онај који не

постоји, а ако постоји, у супротности је са позитивним прописима одређене државе. Ако постоје неки проблеми, они су последица управо непоштовања прописа. Надам се, да се и ваш лист залаже за правну државу.

СВИМА ИСТА СУДБИНА

Јавна је тајна да владајућа странка благонаклоно гледа на Арканову добровољачку гарду. Зашто су за државу једини добровољци — криминалци, а други патриоти?

Колико је мени познато, поменути „Аркан“ делује над непосредним благословом Владе Српске области за Славонију, Западни Срем и Барању. Такође, познато је да то нису једини добровољци. Ја их не бих делио на криминалце и патриоте, већ на оне који доприносе интересима свог народа, и обратно, а криминалцима зна се где је место.

Не можете се позивати на законску обавезу мобилизације у потпуно нерегуларној правној, војној и политичкој ситуацији! С којим правом позивате на мобилизацију када знате да резервисте данима држе по шталама без хране и одеће, да би их затим послали на фронт у руке неспособним официрима који их воде на клиницу?

Било би добро да наведете Закон по којем је незаконита мобилизација која је у току.

Ни један ратник, поред осталог, није био поштеђен од безусловног спавања, па и у шталама и без правовремене и квалитетне исхране, тако и садашњи борци не могу избећи овакву судбину.

Према геостратешкој теорији и војним критеријумима рат на територији Хрватске требало би да траје кратко и да буде мали. Ствар, како видимо не стоји тако, рат траје неподношљиво дуго и све је више жртава а цена све већа. Какво је ваше објашњење?

Дубоко сам убеђен да би и овај рат временски краће трајао, ако би и ваш лист дао допринос у повећању војних обвезника из Републике Србије.

Не мислите ли да је ЈНА кривац што је њено људство и техника блокирано у касарнама и што борбена средства одузима како ко хоће? Познајете ли неку армију у свету која би тако нешто дозволила да јој раде?

Ако се гледају последице, може се и такво питање поставити. Међутим, треба посебно анализирати узроке, који нису само везани за издају појединих припадника ЈНА. Према томе, поуздан суд даће историја.

Пракса показује да би добровољци апсолутно могли да попуне потребна места за фронт? Зашто се мобилишу они који у рат не желе ни по коју цену? Зар војска није свесна да такви представљају уска грла и празна места и да на бојном пољу ништа не вреде?

Очекивати је од Вашег листа и Вас као новинара да докажете да добровољаца има довољно.

Сматрам, погубним и богохулним по Србију све оне који у овој ситуацији по српство чекају на присилну мобилизацију.

Колико је до сада мобилисаних?

Зар ви не знате да је то војна, а и Ваша тајна!

НЕПРИХВАТЉИВА РАЗМИШЉАЊА

Зашто се мобилисаним резервистима у војну књижицу уписује да су добровољци?

Добровољцима по Уредби Републике Србије која ову материју третира треба унети то часно патриотско осећање „добровољац“, што остаје у наслеђе потомству.

Недавно је једном нашем мобилисаном читаоцу речено: „Ако потпишеш да си добровољац остаћеш у касарни у Београду и добијаш плату од 10 милијарди, ако не потпишеш чека те позив за фронт“. У чему је смисао такве калкулације?

Нисам сигуран да се и кроз само питање не калкулише, а накнада за све припаднике оружаних снага када су у саставу ратних јединица јединствено је регулисана за припаднике ЈНА и ТО.

Зашто се добровољцима и припадницима Српске гарде у војну књижицу не уписује ништа? Да ли је то зато што Србија није у рату, односно зато да би, с једне стране, избегла међународну осуду за агресију, а с друге стране, зато да Србија и ЈНА избегну законске обавезе према онима који, као добровољци, погину или остану инвалиди у овом рату?

Свим самозваним и ван система добровољцима па и припадницима тзв. „Српске

гарде“ у војној књижици не уписује се како кажете „ништа“, само зато што ни као такви нису евидентирани у органима одбране и што у борби нису под командом у јединици ТО или ЈНА. Сва друга Ваша размишљања у вези са овим не могу се прихватити.

Колики се проценат не одазива на мобилизацију?

— Одзив на мобилизацијски позив је просечно 90%.

Имате ли евиденцију колико људи би данас у Србији требало кривично да буде гоњено због неодазивања позиву на мобилизацију и због самоиницијативног враћања са ратишта?

У садашњој фази истражног поступка евидентирани су коловође таквих понашања. Против једног броја, као што је јавност упозната, поступак је окончан или је у току. Треба очекивати проширење поступка и према онима који су следили такво понашање.

Нису тако ретки случајеви да избеглице седе у кући човека који је на фронту и брани избеглицино огњиште. Имате ли тачну евиденцију о таквим случајевима и како то објашњавате?

Зашто сте тако малициозни? Само у октобру месецу добровољно се вратило у кризна жаришта и преко 15.000 обвезника са третманом избеглице.

ТРАДИЦИЈА ПРАДЕДОВА

Како можете присилити некога ко је Србин, коме је жена Хрватица, снаја Муслиманка, мати Словенка, а дете, на пример, има македонско држављанство да оде на фронт да погине у име тренутних српских интереса?

Није коректно одговорити на некоректна питања, сем ако Ви имате конкретан случај.

Драшковићу претите суђењем за издају коју није починио, а не судите ваше генерале и официре за издају коју свакодневно врше. Када ће бити изведени на суд неспособни официри?

Одговор на ово питање даће будуће време.

Због чега би Вук Драшковић био крив кад тражи да се узалуд не пролива крв у рату који се војнички не може добити?

Не би коментарисао питање које се одне-

си на појединце.

Тврдите да је СПО крив што резервисти бојкотују мобилизацију. Није ли један од главних узрока у томе што резервисти виде општу неспособност у војсци, лоше и бесмислено командовање, дезертерство и кукавичлук официра у току борбе. Није ли то, поред бесмислености рата, један од главних узрока општег деморалисања војника и њиховог дезертирања са фронта?

На ово питање сам већ одговорио, јавно. Извршном одбору СПО. Бројни су примери херојског држања у борби, војника и старешина, међу којима и два погинула генерала који доследно настављају традицију својих прадедова.

Са којим правом се уопште још увек може говорити о ЈНА када у њој нема резервиста из Хрватске, Словеније, Македоније, Босне и Херцеговине, када у њој нема нерпског војника, и када, с друге стране, њоме као Врховни командант командује српско руководство то јест Слободан Милошевић?

Не заборавите да у ЈНА нису само Срби. Но, други део Вашег питања пријатно ме изненадио. Ви прихватате председника Републике Србије Слободана Милошевића за врховног команданта?

Колики је број жртава? Стижу вести да се ради о стотинама погинулих дневно, а са официјелне стране признаје се укупно стотинак погинулих до сада? Склони смо да поверујемо како армија из својих интереса има мотива да прикрије прави број жртава рата. Можете ли нас разуверити?

Још се нисмо сложили ни о броју жртава у II светском рату. Садашњи број жртава је знатно мањи, него у минулим ратовима сличног карактера.

СВЕ ИЛИ НИШТА

Шта знате о ноћним, тајним сахранама и гробовима у којима су поколани непознати, са иницијалима НН на београдским гробљима?

О томе не знам ништа. Ако Ви нешто одређеније знате дужни сте да о томе упознате нашу јавност.

Имате ли бар приближну процену који је број страних плаћеника који се боре на

хрватској страни?

Не располажем поузданим подацима.

Тврдите да Србија нема и не може имати ратне циљеве. Како се може водити рат без циљева?

Када сам то тврдио? Напротив, рекао сам, недавно, у свом реаговању на саопштење извршном одбору СПО да је циљ овог рата: одбрана западних граница ове земље, ма како се она звала, спречавање покоља српског живља у српским крајинама и ослобађање наших синова, припадника ЈНА, заробљених у касарнама.

Најлакше је казати да су ратни циљеви Србије заштита српског живља у Хрватској и да се тиме подразумева све и ништа. Можете ли нам прецизно објаснити како то треба да изгледа у пракси у односу на ангажовање оружаних снага Србије и ЈНА? Када ће се сматрати да су ти интереси одбрањени и да се рат може сматрати окончаним? И шта ако се тада Бабић, Хаџић, Караџић или неки други српски главешина не сложи са таквом проценом?

Ево, пак, констатујете да знате шта је ратни циљ! Ви појасните зашто се тиме не подразумева „све“ већ по Вама „да се тиме подразумева све и ништа“.

Како то изгледа у пракси треба отићи на терен где се изводе борбена дејства, уз напомену да Република Србија, своје војне обвезнике има на распореду у ТО или ЈНА. Овима из ТО командују надлежне команде ЈНА, јер је оружана борба и систем командовања јединствен. За остали део питања одговор треба тражити од лица које овде именујете.

Реците нам да ли српски ратни циљ укључује и свргавање усташке власти у Хрватској?

Не!

За владајућу странку српска опозиција је издајник националних интереса. Неће ли ЈНА сутра кренути у рат против српске опозиције под изговором да штити српски национални интерес?

То питање није примерено мојој функцији!

До када ће армија да буде слушкиња постојећег режима и да служи као његова политичка полиција? Када ће се војска трансформисати у професионалну, непартијску и недеолошку одбрамбену силу државе?

Генерал Томислав Симовић у разговору са Богољубом Пејчићем, главним и одговорним уредником „Српске речи“

Не знам за армију која, како Ви кажете, није слушкиња режима своје земље.

Да ли ће се, када, како и у шта трансформисати ЈНА зависи од низа околност и о томе ће одлучити надлежни органи.

ДУЖНИ СТЕ ДА ПРИЈАВИТЕ

Према неподељеном мишљењу посматрача ово је изузетно прљав рат у коме тријумфују ратни злочини. Имате ли сазнања о активностима српске односно армијске стране које спадају у ратне злочине?

На разне начине, као и Ваши читаоци упознати смо да усташе хрватске воде до сада непознати, односно нечувени прљави рат, што на жалост западна демократија неће да види и призна.

Насупрот томе, наша Армија, се придржава свих међународних признатих конвенција. **Шта сте предузели да се ти злочини спрече?**

Из овог питања да се закључити да су Вама познати починиоци злочина. Као грађанин, по вашем законодавству дужни сте то да пријавите. У противном саучесник сте у томе!

Хоће ли после рата бити суђења за ратне злочине?

Зашто у то сумњате?

Имате ли бар приближну представу о размерама ратног зеленашења, крађе помоћи која се шаље из земље и иностранства и разних других злоупотреба? Да ли се Влада Србије сматра одговорном за парадржавни криминал у ратним зонама које су под контролом српских власти?

Одговор на ово питање је већ дат. Жао ми је што не искористите бар ову прилику, мада никад нисам каснио, да Ваше читаоце обрадујемо у позовемо их да се масовније придруже у одбрани српства у овом историјском тренутку.

ЧЕКАЈУЋИ МИР ЖИВЕЋЕМО У КОЛХОЗИМА И ЗАЈЕДНИЧКИМ СТАНОВИМА

Када се овај рат заврши, у Србију ће се, у најповољнијој варијанти, трајно укелити најмање двеста хиљада Срба из Хрватске и Босне и Херцеговине, а ако Србија на бојном пољу не оствари замишљену скраћену Југославију, што је све извекније, та бројка ће се можда и упетостручити.

После овог рата који се, са свим својим страхотама, већ кандидовао за један од најпрљавијих ратова у новијој историји, ни мир, до кога ће пре или касније доћи, неће, изгледа, бити много бољи.

Трагедија српског народа као да тек предстоји.

Неколико најперспективнијих генерација Срба, школованих за трећи миленијум, с високим знањима, упућених у високе технологије, демократског нерва, европски зрелих

погледа и нада, жртвовано је за сомнабулне амбиције и неоствариве циљеве политичких шарлатана. Пред милионима људи у најбољим годинама, ломови економске, моралне и психолошке природе затварају готово све перспективе.

По градовима и селима, између кафића, крчми и домова здравља, као тужна знамења једног сулудог времена са сулудим вођама, већ тумарају, а тек ће тумарати, голобради инвалиди и младићи разорене психе.

Владајућа странка, уместо да положи рачуне због неиспуњених програмских обећања пуних меда и млека и да оде са сцене, срзава се до дна морбидности, типичне за стаљинистичку свест, и народу нуди бесплатне мртвачке сандуке, и то у Бору, свом најјачем упоришту, у уверењу да чини добро.

У фабричким халама мемла и рђа пужу и пузаће по машинама, а паучина светлуца и светлуцаће по магацинима, јер фабрике нити имају шта да производе, нити имају коме своје производе да продају. Најбоље оранице остају пуне или полуобрађене, делимично и као последица протеста сељака, а први пут у овом веку у највећим житницама пшеница је посејана на само тридесет одсто парцела у приватном власништву.

Над Србијом се, заиста, брзо смрква, а прави густи мрак, каквог одавно није било и какав гута само најуклетије, тек пада...

МРЕНЕ НА ОЧИМА

Шта нам се, заправо, догодило? Зли и острашћени талас националних хомогенизација, утемељен на шовинизму, суда-

рио се са рационалним мултинационалним трагањима за новим материјалним и духовним дометима цивилизације.

Стотинама хиљада залуђених Срба чинило се да је важније да по трговима, по наруџбини, певају „Слободане само реци, летећемо као меци“ и да кличу апстрактном српству, него да имају плату од хиљаду или две хиљаде марака и да се тек тако економски оснажени упусте у битке за национални програм.

Тај судар је, на глобалном плану, главни генератор данашње и сутрашње несреће.

О томе се, овде, међутим, мало размишља.

Нови светски поредак, који се ствара и мимо кога се не може, заобиђен још пре три године ступидним митинзима соцреалистичке иконографије и соцреалистичких порука, и даље се арогантно и провинцијално одбацује и плује по разним секцијама разних пролетерских бригада и по разним завичајним клубовима и удружењима, а све на штету Србије и њеног развоја.

У локалним оквирима ствари су једноставније.

Неки будући отрехњујући дани, и неки будући отрехњени Срби, које неће покретати јефтине страсти и фашизоидни медији, и којима мера знања, памети и државништва неће бити људи попут др Будимира Кошутића, знаће ко су главни кривци што је Србија, у последњој деценији двадесетог века, када је била пред вратима богате Европе као њен важан део, бачена у сваком погледу на колена и у глиб.

Имена данашњих властодржаца, који су можда и имали добре намере али не и способности да их остваре, јер се од сталинстичких комуниста, банкара договорне економије, академика произведених декретом или опскурних професора социологије рада и марксизма ни у стрипу не постаје демократа, та данас свуда присутна имена, српски народ ће, када га отрезне гробови улудо погинулих синова и дрвене ноге осакаћених очева, када му с очигледношћу мрене обмана, када се с кобним закашњењем увери да је преварен, изговарати једино у клетвама.

Тврдња, примерена активистима месних заједница и пензионисаним подофицирима, да се лидер српских социјалиста Слободан Милошевић бори за Југославију и да Срби, вођени његовом политиком, спасавају Југославију, биће, кад разум превлада свакојаке помаме и када два и два поново буду четири, допуњена битним детаљем — да је исти тај човек, исти тај лидер, јунак кич-песмица, најпре својом нетолеранцијом и ароганцијом срушио Југославију, терајући из ње оне који би да мисле својом главом, а да је онда ди-гао народ да брани рушевину, шаљући туђу дещу у ровове с пијаним војсковођама и несигурним оружјем.

Вођење државе уз помоћ „коренџа“ није последица белосветских завера против Србије и њен достојанствени одговор на уцене; такво вођење државе, с „коренџем“ као излазом, дуго је и брижно припремано.

Гладнима је и смрдљива конзерва у ратном биваку боговски ручак.

Све је то сада, међутим, неважно.

По завршетку овог рата, у Србију ће се, у

најповољнијој варијанти његовог исхода, трајно уселити најмање двеста хиљада Срба из Хрватске и Босне и Херцеговине, и везаће своју будућност за српске градове и села, а неповољна варијанта ће ту бројку, по свему судећи, чак и упегостручити.

СТЕПЕНИК КА МАКСИМУМУ

Најповољнија варијанта подразумева да се хрватске и босанскохерцеговачке српске крајине припоје Србији или тзв. скраћеној Југославији. У тој варијанти ипак ће преко пола милиона Срба остати у Хрватској, а приближно толико и у „леопардовски шареним“ не-српским деловима Босне и Херцеговине.

Многи од тих сутрашњих страдалника — бројка овако жртвованих је знатно већа од броја одбрањених и спасених — похрлиће у Србију, на сигурно.

Не буде ли, међутим, ни Велике Србије, ни скраћене Југославије, а Хрватска и Босна и Херцеговина постану самосталне државе у незнатно измењеним или чак садашњим административним границама, што је због погубно лоше политике српских вођа и њихових „гувернера“ изван Србије све извесније, размере миграционе катастрофе је немогуће сагледати.

У Београд, Војводину и Шумадију сјатиће се, у том случају, у још незабележеној сеоби, и Книњани, и Славонци, и Босанци, и Херцеговци, и Личани, и Банијци, а не само Срби из Загреба, из Истре и осталих неоспорно хрватских подручја.

Предлог Европе да Крајина и Славонија добију специјални статус, што практично значи конфедерализовање Хрватске, није диктиран само ватиканским заверама и германским аспирацијама. Такав статус је и много више од онога што су Србија и Срби изван Србије тражили и због чега су пале многе жртве. Специјалним статусом Крајине и Славоније поражени би били Фрањо Туђман и његов режим. Тај европски предлог темељен је, очигледно, и на добро анализираним последицама другачијих решења.

Са специјалним статусом, Срби у Крајини и Славонији не би добили максимум, али би, да их воде паметни политичари, а не националистички клонови, закорачили на најважнији степеник ка максимуму.

Иста раздаљина се може прећи и у једном великом кораку, и у два мања...

Конституисање и постојање Крајине и Славоније у оквирима Хрватске, у специјалном статусу, у статусу федералних или конфедералних јединица, каквима ове области Европа заправо и види, представљало би и велику првостепену гаранцију Србима у другим деловима хрватске државе.

И Момир Булатовић, па и Слободан Милошевић, схватили су предности решења понуђених у Хагу, и практично су их прихватили.

Тврдоглавост Милана Бабића, Радована Караџића и осталих у односу према европским размишљањима није — када се све сагледа мирно и без острашћености — ништа друго него минарање Србије и подметање вратова Срба изван западних српских крајина под усташки нож, у име одбране сопствених заблуда и промашаја и стишавања по-

грешно усмераваног расположења.

Та тврдоглавост, је, вероватно, и одлагање суочавања Милана Бабића, Радована Караџића и њихових следбеника са оптужницом на неком новом и неизбежном Нирнбершком процесу, који их, као и јастребове с друге стране, чека за оно што су до сада учинили у разбуктавању мржње и рата.

Ма како да се садашња драма заврши, и најповољније, и најнеповољније, Србија је пред унутрашњом катастрофом.

Миграциона бомба, напуњена убитачним шрапнелима Бабићевог и Караџићевог авантуризма и сумњиве националне политике — па, ваљда су и Срби у Србији Срби?! — разнеће већ ионако оболело ткиво београдске и србијанске привреде, а и све друге економске, социјалне, политичке и културне токове.

ЗАЈЕДНИЧКИ СТАНОВИ

Од будућих уселеника у Србију, под претпоставком да их буде само двеста хиљада, половина ће стићи из хрватских и босанскохерцеговачких градова, с градским навикама и градским занимањима, с градским менталитетом и градским амбицијама, и с правом ће претендовати да и у Србији живи, такође, у градовима, и то углавном у Београду и у великим индустријским и административним центрима.

Први и основни проблем представљаће становни.

Према садашњем стању, Београд већ има седамдесет хиљада бескућника, а многи међу њима су високообразовани Београђани и из трећег колена.

Могућност стамбене изградње, чак и када би се вратио ниво акумулације и кредитних потенцијала из 1986. године, једва је пет до седам хиљада стамбених јединица годишње. Већу акумулацију и веће кредитне потенцијале, и уз идеално оживљавање тржишта и ангажовања приватног капитала, могу, бар у следеће две деценије, да очекују једино занесенијаци.

И када би Србију волео и помагао цео свет, када би била миљеница светског банкарства и светских кредитних и потпорних токова, њен опоравак би захтевао дуг период реструктурирања и интензивирања производње, максималних одрицања у свим областима живота и минималних ванпривредних инвестиција.

За подмирење садашњих стамбених потреба Београда, без новодосељених грађана, без редовног прираштаја становништва, без стварања нових породица, потребно је, дакле, у идеалном замаху економије, најмање десет грађевински и инвестиционо плодних година.

С уселеним Србима, главном граду ће, ма колико то сада изгледало немогуће и далеко, ма колико звучало катастрофично, ма колико одударало од обећаних развојних етапа, једино решење бити повратак фамозним заједничким становима!

Све ће, опет, с оваквим решењем, а другога једноставно нема, личити на трагичне, крваве, преживљене, силним личним и породичним драмама обележене, дане иза прошлог рата.

Тучано ледене речи „конфискација“ и „на-

ционализација", а уз њих и „рејон“, „гершла“, „повереник“, „тачкице“, „профитер“, „буржуј“, све те речи из епохе од које се опростио цео свет, већ као да одзвањају пред многим вратима.

У Београђане, нарочито оне који имају веће станове, увлачи се страх.

Ни у осталим србијанским градовима, којима, као и Београду, и у нормалним приликама недостаје више стамбених јединица и нужних пратећих инфраструктурних и других објеката него што се може изградити до краја века, прилике нису боље, а будућност с новим житељима, ма колико срдечно били примљени, није веселија.

СПАС У КОЛХОЗИМА

Међу уселимима у Србију, такође под најповољнијом претпоставком да тих недужних патника буде само двеста хиљада, најмање сто хиљада ће чинити чланови сеоских домаћинстава, упућени искључиво на пољопривреду као извор прихода.

Са својих огњишта, с којих ће отићи отерани Туђмановом камом али и Милошевићевом неразумном и промашеном политиком, они ће донети само мирис крви најближих, ноћне море и вечну тугу.

У Мачви, Стигу и у поморавским крајевима слободне земље, па и земље за конфискације и насилне деобе, готово да нема.

У овим житницама, уосталом, још није завршен и трајаво и неискрено отпочети процес враћања онога што је једном силнички одузето, па су нова одузимања, ако би се неко на њих овде одлучио, ма колико циљеви били узвишени и хумани, практично немогућа без великих ломова и невоља.

Сав терет прихвата браће из Хрватске и Босне и Херцеговине, усмерене ка селу, а можда и браће из Македоније, које Павић Обрадовић, својим неодмереним изјавама, просто гура у крвопролиће а потом у бежанију, сав тај тежак терет предстојећих миграција сеоског становништва, пашће, изгледа, опет, на Војводину.

И овде ће, као и у градовима када је реч о заједничким становима, морати да се, изме-

ђу осталог, примењују стара решења из ране болшевичке праксе — смањење земљишног максимума.

Није искључена ни привремена колективизација, уз коју ће неизбежно доћи и мучне акције насилног стварања земљорадничких задруга и колхоза, као и насилне акције откупа, а време трајања таквог „повратка у прошлост“ тешко је предвидети.

Очекује се, наравно, да ће својој браћи први и најнесебичније прискочити у помоћ поратни колонисти, и већ се чује да би они и њихови потоци морали да се добровољно или под принудом лише идеалне половине свих тренутних покретних и непокретних добара и уштеђевина у корист нових колониста, будући да су оно што сада имају стекли из почетког капитала добијеног бесплатно после прошлог рата.

Та идеја је и реална а можда и једино продуктивна, па и крајње праведна идеја, мада ће њено евентуално спровођење наићи на многе очекиване и неочекиване препреке.

Лупетања сеоских стратега и новокомпонованих „родољубаца“, нарочито уз шприцере, чварке и крвавице, да би из Војводине требало протерати све Хрвате, Мађаре, Словаци, Русине и остале мањинске народе, исто онако како су 1945. године протеране Швабе, и да би се на тај начин најбезболније створила слободна имања за данашње „дојоше“, та класична неонацистичка лупетања непримењена српском духу, немају, срећом, никакво упориште у озбиљнијим размишљањима о долазећим миграционим невољама, чак ни међу грлатим припадницима владајуће странке, који су иначе склони разним дубоко антисрпским глупостима ове врсте.

Одсуствовање Михаља Кертеса из јавног и политичког живота, и у овој ствари спасава српски образ, у који је Кертес, дирљиво искрено верујући да га чува и брани, плунао до сада небројено пута.

ТРАГЕДИЈА КАО ЛЕПА ПРОШЛОСТ

Народ у рату, чије вођство још пре првог испалењеног метка, нема на столу све могуће пројекције демографских, стамбених, аграрних, психолошких и других замки и искушења поратних дана и година, срља у тешку мирнодопску катастрофу, по много чему чак тежу од ратне.

То се данас, како се ствари крећу, догађа управо српском народу.

У вештачки произведеном општенационалном заносу и у својеврсној фашизацији националних интереса и целокупног јавног живота, дакле у лудилу без граница, а уз неспособне и за дубље анализе историјских токова неквалификоване политичаре, људима просто као да су затворене очи пред оним што неизбежно долази.

Немир се, ипак, осећа...

На помолу су и опасне конфронтације Срба и Срба, за сада још у благим појавним облицима и на нивоу опрезних размишљања мудрих и неопрезних блебетања глупих, али с набожима какви подстичу црне слутње.

На нервозне тврдње неких избеглица, изговоране и јавно, посредством телевизијских програма, да би у рат за српство требало си-

лом отерати само Београђане, јер су Срби ван Србије дуго патили па је време да, ваљда заузимањем испражњеног Београда, наплате патње, стижу и језиве поруке да је за Србију једини спас да са своје садашње територије протера све Србе који бар из трећег колена нису Србијанци.

О синдрому Шесте личке и о томе да Србима највеће штете наносе новобеоградски и дејински Црногорци и Личани када из заветрине доживотних привилегија устану у одбрану Србије, гласно говоре и домаћице.

Ни идеје о формирању САО Шумадије и о екстериторијалности Београда нису више, изгледа, лука шала, и стичу до јуче непредвидљиво велики број присталица.

Нема екстремизма који неће породити нови екстремизам.

Позната парола усташког поглавника Анте Павелића „На љуту рану љуту траву“, чији је први српски политички баштиник био, у заносу и неопрезно офирајући своју праву свест, већ заборављени моравски комуниста Радос Смилковић, никада никоме није донела добро.

Губитника је много и стално их је све више и више.

Профитираће, наравно, мањина, јер сваки рат има своје профитере, и то углавном елита која следи Радована Караџића, Милана Бабића и остале лидере Срба у Хрватској и Босни и Херцеговини, и њихов профит ће се, вероватно, свести на удобне и добро плаћене положаје у Београду, до којих у поштеној конкуренцији знања и способности никада не би дошли, као и на одговарајућу декретом стечену имовину, профитираће и понеки сеоски харамбаша из западних српских крајина по моделу „све за првоборце“, али ће и српски народ који ће из Хрватске и Босне и Херцеговине избећи у Србију, и српски народ који у Србији већ живи, пролазити кроз драме и трагедије можда и већих размера и јачег интензитета од оних иза прошлог рата.

Својеврсна стилизација апокалипсе, сабијена у наслов једног од романа Миодрага Булатовића — „Рат је био бољи“ — могла би, кад стигне мир, да постане доминантна мисао у Србији.

Зауостављање лудака међу Србима али и масовног лудила, које режимски медији и даље шире без осећања да у злу до гуше призивају и производе и нова зла, једини су услови да се у послератном периоду избегне најгоре, мада време за то скоро да измиче.

Неке наде још има...

Остану ли, међутим, и лудаци и лудило на јавној сцени као њено доминантно обележје, Србији ће, кроз други низ година, и ова данашња свеукупна трагедија личити на усомнене из срећних времена.

Очај ће постати стање српског духа. Колективне фрустрације производиће свакојаке конфликтне ситуације. Политички живот претвориће се у агитације. Законодавство ће се свести на објављивање декрета. Међуљудске односе обележаваће мржња. Борба против глади представљаће главне државне активности.

Црно јесте, да црњега нема, али црно не мора да остане...

М. В.

АРМИЈА И ПРАВО

УХВАТИ, ПУСТИ, УХВАТИ, ПУСТИ...

Безброј случајева којима је било кумовала Армија било директно у њима учествовала отвара питање закулисног живота, који се води паралелно са правним животом земље. Чињеница је да су управо ти случајеви па тек онда збивања на ратиштима углед Армије svelи на понижавајући ниво. „Случај Трифуновић“ у том смислу само је тачка на н.

МУДРИ људи уче на туђим грешкама, а из својих — да их не би поновили — извлаче поуке. Правосудни органи ЈНА упорно, међутим, вуку потезе који су, правно, најблаже речено, тешко схватљиви. Не само зато што су, очевидно, у корист сопствене штете — и материјалне и моралне, а, богами, и оне на бојном пољу у Хрватској. Најкраће речено — БРУКА.

Дневни догађаји, политички компромиси, разноразни интереси и различити аршини од прилике до прилике, од човека до човека, толико недопустиво утичу на правни професионализам, боље рећи кроје га, да је неколико крупнијих чисто правних случајева у последњих неколико месеци, уместо да послуже учвршћивању армијског ауторитета (макар у овој области) били су управо контрапродуктивни.

Почело је „афером калашњиков“ са Мартином Шпегелом у главној улози, наставило се незваничним (у мају уочи именовања председника Председништва) и званичним (од септембра до данас) мобилизацијама и неодржавањем на њих, па „случајем Кикаш“, да би сада била актуелна истрага поводом предаје Вараждинског корпуса под командом генерал-мајора Владимира Трифуновића.

БРУКА ПОЧИЊЕ СА ШПЕГЕЉОМ

КАО у оној риболовачкој причи када пеца-рош враћа у воду малу рибу која се упецала речима „иди па доведи родитеље“ потпуковник Миле Вигњевећ, председник првостепеног већа Војног суда у Загребу, пустио је из притвора првооптужене у „афери калашњиков“ — тек што им је 20. маја изрекао пресуду! Наравно „ситне рибе“ су одмах побегле, а од „родитеља“ ни трага. Тако су најближи сарадници **Мартина Шпегеља**, пензионисаног генерала ЈНА и тадашњег активног министра одбране НДХ, **Антун Хабијанец** (осуђен на три и по године затвора), **Ђуро Дечак** (осуђен на три године) и **Винко Белобрк** (годину

дана) тријумфално, као морални победници, изашли из затвора.

Исти тај Хабијанец и Дечак, били су на понос хрватских националиста и кољача, на жалост српског народа и на срамоту правосудних органа ЈНА, предводници недавне казнене експедиције у којој је сравњено двадесетак српских села у Славонији! Да фарса буде већа, у исто време требало је да се појаве пред Врховним војним судом у Београду на другостепеној расправи, јер су се, као и војни тужилац, жалили на висине казни „због организовања оружане побуне на тлу Републике Хрватске“.

Апсолутно никаквог правног разлога није било да после загребачког суђења буду пуштени до правоснажности казне коју, како ствари стоје, никада неће издржати. Наравно, ако се изузму политички притисак хрватског руководства и демонстрације Загребчана пред Војним судом уочи и за време суђења. Утисак је да је Армија, једноставно, учинила уступак Хрватској „из виших разлога“. Но, то је ситница према свему што се догађало око **Мартина Шпегеља**, а ни до данас није званично објашњено.

Мимо правних правила и резона, **Шпегељ**, опет, за љубав армијског уступка због страха од политичких последица, није ухашен. Речено је да је био недоступан, а знало се где, на којој адреси, у Загребу борави, добро чуван од наоружаних чланова илегалних паравојних формација (које су по налогу Председништва СФРЈ морале да буду разоружане). Војска није смела да интервенише. А само пола године раније, као прворазредно откриће, приказан је филм о организованом илегалном увозу оружја (калашњикова)

"ЗЛАТО ЗА ОДВАЖНЕ"
(PART TWO)

Крешко Мича

и муниције шлеперима из Мађарске у Хрватску, телевизијски гледаоци у земљи и свету имали су, такође, прилику да виде и тајно снимљене разговоре **Шпегеља** са сарадницима на тему: како у „блиц кригу“ ХДЗ-а поубијати војнике ЈНА, старешине, чланове њихових породица и Србе, заузети касарне...

Елем, како је званично био „недоступан“ (а то је могао бити једино ако правосудни органи ЈНА и КОС, нису заиста знали где се крије или ако је био ван Југославије на непознатој адреси) против пензионисаног генерала ЈНА **Шпегеља** издвојен је поступак! Тако је он наставио провокативно да се шепури у Загребу, да даје изјаве за тисак и штампу, у међувремену је добио и имунитет као високи републички функционер, док је његовим саучесницима **Хабџијанцу**, **Дечаку**, **Белобрку**, **Фрањи Ковачу** и **Влади Шабарићу** суђено пред војним судом.

Оптужница против **Шпегеља** још важи. По логици, требало би да буде ухапшен да би му било суђено чим „постане доступан“ — чим се сазна где је. Али, и до данас овај човек је на слободи, при том је променио неколико државних функција у Хрватској. Најновија је — главни инспектор хрватске војске (по угледу на Немачку, где је главни инспектор, практично, моћнији од главнокомандујућег).

До данас је непознато због чега војни правосудни органи ЈНА нису, најпре, на основу тајно снимљеног материјала, захтевали спровођење истраге против **Шпегеља** и његових саучесника, притворили их — па тек потом јавности приказали снимљени материјал који разоткрива намере хрватске власти. А цео овај посао могао би да буде спроведен за један дан. У највећој тајности, наравно. Да је то учинила самоиницијативно, без знања врховног команданта (осмочланог разједињеног Председништва СФРЈ), било би мање зло од овога које је почело употребом баш тих прошверцованих калашњикова. Не би се тај ад хок, превентивни потез могао протумачити ни као војни удар, јер би ухапшени могли бити и пуштени ако би истрага показала да нема основа за њихово кривично гоњење. Ауторитет ЈНА ту је дебело начет, а дебаклом на бојном пољу, у краткотрајном рату у Словенији, дефинитивно је почео да нестаје.

КИКАШ ЗА — РАЗМЕНУ

А онда је у Загреб, 31. августа, принудно слетео угандски „боинг 707“ дупке пун оружја и муниције за хрватску народну гарду и МУП. Поред посаде у летици је био и **Антон Кикаш** цивил, канадски држављанин југословенског порекла. Два и по месеца касније, авион је поклоњен ЈНА, а о Кикашу се званично — осим да је у рукама војних правосудних органа — тренутно ништа не зна. Истини за вољу било је говора да би могао бити замењен за заробљеног генерала **Аксентијевића**. Али, у последњој јавној, масовној размени заробљеника ова „трампа“ није реализована.

Против **Кикаша** је покренута истрага због кривичног дела подривања војне и одбрамбене моћи. Какав је исход истраге, да ли је подигнута оптужница, да ли ће и када бити суђење (с обзиром да је истрага иницирана још

првих дана септембра) још се званично не зна. Војни органи ништа не саопштавају. Зашто? Да ли сматрају да су погрешили или је пак реч о војној тајни, у шта је тешко веровати? Каква је спектакуларна (с правом) била акција хватања авиона пуног оружја могло се очекивати да ће се из правних, али и политичко-маркетиншких разлога, случај **Кикаш** одвијати и даље пред очима јавности. Најзад, у којој правној држави починилац кривичног дела (уколико је против **Кикаша** подигнута оптужница), криминалац, уместо да буде примерно, по Закону, кажњен, може да се спасе — разменом? Макар и за једног генерала.

О томе да армијски правосудни органи ни овде нису јединствени указује материјал којим располаже **Кикашев** бранилац **Вуковић** из Загреба, а чији је део објавио и загребачки тисак:

„Истражни судија војног суда у Београду, актом број 369/91, од 3. септембра 1991. изразио је неслагање са захтевом за спровођење истраге и предлози да се исти одбије као неоснован, или да се донесе решење о спровођењу истраге у правцу неког другог кривичног дела, уколико нађе да прстоје докази за основану сумњу“. Ипак, по тврдњи адвоката **Вуковића**) „трочлано веће Војног суда закључило је да није спорно да је предметно наоружање и муниција као и друга опрема била намењена паравојним јединицама које атакују на војну и одбрамбену моћ оружаних снага СФРЈ“.

На крају, занимљива је и „ситница“ коју **Кикашева** одбрана истиче: по члану 29. Закона о Кривичном поступку, надлежност за кривични поступак у овом случају је у Загребу а према члану 132. Кривичног закона СФРЈ, за цивиле ни у ком случају нису надлежни војни судови. Војска се, по обичају, не оглашава.

ТРИФУНОВИЋ — ЗА ОДСТРЕЛ

ПОСЛЕДЊИ пример лутања војних правосудних органа је случај генерал-мајора **Владимира Трифуновића**, бившег команданта Вараждинског корпуса ЈНА, који је предао хрватским снагама касарну у овом граду и, поред осталог, 150 тенкова. И не само лутања, јер исти тај **Трифуновић**, пошто је пала вараждинска касарна, дошао је у Београд, више дана живео као да се ништа није догодило да би војни тужилац ССНО написао захтев за покретање истраге, већ и пример како се неко жртвује да би се оправдала промашена политика. Што је горе — како се заљубав те пропале политике жртвовани осуђује пре него што је уопште утврђено да ли је крив. Није наодмет поново подсетити да живимо у земљи у којој још постоје писани закони и која, упркос анархичној ситуацији званично и јавно претендује да буде правна.

Дакле, против генерала **Трифуновића** и неколицине официра потпуковник **Момир Копривица**, војни тужилац ССНО поднео је захтев за покретање истраге. Учинио је то, јер постоји основана сумња да је генерал починио кривично дело подривања војне и одбрамбене моћи земље, али и — како је у уторак, 5. новембра, у својој канцеларији рекао — зато „што је било притисака“. Каквих и због чега, није појаснио. И још нешто, званично

по саопштење о почетку истраге ССНО је припремио 4. новембра, а објавио га, посредством ТАНЈУГ-а, недељу дана касније.

Док је трагање за веродостојним, макар и незваничним, информацијама, око судбине генерала **Трифуновића** било равно лутрији, Информативна служба Прве војне области на сва звона објављује детаљне податке о неколико резервних официра, иначе угледних цивила који су ухапшени, јер су дошли самоиницијативно с фронта. Против њих је одмах покренута истрага, ухапшени су — анатемисани без пардона, по кратком поступку. За пример другима, вероватно.

НЕКО УВЕК НАДРЉА

Пошто је све већ дошло до очију и ушију јавности, ССНО издаје, раније припремљено штуро саопштење. Тужилац, потпуковник **Копривица**, каже да „верује да ће истражни поступак против генерала и његових сарадника трајати знатно краће од максимално законом дозвољених шест месеци, јер то налажу догађаји“. Високотиражне дневне новине за **Трифуновића** већ користе синоним „издајник“, док његови саборци из касарне у Вараждину, кажу да „не верују да је издајник... да је морао да добије наређење одозго...“ У свакој нормалној држави, па и нашој, нико није крив док се то на суду не докаже. Тако би, бар, требало да буде.

Да би и званично добио епитет издајника, **Трифуновић** би морао да буде оптужен, пошто претходно истражни судија потврди основану сумњу из предлога за покретање истраге, па да буде изведен пред Војни суд и осуђен, као и да ту пресуду потврди Врховни војни суд. Али...

Генерал потпуковнику **Марку Неговановићу**, помоћнику савезног секретара за народну одбрану, све то није потребно. Он, наиме, већ сад зна да је **Трифуновић** издајник и да ће му бити суђено! Преко таласа Радио Београда овај генерал је обавестио јавност да су „сви који су издали или починили слична кривична дела, укључујући генерала **Владимира Трифуновића**, стављени у позицију да одговарају пред надлежним органима“.

Док он то говори о **Трифуновићу**, један други генерал ЈНА, **Маријан Чад**, у име те Армије и са благословом Врховне команде, потписује споразум с представницима хрватске власти, по којем непријатељу предаје војне објекте у Ријеци и околини, три складишта дупке пуна муниције, наоружање територијалне одбране... И није издајник?! Или можда јесте, али се чека званично саопштење! У лудници каква је наша све је могуће.

Трачак оптимизма и реалности даје успут забележен дијалог двојице двадесетогодишњака, обичних војника, на улазу у зграду Врховног војног суда у Београду:

— Кад се скидаш?
— За ДВА МЕСЕЦА. А ти?
— И ја тако. Надрљаћемо... ипак.
— Зашто? Па ми смо у Београду. Овде се не ратује.

— А шта мислиш кад се заврши — ко ће да рашчишћава рушевине тамо? ВОЈСКА НАДРЉА У СВАКОМ СЛУЧАЈУ!

Златко ЧОБОВИЋ

ПРЕВРТЉИВОСТ НАЈВИШЕГ НИВОА

ДОБРОДОШЛА СРБИЈА

Полемишући недавно са академиком Михаилом Марковићем, Коста Чавошки је наметнуо и питање одговорности Социјалистичке партије Србије за стање у коме се данас налази Србија. Разрешавајући овај проблем Михаило Марковић је, између осталог, рекао да се не може говорити о одговорности његове партије. Може се говорити само о заслугама!

Тако је опозицији још једном инпутирано да је допринела стварању лоше слике о Србији: у врху СПС сматрају да глас опозиције надјачава грмљавину артиљерије широм авнојевске Хрватске! Опозиција је, дакле, разбила идиличну слику коју је свет имао о Србији, коју прецизно описује Александар Прља речима: „Добродошла је Србија ових дана широм Европе, поготову оне Западне. Узвлад се неки њени проверени противници и злурадници, чак и неки наши врхунски достојанственици, труде да прошире лажан и зао глас о тобожњој изолацији Србије!“ Александар Прља у то време у Србији био је оно што и тада и данас јесте Ханс Дитрих Геншер у Немачкој. Ако је тада пропустио да провери код Геншера своје мишљење о **Добродошлој Србији**, може то да учини данас. Не сумњамо да ће му Геншер рећи истину и да ће се та истина односити не само на Немачку него и на целу Западну Европу.

КО ЈЕ ВЕЗАН?

Оно што је министра спољних послова **Добродошле Србије**, Александра Прљу, заварало „далеке“ 1990. године је путање бившег Хитлеровог ваздухопловца Ханса Дитриха Геншера. Данас он не ћути јер му је Југославија, а посебно Србија, бачена у наручје захваљујући не опозицији, како мисли М. Марковић, већ политици странке на власти. Захваљујући тој политици данас Геншер може да **надгледа штукама Србију** и да довршава оно што је као Хитлерова војник пропустио од 1943. до 1945. године. Нема никог у Србији да му **обори авион** који последњих месеци злослутно завија изнад Београда. А нема због тога што је српска странка на власти спречавала стварање српске армије. Кадифевићева варијанта српске армије заузета је освајањем **црногорског Дубровника**.

Поучена бомбардовањем Шида и Апати-на, **Добродошла Србија** започела је са припремама за стварање српске војске. И тако је још једном показано да се у врху СПС политика на посматра као **вештина могућег** него као вештина по којој **све што је могуће има да се сматра немогућим све док то врховни вођа жели**. Опозиција је предлагала стварање српске војске у време када се могао муњевићевити добити рат против Туђманове партијске војске, без стварања нових српских фронта. Тада је у врху СПС сматрано да је то атак на ЈНА. Није ником у том врху

или да ли ће Бог и социјалистима опростити кад не знају шта говоре?

падало на памет да се југословенској вишенационалној армији **мора догодити** оно што се десило југословенској војсци у шестоаприлском рату. То је свакоме ко има разума гарантовао хрватски **тисућљетни сан о националној држави**, за који многи кажу да почива на миту снажнијем од српског **косовског мита**. У тиме тога мита и данас су ЈНА лојални многи високи официри хрватске националности који добро знају да ће армија постати српска онога часа када је напусти последњи војник који није Србин. Данас то, изгледа, схвата и С. Милошевић што доказују и Кошутине изјаве о неопходности стварања српске војске. Међутим, хоће ли у СПС икада именовати кривца за онолику погину српске омладине која је уследила као директна последица издајства у ЈНА?

Последњи велики успех који је остварила владајућа партија у Србији везан је за њено пристајање на **конфедерализацију Југославије**. До тога пристајања у владајућој странци поштован је један једини принцип по коме **нема комотног и комфорног разбијања Југославије**, како је обзнанио гласноговорник владајуће странке, Милорад Вучелић.

Да заиста нема комфорног разбијања Југославије најбоље знају Срби који живе у авнојевским границама Хрватске. Њихова села и градови уништени су у мери која сасвим наликује на ону из Хирошима: А након тога разарања српска власт је упутила позив Уједињеним нацијама да доведу плаве шлемове у Југославију и организују њену **конфедерацију**. О томе да ли ће се обавити плебисцит српског народа у Хрватској и на којим српским територијама, може само да се нагађа. Ово нагађање је у вези са чињеницом да Прљина **Добродошла Србија** у Европи нема ни једног јединог савезника који би могао да заступа српске ставове у Уједињеним нацијама.

Напуштање српског сна о модерној и ефикасној југословенској федерацији уследио је тек након спознаје да се хрватска војска неће разбежати пред најездом српских добровољаца, како обећава Војислав Шешел. Хрвати су се борили онолико храбро колико би се борио свако ко жели да реализује свој највећи **национални мит**. Приче да Хрвати остају у рововима зато што су у њима **везани ланцима**, само су један из читавог низа инфантлних испада Бјелетићеве телевизије.

А сан о обновљеној федерацији подгреван је годинама са врха власти у Србији. Тако ће, на пример, бивши председник српске

владе, Станко Радмиловић, изјавити: „**Конфедерализам није добар ни за кога. Он практично у свету нигде не постоји**“. Дакле конфедерација за коју данас гину Хрвати а против које гину Срби, није добра ни за Србе ни за Хрвате. Није добра све док неко у СПС не схвати да може бити добра, што се ових дана и догодило, иако **„конфедерација у свету нигде не постоји“!**

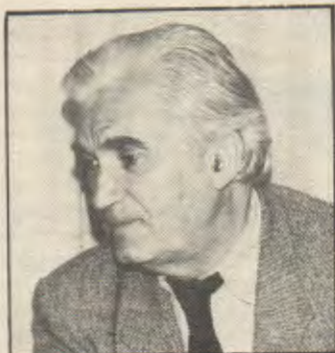
БЕЧКИ ПРИЈАТЕЉИ

На покушај наше северозападне браће (који су нам браћа само по северозападу), Хрвата и Словенаца, да уведу **„асиметричну федерацију“** при чему би Хрватска и Словенија представљале факторе „асиметрије“, реаговало се из врха СКС аргументима (изјава Ратка Марковића): **„Најпре је смишљен еуфемизам за конфедерацију, какав је израз „асиметрична федерација“, а онда се сасвим изричито захтева конфедерација“**. Ратко Марковић ће додати и ово: **„Ја мислим да Србија последња треба да дигне руке од федерације. Али, тек пошто се сасвим јасно покаже да ова нема никаквих шанси“**. Да нема никаквих шанси да се направи федерација у Социјалистичкој партији Србије постало је јасно тек када се ратни сукоб у Хрватској **разбуктао** до неслућених размера. А тада је српско руководство схватило да **немогуће** може и мора да постане **могуће**.

Прихватањем конфедерације српска влада се нашла на оној тачки са које је започела израђивање предизборног програма хрватске странке на власти. Међутим, та странка није до сада изневерила ни једну једину своју предизборну паролу. Она једноставно остварује свој предизборни програм чинећи јавно оно што је јавно и обећала. И ту је разлог српског пораза у медијском рату са Хрватском.

Упркос Прљином усхићењу због **продора српских политичких идеја широм Европе**, које је, обраћајући се непријатељима Србије, исказао следећим речима: **„Немојте јавно пренети (не дај Боже!) ни све оно многобројне цитате о Југославији које преноси, примера ради, бечка штампа после недавног састанка са бечким новинарима у нашој Амбасади. Већина тих цитата одговара Србији, а пре свега одговара истини. Немојте немојте, немојте! Све би то могло променити слику која је претходно брижљиво створана о „изолованости“ Србије“**, Добродошла Србија је најусамљенија земља у Европи. Земља коју многи именују комунистичком. Доказ за ово су и речи Слободана Милошевића изречене у интервјуу датом париском **Монду**: **„Ја сам комуниста по убеђењу и постао сам комуниста када ми је било 17 година“**. Тако први човек Социјалистичке партије Србије која одбија сваку везу са комунизмом.

Милена М. ПОПОВИЋ

Пише: Никола МИЛОШЕВИЋ

БОЉШЕВИЦИ ПРОТИВ СРПСКЕ ВОЈСКЕ

Шта је све требало да се догоди, па да министар Кошутић и његови надређени почну да размишљају о државној војсци?

Потпредседник садашње српске владе Будимир Кошутић, један од истакнутих бољшевика ванпартијаца и човек од пуног поверења владајуће странке, ставио је пре извесног времена озбиљне примедбе на рачун југословенске армије и zaloжио се за формирање српске државне војске, што је, вели, још од раније била његова сопствена замисао.

Ако је, дакле, веровати другу потпредседнику, осим њега и ваљда још само друга председника Републике, ниједан српски политички делатник ни у сну а немоли на јави није стављао примедбе на адресу југословенске армије и није тврдио да Србија треба да има своје оружане одредбе.

Што се самог друга потпредседника тиче, он је, мора бити, своју замисао о формирању српске војске све досад држао у строгој тајности или ју је, евентуално, поверио само по неком блиском пријатељу, пошто га је претходно заклео да ћути.

гуће је, додуше, да је друг Кошутић и у времену које је за нама негде и некад дао неку изјаву у прилог образовању српске војске, па је то писцу ових редова неким случајем промакло. Ако је тако, било би добро да ради њега самог, а и зарад владе коју представља, на неку такву изјаву укаже, а дотле тешко да ћемо му моћи на реч веровати.

Што се пак председника Републике тиче дакако најодговорнијег и најмоћнијег човека владајуће странке, није ваљда никаква тајна да је он у више махова изјављивао да Србији не треба никаква државна војска јер српске националне интересе сасвим добро брани Југословенска народна армија и територијална одбрана под командом те исте армије. Није, такође, никаква тајна ни то да су се за формирање српске војске далеко пре Будимира Кошутића и Слободана Милошевића залагали лидери СПО и лидери Српске либералне странке, указујући истовремено на све кључ-

не слабости у начину на који је војни врх водио ратне операције.

Због чега је онда Будимир Кошутић покушао да сакрије од српске јавности да је идеја за коју се тек сада залажу он и његови једномишљеници и налогодавци из владајуће странке, потекла знатно раније из опозиционих редова и зашто првенство у заступању те идеје без имало зазора приписује себи лично?

НЕОПРОСТИВО ЗАКАШЊЕЊЕ

Не би, свакако, друг потпредседник прихватио ризик овакве једне јавне и право речено — големе бламаже, да га на то није натерала нека исто тако голема невоља. Требало је, наиме, овога пута показати да управо владајућа странка, а не тамо нека „из иностранства плаћена опозиција“, истински брине о српским националним интересима, па ако је Србији доиста неопходна сопствена војска, онда не може бити да су ти исти од ЦИЕ и Ватикана плаћени опозициони делатници први и то још на време на ту неопходност указивали.

А управо је тако и било. Управо су већ поменути „страни плаћеници“ и радикални критичари режима на време упозоравали и на слабости ЈНА и на неодложну потребу да се образује српска државна војска. Насупрот томе, лидери владајуће странке, предвођени председником Републике дошли су на ову идеју са великим неопростивим и непоправљивим закашњењем. Док су словеначки и хрватски политичари радили на оснивању својих националних армија готово пуне две године, председник Републике Србије и потпредседник његове владе тек су се сад сетили — ако су се сетили — да и Србија треба да има своју војску. И тако док хрватска армија у овом часу броји око 200.000 људи, српска армија требало је да има свега 20.000 обучених припадника и то тек кроз три месеца према једној изјави капетана Драгана. Штавише, исти овај професионалац, каже да се појављују велике препреке у реализовању ове идеје, тако да уопште није искључено да ће потпредседник владе и председник Републике одустати од формирања српске државне војске.

Да би се како ваља разумела сва кратковидост и неодговорност српских властодержаца у овој тако одговорној ствари, ваља само помислити шта је све у међувремену требало да се догоди па да и они почну размишљати о томе да је и Србији потребна државна војска.

Требало је најпре да ЈНА, тако рећи, на

тањир, остави Јаншиној аматерској армади 100 потпуно исправних тенкова и 200 других војних возила, као и бројну осталу војну и медицинску опрему велике и ненадокнадиве вредности.

Требало је затим да на словеначку и хрватску страну пребегну готово сви високи официри словеначког и хрватског порекла, а да претходно никог од њих — буквално никог — не открије и у том науму спречи војна обавештајна служба.

Требало је, најзад, да чак и неки високи војни функционери са генералским чиновима, пореклом Срби, поклоне на стотине оклопних и других возила (од тога само генерал Трифунковић 150 тенкова) хрватским паравојним формацијама, што све заједно далеко превазилази оно што су те исте паравојне формације могле добити из иностранства од усташке емиграције, од самог Фрање Туђмана, од Швабе Геншера и римског Папе.

Све је то требало да се догоди па да тек онда чујемо ту охрабрујућу вест да ће Србија кроз три месеца имати 20.000 војника, односно 10 пута мање него што их Хрватска сада има и да најзад чујемо да је сасвим могуће да чак и од тога посла неће ништа бити.

Прво и најозбиљније питање које се тим поводом мора поставити гласи: откуд овај недопустиви немар у једном тако важном питању од кога пресудно зависи одбрана српских националних интереса?

Први и најозбиљнији одговор на ово питање је да се поменути недопустиви немар може објаснити само тиме што се владајућа странка и председник Републике још увек налазе у власти својих бољшевичких предрасуда. Није ствар само у томе што је владајућој странци и председнику Републике била увек ближа срцу једна војска са црвеним петокракама на капама и заставама. Та војска била им је ближа и зато што је бранила њихове уско страначке интересе. Ко је уосталом 9. марта увече извео тенкове на београдске улице да заштите комунистичку телевизију и остале значајне установе режима српских властодержаца, ако није та иста Југословенска народна армија?

СЛЕПИ ЗАПАД?

Наравно, сасвим је могуће да ћемо и овога пута бити у прилици да чујемо већ увелико дотрајалу идеолошку бајку за пунолетне грађане Србије коју нам месецима сервирају функционери и пропагандисти владајуће странке. Бољшевизам у Србији измислили су, наводно, неки српски опозициони лидери и

да није тих њихових измишљотина, којима они Запад смишљено бомбардују, нико озбиљан на том Западу не би поверовао у то да је српски режим бољшевички режим. Другим речима, да нема тих малобројних злонамерних опозиционих делатника и њихове галаме, трезвени аналитичари са Запада ни једног тренутка не би пали у искушење да српске, осведочене демократске властодршце, прогласе прерушеним бољшевицима.

Занемаримо за тренутак чак и чињеницу да проваљивање у просторије опозиционих странака, слање опозиционих лидера на фронт, некажњено батињање демонстраната 9. и 10. марта и убиства политичких неистомишљеника из заседе и друге сличне неподштине представљају за сваког разумног човека довољан доказ да је режим у Србији тоталитарни, бољшевички режим. Запитајмо се само да ли доиста српски властодршци озбиљно мисле да критичари садашње српске власти располажу тако моћном пропагандном машинеријом помоћу које могу политичаре и грађане Запада да обману у погледу праве природе овдашњег политичког поретка? Запитајмо се исто тако да ли српски властодршци озбиљно мисле да су чак и најтрезвенији западни аналитичари у најмању руку гомила политички неписмених дебила који ни-

су у стању да схвате демократску суштину српског политичког система и који не разликују Слободана Милошевића од Бориса Јељцина. Неће ваљда бити да толики умни људи са политички рационалног Запада у српским

самозваним социјалистима виде прерушене бољшевице само зато што их у то уверавају неки опозициони посланици из неких опозиционих странака?

И на крају, једна напомена која није у непосредној вези са свим оним што је претходно речено. Када сам на страницама „Српске речи“ констатовао да је академик Тадић официр за везу са владујућом странком у редовима опозиције, нисам могао ни да слути да неки други функционер Демократске странке може у својој спремности да послужи садашњим српским властодршцима, бацити у засе-нак чак и самог академика о коме је реч.

Па ипак, то се догодило. На Сабору свесрпског уједињења у САД, један од српских уједиитеља, иначе члан радног председништва и члан Главног одбора Демократске странке и уједно један од њених оснивача, Миодраг Перишић, позвао је са говорнице све Србе у расејању да у интересу српског јединства престану да помажу српску опозицију.

Био сам, искрено признајем, неправедан према академику Тадићу. Молим академика Тадића да прими моје извињење.

И над попом има поп.

ПРЕДСЕДНИШТВО СПО О ИСТОМ ОСТАВКЕ

План о увођењу ратног стања и опште мобилизације, који најављују потпредседник непостојећег Председништва непостојеће СФРЈ Бранко Костић, још је један у низу безумних, овог пута и катастрофалних, потеза четворице властодржаца које он предводи.

Тај план је директно усмерен на биолошко уништење српског народа, јер се на општу мобилизацију и у рат против свих у Југославији, Европи и свету позива практично само српски народ.

Србија је земља јединаца. У њој је више пензионера него ћака, и она је, и без рата, биолошки опасно угрожена. Такву Србију господни Костић и тројица његових следбеника насилнички терају у рат за који она није економски припремљена, у часу када нема ни своју српску војску и нигде у свету ниједног пријатеља.

Ратно стање и општа мобилизација, по замислима Бранка Костића, парализаће живот у Србији, однеће небројене жртве, измениће географску мапу српских крајева и баћиће дефинитивно српски народ на колена за дуги низ деценија.

Време је да се постави питање: За кога и по чијим налозима ради Бранко Костић и у којој мери овакви његови планови, изван сваке контроле а увек на штету Срба и Србије, имају обележја завере?

Не може и не сме да остане незапажено да је рат у Југославији драматично ескалирао тек пошто се Бранко Костић прогласио врховним командантом и да је управо од тог тренутка пало више од две трећине свих жртава.

Само је такав „државник“ и „врховни командант“ уз сва остала зла, могао да смисли и опсаду и разарање Дубровника, претварајући праведну борбу српског народа у Хрватској против усташког геноцида у прљави и освајачки рат, представљајући свету српског војника као варварина који уништава споменике светске културне баштине.

Последњи је тренутак да Бранко Костић, Сејдо Бајрамовић, Југослав Костић и Борисав Јовић поднесу оставке и да као обични војници-добровољци буду упућени на прве борбене линије у Вуковару и Дубровнику, како би лично доживели све благодети рата у који желе да гурну српску омладину и цео српски народ.

И овога пута истичемо да нема ни мира ни победе без српске војске, у којој неће командовати људи полупт Костића, Бајрамовића и осталих.

Ми, наравно, знамо да рат неће престати одласком поменуте четворице и њиховим упућивањем на фронт, али смо уверени да ће оваквим потезом са Србије и српског народа бити скинута велика срамота и да ће окончање рата постати бар извесније.

ПРЕДСЕДНИШТВО СПО

КОСТА ЧАВОШКИ

КО ЈЕ КРИВ ЗА ХАШКИ УЛТИМАТУМ?

Када је недавним предлозима Европске заједнице о будућем уређењу досадашњих југословенских федералних јединица укинута сама идеја Југославије и југословенске државне заједнице, а Срби у Независној Држави Хрватској сведени на угрожену и обесправљену мањину, многим у Србији и изван ње отео се очајнички крик: па то је ултиматум! Потом се водила жучна расправа да ли га треба прихватити или одбацити, уместо да постави једино право питање: ко је за тај ултиматум одговоран?

Одговор је лако наћи. Да Србија којим срећним случајем има демократски поредак, криваца би било више и њих би превасходно требало тражити у влади и парламенту. Како, међутим, уместо демократског парламентаризма Србија данас има цезаристички председнички режим са великим овлашћењима Председника Републике у миру и практично неограниченим овлашћењима у ванредном стању, његова изузетна власт претпоставља и изузетну одговорност.

Све кључне одлуке које се тичу судбине Србије и српског народа изван Србије не доносе ни Народна скупштина ни Влада Србије већ актуелни Председник Републике, Слободан Милошевић. Отуда је и његова одговорност највећа.

У државном и политичком животу одлуке се, иначе, доносе на основу процене датих околности и предвиђања онога што ће се догодити у ближој или даљој будућности. Тај дар одмеравања и предвиђања дат је само мањем броју људи, а понекад, како је то Русо (Rousseau) истицао, само једном мудром човеку. Невоља је, међутим, у томе што је мудрост често без моћи, а моћ без мудрости. Изгледа да је до оваквог раскорака управо дошло у данашњој Србији, о чему можда најбоље сведоче Милошевићеве погрешне процене и предвиђања на дипломатском и бојном пољу.

ДИПЛОМАТСКО НЕИСКУСТВО

Поводом предлога лорда Карингтона којима се Титове унутрашње границе авнојев-

„Границе, као што знате, увек диктирају јаки, никада слаби“ (Слободан Милошевић).¹)

ске Хрватске признају као међународне, а Срби у Хрватској своде на националну мањину, многи у Србији су огорчено критиковали велику неправду коју тиме Европска заједница наноси Србији. Нико се, међутим, у званичним гласилима није упитао откуда Европској заједници право да на такав начин одлучује о српском народу и Југославији. Одговор је једноставан: у име Србије то право Европској заједници дао је Слободан Милошевић својим писменим пристанком на сазивање конференције у Хагу и арбитражу ове регионалне европске организације. Чак је, да понижење буде веће, тај пристанак имао карактер молбе. Заједно са осталим председницима југословенских федералних јединица, Слободан Милошевић је писмено замолио Европску заједницу да сазове Хашку конференцију, пошто Југословени нису сами кадри да реше своје унутрашње спорове.

Милошевић је то, наравно, учинио у најбољој намери јер је **поверавао** да ће Европска заједница бити непристрасна и добронамерна. У тој вери 30. маја ове године састао се са водећим људима ове Заједнице, Жаком Сантером и Жаком Делором, да би потом било објављено званично саопштење како су се „представници Европске заједнице сложили у оцени да сепаратизам у Југославији отежава шансе Југославије да се укључи у Европску заједницу“.²) Уз то, према овом саопштењу, „Европска заједница пружа подршку очувању Југославије као целине (подвукао К.Ч.) и доследном поштовању уставног поретка у њој“.³) Милошевићу је једино преостало да изјави „да је приступ Европске заједнице конструктиван и добронамеран“.⁴) (подвукао К. Ч.), „утолико што не представља акт мешања у унутрашње ствари Југославије, већ пре свега настојање да се помогне да се убрзају позитивни процеси који ће омогућити очување Југославије“.⁵)

Убрзо се могло наслутити да Европска

заједница неће према Србима бити ни непристрасна ни добронамерна, али Милошевић није губио наду. Дана 29. августа ове године састао се у Паризу са француским Председником да би потом самоуверено изјавио: „Митеран веома добро познаје југословенску ситуацију и његов прилаз решавању кризе обећава праведна решења да би се на миран начин обезбедио коначан крај ове предуге агоније.“⁶) Чак су наша званична гласила пренела са Милошевићеве конференције за штампу како су се он и Митеран „сложили... да треба водити рачуна о чињеници да Југославија постоји у континуитету и да већина становништва жели да је сачува као заједничку домовину“.⁷)

Није требало дуго чекати па да се покаже да чак ни Француска, негдашњи традиционални савезник Србије, није спремна да подржи легитимне српске захтеве. Тако је и у овој прилици Милошевић платио данак како свом незнању и међународном неискусту тако и својој претераној самоуверености.

Оцигледан доказ је његова неспособност да процени веродостојност дипломатских изјава. Тако је 21. јуна ове године, после „отвореног“ и „веома конструктивног“ разговора са америчким државним секретаром Бејкером, са великим задовољством изјавио: „Веома ценимо став нашег саговорника који има веома позитиван однос према интегритету земље, а то је, као што сви знамо, и најзначајније питање у овом тренутку за нас.“⁸) Није протекло ни три месеца, а став Сједињених Америчких Држава према државном интегритету Југославије није био нимало позитиван. Штавише, САД не само да су практично признале сецесију Словеније и Хрватске и помириле са потпуним распадом Југославије, већ су у хрватско-српском спору око граница и територија недвосмислено држале страну Хрватима.

У међународним односима трајни су, међутим, само интереси; никако изјаве. Стога, дакле, уместо да се било коме, а нарочито дипломати, верује на реч, ваљало је проценјивати којој би то земљи било у интересу даље постојање Југославије и обрнуто. Таквим

предвиђањима Милошевић и његови најближи сарадници се, изгледа, уопште нису бавили.

Још већа грешка била је Милошевићево пристајање на Конференцију у Хагу и добре услуге и арбитражу европске дванаесторице. Арбитража се веома дуго примењује у међународним споровима, али се на њу добровољно пристаје само ако је **непристрасна**. То се превасходно постиже **начином** избора суда. Ако арбитражни суд има, рецимо, пет чланова, онда свака страна у спору именује по два члана, док се пети именује сагласношћу воља обе стране. Уколико ову улогу врши нека међународна конференција или организација, онда се на њену арбитражу добровољно пристаје ако се процени да се у бар некој од страна учесника има поуздан савезник, а да ће остале стране учеснице бити мање-више непристрасне. Милошевић о томе није водио рачуна, па се убрзо суочио са непријатним сазнањима да практично ни једна чланица Европске заједнице не држи страну Србији, док Хрватска има у Савезној Републици Немачкој, и не само у њој, поузданог и веома утицајног савезника.

Да је Слободан Милошевић исправно проценио право расположење према српској ствари у Европској заједници, он никада не би пристао на њену арбитражу у југословенском и српско-хрватском спору. Могао је за своје одбијање навести плаузибилан и, са становишта међународног права, уверљив разлог: Југославија није чланица Европске заједнице као **регионалне** европске организације, па стога није исправно да југословенске унутрашње спорове решава организација која никада није хтела да прими Југославију у своје чланство. Са много већим правом могао је предложити да улогу арбитра одигра Европска конференција о безбедности и сарадњи односно Уједињене нације, којима Југославија пуноправно припада.

ВАРЉИВО ПОВЕРЕЊЕ У ЈНА

Друга Милошевићева кобна грешка је предаја судбине српског народа у руке Југословенске народне армије, уместо да Србија, како су то претходно учиниле Словенија и Хрватска, образује српску државну војску. Милошевић је, иначе, знао да ће до етничког рата око новог разграничења доћи, а да у рату ваља бити јачи од противника. Зато је 16. марта ове године и могао да поучи окупљене председнике општина: „А границе, као што знате, увек диктирају јаки, никад слаби.“ Захваљујући Милошевићу, Срби ће сигурно бити јаки. Или како је то сам Милошевић упозорио могућне нападаче: „Немојте нам претити силом, јер ми смо сила.“¹⁰ Остало је још да се објасни којом то надмоћном силом Србија и српски народ располажу.

По Милошевићу, то је Југословенска народна армија која је толико поуздана да постоји само теоријска могућност да она омане. „Ја верујем“ — вели Милошевић — „да ће Армија извршити своју обавезу, али ако је не би извршила, да узмемо ту теоријску претпоставку (подвукао К. Ч.) као пример, у том случају Србија ће морати да делује као самостална држава на основу свог властитог Устава, а то подразумева и сопствене оружја

не снаге и све друго што то подразумева.“¹⁰

Тако је 15. марта ове године, пре било каквих ратних сукоба у Словенији и Хрватској, Милошевић уверавао своје саговорнике да ће, ако се изузме **теоријска** могућност, ЈНА сигурно извршити своју уставну обавезу. Нису му сви поверовали. Чак му је Милан Марић поставио следеће пророчко питање: „Да ли неће да се понови историја која се десила 1941. године, када је командни састав војске словеначког, хрватског и, делом, муслиманског порекла, на неки начин извршио улогу Пете колоне и довео до распада Југословенске армије?“¹¹ Милошевић се ни овом приликом није збунио. Рекао је да зна стање у Армији и „да се Армија неће распасти, да се Југословенска армија неће распасти на томе“.¹²

Како је, међутим, извесно подозрење у чврстину и поузданост ЈНА ипак остало, Милошевић је решио да распрши све преостале сумње. Поред ЈНА, почео је да хвали и тзв. Територијалну одбрану Србије. Зато је 6. јула ове године изјавио да је Србија потпуно спремна за рат. Њена спремност за сада треба да се изрази: прво у оквиру ЈНА и друго, у оквиру сопствене оружане силе које сачињавају јединице ТО Србије које су оспособљене да у свако доба преузму на себе одбрамбене задатке Републике Србије. Снаге Територијалне одбране Србије модерно су опремљене, а по броју и обучености људства **надмоћно превазилазе** (подвукао К. Ч.) сличне снаге изван Србије укључујући и њихове паравојне јединице.¹³

Није требало дуго чекати па да се покаже да Слободан Милошевић, као политичар (о њему као државнику и да не говоримо), није у стању да наслути ни шта ће се догодити у наредних три-четири месеца. Веровао је да ће Југословенска народна армија остати чврста и да у њој неће бити издаје, на шта га је, иначе, злосутно упозорио Милан Марић. А показало се, од неуспешног покушаја запоседања граница у Словенији, да је издаја била не само масовна него и са изузетно тешким, ако не и кобним последицама. И што је још горе, ЈНА је постала главни снабдевач тешким наоружањем и муницијом хрватских паравојних јединица које злостављају и убијају Србе. Само је генерал Владимир Трифуновић, војни командант Варајдинског корпуса, предао хрватским бојовницима 150 најмодернијих тенкова уз сву пратећу опрему и наоружање. Страх нас је и да помислимо колико је недужних Срба и припадника ЈНА убити или осакатити ови предати тенкови.

Друго Милошевићево потпуно погрешно предвиђање тицало се бојне готовости и снаге тзв. Територијалне одбране Србије, за коју је неопрезно и неодговорно изјавио да по броју и обучености људства надмоћно превазилазе хрватске паравојне јединице. Касније се показало да је плашио мечку решетом. Та тако „надмоћна“ Територијална одбрана Србије није била у стању да ни за три месеца, уз садејство оклопних јединица ЈНА, скрши жилаву одбрану хрватских бојовника у Вуковару. И тек кад је схватио да резервисти немају воље да се за још јавно неутврђене ратне циљеве боре под командом неспособних генерала и озлоглашеним комунистичким знањем — црвеном петокраком — а ове

је, преко својих поклицара, образовање српске државне војске. Да је то учинио крајем прошле, па и почетком ове године, био би мудар и далековид државник и можда би само постојање моћне, добро увежбане и за бој орне српске државне војске било довољно упозорење ратоборним хрватским бојовницима да не изазивају злу судбину. А оно што је тада пропуштено не може се више надокнадити, јер је у међувремену побијено или тешко осакатано неколико хиљада младих људи, док су стотине хиљада недужних грађана протеране са својих вековних огњишта. О огромним материјалним разарањима и да не говоримо.

ИСТОРИЈСКА ОДГОВОРНОСТ

Остаје нам још да одговоримо на кључно питање: да ли се хашки ултиматум могао избећи и да ли су се овако страшне последице етничког рата у Југославији бар делимично могле предупредити. За неповољан и понижавајући исход Хашке конференције скоро искључиво је одговоран Слободан Милошевић. Он је једноставно **погрешно** проценио да ће дванаест европских земаља чланица Европске заједнице бити непристрасне и да ће уважити легитимне интересе српског народа да остане у једној држави. Зато је потписао **мољбу** којом од Европске заједнице тражи добре услуге и арбитражу. На жалост, грдно се преварио, па последице његове погрешне процене сноси цео српски народ.

За страшне последице етничког рата његова одговорност је још већа, мада не и једина, јер су прави изазивачи рата били на другој страни. Рат се, наравно, није могао избећи и он је био изванредно већ оног часа када су Хрвати прогласили Независну Државу Хрватску, а Србе у Хрватској свели на понижену и обесправљену мањину. Али се могао на много успешнији начин водити и уз много мање људских жртава и материјалних разарања. А за то је требало имати добру војску и у српском народу одговарајуће расположење и опште прихваћене ратне циљеве. Милошевић је опет учинио кобну грешку: пропустио је да благовремено образује српску државну војску која би се борила само за српску ствар и под српским историјским знамењима, а не црвеном петокраком. Уместо тога, поверовао је у лојалност и способност вођства ЈНА и њену спремност, да се као **вишенационална** војска бори са српску ствар. Опет се преварио и за то сноси неопростиву историјску одговорност.

НАПОМЕНЕ

- 1) *Време* од 15. априла 1991.
- 2) *Политика* од 31. маја 1991.
- 3) *Ibidem*.
- 4) *Ibidem*.
- 5) *Ibidem*.
- 6) *Политика* од 30. августа 1991.
- 7) *Ibidem*.
- 8) *Политика* од 22. јуна 1991.
- 9) *Време* од 15. априла 1991.
- 10) *Ibidem*.
- 11) *Ibidem*.
- 12) *Ibidem*.
- 13) *Политика* од 7. јула 1991.

Приликом расправе о платама посланика (6. 11. 91) Миладин Тошић (СПС) је рекао: „Пре неколико месеци (15. маја — Д. Г.) — Љубиша Аксентијевић и ја предложили смо по хитном поступку Закон о изменама и допунама Закона о накнадама посланика. Скупштина је одлучила да то иде у редовном поступку. Прошло је неколико месеци, ми о том Предлогу закона нисмо расправљали. Тада смо предложили да се тај плашал усмери ка избеглицама и уопште социјалној политици“.

Од ове одлуке Скупштине до сада прошло је 220 дана.

Илија Марковић (СПС) поднео је Скупштини Предлог закона о изменама и допунама Закона о играма на срећу. Његов Предлог је разматран 29. маја 1991. године, посланик је тада одустао од предлога, с обзиром на радни закључак — „обавезује се Влада да у року од месец дана припреми и достави Народној скупштини Предлог закона о играма на срећу“.

До сада овај Закон Влада није доставила Скупштини.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 175 дана.

Илија Марковић (СПС) предложио је Закон о допунама Закона о личном раду. Његов Предлог је разматран 29. маја 1991. године и

Од закључка Скупштине до данас прошло је 154 дана.

Приликом усвајања Закона о оснивању Јавног предузећа за истраживање, производњу, прераду и промет нафте који је разматран 21. јуна 1991. године донет је радни закључак:

„Народна скупштина обавезује Владу да до краја септембра месеца 1991. године предложи Народној скупштини начин остваривања имовинских права грађана у односу на сва јавна предузећа“.

До сада ову обавезу Влада није извршила.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 90 дана.

ЛЕЊОСТ ИЛИ БЕЗОБРАЗЛУК?

На дневни ред Друге седнице (24. октобар '91) стављена је „Информација Владе о спровођењу закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршења обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа“. Том

приликом је такође требало да буде усвојен и „акт којим ће се решити статус радника који због овога остају без посла“.

Али ова тачка је одложена, јер није било информације Владе (коју је била обавезна да достави до октобра месеца — Д. Г.). Одређен је нови рок — и Влада је добила задужење да то уради за десет дана (до 2. новембра).

Из расправе 24. октобар 91:

Председавајући Александар Бакочевић: „Констатујем да Влада није доставила тражену информацију. Молим представника Владе да да објашњење“.

Мирко Миловановић, представник Владе: „Министарства за пољопривреду и финансије радила су на овој проблематици и могу да кажем да смо фондирали један део података у вези с тим, али нисмо могли у целини да дођемо до потпуних информација. На Одбору смо замолили да се ово третира за једно десетак дана, јер процењујемо да ћемо тада бити у ситуацији да поднесемо целовити извештај.“

Драгиша Јанковић (СПС): „Ми смо на Одбору за пољопривреду тражили ово пре два месеца и немамо информацију како се

ЗАШТО МИНИСТРИ ИГНОРИШУ НАРОДНУ СКУПШТИНУ?

ВЛАДА ЗАОСТАЛА У РАЗВОЈУ

тада је посланик одустао од свог предлога с обзиром на радни закључак који је донела Скупштина: „Обавезује се Влада да у року од месец дана припреми и достави Народној скупштини Предлог закона о личном раду“.

До сада овај Закон Влада није доставила Скупштини.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 175 дана.

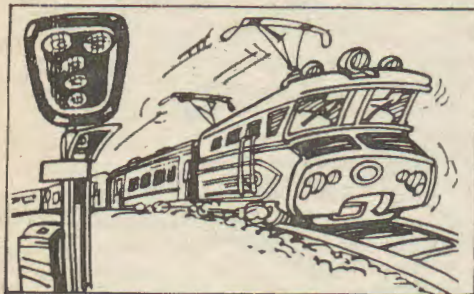
Приликом усвајања Закона о оснивању Јавног предузећа за истраживање, производњу, прераду и промет нафте, који је разматран 21. јуна 1991. године (поводом амандмана Ивице Чолака) донет је радни закључак:

Обавезује се „Влада да припреми програм санације животне средине подручја где се налазе постројења нафтне индустрије“.

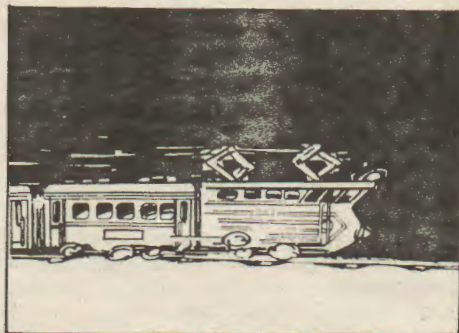
До сада ова Влада није Скупштини доставила програм.

Чак и ако их посланици присиле да одреде рок у којем ће припремити одређена законска решења, министри се не устежу да обећају и — слажу. Министри се понашају као да нису одговорни Народној скупштини, а Народна скупштина није покренула питање одговорности иједног министра који је давао лажна обећања са скупштинске говорнице. У питању нису спорадични случајеви, већ су дрскост и оглушавање владе Србије толики, да би у њиховим фотељама слободно могли да седе и деца заостала у развоју.

БРЗА ПЉУГА

Настас Миоданс

то спроводи на нивоу Србије*.

Председник Александар Бакочевић: „Скупштина је прошла пут прецизно одредила својим закључком да Влада за данашњу седницу припреми одговарајући материјал“.

Мирко Миловановић, представник Владе: „Ја молим да не буде циљ да дамо информацију, него смо по закону обавезни да дамо извештај. За тај извештај тражимо рок само од десет дана. Према томе, молим да то буде извештај и да нам дате десет дана да га заиста добро урадимо“.

Председник Александар Бакочевић: „Предлажем да дамо рок од десет дана“.

Влада није доставила информацију о закону који је донет 26. марта. Према одредбама закона, Влада је била дужна да такву информацију да у облику шестомесечног извештаја о спровођењу Закона.

До сада ову, законом предвиђену обавезу, Влада није извршила. До данас је прошло 89 дана.

„БУДИ ДОБРА ДО ОКТОБРА“

Драгиша Јанковић (СПС) поднео је 25. септембра 1991. године Предлог закона о изменама Закона о пензијском и инвалидском осигурању земљорадника. На овај Предлог Влада је одговорила 24. октобра 1991. године својим мишљењем у коме је записано: „Народна скупштина је 31. јула донела закључак према коме Влада треба да припреми Предлог закона и комплетну анализу у вези са овом проблематиком ради разматрања на Првој седници Другог заседања“. Та седница је завршена 16. октобра 1991. године. У току је поступак утврђивања Предлога закона (са Анализом) које ће Влада ускоро доставити Народној скупштини“.

Приликом утврђивања дневног реда на седници од 16. октобра 1991. године: **Драгиша Јанковић** је тражио да се по хитном поступку на дневни ред стави предлог закона о пензијском и инвалидском осигурању земљорадника. Посланике је подсетио да је „донет закључак да ћемо у октобру расправљати о пензијском и инвалидском осигурању земљорадника. Међутим, то није општовано и није стављено на дневни ред“.

До сада овај Закон Влада није доставила Скупштини.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 39 дана.

Приликом утврђивања дневног реда на седници од 16. октобра 1991. године:

Драган Маловић: „Пре више од четири месеца (24. маја) предложио сам опозив делегата у ВРП Савезне скупштине и још није дошло до дневног реда“.

Гласањем је једногласно одлучено да предлог буде стављен на дневни ред наредне седнице.

Од ове одлуке Скупштине до данас прошло је 39 дана.

Приликом утврђивања дневног реда на седници од 16. октобра 1991. године:

Слободанка Шошевић (СПС) је тражила да се по хитном поступку на дневни ред стави анализа стања привреде на Косову и Метохији.

Сви сагласни.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 39 дана.

Приликом расправе о укидању Академије Косова и Метохије, 16. октобра 1991. **Милорад Бабовић** (СПС) подсетио је посланике да је „представник Владе на одбору рекао да ће до краја овог месеца бити понуђена посланицима одлука о формирању јединствене академије наука и уметности Србије“.

На то је одговорио представник Владе, **Његован Кљајић:** „Данас је на седници Владе био Предлог закона о Српској академији наука и логиком ствари очекујем да ће ових дана бити стављен у процедуру“.

До сада овај Закон Влада није доставила Скупштини.

Од обећања Владе до данас прошло је 39 дана.

Током расправе о Предлогу закона о заштити животне средине (17. октобар 91):

Председавајући Александар Бакочевић:

„Предлажем да Народна скупштина усвоји радни закључак, који је поводом амандмана на члан 5. предложио посланик **Родољуб Цамић**, а Влада и Одбори подржали, а који гласи: „Народна скупштина обавезује Владу Републике Србије да формира међуресорну групу од представника Министарства за здравље и заштиту животне средине, трговине и туризма, пољопривреде, водопривреде и шумарства, урбанизма и стамбено-комуналних послова и грађевинарства и Министарства правде, са задатком да приступе изради Нацрта закона о бањама и топлим минералним водама и да га достави Влади да утврди предлог закона који би био узет у претрес на Другом редовном заседању Народне скупштине“.

До сада ове Законе Влада није доставила Скупштини.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 38 дана.

НЕПРЕКИДНА ОБЕЋАЊА

Приликом утврђивања дневног реда на седници од 16. октобра 1991. године: **Миломир Бабић** (ССС) је предложио да се на дневни ред по хитном поступку стави разматрање ситуације у аграру и захватања из пољопривреде.

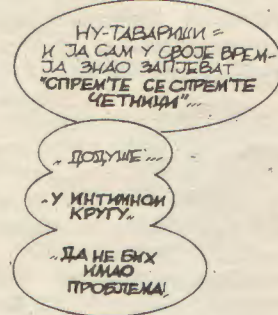
Мирко Миловановић, представник Владе: „Информација о прикупљању прихода је, да тако кажем, у току завршетка израде, али у овом моменту није у потпуности финализована. Молим вас да схватите да она није заборављена, али да ће евентуално моћи да буде третирана следеће недеље“.

Миломир Бабић: „Немамо ми шта да расправљамо и прикупљамо информације, ја сам донео документ из кога се види да су захватања већа за четири до пет пута. Иначе ово што имамо је један општи хаос и људи су заиста унезверени, не знају шта се догађа у земљи. Једно на Скупштини причамо, а у пракси се догађа нешто сасвим друго“.

До сада Влада Скупштине није доставила информацију.

Од обећања до данас прошло је 32 дана.

Стојан Милосављевић је 11. октобра 1991. године поставио посланичко питање:

„Када ће се донети закон о основном образовању, који је требало да буде усвојен пре почетка школске године?“

На ово питање Министарство просвете даје (28. октобра 1991) следећи одговор: „Закон је у припреми. Сачињена је радна верзија Нацрта закона о којој се обављају консултације. Нацрт ће бити достављен Влади, према програму Владе до краја октобра 1991. године.“

До сада ову обавезу Влада није извршила. До данас је прошло 30 дана.

Приликом утврђивања дневног реда на Трећој седници Другог редовног заседања (5. 11. 91) група СПС посланика (**Милош Урошевић**, **Градимиr Алексић** и **Слободан Вучић**) тражила је да се на дневни ред по хитном поступку стави Предлог закона о изменама Закона о самодоприносу. У вези с овим предлогом Влада предлаже да се не уврсти на дневни ред по хитном поступку, већ да иде у редовну процедуру.

Председник Александар Бакочевић констатује: „Посланици (предлагачи) су сагласни да иде у редовну процедуру за идућу седницу. Владу ћемо обавестити да за идућу седницу припреми своје мишљење. Зато немамо потребе да о предлогу гласамо“.

До сада Влада Скупштини није доставила Предлог закона.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 20 дана.

Код утврђивања дневног реда 23. октобра 91. **Милан Парошки** и **Драгослав Петровић** (НС) предложили су да као 12. тачка иде Предлог закона о правима бораца НОР-а која се обезбеђују учесницима међунационалног

грађанског рата, добровољцима или мобилисанима на територији Републике Србије. Тада је **Бранка Јешић**, министар за рад, најавила да ће ускоро бити предложен целовит закон за ову материју.

Председник **Александар Бакочевих**: „Да ли можете да нам кажете када можемо очекивати да ће закон доћи у Скупштину?“

Бранка Јешић: „Данас је прва консултација, па мислим најдаље за „30 дана, а ако је дуго, можемо да разговарамо и о краћем року“.

Милан Парошки (НС): „Недељу дана је довољно господо, рок од тридесет дана није прихватљив“.

Бранка Јешић: „Не могу да прихватим рок од недељу дана, али не тврдим да неће бити готов за две или три недеље“.

Председник **Александар Бакочевих**: „Предлажем да закључимо да за 15 дана Влада припреми и презентира закон о коме је министарка говорила“.

До сада Влада Скупштини није доставила Предлог закона.

Од обећања Владе до данас прошло је 18 дана.

ВЛАДА СЕ СА СВИМЕ СЛАЖЕ

Приликом утврђивања дневног реда првог дана рада, у уторак, 5. новембра 1991. године **Слободан Ракитић** (СПО) је предложио да се у дневни ред уврсти по хитном поступку Предлог закључака о припреми и декларативног акта Народне скупштине који би представљао својеврсну оптужницу против починилаца геноцида над српским народом.

Предраг Тодоровић, министар правде: „Влада је дала мишљење да су питања веома сложена и да би било боље да матични одбори прво дају своје мишљење и припреме извештај“.

Председавајући **Боривоје Петровић**: „То значи у редовном поступку?“

Предраг Тодоровић: „За наредну седницу“.

Председавајући **Боривоје Петровић**: „Остаје предлог Владе да се ово питање раз-

матра на наредној седници“.

До сада ова декларација није стављена на дневни ред.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 15 дана.

Приликом утврђивања дневног реда првог дана рада, у уторак 5. новембра 1991. године **Слободан Ракитић** (СПО) је предложио да се у дневни ред уврсти по хитном поступку Предлог закључака о припреми и доношењу декларације о видовима геноцида над српским народом.

Председавајући **Боривоје Петровић**: „Ко је за? Четрдесет три. Констатујем да предлог није прихваћен. То значи да ће се и ово питање разматрати, као и претходно, на идућој седници“.

До сада ова декларација није стављена на дневни ред Скупштине.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 15 дана.

Приликом утврђивања дневног реда првог дана рада, у уторак 5. новембра 1991. године **Милан Парошки** и **Драгослав Петровић** (НС) (5. новембар 1991) траже хитан поступак за Предлог о слободној куповини и продаји девиза по тржишној вредности у банкама Србије.

Јован Зебић, министар финансија: „За једно озбиљније уређење ове материје никада не би могли прихватити да се донесе по хитном поступку, а спремни смо да за наредну седницу детаљно ова питања елаборирамо и предложимо на који начин то уредити, јер је материја двоструко и вишеструко сложена и опасна у било ком смеру да се застрани, па и у томе да купује и продаје пошто ко хоће. Ова материја мора бити под контролом државе“.

Милан Парошки: „Имам право на реплику“.

Председавајући **Вукашин Јокановић**: „Немаш. Суштина ће се разматрати онда када то питање дође на дневни ред, а оно ће доћи наредне недеље“.

Још увек траје „елаборирање“ ових питања.

Од обећања Владе до данас прошло је 13 дана.

Приликом расправе о Предлогу закона о престанку важења Закона о обавезном удруживању средстава друштвене репродукције за финансирање одређених неопходних потреба од општег интереса за Републику (17. октобар 1991), **Радислав Симић** је тражио да Влада најкасније за месец дана, значи до 15. новембра 1991. године да или предлог закона за развој речног теретног саобраћаја и пристаништа, како то треба регулисати законским путем, или да уз анализу речног саобраћаја да и решења како ћемо то да превазиђемо, да не би зимски период и следећу сезону дочекали без безбедних количина сирове нафте за транспорт.

Председавајући: „Да ли се Влада слаже са радним закључком?“

(Да.)

До сада Влада Скупштине није доставила предлог закона.

Од закључка Скупштине до данас прошло је 10 дана.

Д. Г.

**„НАРОД
ЗНА КАКВИ
СМО“**

Вељко Симин, министар пољопривреде: „Програм Владе је обухватио и ово питање развоја пољопривреде до 2000. године. Није добро да ми као посланици сада кажемо — где је програм! Влада има дугорочан концепт који има најслабију тачку у томе што није довољно оперативан, покривен средствима и што нису довољно разрађене мере којима мислимо подржавати циљеве које смо програмом утврдили. **Али ми имамо програм.**“

(!)

Приликом утврђивања дневног реда седнице од 5. новембра 1991. године:

Мирко Петровић ДС: „Пошто председник Републике јуче није удостојио Скупштину да присуствује веома важној расправи о хашким документима, предложио бих да сутра, по завршетку данашње конференције у Хагу, председник Републике поднесе извештај о току конференције, о разговорима и о свој политичкој стратегији.“

Председавајући Александар Бакочевић: „Ово питање није за одлучивање у Народној скупштини.“

(!)

Милан Парошки (НС): „Прохаска је био овлашћени затупник ИБМ за Источну Европу, а то паметнима много штошта значи. И молим вас, господо из Социјалистичког клуба, смените ову неспособну бирократску, стару олигархијску власт, заузмите њихова места да једном крене у овој Србији на прави начин. Хвала.“

(!)

Милан Парошки (НС): „Ово што Влада нуди је посао који обавља пијан морнар у крчми.“

(!)

Батрић Јовановић (СПС): „Откуд то, молим вас, да демократски парламент треба да личи на кафану?“

Пауновић: „Немојмо ми да се бојимо народа, бојимо се сами себе. Народ зна какви смо, јер нас је он и бирао.“

(!)

Илија Марковић (СПС): „Нема закона који је толико оштетио морални лик посланика као Закон о примањима посланика. Ја нисам биран за паре, ја сам биран да представљам народ.“

(!)

Душан Латинковић (СПС): „Речено је да радимо скраћено радно време. Не знам ко то ради, али могу за себе и за многе овде да кажем да радимо од 10 до 17 часова“...

Батрић Јовановић (СПС): — с места: „Просечно два пута недељно.“

„Молим Вас, тачно, али где су Одбори?“...

(!)

Пантелија Гачић (СПС): „О овој нашој срамоти што овако расправљамо, нећу да дискутујем.“

**„СРПСКА РЕЧ“ ОВЕРАВА
ВЛАДА СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ СПАСА**

Председник: **Шећероски**
 Потпредседници: **Радомир Божовић, Војислав Шешел, Милан Парошки, Антоније Исаковић, Сејдо Бајрамовић**
 МУП и порези: **Борисав Јовић**
 Министарство за непријатеље: **Сулејман Угљанин**
 Министарство вера: **Добрица Ћосић**
 Министарство рата: **Сејдо Бајрамовић, заставник**
 Министарство грађанског рата и спорта: **Душан Матковић**
 Министарство забаве лова и разоноде: **Мирко Р. Јовић**
 Министарство лова: **Милорад Вучелић**
 Министарство шума, вода и дивљих птица: **Михајло Марковић**
 Министарство рада: биће изабран након консултација у Бироу за незапослене
 Министарство за сексуално васпитање: **Аца Муса**
 Министарство за кадрове: **Мирјана Марковић**
 Министарство финансија: **Душан Митевић**
 Министарство пољопривреде: **Радоман Божовић**
 Министарство за везе са СИБ-ом: **Радоман Божовић**
 Министарство тешке индустрије: **Радован Радовић**

Министарство лаке индустрије: **Бата Живојиновић**
 Министарство иностраних послова: **Џорџ Буш**
 Министарство правде: **Шећероски**
 Министарство рударства: **Азем Власи**
 Министарство за борачка питања и неговања традиција НОБ-а и револуције: **Војислав Шешел**
 Министарство саобраћаја омладине и екскурзије мира: **Боривоје Петровић**
 Министарство енергетике и паљевина: **Павић Обрадовић**
 Министарство САО Томе и Принципе: **Антоније Исаковић**
 Министарство српске културе: **Михаљ Кертеc**
 Министарство здравља: **Зоран Соколовић**
 Министарство угоститељства: **Батрић Јовановић**
 Министарство за све Србе света: **Радован Караџић**
 Министарство информисања: **Будимир Кошутић**
 Министарство законодавства: **Батрић Јовановић**
 Министарство ордења: **Александар Бакочевић**
 Министарство за односе са Хрватском: **Милан Бабић**

МИЛУТИН

НАЈЧИТАНИЈИ СРПСКИ РОМАН
 „КЊИГА О МИЛУТИНУ“ - Данка Поповића
 НА ВИДЕО КАСЕТИ

МИЛУТИН ЗА ВАШУ КУЋНУ ВИДЕОТЕКУ

НАРУЦБЕНИЦА:
 Неопозиво наручујем _____ ком. видео касете "Милутин".
 Цена од 890 дин. важи за све наруцбенице које стигну до 15. 12. 1991.

Име и презиме _____
 Адреса _____
 Поштански број и место _____
 Бр. л. к, СУП _____
 Потпис _____

Читко попуњене наруцбенице шаљите на адресу: **UNION FILM**,
 11030 Београд, Орфелинова 57, п. факс 67, тел: 011/558-034

ДИСТРИБУЦИЈА ЗА ВИДЕО КЛУБОВЕ
 "СЕГАРСОП", 35210 Свилајнац, Топличина бб,
 тел: 035/311-623; факс: 035/311-763

ХАРАЧ СТИГАО И У ЗДРАВСТВО

ПАРТИЦИПАЦИЈА НИЈЕ ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА!

Процењујући прве ефекте одлуке Народне Скупштине Србије од 11. октобра 1991. године о повећању учешћа осигураника у трошковима здравствене заштите стиче се утисак да уколико се одлука о партиципацији не врати на дораду министарству здравља и Скупштини Србије пре јануара (до када је рок њене примене), **алармантна упозорења** из полупразних чекаоница и болница говоре да ће нација бити суочена са појавом **већег морбидитета и морталитета** који ће угрозити како грађане тако и здравство које овако ригорозним мерама неће решити проблем свог финансирања.

Ово су потпуно непримерене мере имајући у виду тренутак у коме се налази знатан део грађана који живе у великој социјалној беди и којима ће намет за здравство ускратити могућност лечења. Ако се томе придодају и огорчење због развоја догађаја у Југославији и неуспех хуманог социјалног подухвата комуниста, онда ће угрожени стандард грађана довести до озбиљног погоршања здравља нације и неизбежних социјалних немира који ће уследити ако се не заустави тренд поскупљења и опорезивања.

Одлуку о партиципацији коју грађани плаћају за здравствене услуге на предлог Министарства за здравље, **понудила је влада, а убедљивом већином изгласала Скупштина у првих двадесетак дана примене** изазвала је **незадовољство и код пацијената и код здравствених радника**. То не може бити једини редован извор прихода у здравству. Евентуално смањење партиципације за половину, коју је предложио Синдикат Србије захтевајући хитне преговоре са Министарством здравља и владом, само би у први мах **ублажило катастрофалне последице ове девете реформе у здравству**.

О томе да ли се овим мерама нешто дешава, јесу ли постојали други начини и могућности да се здравство стабилизује и нађе примеренији извор прихода, молили смо да свој коментар дају лекари Универзитетског клиничког центра у Београду, др **Бошковић**, др **Живорад Ђорђевић**, директор и заменик директора др **Василић**. Ови лекари су одбили да нашим читаоцима, а својим пацијентима, појасне шта значи ова одлука Скупштине Србије и постоје ли могућности да се несagleдиве последице које већ сада изазива њена примена ублаже.

Нашој молби љубазно се одазвао др **Александар Тасковић**, посланик Српског по-

крета обнове у Скупштини Србије.

— Први дани промене овог закона упућују на то да овај закон мора хитно да се врати у Скупштину. О њему се поново мора расправљати и по мом мишљењу од њега треба **одустати** и тражити **нова решења** којима ће здравство **добити**. Јер, сада губи и то далеко више него пре примене ове одлуке. **Ово је један велики промашај**. Мислим да је требало боље размислити о његовим последицама пре него што је понуђен Скупштини и посланицима на усвајање, каже др Тасковић.

ОБЛОГЕ ЛЕЧЕ РЕНТУ

— Човек који данас рецимо добије упалу плућа, мора да плати трошкове од **више хиљада динара за преглед, анализа, снимања итд.** и њему се више исплати да се лечи **облогама**, него да да вишемесечну зараду за лечење пнеумоније. Довешћемо пацијенте у ситуацију да се уместо нама јављају надрилеакрима, или да користе традиционалну медицину која сигурно није примерена двадесетом веку. У чекаоницама данас имамо далеко мање болесника али од захтева за плаћањем партиципацији не одустају „ренташи“, којих је увек било а и садашње мере им одговарају јер узимајући боловање од 15-20 дана они за то време толико зараде на другој страни, да им се исплати да плате преглед и партиципацију. На црно то зараде за један дан. И грађани који су технолошки вишак, а желе да иду у пензију, седе и данас у амбулантама не бринући колика је партиципација, јер ће доћи до циља. Међутим, **прави болесници не долазе, јер немају пара**, а због болести не могу да траже хонорарне послове. Ми губимо **најугроженије пацијенте**, људе који раде физичке послове и сада их нема у ординацији. То је један од промашаја у здравству.

Осим ове невоље, каса фонда ће можда бити празнија него раније из једноставног разлога што ће здравственим радницима бити омогућено да манипулишу. Објаснићу на примеру психијатрије — мени се исплати када ми дође болесник са психозом да га прегледам (он за тај преглед ништа не плаћа, јер та болест спада у обавезан вид здравствене заштите), да га упутим даље психологу који по свом сасвим слободном нахођењу може да уради и потребне и непотребне прегледе, пацијент даље може бити упућен и социјалном раднику који исто тако може да уради слободне процене и истраживања пацијената и сви ми можемо наше услуге да фактуришемо социјалном које мора да их плати. Тако ми

Влада и Скупштина Србије дужне су да одговоре шта су желеле, а шта добиле увођењем огромних трошкова лечења српских грађана. Уколико (не рачунајући жртве рата) морбидитет у току следеће године порасте, уместо владе националног спаса имаћемо владу националног унијања.

ЋУЋА ЛЕКАРА

После емисије у којој је гледаоцима веома аргументовано и оштро говорио о последицима које ће проузроковати примена Одлуке о патиципацији грађана коју је изгласала Скупштина Србије на заседању од 11. октобра, замолили смо др **БОШКОВИЋА** да и за читаоце нашег листа прокоментарише повећано учешће осигураника у трошковима здравствене заштите. Заказао је нашем сараднику термин за интервју, на коме се појавила главна сестра интернистичке службе Ургентног центра Универзитетског клиничког центра у Београду и саопштила нам да др Бошковић „неће да говори за „Српску реч“.

Др **Живорад Ђорђевић**, директор Ургентног центра и др **Василић**, помоћник директора такође су одбили да прокоментаришу најновије мере партиципације и упутили нас на Скупштину Србије која је изгласала ове мере, на министра здравља и српску владу који су их предложили, јер њих нико није питао када су биле у припреми. Доктор Ђорђевић је рекао нашем сараднику да не жели да комуницира са штампом и да се то односи на све редакције, а да су партиципације такве да „не дао вам Бог да легнете у моју болницу“.

Др **Александар Тасковић**

ципацију у мојој установи. За сада им ништа не наплаћујемо, пишемо „повратак са ратишта“. У ординацију често долазе младићи директно са ратишта, пре него што се јаве најближима. Рат је донео једну нову психопатологију, нешто што неколико генерација није доживело у виду велике **психотрауме** која ће трајати деценијама и где великог опоравка неће бити. Деца која су се склањала када се пиле клало сада су на ратишту имали прилике да виде заклане људе и ужасе који су их страшно трауматизирали, а наша психијатрија није спремна да им помогне уколико се не организује на један нови начин и осмисли за лечење повратника са ратишта.

ЛУДИЛО

Подрхтавајући, видно ознојеног лица, пацијент промуца:

„Г... где је до... док... доктор П... Пе... Пет...?!“

„Доктор Петровић је у соби 5“, прекиде га сестра. „Шта вам треба?“

„П... ле... лекови“, с муком изговори човек.

„Да видим књижицу“,

„Е... ево... т... ту с... све... пи... пише“, сручи пацијент.

„Ах, ви ћете контролни преглед и одређивање терапије, али нисте ослобођени плаћања. Мораћете да платите“

„Н... на... како? Па з... зар не вид... видите да ми... ми... ни... није д... добро?“

„Знам, али не могу да вас пустим без партиципације. Ви немате ту шифру“, рече сестра и окрену се колегиници. „Ово није психоза, јеп да? Па, како да га пустим?“

„Д... доб... добро... Он... онда ћу... по... полудети па ћу доћи да вам се свима напијем крви!“, заурла човек.

КОЛ'КО ТРЕБА?

Румени Шумадинац, са гомилом торбица упада усред гомиле испред шалтера и каже:

„Сестрице, гди је онај доктор што ме прошли пут спасе? Дај да ме мало прими!“

Не дижући главу са папира, она рече: „Сачекајте, није ово железничка станица да упада кад ко хоће. Прво упут, па паре, па онда код доктора!“

„Добор, сестрице“ додаје сељак, ја донео прасе, али ако треба извадићу и паре. Колико вам треба?“

Пре неки дан дошао је дечак који се вратио после двомесечног ратовања и замолио да доведе једну групу његових вршњака који су били заједно на фронту. Кажу да у Београду не знају како да се снађу, о чему да разговарају са својим вршњацима... Пате од несаница, имају грозне снове и ја се као психијатар питам шта ће од њих остати? Неколико њих је прошло и кроз психозу која оставља траг за читав живот.

Ти дечаци немају пара да плате партиципацију, а ми смо сиромашна средина да би могли да им помогнемо и да их обезбедимо како доликује. Биће врло тешко омогућити коректније лечење тих дечака. Ако се неко шаље на ратиште, мора бити потпуно здрава личност и припремљен за то. Код нас се преко ноћи скупљају људи и шаљу неприпремљени на фронт. Мислим да се мора у сваком конкретном случају направити једна тријажа и свака иоле осетљивија особа на емоционалном плану не би смела бити упућена на фронт. Имамо много пензионисаних официра, подофицира и пензионисаних милиционера између 40-60 година који су у току службе били парадни службеници режима и живели у максималној благодети, а сада седе, јер их на ратиште нисмо позвали. Те људе треба активирати на бојишту да покажу шта знају, а ослободити младе који нису припремљени сем оних који су физички и психички припремљени.

Док смо разговарали, у ординацију доктор Тасковића ушао је пацијент из Чачка који је имао шлог пре извесног времена, а сада је дошло до погоршања. После прегледа (који је др Тасковић обавио без претходне уплате партиципације (што се у Универзитетском клиничком центру не би могло десити јер ова установа инсистира да се најпре на шалтеру уплати партиципација, па се тек тада (не) стигне до лекара), требало је урадити реографију, ЕЕФ, преглед фондуса, лабораторију и комплетну „обраду“ пацијента што би га без упута коштало 10-15.000 динара, а са упутом 3.700 динара. Доктор Тасковић је неколико пута интервенисао на одељења којима болесник треба да се јави и дословно молио сестре да „спусте“ цену, јер човек је дошао из Чачка и ако то све сада не обави, можда следећи пут неће моћи да помогне ни пун новчаник. После неколико позива и молби, сви смо одахнули. Задња цена — 2.000 динара.

Славица Лазинћ

сада можемо од фонда да грабимо више него што заслужујемо, а социјално ће и после ових мера које су уведене бити у „були“, можда још већој него што је било.

У мојој установи се трудимо да радимо многе услуге, али да их не наплаћујемо. Мој преглед кошта око 1500 динара. Ми га фактуришемо само за психозе, што спада у обавезне видове здравствене заштите и пацијент не плаћа партиципацију. За неуротичаре, који плаћају, нашли смо **средњу вредност, око 700 динара**, за шта је партиципација 200 динара. Многе услуге не наплаћујемо и не фактуришемо, јер ако би наплаћивали по ценовнику који важи, преглед пацијената би коштао око 5-6.000 динара! Ми на неки начин спасавамо и болеснике и овај систем са свим његовим промашајима, јер нас лекарска етика упућује на то. Наши пацијенти су слабијег материјалног стања и мислим да они не могу да поднесу терет тих трошкова.

Морам да кажем да су овим мерама највише погођени пензионери којима су услуге и најпотребније. Много тога не наплатимо и не унесемо у протокол ако је пацијент у тешком финансијском стању. Таквим пацијентима напишем у протоколу да нема пара и обавим све што као лекар морам. Ако ме неко буде тужио због тога и тражио да ја платим из свог цела такве трошкове-платићу, али нећу приморати пацијента који дође у ординацију да се врати, јер нема пара.

ЗАДЊА ЦЕНА

Рат је осим нових болести донео и следеће моралне дилеме: момци који долазе са ратишта, уколико долазе без упута, а то се најчешће догађа, морали би да плате парти-

ЦРНА ГОРА, БЛИЗУ ДУБРОВНИКА

ЧАСТ И БРУКА ЖИВЕ ДОВИЈЕКА

Црна Гора је, прва од зараћених страна, признала да се налази у рату! Такву одлуку, истина имплицитно, изгласао је републички парламент, одбијајући предлог посланичког клуба Савеза реформских снага да се прогласи неутралност Црне Горе у односу на грађански рат, као и да се донесе одлука о повлачењу црногорских грађана који то желе из ратних операција које се воде ван Црне Горе.

Ова, као и остале двије одлуке којима се одбијају предлози „реформиста“ (тичу се опозива др Бранка Костића и доношења акта о суверености Црне Горе), можда најбоље одсликавају тренутно стање у републици чије се политичке одлуке, у врло кратким временским интервалима разликују као дан од ноћи. У свему томе, највише забуна и неизвјесност носи са собом однос према будућности Црне Горе, па је све очигитије да челници ове републике, изгледа, сами понајмање знају шта их очекује чак и у најскоријој будућности. Почетни шок, који је изазвао Булатовићев климглав у Хагу, са собом је донио наговјештај посве другачијег политичког курса. Међутим, догађаји који су услједили, не само да нису разријешили почетне дилеме, него су појачали неизвјесност у погледу будућег хашког понашања и одлуке о томе хоће ли Црна Гора постати суверена, или ће у неку нову „Југословенску“ заједницу ући као једна од САО.

Ипак, многи потези, почев од неслагања са односом српских резервиста према рату и тешких ријечи које су неодмјерено упућене српском народу, па до сукоба са армијским врхом и неким Милошевићевим ставовима, довољни су за закључак да је много тога другачије у односу на почетни период слоге, љубави и заједничког дјеловања. Жестоки притисак који је на хашку делегацију извршен од оних који су се заклели на вјечну оданост Слободану Милошевићу, условили су познати амандман, са којим се заједно са делегацијом Србије наступило на новом засиједању у Хагу. Права природа тог амандмана, међутим, није познаткривена, утолико што задуго након његовог доношења, није постало јасно да ли је у гитању кајање и враћање на почетне позиције, или, можда, само маневар, срачунат да се умири дио резигниране јавности.

Једно је ипак јасно: будућност Црне Горе зависиће од референдума до кога ће сигурно доћи и који је, сва је прилика, за разлику од других република, у Црној Гори крајње неизвјестан. Једино тако добиће се прави одговор на питање хоће ли сувереност, коју ће

овој републици вјероватно наметнути Карингтонов документ, бити прихваћена као номинална или стварна. Много тога ће зависити и од формулација понуђених рјешења, као и од онога што ће се јавности сугерисати са највишег мјеста. Судећи по ономе што је изјавио премијер Мило Ђукановић на конференцији за новинаре у Барију, у оптицају су три варијанте: „да Црна Гора постане суверена држава, да се удружи са другим сувереним државама или, пак да остане у заједници са осталим републикама у равноправним односима.“ Ђукановић је тамо чак наговјестио исход референдума: „Вјерујем да ће већи дио Црногораца жељети да остане у Југославији.“ Да ли ова реченица наговјештава манипулацију од које страхује опозиција, није довољно извјесно, али је чињеница да ће, желе ли ретерирати према почетним, РАМ-овским позицијама, црногорски званичници јавност своје републике понајбоље обрадити континуитетом обмане о потреби опстанка (скраћене) Југославије.

Ипак, једна Ђукановићева изјава можда наговјештава и другачији исход: „О судбини Црне Горе одлучиће сами Црногорци. Нека права Црногораца могу бити угрожена, али свакако не то да имају сопствену државу.“

ПРАВО НА ЖИВОТ

Да нека права Црногораца у верзији њених челника, заиста могу бити угрожена, рецимо она на голи живот, доказ је ситуација на дубровачком ратишту. А онима који су тамо погинули, појма немајући ни зашто, ни у име чега, та будућа држава коју помиње Ђукановић, никада неће бити потребна.

Чињеница да је, у тренутку док настаје овај текст, на снази деведесети сат од прекида сукоба и тринаесто по реду примирје, не може утицати на промјену сазнања да се код Дубровника пише најсрамнија страница црногорске историје. Када се једног дана све заврши и црногорски резервисти рекапитулирају своје „дубровачке подвиге“, остаће им једино закључак да су заправо били жртве сулудих пројекција рушилаца посљедњих остатака разума.

Заиста, и када га није било на списку ратишта, Дубровник је морао бити измишљен да би својим бесмислом подарио смисао борбама на осталим хрватским ратиштима. Јер, у поређењу са свим другим, ма како сулудим и ма колико безумним фронтovima, у Дубровнику и око њега — престаје свака логика. Нити је у њему било војних објеката, нити угрожених Срба, нити му је придаван велики стратешки значај. Ипак неко је лансирао

тезу да се ту „бране границе Црне Горе“ и да „змији треба на реп стати далеко од кућног прага“. То је за хипнотисану јавност Црне Горе, боље рећи за њене раднике и сиротињу, био сигнал да се устане у одбрану у слободи и докаже узвишено осјећање „части, поноса и патриотизма“.

Ипак, нешто је у свему нејасно. Или, пак, јасно да јасније не може бити. Док се увелико најављује да је Армија спремна поштовати примирје, на адресе црногорских младића стижу позиви за мобилизацију, иако се на ратиштима већ налази 35.000 грађана ове републике. „Ваши другови који су од почетка на фронту, очекују вас да им се придружите у борби против фашизма“, каже се у саопштењу Команде титоградског корпуса и додаје: „Сви они који се не буду одазвали овом позиву, биће приведени у ратне јединице и против њих ће се предузети мјере кривичног гоњења за кривично дјело избегавања војне обавезе“. Дакле, песимизам у погледу одржавања примирја, изражен због тога што једино „служи за прегруписање усташких снага“, открива заправо да у том погледу разлике међу зараћеним странама — нема. А пријетњама кривичним гоњењем, армијске власти као да желе побјећи од чињенице да је број младића који се нису одазвали позиву, много већи од оног на фронту и да, желе ли након рата санкционисати њихову неспособност, морају озбиљно поразмислити о једном конц — логору за четрдесетак хиљада душа.

А о свему што се код Дубровника дешава, црногорски званичници и даље ћуте. Тврдња да су одлуку о покрету резервиста донијеле армијске власти, није ипак довољна да се заборави обећање Момира Булатовића како нико неће ићи ван граница Црне Горе. Једног дана, Булатовић ће много тога морати да објасни, како породицама стотинак погинулих црногорских младића, тако и онима који ће из Дубровника донијети успомене из лепе најразличитијих психо—физичких оштећења. Наравно, и нишкићкој ратној јединици која се већ 55 дана налази у Дивуљама код Сплита у потпуном окружењу хрватских формација и која се у свом писму, упућеном Момиру Булатовићу пита шта треба да брани: „Да ли је то Југославија у којој смо рођени и одрасли, или је то народ коме пријети геноцид? Да ли је то Црна Гора, а ако јесте, гдје то она треба да се брани? Да ли на њеним границама или на неком другом простору?“

Можда би на ова питања, уместо Момира Булатовића, могао да одговори Војислав Шешел, који је посјетио резервисте са петокраком на капи и изразио свој макијавелис-

тички приступ у призивању РАМ—овске будућности.

РАТНИ ПЛИЈЕН

Што се успомена из Дубровника тиче, оне се неће састојати једино у психо—физичким поремећајима. Похара конавалског краја, који је буквално опустошен, за многе је био мотив да се јављањем у добровољце обезбиједе за предстојећу зиму, а неријетко и за даљу будућност. Почело је отуђивањем техничке робе, злата, девиза, бунди и пршута, а наставило оним што чак ни људска машта у тренуцима највећег надахнућа не може да придоди.

Један Никшићанин је испред своје куће паркирао аутобус „Либертаса“. Из хотела у Цавтату демонтирано је 350 кревета и пренесено у титовградски студентски дом. У цетињски „Обод“ стигла је из Дубца код Цавтата штампарија „Иво Чубелић“ (реаговали су радници петицијом у којој истичу да им такав поклон није потребан). Штампарија „Побједе“ добила је дуго прижељкивану двобојну машину. Фарма крава из Конавала додијељена је црногорским сточарима ради опоравка лошег сточног фонда. Фабрика мермера из Ку-

пара са 15 најсавременијих машина и комплетном механизацијом премјештена је у Даниловград. Најмодернији уређаји са аеродрома Ђилипи пристигли су у Тиват. Збирке сребрњака похрањене су у трезорима Народне банке Црне Горе.

Ово је само део великих „подвига“ црногорских резервиста чији је резултат тридесетак ухапшених, згражавање Момира Булатовића, али и нада да ће вриједност ратног плијена бити инјекција за уништену црногорску привреду (наравно, ако се рачуна на широкорудост Господа Бога).

А привредна ситуација, нимало завидна, говори да Црна Гора са својих 160 хиљада запослених, 70 хиљада пензионера, 60 хиљада незапослених, и 25 хиљада радника који ће остати без посла, има све шансе да прије него разори Дубровник, разори себе саму. Залихе се све брже троше, пријете несташице, слиједи нови налет инфлације. Иностранци повјериоци потражују милијарду долара, а како их створити када је пад извоза 20% у односу на прошлу годину, када је страних туриста било мање за 90%, кад дефицит у пословању са иностранством за осам мјесеци износи 15 милиона долара. Дода ли се свему најновија информација да су пројекти у које су полагање велике наде — Јаз и Буљарица — пропа-

ли, онда је јасно шта би за Црну Гору значила економска блокада у случају да се њена хашка делегација у међувремену предомисли.

Ипак, многи се управо сада присјећају изборног слогана владајућих комуниста који је гласио: МИ ЗНАМО КАКО. Зато и вјерују да је рецепт за спас ту негдје сакривен и само се чека прави тренутак за започињање обећаног просперитета. А онда ће Булатовић, Ђукановић, Маровић и остали, показати да ли знају како: опрати републику од дубровачке срамоте, вратити резервисте кући и објаснити им да они ипак нису хероји, оправдати погибије црногорских грађана, нахранити гладне, запослити незапослене, изградити тржиште и некомунистички систем вриједности. Ако за то нису спремни, а сва је прилика да нису, онда је боље да своја мјеста препусте онима који ће, осим што ће знати како, знати и шта и са чиме.

Ако и грађани Црне Горе успут схвате да од досегнутог комунизма својих челника они немају ама баш никакве користи и да једино као суверени појединци (сити и богати) могу имати суверену државу, утолико боље по њих. У супротном, а даље ће имати једино рат, глад и смрт.

Небојша РЕЏИЋ

Живојин Мишић

**С њима на челу, рат би
трајао недељу дана.
Са
»СЛОБОМ«?
ДОК НЕ ИЗГИНЕ
ОПОЗИЦИЈА!**

**Миланоје Анђелковић, командант
Дунавске дивизије првог позива 1914.**

ФИЋФИРИЋИ

„Зовем се Момир Димитријевић и обраћам вам се у име својих истомислџеника из странке коју сте толико пута извргавали руглу. Наравно, реч је о Социјалистичкој партији Србије, која се, упркос вашим нападима и увередама од стране друге опозиционе штампе, показала као једина стварна српска снага. Разлог да се баш вама обратимо, иако вас ни најмање не поштујемо, је једно питање, на које ви, као антиратни хушкачи, морате да нам одговорите. Знамо да вршите погибелан утицај на омладину, позивате резервисте да се крију и избегавају војне позиве, тако да вас сматрамо кривим за страдање незаштитаеног српског народа у Крајинама. Да сте ви позивали своје чланове на херојство и патриотско одазивање позивима да заштите свој народ, било би довољно војске на свим угроженим територијама. Баш зато вас питамо — да ли ви стварно мислите да су Срби кукавице, којима би боље пристајала сукња и шминка, са којом би, под вашим патронатом лакше изашли пред европске хомосексуалце?“

Зашто дозвољавате да се пред светом брукамо са фиџифирићима који се крију испод

маминих скута и ваших баџезгарија? Ако ви стварно знате такве млохаве мушкарце, узмите их у своје редове, а на ратиште пошаљите оне који нису бебе и бабе!

П. С. Све ово што смо навели, важи и за ваше мушке новинаре. Нека уместо папира гужвају пиштоље, јер од ваше штампе нема вајде, а оружје много боље говори српски него ви и ваши чланци.“

Момире,

када будете читали наш одговор, верујемо да ћете већ бити на фронту. Надамо се да ваше оружје лепо говори српски и да ћете нам се вратити живи и здрави. То вам желе фиџифирићи.

САНКЦИЈЕ

„Од како је почело да се прича о овим економским санкцијама против нас, сва сам се услањила. Ја имам само тридесет година и одрасла сам у граду, тако да нити имам искуство рата, нити могу да се снађем са шпоретом на дрва, без фрижидера са намирницама које се лако припремају. Тек ми је сад јасно зашто ме је мајка увек кудила и негодовала због мог начина вођења домаћинства. Имам двоје мале деце, нас четворо живимо у гарсоњери, а грејемо се нафтарицом. У селу немамо ближе родбине, тако да и месо и поврће и све остало морамо да купујемо у радњама. Неке веће залихе нисмо имали од чега да направимо, јер све што зарадимо, готово одмах поједемо.“

Пошто мислим да нисам усамљен случај, молила бих вас да нас све посаветујете шта треба да набавимо, да би бар зиму некако преживели (неки могу да се снабдеју преко синдиката, неки имају Ц-картице, али већина нас не зна шта све да узме). Не би било лоше да чак уведете и једну рубрику, под насловом „Ратни кувар“, у коме би вештије домаћице давале рецепте и, на основу богатог искуства, откривале довитљиве начине да се и у беди снађе. Моја баба је, на пример, у току прошлог рата од штирка правила запршку, користећи га као брашно! Таквих примера сигурно има много, а сада би нам били од велике користи. И вашим новинама би увођење овакве рубрике сигурно подигло тираж!“

С поштовањем, Биљана Јовановић
Биљана,

Идеја је добра, али пошто се ми држимо оне стране „што су закували, морају и да поједу“, препустили би повећање тиража (или гледаности) неком другом. Уосталом. Политикин „Базар“ који је пре два-три месеца већ објављивао рецепте за „Ратни кувар“ могао би да нас тужи за повреду ауторских права. А да и не спомињемо далековидог друга Костића са његовим корењем! Уместо комплетног дијететско-хигијенског режима, ево кратких савета за једнодневну употребу.

5.15 — Устајање по следећем редоследу: отац породице који је најснажнији устаје први, а затим одлази да поцела пар дрва у оближњем парку (кад нема нафте, еколози се неће противити ложењу природних материјала, а алеје великана ћемо касније изградити). Ако понестане дрва, мораћете да се одрекнете неких некорисних шкри-

њица, па столица, чак ни сто није нужан, а ако загусти — нек' оде и паркет!

5.30 — Спремна супруга не троши шиблице, већ испред зграде трља камен о камен, док не произведе варницу.

5.35 — Деца се облаче и скакућући око ватре прикупљају топлоту за цео дан. Када се утопле, скупљају по парку кестење по трасама које је отац док је секао дрва, већ извидео.

5.45 — Кад се кестење испече и ољушти, породица се наједе и љуске уредно прикупи за разгоревање нове ватре.

5.55 — Отац са луком и стрелом креће у центар града да одстрели пар дебелих гугтки (доста смо их хранили — сад нек' оне мало хране нас!).

6. — Мајка одлази у живахну шетњу до газдинства ПКБ, где неопажено музе залуталу краву. Да се не би ритала, глади је испод врата, а када заврши посао весело се враћа кући.

Од 6 до 9 — Деца разгоревају ватру, користећи свеске и књиге из претходних разреда. Да не би заостала у знању, пре него што лист баце у ватру, добро га прочитају.

Од 9 до 11 — Мајка и деца киселе млеко и стављају га испод залеђене стрехе (најбољи природни фрижидер!).

У 11 — Отац стиже са гугутком, чисти је, а перје слаже у нешкодљиву папирнату кесу, обличивши је у прави еколошки јастук.

Тачно у подне — Отац одлази на најближе ратиште.

Од 12 до 14 — Мајка и деца хладе гугутку, а онда је носе на дубинско замрзавање у јаму, где је некада био песак за игру деце.

Од 14 до 16 — Деца једу кисело млеко, а мајка очима гута лепоту дечице.

После 16 — славање прекинуто повременим узбунама.

Сутра и осталих дана — све слично, с том разликом што се чека отац да донесе новог голуба.

Ако се питате — где је ту посао, бонови, синдикалне залихе или Митевићеве ратне резерве, рећи ћемо вам једноставно — нема. Уосталом, шта би рад тражио у рату, а поготову зими, кад се тако рано смршава!

ПРАЗНИК

„Будући да се приближава Дан Републике који смо толико година славили, хтео сам да се распитам шта ће се ове године дешавати — хоће ли бити празник или се он укинуо? Иако спадам у опозицију, толико сам се навикао да се крајем новембра одморим, да ћу просто зажалити ако празника нема. Да ли ви знате хоће ли га бити?“

Младен

Младене, изгледа да се сви надамо ЈАЈЦУ, али с различитим побудама неки хоће велико Јајце, други траже да им опстане 48-годишње Јајце, а трећи се Богу моле да имају сасвим мало, малецко јајце које ће офарбати за Ускрс. Пошто сте ви Младене негде између Јајца и Јајца, најбоље да одмор померите за средину јануара. Уместо светог Авноја, славићете српску Нову годину, па макар са последњем Јајцем!

ДРУЖЕ
ГЕНЕРАТЕ-ПОПИСАО
САО САМ ЦЕЛУ СРПСКУ
ОПОЗИЦИЈУ! СВИ СУ
ОНИ ПОПИСАНИ! СВИ!

ПОПИСАНИ
АЛИ-ЈА ХОЋУ
ДА
ОНИ БУДУ
ОТПИСАНИ!

МАЛЕ ТАЈНЕ ВЕЛИКИХ МАЈСТОРА РАТНОГ ПРОФИТЕРСТВА У МЕЛБУРН ПРЕКО РАЊЕНИКА

Председник Већа удруженог рада у Божовићевој фантомској Скупштини АП Војводине др Милан Антонић покушао је да у „Лутрији Војводине“ у име помоћи рањеницима издејствује себи пут у Аустралију

Посебан проблем последњих месеци чини лечење оболелих и повређених људи са територије Славоније, Барање и Западног Срема као и избеглица са тих територија... Преко покрајинског Фонда за здравствену заштиту Војводине добијамо само део финансијских средстава и то за материјалне трошкове лечења рањених особа које се лече на одељењу торакалне хирургије. Из средстава које бисте нам поклонили (око 250.000 динара) финансирани би и одлазак двојице лекара из наше куће на светски пулмолошки конгрес у Мелбурну, новембра месеца ове године, где је читав дан посвећен повредама грудног коша насталих ватреним оружјем (што је, на жалост, изузетно актуелно)*.

Овим срцепарајућим речима обратио се др Милан Антонић, лекар Института у Срем-

ској Каменици (узгред и председник Већа удруженог рада у Божовићевој фантомској Скупштини АП Војводине, која већ месецима броји „последње дане“), Савету „Лутрије Војводине“ не би ли му генерални директор г. Ратибор Грујић „на конто“ српске несреће подарио пут у Мелбурн...

На жиरो-рачун Института за плућне болести и туберкулозу у Сремској Каменици стигла је уплата из Лутрије Војводине 17. септембра од 100.000 динара... Сав срећан, др Антонић је пожурио да надлежне обавести да су средства за Мелбурн — обезбеђена (у одлуци Радничког савета стајало да ће му се одлазак у Аустралију одобрити уколико се пронађе новац за пут), а онда је за VI светски конгрес, конференцију карцином плућа, од 10. до 15. новембра, тражио десет девизних дневница и 650 аустралијских долара...

Но, како су у лажи кратке ноге, захваљујући лекарки запоселној на истом институту, гђи Мирјани Дицков, превара је откривена. Професор, др Бранислав Ђурић, директор Института за плућне болести и туберкулозу у Сремској Каменици поднео је Радничком савету и дисциплинској комисији Института захтев за покретање дисциплинског поступка против др Антонића. У овом захтеву стоји:

„Пошто доцента др Милана Антонића нико није овластио да овакав допис упућује у име Института било којој радној организацији, нити је са истим било кога у Институту упознао све док нисмо добили допис из „Лутрије Војводине“ он је из добијених средстава хтео да финансира своје путовање. Наводи да је Конгрес о прострелним ранама су нетачни, јер се у Мелбурну од 10. до 15. новембра одржава VI светски Конгрес о карциному плућа“.

Директор Института, др Милан Антонић и секретар у Каменичком институту су од директора „Лутрије Војводине“ Ратибора Грујића чули да је одлука о додели 100.000 динара Институту донета на основу дописа др Антонића као помоћ за рањене и избеглице... Иначе, „Лутрија Војводине“ определила се да помаже искључиво хуманитарне акције и то већ неколико месеци унапред... Од доктора Антонића тражена је тада писмена изјава којом би морао да се оправда за ову непримерену злоупотребу положаја. У „покајничком“ писму др Антонића пише:

„... сугерисано ми је од стране одговорних људи из „Лутрије Војводине“ да овако напишем и да ће моја мобла бити позитивно решена. После свега што се догодило схватио сам да сам начинио грешку што сам послушао наведену сугестију... Због тога молим Савет да прихвати моје извињење и да има у виду да ми није била намера да свесно дезинформишем Савет и остварим личну материјалну корист“.

Дисциплинска комисија, међутим, имала је само на изглед лак посао да се „обрачуна“ са „непослушним“ лекаром али... Уследили су притисци одозго... Директор Института Бранислав Ђурић рекао је да се случај сада стави „ad acta“ да се више о покушају пљачке др Антонића не прича по кулоарима... Револтирана оваквим кршењем сваког морала цела дисциплинска комисија поднела је оставку као и председник радничког савета Института др Вукашин Чанак.

Међутим, запоселни у Институту, не предају се лако. Случај др Антонића предат је општинском јавном тужиоцу, а ускоро ће се наћи и као и делегатско питање у Скупштини Србије.

Колико је овај догађај о коме бруји новосадска чаршија тек благи ехо свега што се догађа иза мрачних кулиса рата довољан да усталаса оне праве, ничим окаљане, који истински помажу нашем пострадаома народу? Од оваквих мешетара тек остаје онај виц... „Бабо, молим те немој ме више бранити“.

Г. ЈОВАНОВИЋ

РЕФЕРЕНДУМ „СРПСКЕ РЕЧИ“: МОНАРХИЈА ИЛИ РЕПУБЛИКА?

НАРОД СЕ МОРА ИЗЈАСНИТИ

Уколико би и дошло до референдума где би се грађани изјашњавали за републику или монархију, Србија би била у могућности да испита свој однос према ауторитету. Аристократија као носилац народног суверенитета, или грађанска власт? У истој недоумици су и јавне личности Србије којима се „Српска реч“ обраћа покушавајући да испита ову дилему. Многи од њих, схватајући да је питање монархије или републике за Србију практично, а не теоретско питање, управо га тако и коментаришу.

СЛОБОДАН МАШИЋ

Монарх(н)ија

Држим затворене очи, нервозним прстима опипавам живи лоптасти облик својих очних јагодица и покушавам да завршим ову реченицу која је започела једним збуњујућим питањем које сам пре два дана чуо преко телефона и које је изговорила једна моја пријатељица и које би се поједностављено svelo на питање да ли сам ја за монархију или за републику. Ја данас имам више од педесет година и већ се осећам као стар човек. Али ово питање је пореметило целокупну моју равнотежу и избацило ме из свих осећања нормалности. Никада до сада нисам имао осећај да ће се ово питање појавити у моме животу. Сада држим затворене очи и замишљавам да испред мене стоји монарх и да ја пред њим морам изговорити неке реченице оправдања за читаве ове деценије његовог

неприсуства у моме животу. Он заиста никада није био присутан у моме животу. Моја политичка убеђења су анархистичка, корени моје несвесне религиозности су хришћански, моја политичка воља је солидаристичка, моји идеали су слободарски, моја национална осећања су српска, моја осећања простора и времена су европска. Ја сам човек који се никада није повиновао неком ауторитету. Годинама, које су остале за нама, покушавао сам да видим пределе и догађаје са више страна. Мој мозак није мозак који мисли у једном правцу. Понекад ми се чини да он намерно изазива хаос у мојим људским оријентацијама, његова снага није у дубоком прозору до крајњих консеквенци једне дефиниције, већ више у вишесмислености сваке људске позиције.

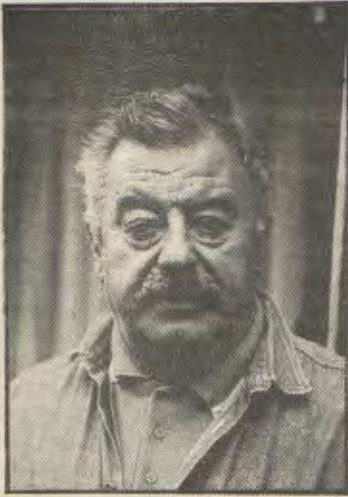
Сада када држим очи затворене и испред мене стоји замишљени монарх, ликом сличан човеку кога сам видео на телевизијском екрану, или кога препознајем са новинских фотографија, и пред којим морам одговорити на питање за које знам да нећу имати ваљаног одговора, осећам једино како у мени, негде дубоко и болно, један ужасан механизам покушава да пронађе неке трагове који допиру из прошлости и који морају да потврде да ја припадам своме народу и по свом пристајању на монархију. Копавам по дубинама своје душе, опипавам оживљене неких давних болних удара заданих у минулим вековима, грчим се по празнинама свога сећања, ломим се у магловитим исказима и тражим ону сламку преко које ћу стићи до велике скупине људи која се назива српски народ и пред којом хода српски монарх. Али у мени постоји само једна глуха празнина, једно магловито празно јутро, у коме се само наслућују далеки кланци, дубоко под нама развучене равнице и високо над нама усправљене литице, и једна ужасна лопта која се лагано диже и која само својим светлом уноси даљу и неизвеснију по-

метњу. Ја нисам више човек за далека путовања. Моје тело захтева споре покрете и није више склоно авантури. Моје грло више није способно да узвикује кликтаје радости и да стреми ка бољој будућности. Ја више не очекујем никакву будућност. Оно што интригира мој дух налази се пред мојим очима, неколико корака испред мене, један полупоглед лево, мали отклон главе надесно, никакво освртање уназад.

И док поред мене пролази народ коме ја припадам, осећам да ћу ускоро остати усамљен и остављен пред травама, пред стенама, пред небесима, пред својим речима које бешумно изговарају моја уста и које нису упућене ниједном човеку, већ које су упућене само мени. У том свету, у томе крају свега, не постоји никакав разлог за постојање било ког другог човека, сем једног човека чији лик тако добро познајем јер сам га често виђао у огледалу када сам се бријао. Кроз затворене прозоре допиру шумови тешких камиона који пролазе поред зграде у којој станујем, из седне собе чујем гласове телевизијских јунака који се препиру један са другим, држим очи затворене и мислим где бих ту могао да пронађем место за једног монарха. Мог монарха. А затим мислим, можда је ипак време да отворим очи, да окренем број телефона моје пријатељице и да јој прочитам одговор на постављено питање. Окренем број 336-871.

Иако ми је било познато уверење др БОЖИДАРА ЈАКШИЋА да је република достигнуће европске културе и политике а да је монархија реликт те културе и политике, ипак сам хтео да чујем и његов одговор на питање: република или монархија. Јакшић је био лаконски кратак: „Убеђени сам републиканац и не желим да учествујем у било чему што се тиче монархије!“

Једном нашем знаменитом песнику било је понуђено да буде у почасном Одбору за свечани дочек Његовог Краљевског Височанства Престонаследника Александра Карађорђевића, али како је све рађено у последњи час, песнику је тај предлог такође саопштен у последњи час. Није вредело ни моје уверавање да су и сви остали чланови Одбора добили исти позив у исто време, песник је био неумољив — одбио је. Веровала сам да ће бар пристати да одговори на моје питање: република или монархија, а ево шта ми је рекао: „Од таквих питања преврће ми се утроба. Нисам ја за те ствари. Потпуно сам толико да не могу да живим. Не умем и не желим о томе да мислим.“

МИЛОСАВ МИРКОВИЋ:

ЗА РЕПУБЛИКУ, АЛИ НЕ ДАНАШЊУ

Када су 1903. године убијени краљ Александар Обреновић — последњи монарх у Србији — и краљица Драга Машин, млади Јован Скерлић је сутрадан ујутро на тргу испред Позоришта — дакле, на данашњем Тргу Републике — одржао кратак али пламени говор у којем је тражио да Србија после убиства последњег Обреновића постане Република. Скерлић је већ наредне године биран за посланика и у том наивном његовом манифесту и говору било је начега што је желела ондашња српска интелигенција, јер монархија јој је, на неки начин, увек била о врату. У нашем народу био је поштован једино краљ Петар Карађорђевић, а од ратника солунаца био је омиљен краљ Александар I Карађорђевић. Но, ја се још од детињства сећам, јер сам одрастао у грађанској породици, да у нашим малим, српским градовима монархија никад није била омиљена и то не зато што је била таква каква је била, него просто-напросто из два контрадикторна разлога. Прво, наши монарси су постали од сељачких вођа устанака. Карађорђе чак није постао ни кнез, јер би се војвотска елита одмах супротставила сваком кнежевском или краљевском чину који би био додељен Карађорђу. На страну што ми велике силе — царска Русија, аустријска царевина, Енглеска, итд. — нису желеле то. У извесном смислу кнез Милош је добио кнежевство захваљујући хатишерифу, дакле, од турских власти, од турског султана. А и једно и друго било је наметнуто српском народу.

О свему томе говорим врло сентиментално. И кад размишљам о себи, чак и да сам рођен много раније а не 1932, него, рецимо, 1922. или 1912. године, готово сам сигуран да би у мени било нечега републиканског, јер то је, ипак, једна модернија државна доктрина. Стога мислим да је потпуно бесмислено сада тражити монархију, особито тражити монарха из овако расуте емигрантске — могло би

се рећи, отуђене, да не кажем однарођене краљевске фамилије. Одиста је последњи човек са кичмом, са личношћу — свеједно шта и како је све радио — био последњи и велики краљ у Србији тај трагични краљ Александар I Карађорђевић. Све друго је заиста бесмислено.

АЋИН: Али ако народ буде питан, шта мислите, за шта ће се одредити: за републику или монархију?

МИРКОВИЋ: Ако народ буде питан у неком мање немирном тренутку, мислим да ће се двадесет посто српског народа одредити за републику. Не мислим то зато што ћу ја гласати за републику, него зато што имам осећај колективитета нашег народа. Но, то не значи да ћу ја гласати за републику данашњег типа. Српском народу је краљевина — и једна и друга и трећа — била наметнута, али му је била неметнута и република, па бих ја гласао за такву републику која српском народу не би била наметнута. С друге стране, могло би се десити да народ изабере за краља личност која није из такозваних краљевских династичких фамилија...

АЋИН: А која би то личност била?

МИРКОВИЋ: Не знам. Али, ако су вође биле за кнежеве и краљеве — могло би се и сада десити да истински, или аутентични, вођа може бити кандидат. Међутим, свеједно како ће се Србија формирати у будућности мислим да неће бити краљевина. При том треба имати на уму да овога пута не би одлучивали само Срби у Србији, него и Срби широм данашње, па и будуће, југословенске заједнице. А такође ваља имати на уму да Србима у Босни и у Хрватској, нити у другим крајевима, а ни Црногорцима, не би одговарало да Србија буде краљевина. Био сам у мом Александровцу оних дана када је у Србији боравио Александар II Карађорђевић с породицом и могу вам рећи да су многи људи, особито они старији, били врло индиферентни према његовом доласку. А та индиферентност има своје порекло у односу нашег народа према њиховим очевима и дедовима. Принц Павле и принцеза Олга — уз сву рехабилитацију у позоришној драми коју је написао Слободан Селенић — буквално су били омрзнути у српском народу. Штавише, и дан-дањи, они су до те мере невољени и неомиљени, да то на неки начин крњи шансе њиховим рођацима Карађорђевићима.

АЋИН: Па како ви видите ту републику која би по вама била будућност Србије?

МИРКОВИЋ: Она нема пандана, јер не бисмо могли рећи да би то била нека врста наше варијанте француске или немачке републике. Једино знам да не би изгледала као ова република која нам је наметнута, дакле, не би прошла у оваквом саставу, ни са овим границама, ни са овим расположењем. Знам да би то морала да буде једна ефикасна република која не само да би морала да рачуна са правдом као неком општом демократском метафором, него и са прагматичном правичношћу у свим областима живота, а пре свега, у економији. И надам се да се неће поновити терор над народом у име демократских парола као што је то већ био случај. С друге стране, анахроно је да се у име демократије позивају краљеви да поново дођу у

Србију. Краљевина је била анахронизам већ после смрти кнеза Милоша, иако ју је као неку врсту династичке норме за српски народ у Србији учвршћивао краљ Милан. А зна се да је он, у суштини, искористио неку врсту народне воље да се прогласи краљем. Но, последњи велики српски краљ, ипак је био краљ Милутин...

ИВАН ВЕЈВОДА:

НИШТА НИЈЕ ЗАУВЕК ДАТО

Дилема: монархија или република припада кругу тема политичке философије и уопште историје друштва, а посебно модерних друштава насталих са демократским револуцијама XVII и XVIII века. А из историје нам је познато да су се управо на питању типа режима — односно преласка из монархије у републику — заправо стварали модерни демократски режими: и у америчкој револуцији, будући да је то било против енглеске круне, па и у енглеској револуцији — када је Кронвел рушио енглеског краља — или када је француска револуција свргла француску монархију. Додуше, француска револуција из 1789. није дефинитивно свргла свог краља, јер је тек век касније, дакле, 1870, у Француској дефинитивно успостављена република, јер су се француске династије враћале на историјску сцену два пута — и Бурбони и Орлеани. Значи, Французи су, на неки начин, имали своје Карађорђевиће и Обреновиће. У том смислу све оно што се код нас догађа није ништа необично. Можда је то за нас помало чудно зато што већ четрдесет пет година живимо у републиканском режиму. На страну сад то што је то био комунистички режим тоталитарног и ауторитарног типа и што сад, заправо, вапијемо за промену: а за коју смо мислили да се већ збила — да смо већ учинили почетне кораке ка демократији и да је само требало ту демократију установити, односно створити установе које ће омогућити да најзад појединац, грађанин, ступи на историјску сцену. Видимо, на жалост, да су бољке тог режима велике, да је он своје бациле убацио у све нас, у наше главе непостојањем слободне јавности, непостојањем правог политичког простора у којем су се могли формирати прави политичари. Један од наших горућих проблема да нас управо је то што ми немамо праве политичаре, већ имамо људе који су били у Комунистичкој партији, с једне стране, а с друге стране

не имамо слободне интелектуалце који пуно знају о политици и политичкој историји и теорији, па ипак, никад нису имали прилике да се баве политичким животом и деловањем. И када данас гледам — као човек који се бави политичком теоријом и политичком философијом — захтеве за повратком краља, за повратак монархије, ја то не доживљавам као прави захтев за монархијом, већ као захтев за оним што се у позоришту назива Deus ex machina. Призивамо некаку спољну, неутралну, готово непостојећу силу, или особу, која ће да реши ову нашу замешену ситуацију. Данас, када имамо режим који је дошао на власт захваљујући коликс — толико слободним изборима — уз све мањавости које су они имали — видимо да су људи махом незадовољни са тим режимом и то управо због ове трагичне ситуације која нас је бацила неколико векова уназад. С друге стране, ми имамо опозицију — која тешко себе оформљује као реалну снагу на политичком и на друштвеном пољу — али јој то не треба пребацивати — јер, био је потребан надчовечански напор да се за само годину дана створи права опозиција насупрот једном установљеном режиму који у својим рукама држи цео државни апарат а, наравно, и паре. Дакле, та опозиција чини што може, прави велике кораке напред, прави грешке, прави и кораке назад, и тешко ствара свој лик, тешко ствара свој имиџ и стога јој је потребна свака помоћ која може доћи од јавности — која у Србији, додуше, не постоји — која се, исто тако тешко оформљује из редова ђутљиве већине — већине која, на жалост, и даље ћути. И онда се сад појављује тај краљ и та краљевска породица као неко ко може да помогне. Бар ја тако доживљавам тај захтев или поновну промоцију династије Карађорђевић. Морам да признам да сам ја по убеђењу републиканац да сматрам да је демократија еминентно један демократски режим и да једино она може да уздигне појединца, да омогући плурализацију, толеранцију свих могућих струја, а да то не буде захтев за хомогенизацијом, за оним што се сад призива као слога, а иза чега наслућујемо управо покушај хомогенизације. А до једног демократског режима можемо доћи једино тиме што ћемо једни у

другима видети, не припаднике једног истог народа или исте вере, већ ћемо прихватити наше разлике и знати да у тим разликама лежи наша величина. Кад говорим о разликама, подразумевам и политичке разлике, јер данас видимо да постоји у многим режимима спектар политичких позиција: од екстремне левице до деснице, а то је оно што постоји и у највећим демократским режимима, као што су режими Француске, Америке или Енглеске. Но, ти екстрми постају мање важни у систему који је демократски јак. Наш систем је, на жалост, демократски тек на свом полукорак и зато су ти екстрми видљиви и очитују се као екстремни национализам, да не кажем фашизам, али и као екстремни левичарски комунизам или крипто комунизам.

Ако долазак Александра II Карађорђевића уопште нешто може да значи, онда може да покаже тренутним властодршцима да није све једном заувек дато и да морају јако да пазе шта раде, да јако воде рачуна ако мисле уопште да имају некаку будућност која им је доста неизвесна због срљања која су учинили и која су нас доведе довела. А хтео бих да кажем и то да нисам против референдума. Коначно, свака генерација има право да поново за себе одреди у каквом ће систему живети. Да је то врхунски облик демократије говорио је још Томас Пен, али и Џон Лок.

Данас се стално прави паралела између могуће српске монархије и постојеће шпанске, помиње се Хуан Карлос и његова улога и улога шпанске краљевске породице у променама које су настале у прелазном периоду у Шпанији. Наравно, тај пример је јако привлачан зато што је дао позитиван исход. Међутим, морамо се чувати паралела такве врсте зато што су ситуације — ма колико биле сличне — ипак веома различите. А различите су, пре свега, већ по томе што је за време Франкових последњих дана било речи о тој промени у Шпанији. Сам Франко је помогао да се врати краљевска породица тиме што је он одредио где ће та краљевска породица да наследи власт. Франко је, дакле, био директна веза с краљевском породицом, а то је значило као да је, рецимо, Тито рекао да треба да се врате Карађорђевићи. Друго, Шпанија је била много више укључена у светски привредни поредак. Она је била такоређи земља у оквиру НАТО пакта — била је, значи, земља коју је Запад третирао као своју, без обзира на фашистички карактер Франковог режима. Иако је Франко помогао повратак краљевске породице, то су као прелазно решење прихватили и комунисти и социјалисти који су живели у изгнанству, јер је тиме осујећена могућност повратка грађанском рату. На тај начин је, заправо, краљ прихваћен од свих. А он је својом личношћу показао да је достојан такве улоге која му је дата.

АЋИН: А да ли је, и поред свега, монархија, ипак, реална будућност Србије?

ВЕЈВОДА: Мислим да није, јер то није улазница у модеран свет. Кад то кажем мислим на модерне демократске установе, пре свега, на модерне привредне установе и коначно на својој и то је потпуно затрпо са овим ратом који нам је сручен на главу и који нам затвара свет. Са свим оним што су учинили српска и хрватска власт ишло се само ка

затварању које је потпуно неисторијско, анахронично — и који год други јеси придев желимо да употребимо — биће добар да се покаже да то што је учињено јесте потпуно антимодерно. У том смислу мислим да ни монархија, као превазиђен облик, у којем смо већ живели, није решење. Но, понављам, не искључујем могућност да у неком виду краљевска породица, односно сам краљ, помогне у овом прелазном периоду у којем поново треба да се отвори према свим могућностима. Престолонаследник је показао неке знаке добре воље, а говорио је оно што би власт морала овде да говори. Зеллагао се за мир, парламентарну демократију, плурализам... Значи, он је потпуно свезан света у коме живи и ако он може да помогне, то ће српском народу добро доћи. Али, мислим да нас монархија не води ближе оној чему сви тежимо, а то је да појединац, негично добије своје место у једној модерној Југославији — или како год буде устројство на територији бивше Југославије.

АЋИН: Будући да се по уверењу републиканаца, које су, у вашег становишта, предности републике у односу на монархију?

ВЕЈВОДА: Често се забавља да су и у земљама у којима постоји монархија — у Енглеској или у скандинавским земљама — краљеви и краљевске династије само симболи на власти. Прављена су веома занимљива социолошка истраживања и писани социолошки огледи о значају краљевске породице у Енглеској. Закључак је да краљевска породица има симболички значај за енглеско грађанина управо због историјског континитета, иако то нема никакав политички значај, већ енглески грађанин плаћа у виду пореза високу цену за сдржавање краљевства. Монархија је, дакле, гледано и с те практичне димензије, врло скупа и, рекао бих, у кантовском смислу представља незрелост. Народно је дакле, потребно нешто да би се идентификовао с тим, као да припаднику народа није дозволно то што је, рецимо, Енглези што има везу с енглеском историјом, привредом, културом, спортом, са чим год хоћете. Будући да је у Србији, када је о монархији реч, направљен грекид: од педесет година, а не треба забораити и чињеницу да је краљевска породица 1941. године побегла — или, ако баш хоћете, отишла — из ове земље, и да су генерације које су рођене у другој Југославији живеле без монархичког огређења. Стога, колико у својој скали могу да осетим, видим да људи више немају потребу за таквом врстом идентификације. Сви очекују да се коначно крене са правим демократским животом, у којем би се водиле праве политичке борбе око програма, будућности ове земље и посебно Србије.

АЋИН: А како ви видите ту будућност?

ВЕЈВОДА: Кад говоримо о будућности, ми пројектујемо само неке своје жеље и надања. Моје жеље и надања су да се у што скорбијем року заспишу поновни избори, да се поново, након свега што се догодило, грађани ове републике изјасне на тим изборима који ће означити почетак правог демократског живота. **СЛОБОДАН МАШИЋ**

Разговарала: Зденка АЋИН

ПРОБЛЕМ ЗА ЗБУЊИВАЊЕ СМРТИ:

**ДР МИЛАДИН ЖИВОТИЋ,
ПРОФЕСОР ФИЛОЗОФСКОГ
ФАКУЛТЕТА:**

НАПАД НА СОПСТВЕНИ НАРОД

Историја освајачких ратова није историја прогреса у слободи, усправном ходу и достојанству, већ историја све већих разарања и патње. Косовски мит, управо због те страдалничке димензије има општечовачански карактер. У косовском миту имате два симбола: један, битнији симбол косовског мита су браћа Југовићи — људи страдалници за част, слободу, достојанство. Други мит је мит Бранковића, издајника. Сви митови у себи садрже и идеолошку компоненту. Бити поражен, значи бити понижен и за то се мора наћи кривац. **Он није у сили која вас тлачи, он је у самом народу.** И зато та потрага за издајником постаје једна од битних компоненти нових, савремених идеолошких митова у којима управо људи који воде неправедне ратове, који се боре за самоодбрану већ за своје освајачке, поробљивачке циљеве, морају увек кривце за своје поразе да проналазе у другоме.

Ако је пацифизам пре свега идеја која тражи мир за људске патње, која тражи престанак људских страдања, која тражи да се зауставе сви насилници и освајачи... онда пацифизам није неспојив са одбраном слободе једног народа. То јесте борба за мир. Али, она никада не може да буде борба за туђе, она не сме да прекорачи границе нужне одбране. Један од основних проблема сналажења у овом ужасном вртлогу апсурда јесте и свест о постојању елемената борбе за очување једног неправедног система, за очување институција наслеђених из Титовог времена, као што је, на пример, овај диносаурус који се зове ЈНА. Ова борба и јесте борба за очување привилегија, без обзира какве то страшне последице може имати.

Једна од највећих увреда српском народу и један од највећих парадокса јесте то што управо људи који су највише допринели хаосу и распаду земље нападају тај народ оног часа кад он долази до свести о бесмислености једног рата који више није рат за одбрану српског народа (управо људи са угрожених подручја говоре да их армија тамо није бранила и није спречила масовни егзодус људи из тих крајева) она више не брани српски народ у Крајини, она напада Дубровник који није српски град. Она, армија, се труди да освоји и одреди границе једне нове државе у којој ће остати институција присиле, једна армија која ће сачувати своје позиције и тако заштитити своје интересе.

ПАЦИФИЗАМ И(ЛИ) ПАТРИОТИЗАМ

Никада у својој историји српски пацифисти нису до те мере прогањани и понижавани, препуштени на милост и немилост онима који их називају кукавицама и издајницима. С обзиром да живимо у време када је смрт једини доказ патриотизма, „Српска реч“ се обратила неколицини јавних радника са питањем: да ли су пацифизам и патриотизам заиста тако неспојиви.

Када ти људи, или њихови нуспроизводи, новопечени војводе и војсковође, нападају пацифизам, они понижавају ту самосвест српског народа која се креће у тежњи за самоодбраном, али не и за освајањем туђег. Онда се не може говорити о одсуству патриотизма, јер је патриотизам осећај одговорности не само за опстанак властитога народа, него и за услове једног слободног и достојанственог живота. А управо данас људи из политичког подземља, ти ратни хушкачи, најумније људе у овом народу, који се искрено боре за очување слободе и части српског народа — уче патриотизму!

Из тог страшног апсурда мора се изаћи, јер фалш-патриотизам оних који проповедају ово бесмислено убијање постаје опасно по виталне биолошке и духовне интересе српског народа.

**СТОЈАН ЦЕРОВИЋ, КОМЕНТАТОР
„ВРЕМЕНА“:**

ЦЕЛОДНЕВНИ ПОСАО

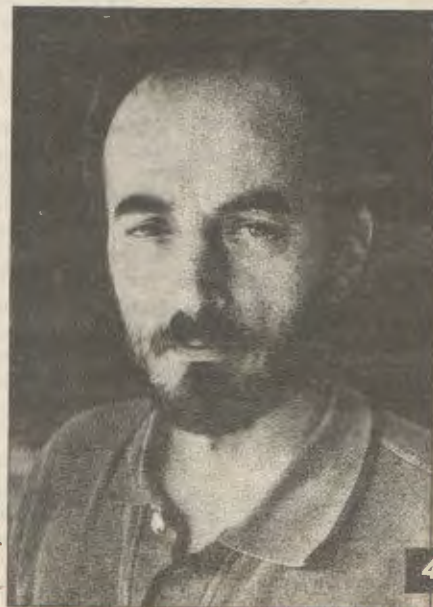
Мислим да то двоје савршено иде заједно. Овај рат не може донети добра ни једном од два народа који покушавају да се раздвоје, да повуку некакву границу међу собом. Ја још увек не знам како ће то успети да ураде. Чак и да успеју у томе, не верујем да ће се осећати као да су нешто добили. Мислим да ће се обе стране осећати као да су поражене. Ако се та замисао спроведе до краја, а она је обострана, и Милошевићева и Туђманова, изгинуће толико Срба и Хрвата да ће оно због чега је тај рат започео изгледати минорно и безначајно према последицама.

Не могу да прихватим никакав патриотски разлог или патриотску активност који би били

у супротности са основним, универзалним људским вредностима. Управо зато не могу да верујем да се може бити добар Србин и лош човек. Укратко, ако је нешто у спору са елементарним хуманизмом, ако се српски патриотизам дефинише тако да долази у сукоб са основним људским вредностима, ја онда нећу да будем такав патриота. Тако је, додуше, на обе стране. **Бити данас добар Србин или добар Хрват значи бити рђав човек.**

Српски (или било који други) патриотизам мора бити у сагласности са хришћанским моралом, што је у нашој цивилизацији једини морал. По мом мишљењу, бити против рата не значи не бити патриота, то је нешто што се не коси са основним патриотским осећањима.

А очигледно је да ми овде патимо од вишка родољубља. Зна се шта је родољубље,

на тај део свог идентитета човек мисли повремено. Тренутно, родољубље је свакодневна забава, свакодневна страст. То је оно када ви свако вече у кафани имате потребе да доживљавате изливе родољубља. То већ престаје да буде национализам, јер смо суочени са целодневним родољубивим послом. Ми смо сада Срби по цео дан, а не само увече, кад попијемо. Интересима Србије се баве сви, од јутра до мрака.

Ужасно је што нас све то суочава са елементима фашизма и у Србији.

ДРАГОШ КАЛАЈИЋ, ПУБЛИЦИСТА

АЛИБИ ЗА ГЕНОЦИД

Спрега патриотизма и пацифизма је етички и логички немогућа, јер је противуречна. Питање пацифизма се не поставља у мирнодопским већ ратним условима, када је отаџбина (patria) у опасности. У таквим условима, сваки пацифизам је позив на капитулацију, потчињавање непријатељу и на одустанак од слободе. Историјско искуство нам убедљиво сведочи да никада и нигде пацифизам није одбранио неку угрожену земљу већ је увек и свуда слабио одбрамбене моћи, до пораза. У овом веку сви пацифистички покрети су потицали са левице и били су углавном субверзивно средство Коминтерне. Тако је пацифистичка пропаганда француских комуниста, пред Други светски рат знатно демобилисала борбену спремност француске армије, ширећи дефетизам, битно доприневши њеном брзом и срамном поразу.

У нашим условима, пацифизам је сувише отмена и племенита реч за означавање бешчашћа београдске квази-интелигенције, која тражи да Србија изда Србе с оне стране Дрине и Дунава. У питању је „интелигенција“ која је сва своја звања и положаје стекла под претходним, против-српским режимом, захваљујући доказаној „морално-политичкој подобности“. Та врста бескичмењака титоистичке фауне, паразита, је проценила да ће Србијом, након пораза у сукобу са диктатима „новог светског поретка“, завладати страни, амџрички господари, посредством домаћих колаборациониста. Својим тобожњим пацифизмом, ширећи дефетизам међу несрећним народом, они заправо настоје стећи наклоности будућих господара Србије и себе препоручи-

ти за улогу колаборациониста. Дobar пример такве нискости пружа бивши градоначелник Београда и Титов званични гробар, који је отворено позвао генерала Шварцкопфа да понови „Пустињску олују“ над Србијом, дакле да сручи своје бомбе и уништи српски народ. Такве изјаве, попут сличних Ковача, Давида или Пешићке те рођака му Ђурића — изазивају и крволочне те нимало пацифистичке учинке. Оне пружају усташама савршене алибије за геноцид над српским народом.

СРЂАН ЂОРЂЕВИЋ, ПРЕДСЕДНИК САВЕЗА СТУДЕНАТА СРБИЈЕ:

НЕПРИЈАТЕЉ БРОЈ ЈЕДАН

Ако се пацифизам схвати као филозофија која тежи миру међу народима, онда овакво размишљање бива спојиво са патриотским осећањем, јер се патриотизам огледа и у економској, културној и духовној потпори својој отаџбини у миру.

Међутим, и пацифистичка борба за мир, уз апсолутну искључивост рата, мора имати своју границу. У ситуацији када рат остаје једино и неизбежно нужно зло или средство за одбрану и очување свог народа, пацифизам се сукобљава са патриотизмом.

У нашој ситуацији сматрам да још увек има места покушајима проналажења мирног решења — али никако не на штету воље српског народа у српским Крајинама.

Сматрам да се добар део одговорности може приписати владајућој партији због потпуно лоше вођене унутрашње и спољне политике након децембарских избора.

Но, не треба заборавити да је сада најбитније пронаћи начин да се српски народ измири и победи непријатеља број један — а то је усташки геноцид.

**МР ЈАСНА ШАКОТА, ПРЕДСЕДНИК
УДРУЖЕЊА АСИСТЕНАТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ:**

ЖРТВЕ ИЗГУБЉЕНЕ ОТАЏБИНЕ

Не смемо сметнути с ума чињеницу да смо сви ми недавно изгубили отаџбину у којој смо живели више од пола века, а да у међув-

ремену нови завичај још увек нисмо стекли. Тим пре би било недопустиво кад бисмо заборавили да војне и политичке власти у Србији и Хрватској, ма како се о томе изјашњава- ле, уопште не знају у име које отаџбине жртвују свој народ: да ли за крњу или целу Југославију, или, можда, за велику Србију, односно велику Хрватску у којој нема места српском народу. Бесмислено и гадост овог рата јесте управо у томе што се крвљу а не договором покушавају сачинити наке нове отаџбине које ће по дефиницији угрожавати њихове народе. Још је бесмисленије и гадније је што се од српског и хрватског народа тражи да с љубављу гину и убијају за нешто што не знају шта је, а још мање да ли би, и кад би сазнали шта је, били у стању да то воле као своје.

За људе који живе на простору Југославије пацифизам је предуслов патриотизма. Он је предуслов стварања оне отаџбине која ће неговати националну самосвест која је по својој природи мирољубива, а никако не митску свест којој је перманентна деструкција резултат, а нестварни и анахрони прохтеви једини покретач.

ИЗВРШНИ ОДБОР УДРУЖЕЊА АСИСТЕНАТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ Студентски трг 1

ОТВОРЕНО ПИСМО СТУДЕНТИМА УНИВЕРЗИТЕТА У СРБИЈИ

Председници Савеза студената Београда и Србије претворили су Вашу цеховску организацију у најгрђу национал—социјалистичку партију. Они ратупорно проглашавају српским националним интересом, чијег остварења ради однедавно захтевају општу мобилизацију и затварање универзитета у Србији.

Поштоване колеге, можда сте Ви уистину обузети национал—социјализмом, али све док се у Ваше име буду оглашавали само председници квази—студентских организација, Удружења асистената Универзитета у Београду хоће да верује да већина младих академца не сматра крволочност ни личним ни националним интересом. Хоћемо да верујемо да наши студенти у својим тобожњим вођама препознају посленике перманентне анти—интелектуалне револуције којом се у Србији систематски уништава сваки вид рационалности.

Господо студенти, на Вама је да одлучите и саопштите да ли ћете убијати и страдати у име митске свести или ћете студирати и живети зарад националне самосвести.

Београд, 18. 11. 1991.

ЗА ИЗВРШНИ ОДБОР
УДРУЖЕЊА АСИСТЕНАТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ
ПРЕДСЕДНИК УДРУЖЕЊА

мр Јасна Шакота

А. Ц.

МЕРКУР СИЛУЈЕ МАРСА

! (а плави шлемови умиру — од смеа)

Пише: Никола БУРЗАН

— кризе види овај угледни мадридски дневник: „Због измешаности различитих народа у Југославији, за остварење минимума мира потребан је систем аутономија уз међународну арбитражу. У Хагу управо то желе. Пошто се томе противи, Милошевић преузима на себе огромну одговорност. Посебно због тога што му неће бити лако да уз помоћ оружја оствари свој националистички план. Савезна армија је суочена са озбиљним тешкоћама. Све је већи број дезертера. Уколико се рат прошири на Босну, стаће и нови антисрпски фронтови“.

И „Франкфуртер рундшау“ је скептичан око ефикасности економских санкција: „Да ли су санкције већ постале тупо оружје и да ли је ЕЗ тиме доживела још један пораз? Рат је толико уништио привреду да Београд с правом може да пође од чињенице да одлуке ЕЗ тешко могу да увећају већ почињену штету. Сем тога, чини се да ни последње средство — санкције — којем је прибегла ЕЗ није погодно да код зараћених страна изазове оно што највише недостаје, а то је — жеља за миром“.

ПАРАГИНИ ЦРНИ-УСТАШЕ

И то је, на жалост, тачно. Али, доста о санкцијама: јасно је да ће наш Марс да среди њиховог Меркура ... Окренимо се ми ономе од чега живимо — а нарочито умиремо — стању на фронту. Веома занимљиве ствари догађају се „с оне стране“ — хрватске. Шта, рецимо, значи изјава Здравка Томца, потпредседника хрватске владе, да „на нашој страни има екстремиста који предлажују већег непријатеља него Милошевић“?

Бечки „Ди пресе“ о томе пише: „Неофашистички оријентисана „Хрватска странка права“ (ХСП) и њено војно крило ХОС, које се отворено надозевује на усташку традицију, шкоде угледу Хрватске у иностранству и дају

обиље аргумената српској пропаганди у грађанском рату. У самој Хрватској ова групација све више користи потенцијал незадовољних владом председника Фрање Туђмана“.

Шта се то са Њофом дешава? „Ди пресе“ каже да је дошло до „одлучујућих промена: многим Хрватима Туђман делује сувише попустљиво“!? Није ваљда? Јесте, каже, јер Хрватску „није припремио за рат, већ је уместо тога покушао да са Србијом склопи пакт!? И сада лист на сцену уводи две главне личности — с обе стране фронта.“

„Насупрот томе, 30-годишњи лидер ХСП Добросав Парага делује ратоборно и бескомпромисно. И он, као и његов српски антипод, само шест година старији четнички вођа Војислав Шешељ, за собом има каријеру правника. Обојица су током 80-их година била у затвору. Данас је Шешељ, као председник „Радикалне странке“, чак и посланик у српском парламенту! Шешељ је чврсто интегрисан у српску политику — сматра се да његови четници помажу да се оствари Милошевићев сан о великој Србији“.

Цео свет, дакле, схватио је ко је Шешељ и за кога ради. Да видимо шта је с Парагом: „Милитантни Хрват Парага стоји изван хрватске политике. Управо то га чини привлачним за све који играју на карту одлучне борбености ради победе над српским агресором. Парагине борбене снаге наводно финансира хрватска емиграција. Међу његовим „бојовницима“ има синова и унука оних који су након рата отишли у иностранство, јер су припадници фашистичкој усташкој организацији Анте Павелића. Униформа чланова ХОС-а подсећа на униформу усташке милиције из другог светског рата, начињена по узору на СС: црна блуза, црне јахачке панталоне, црна беретка и слово „У“ на врху крагне. Међусобно се поздрављају фашистичким поздравом“.

И поново занимљиво поређење: „Као што се Шешељ бори за велику Србију (која би обухватала и читаву Македонију, Црну Гору, Босну и Херцеговину и највећи део Хрватске), ни Парага се не задовољава одбраном садашње Хрватске. Његова велика Хрватска треба да обухвати и Босну, Херцеговину, па чак и претежно муслиманима насељени Санџак у јужном делу Србије“.

Париски „Либерасион“, пак, преноси Парагину изјаву да његова војска „није страначка“, већ је „истински страначка само милиција Туђмановог ХДЗ, јер нико није могао да се пријави као добровољац уколико није био члан ХДЗ“!? А што се састава Парагиних снага тиче, он је бечком „Стандарду“ изјавио да „има чак и црнаца: многи наши чланови су из иностранства и има оних који до сада нису имали никакву везу с Хрватском, који чак нису знали где се она налази. У нашим јединицама има људи различитих вера и раса, чији је заједнички мотив борба за слободу слабијих“.

Е, сад нам је све јасно. Није нам јасно једино шта ће нам „плави шлемови“ када већ имамо плаво небо и плави Јадран?! Једино да се смеју док Меркур силује Марса (а о Параги и Шешељу да и не говоримо)? Значи ли то да више нећемо говорити: пао нам мрак на очи, већ пао на шлем на очи?

Ништа ново под капом небеском: што се у Хагу (и око њега) више говори о миру, то се у Југославији све више ратује! Уз ову општу оцену светске штампе иде и још једна коју најсажетије сублимира „Њујорк тајмс“ — да „ни једна страна није безгрешна у југословенском грађанском рату“, али и да „сада Србија и њен непопустљиви вођа Слободан Милошевић носе највећу кривицу“.

И шта је онда свету преостало да (нам) уради? Европа уводи економске санкције: нашем богу (рата) Марсу (Крлежа каже чак — „Хрватски бог Марс“!?) хоће да супротстави свог бога (трговине) Меркура! Као да се још на древном Олимпу није знала хијерархија богова! Где ће мали и нежни Меркур да силује великог и моћног Марса?! То је као кад би навалио зец на лисицу или, по оној народној, ј ... луд збуњеног! Додуше, и то понекад успева, али — ништа они нама не могу, ко их уопште шљиви!? Тако, бар, кажу наши славни економисти и филозофи — академици.

ЈУГО-АБИСИНИЈА

А шта свет каже? Док „Њујорк тајмс“ истиче да је потез ЕЗ „досад најдрастичнији корак“ према Југославији, конзервативни бонски „Велт“ пише: „Дуга историја санкција представља низ промашаја. Још ниједна земља није привредним бојкотом бачена на колена — ни Совјетски Савез када је напао Авганистан, ни Кина, ни Јужна Африка, а у најновијем случају ни Ирак ...“ И још подсећа да је „Меркур веома ретко ударао на Марса“.

Други немачки лист „Ziddoјсче сајtung“, међутим, много је злослутнији: „Предусретљива каква већ јесте, ЕЗ је пренела у надлежност ОУН да преузме оштрије мере. Нека се Савет безбедности побрине за поштовање ембарга на увоз оружја и нека размисли о ембаргу на увоз нафте. То фатално подсећа на 1935/36. годину, када је Лига народа, за време рата у Абисинији, увела исте такве санкције против Италије. Мусолини је и даље смео да купује нафту — да би тако победоносно окончао освајачки поход по Африци. И у овом рату ће нафта и оружје даље пристизати зато што ни Европљани, ни ОУН нису спремни да предузму потребне мере присиле — дакле да затворе границе и да уведу поморску блокаду“.

Опа, бато! Ови хоће да нас затворе у тор као овце или, у најмању руку, у некакав урођенички Балканистан! Мало морген!

Шпански „El pais“ нешто је умеренији и објективнији: „Иако се предлог ЕЗ односи на читаву Југославију, очигледно је да ће ембарго погодити Србију и тзв. савезну армију која поступа по њеним наређењима и која је главни кривац за борбе. То не значи да не постоје и други кривци. Од тренутка када је прогласила независност, Хрватска није била у стању да обезбеди минимум гаранција бројној српској мањини (око 600.000 људи), која живи у њеним границама. Хрвати су такође извршили агресију и покоље, а њихово одбијање да деблокирају касарне један је од узрока продужења непријатељстава. Међутим, одговорност Србије је у сваком случају много већа ...“

Веома је занимљиво како решење југо-

НЕВЕРОВАТНО И ИСТИНИТО

КАКО САМ ПРИПРЕМИО ОРУЖАНУ ПОБУНУ

Господин Драган Марковић — Марковић (стар 42 године, запослен као ВКВ радник у Заводу „Црвена застава“, члан Српског покрета обнове и председник V Месног одбора СПО у Крагујевцу) недавно је изашао из притвора. Војни суд у Београду га је, после спектакуларног хапшења, у недостатку доказа да је као члан СПО, а по задатку Председништва те странке, припремао оружану побуну у ЈНА, пустио из притвора. Обрађивали су га оним старим, провереним, методом — „онемогућити човека свим расположивим средствима“, а он је упорно покушавао да докаже да није издајник ЈНА и да је, заправо, он тај кога је ЈНА издала и оставила на цедилу.

Иако су му на суду помињали смртну казну стрељањем или у замену ако призна — „само“ 15 година затвора, ослобођен је, јер је Служба безбедности при ЈНА затајила, тако да су докази изостали.

После изласка из притвора, упутили су га на фронт, у околнину Вуковара, где је, храбро, борећи се, провео 46 дана.

Ћутао је о ономе што му се дешавало пре и за време притвора, а онда је 8. новембра 1991. године прочитао у „Вечерњим новостима“ текст под насловом „300 усташа у Београду“ и на пречац одлучно да проговори...

У току ове године три пута сам био мобилисан у редове ЈНА.

Моја јединица из Крагујевца пребачена је у Ваљево, где су већ првог дана почеле неке непријатности, за које сам у почетку мислио да су случајне и у овом сулудом времену неминовне.

Првог дана по нашем доласку у Ваљево, у круг касарне ушао је камион у коме је било 10-15 припадника Српског четничког покрета и они су били врло агресивни према нама, резервистима из Крагујевца. Били су пијани, носили су четничке заставе (баш као у филмовима Вељка Булајића) и захтевали од нас да дезертирамо. У граду се, истовремено, дешавало нешто слично: у ваљевском насељу Тешњар, у кафићу „Знак питања“, два припадника СЧП (њихова имена највероватније зна конобарица тог кафића, јер сам имао утисак да их добро познаје), са заставама Динарске дивизије, нудили су војницима — резервистима напуштање ЈНА и прелазак у њихове четничке јединице, које се, наводно боре, у западном Срему и источној Славонији.

По повратку у касарну овај случај сам испричао својим старешинама, али они су остали потпуно незаинтересовани.

Неколико дана касније, 6. јула око 18,00, при повратку из града у касарну, код ваљевске цркве, пришао ми је цивил који је тачно знао ко сам, а кога сам ја тада први пут у животу видео. Представио се као Владица Гавриловић, члан Српског покрета обнове. Успут је додао како му власник кафане „Краљ“ из Крагујевца дугује новац, а ја сам му обећао да ћу, кад стигнем у Крагујевац, опоменути власника кафане, који је исто члан СПО, да тај новац врати.

Из садашње перспективе, цео овај безначајни разговор требало је, вероватно, да послужи само за фотографисање, да би те фотографије на Суду биле доказ да се нас двојица познајемо и да смо имали договоре о организацији оружане побуне. Растали смо се, и мој следећи сусрет са Владом Гавриловићем био је у јединици Војне полиције на Топчидеру, када су нас суочили војни органи безбедности.

МОГЛИ СУ ДА СУ ХТЕЛИ

Тог истог дана у кафани „Магнум“, која је баш преко пута касарне, док су ми родитељи били у посети, пришао ми је један војник и рекао: „Сада ће да дођу наши да разговарају с тобом!“ Питао сам га: „А ко су то „наши људи“, ко сам ЈА, а ко си ТИ?“ Одговорио је: „Ти си Жућа, и главни си за Крагујевац!“ Скрећем пажњу да мене нико никад није звао „Жућа“ и да тај надимак има Драгутин Обрадовић, члан СПО из Крагујевца, човек који је, како су ми касније рекли, често бивао у друштву са Владом Гавриловићем и који је, такође требало да буде жртва у овој фарси.

Мало касније пришао ми је и један цивил и представио се, али имена му се не сећам, јер сам се изнервирао када сам од њега чуо да ће нам се придружити још два „наша човека“, храбра борца из Борова Села, којима је потребно оружје и муниција, па би било zgodно да им то прибавим.

Некако сам дошао к себи и рекао — „Ви сте четници, наши смо. Седи ту за први празан сто. Разговарајемо кад родитеље испратим кући.“ Родитеље сам испратио, и сав бесан одмах отишао у касарну. Није ми било јасно шта они мисле, ко сам ја, и зашто се баш мени тај шљам окачио на грбачу, зашто баш од мене траже оружје, кад имају свог „Војводу“.

Овај случај сам пријавио команданту дивизиона, капетану прве класе Миодрагу Милићу и сматрам да је било лако, само да су они то хтели, пронаћи човека који је од мене тражио оружје. Ја бих им у томе помогао.

VOJNA POŠTA

Br. 4882-3
SP Br. 1518-1
16.07. 1991. god.
BEOGRAD

Na osnovu člana 74. stav 2. Zakona o vojnim sudovima, člana 196. Zakona o krivičnom postupku i tačke 45. Pravila službe organa bezbednosti u OS SFRJ, donosim,

R E Š E N J E

PROTIV: MARKOVIĆ Dušana DRAGAN, zv. "Markoni", "žuti" ili "Buca", rezervni desetar u RJ 2663 Kragujevac - lociranoj u garnizonu Valjevo, rođen 27.03.1950. godine u Kragujevcu, SO Kragujevac, RS, Srbin, sa prebivalištem u Kragujevcu, Ul. Bulevar oktobarske revolucije br. 31/2, VK radnik metalobrusač, neoženjen, predsednik MO SPO Kragujevac,

ODREĐUJE SE PRITVOR

u trajanju od 3 (tri) dana, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično delo pripremanja oružane pobune iz člana 124. u vezi člana 138. KZ SFRJ, postoje razlozi za pritvor iz člana 191. stav 2. tačka 1. ZKP.

Protiv ovog rešenja se može izjaviti žalba veću Vojnog suda u Beogradu u roku od 24 časa od časa prijema rešenja. Žalba ne zadržava izvršenje rešenja.

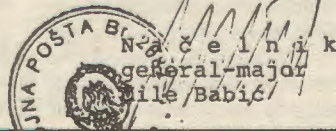
O b r a z l o ž e n j e

Za MARKOVIĆ DRAGANA, postoji osnovana sumnja da je, kao član SPO, po zadataku rukovodstva iste stranke, dobijenom neposredno pre javljanja u RJ 2663 na sastanku u MO SPO Valjevo, nakon javljanja u RJ stupio u kontakt sa drugim v/o - pripadnicima i simpatizerima SPO, kako bi kroz agitacije za pristupanje tzv. Srpskoj narodnoj gardi (SNG), za zamenu simbola SFRJ i JNA simbolima SNG i "kokardama", za organizovanje protivljenja pretpostavljenom i "štrajkove" kojima bi se iznudilo označavanje simbolima SNG, neodlazak na zadatak van teritorije RS, odbrana "samo granica Srbije", komandovanje jedinicama isključivo od strane starešina srpske nacionalnosti itd., od proverenih i pouzdanih pripadnika SPO formirao jezgro buduće čete SNG, sa kojom bi u odredjenom momentu oružanim putem preuzeo komandu nad jedinicama JNA, uz likvidaciju starešina JNA i drugih koji bi se usprotivili, te sa novoformiranom četom SNG izvršavao zadatke stranke SPO. Jedan od zadataka je bio i kradja oružja iz jedinice za potrebe odreda SNG koji se angažuju u Borovu Selu i drugim mestima u RH na odbrani Srba od napada snaga MUP-a RH. U cilju pripreme navedene oružane pobune, okupio je oko sebe 20-tak članova ili pristalica SPO, spremnih da "štrajkuju" kako bi iznudili označavanje simbolima SNG i da sa oružjem i municijom napuste jedinicu i formiraju četvu SNG na čelu sa Markovićem, a od osumnjičenog GAVRILOVIĆ VLADE nabavio 07.07.o.g. oko 20 simbola - amblema SNG i 10 "kokardi" da bi ih podelio pomenutim istomišljenicima.

Na sastancima 06. i 07.07.o.g. Gavrilović ga je upoznao sa zadacima i da je on (Gavrilović) koordinator aktivnosti budućih odreda SNG i veza sa rukovodstvom SPO u Beogradu, što je Marković prihvatio uz referisanje o stanju u RJ JNA u kojoj se nalazi.

Pritvor protiv Markovića se odredjuje zbog opravdane bojazni da će izvršiti bekstvo.

SK/LJL

Скренуо сам му пажњу на агресивност цивила који ме пресећу по улици, а он ми је рекао да немам нарочито разлога ни да идем у град, да ни он одавно није био, а да приче како нешто може да ми се деси немају везе са стварношћу и да непотребно бринем. Време је показало да он није био у праву.

Због здравствених сметњи, 9. јула отишао сам у стационар, и тамо ме је 12. јула посетио официр за безбедност, капетан прве класе Зоран Радовић. Замолио ме да дођем сутрадан код њега у 11,00 сати на један краћи информативни разговор. Наравно, отишао сам. Тај „краћи информативни разговор“, почео је 13. јула у 11,00 сати у Ваљевоу, а завршио се у Војноистражном затвору у Београду, 20. јула око 20,00. Док сам био на овом „информативном разговору“ у Ваљевоу из суседне просторије, кроз одшкринута врата, почеле су да допиру псовке, а затим урлици и кукњава човека којег неко млати. То је изгледа требало и мене мало да смекша, да све признам. Ја нисам знао ни шта треба да признам, а онда ми је речено да су Влада Гавриловић и чланови СПО-а из Крагујевца Веселин Милатовић-Белац и Драгутин Обрадовић-Жућа, „све признали“ и да ме они као главног терете за организовање оружане побуне и за још 20-так кривичних дела која уз то иду. Још су ми рекли како су Милатовић, Обрадовић и Горан Павловић били присутни 6. и 7. јула у кафани „Код три липе“ у Ваљевоу, када сам са Гавриловићем уговарао крађу оружја у касарни.

Био сам изненађен овом причом, и на крају разговора уследило је писање изјаве. Мислио сам да је то крај процедуре, и на крају изјаве написао сам да изјаву дајем својом вољом и да је однос према мени био коректан (што је далеко од истине).

По Закону, како су ми касније адвокати рекли, „информативни разговор“ може да траје максимално шест сати, а овај је трајао девет сати и 20 минута, не рачунајући два сата писања изјаве. Већ ту је прекршена правна процедура.

„ТЕРОРИСТИ“ НА ДЕЛУ

Потом ме је Војна полиција, која је, како ми је речено, „случајно“ патролирала на релацији Шабац-Ваљево, спровела у Београд, у касарну „Маршал Тито“, на један „краћи“ допунски разговор.

Стигли смо око један сат 14. јула и одмах су пробудили генерала Мила Бабића, да би испитивање одмах почело. Овај ме је неколико сати држао у ставу мирно и држао предавање из историје о НОБ-у, партизанима и четницима. Често ми се уносио у лице тврдећи да ја хоћу њега да убијем само зато што је комуниста.

После неколико сати тираде, генерал Бабић ме је пустио и спроведен сам у јединицу Војне полиције, да спавам у соби са два активна официра-полицајца.

Од раног јутра 14. јула до вечери 16. јула полицајци су увек били уз мене. Пратили су ме у WC, пратили су ме на обедовање и на саслушања, која су била исцрпљујућа. Вршен је велики психички притисак, али „имао сам срећу“ — нису ме тукли. Ис-

питивања су трајала, као она у Гестапоу, до пред зору. Могао сам да спавам само сат-два, и то са полицајцем пред вратима, који је сваки час проверавао да ли спавам!

Испитивање је водио потпуковник **Мишевић**, који ми је физички уморном и психички исцрпљеном тврдио да ОНИ све знају, имају све чињенице и сведоке у својим рукама и да им, заправо, моје признање и не треба, јер и без њега могу да ме изведу пред Суд.

Инсистирао је да, ако већ нећу да признам да сам радио на организовању оружане побуне, признам да ми је наређено од стране СПО-а да то учиним. То, наравно, нисам ни могао да признам, јер нити је било наређења од стране СПО-а, нити сам ја било шта радио самоиницијативно.

Потпуковник **Мишевић** и остали у Војној полицији тврдили су да је СПО терористичка организација која наноси несрећу и српском и осталим народима у Југославији и да растура Југославију.

Тврдили су да је председник СПО-а манијак, наркоман и шизофреник, да је посланик **Михаило Марковић** криминалац и силеџија, а исто мишљење су имали и о председнику Општинског одбора СПО-а Светозарева **Бобану Филиповићу**. Рекао сам да су њихове тврдње неосноване, да их не прихватам, да они имају право на своје мишљење, и да ће време показати КО је КО.

КО ЈЕ ОТВОРИО САНДУК

Иначе, много су се интересовали о раду СПО, о хијерархији унутар Странке, о начину на који се преносе наређења из Председништва СПО ка нижим инстанцама иако им је то у детаље познато. Само су тестирали моју искреност. Причао сам истину, јер није било разлога да кријем било шта. СПО је легална политичка странка, уписана у регистар, и она ништа не ради тајно!

У полицији су још тврдили да СПО разбија ЈНА а да је најбољи доказ за то дезертерство целокупне јединице ЈНА у Лозници.

Што се тиче овог дезертерства у Лозници, индикативно је нешто што сам прочитао у последњем броју крагујевачке „Светлости“, у којем је самозвани војвода Шешељ дао интервју, и на питање „Ваша странка, дакле, има добровољачке јединице, али је познат Ваш негативан став према Националној гарди СПО. Зашто“, Шешељ је одговорио: „... Активности СПО делују и у Србији, где опет покушавају да унесу пометњу ширећи дефетизам, тиме што покушавају да растуре војне јединице и подстичу дезертерство код резервиста. Успели су да растуре читаву једну бригаду у Лозници, где је наша странка политичким средствима успела да окупи ту јединицу и да у сарадњи са надлежном армијском командом изврши мобилизацију око 85% људства, што је сасвим солидно“. Коментар, узевши у обзир и вршљање четника по Ваљево, није потребан!

У току испитивања сазнали су све о мени. Знали су и то да имам старог и болесног оца, који је преживео два инфаркта и клиничку смрт. Пуковник, коме се не сећам имена, то је уцењивачки, готово злочиначки, покушао да злоупотреби. Рекао ми је: „Слушај, ако твој

отац чује где си и шта си, он ће сигурно да умре, и ти ћеш га имати на души. Зато, имај муда па признај као што је признао друг Тито на Бомбашком процесу. Олакшај себи. Уосталом, човек се много боље осећа када му смртну казну замене са 15 година робије, него са 20 година робије“. Било ми је свеједно и помирљивим гласом сам одговорио: „Хвала, нема разлога да ми смртну казну заменим било којом временском казном.“

Да би дошли до свих података о мени, основано сумњам да им је у томе помогао **Горан Павловић**, резервиста из Крагујевца. Његов отац ради у крагујевачком СУП-у, и убеђен сам да је тај проблематични човек ангажован на сценарију разбијања и растурања СПО. Лично сматрам да је он требало да научи мене и остале чланове СПО да радимо ствари које би могле да нас касније ископромитују, и да се користе против нас.

Горан Павловић се, иако није био у саставу одељења чији сам ја командир, на силу убадио у моје одељење. Приликом мобилизације, на маршу Крагујевац — Ваљево, он је са још једним војником дехерметизовао сандук са пешадијском муницијом, (а ја сам касније оптужен и за крађу оружја и муниције). Овај случај сам, чим сам у Ваљево приметио да је сандук отворен, пријавио командиру батерије, а овај је сву тројицу, мене, **Горана Павловића** и тог другог војника, одвео на рапорт код команданта дивизиона. „Марковићу, хвала Ти што си одмах јавио да је овај сандук отворен!“, закључио је командант дивизиона.

Нисам се баш пријатно осећао и очекивао сам некаку освету од те двојице војника, ипак не овакву.

Тек касније се испоставило да је **Горан Павловић** често бивао у друштву мистериозног **Владе Гавриловића**.

Што се **Владе Гавриловића** тиче, о њему сам први пут нешто сазнао када су нас суочили у истражном затвору. Речено ми је да је **Влада Гавриловић**, наводни координатор и посредник између Српског покрета обнове и мене, ухапшен у Ваљево на касарнској капији, приликом покушаја да уђе у касарну у униформи која је, како рекоше, украдена. Ухапсио га је официр за безбедност, капетан I класе, **Зоран Рамовић**. Чудно је да му је баш он запао за око, јер кроз ту капију у свако доба дана и ноћи пролазило је стотине крагујевачких резервиста, и невероватно је да официр **Рамовић** посумња баш у **Владу Гавриловића** и да баш њега ухапси.

„ХРАБРО“ ПОГИНУТИ

Тај човек, **Влада Гавриловић**, био ми је сумњив од момента када ми је пришао на улици. Деловао је некако психопатски, тако да ми није уливао ни мало поверења. Али, свеједно, никада никакву сарадњу не бих прихватио са човеком којег не познајем, чак и када су у питању неке баналне радње, а не овако крупне. Истражни судија **Милош Салић**, капетан I класе, рекао ми је још да је **Влада Гавриловић** Ваљевац родом, да живи у Загребу и да је запослен у загребачком дечјем позоришту. Ти подаци ми ништа нису значили, све донедавно, када сам у „Вечерњим новостима“ од петка, 8. новембра 91., на трећој страни под насловом „300 усташа у Београду“, а у наднаслову „Јединица милиције

Крајине на специјалном задатку у Београду“, прочитао текст који ми је потпуно разјаснио читав сценарио. У том тексту пише: „Само у Београду, у сарадњи са МУП-ом Србије, ухапсили смо око 300 ортодоксних усташа. Били су са дуплим документима, Матици исељеника се пријавили као избеглице, а од њих су добили чак и пасоше. Ово тврди **Влада Гавриловић** — **Геџа**, командир милиције САО Крајине, који са својом јединицом већ неко време, уз остале задатке обезбеђује и Фонд капетана Драгана и неке објекте СДС.“ Даље се у том тексту каже: „Овде долазимо на смену, али наш број и конкретни задаци морају да остану тајна, каже нам **Влада Гавриловић**, Ваљевац родом, до пре седам месеци житељ Загреба, и глумца у тамошњем „Дечјем позоришту“.

Из овога се види да у сценарију растурања Српског покрета обнове удела има и МУП Србије и САО Крајине, вероватно и СДБ; војни орган безбедности и ко зна ко све још!

Морам да вам кажем да сам овим пристанком на разговор себе осудио и више не рачунам на свој овоземаљски живот, јер свашта може да ми се деси. На ту помисао ме наводи и нешто што не тврдим да обавезно иде уз ово моје хапшење, али што би могло да буде део овог сценарија. 13. јула '91. године, када сам одведен на информативни разговор, то је по свему што се дешавало ипак било хапшење, мада званично пише да сам ухапшен тек 17. јула, код куће у Крагујевцу остала су ми исправна кола, стара свега четири месеца, а 14. јула кола су осванула оштећена неком разорном киселином, сва изгребана тако да је — како су ми јавили — „само велика материјална штета“. О овоме имам уверење од СУП-а у Крагујевцу, у коме се каже да је извршилац непознат, тако да сам због тога имао великих проблема око наплате штете, и на крају сам морао да изводим и судског вештака. Овај случај са аутомобилом вероватно је био опомена да поведем рачуна о свом понашању, јер би се у супротном могло десити да ми „случајно“ пукне кочионо црево, спона или нешто слично, па да доживим саобраћајну несрећу. Друга, боља варијанта је да „храбро“ погинем негде на фронту, са неколико снајперских метака у леђа.

Последњи који ме је испитивао је био капетан I класе **Милош Салић**, прави професионалац и изузетно коректан човек. Узео је од мене изјаву, коју сам потписао, и с обзиром да Војни истражни органи нису дали ништа аргументовано ни против мене, ни против СПО, истог дана су ме пустили из притвора. Успут ме упозорио да пуштање на слободу не злоупотребим, да о целом овом случају не причам много, у интересу истраге! Ја, заиста, о томе нисам много причао, али када сам се вратио кући, дочекала ме је ужасна ситуација: пријатељи, комшије, колеге... радионица у којој радим има око три хиљаде радника, све је брујало од прича о мом издајству. Многи од тада са мном не говоре, зато што сам издајник и антидржавни елемент.

Ја никада до сада нисам био осуђиван по било ком основу, једино што сам морао да платим биле су казне за ситне саобраћајне прекршаје. Овај надимак „Маркони“ који

имам, тај надимак нисам добио у неком затвору, већ сам га добио од својих другара које сам подсећао на трагично настрадалог Слободана Марковића, „Либеро Марковија“. Видите, како изгледам: имам 110 килограма, гурман сам, волим поезију и књижевност...

Ја сам припадник једне резервне јединице, а командир батерије је мој друг са посла, са којим радим 15 година. Зар бих ја могао њега да убијем, као што се наводи у оптужници?! Официр из моје јединице је мој први комшија. Када је њему отац долазио у посету, долазио је и мени, и зар бих ја могао свог првог комшију да убијем?! Никога не бих могао да убијем из идеолошких разлога, као што ми се овде приписује!

КАКВА АРМИЈА

Војници из моје јединице питали су команданта пука, потпуковника Анђелка Докића — шта је са мном, где се налазим, због чега сам тамо где јесам, и шта ће бити са мном, а он им је „мртав хладан“ рекао да сам у затвору, да сам припремао злочин „оружане побуне“, да ће ми сигурно бити суђено, и да ће пресуда бити прочитана пред постројеним пуком. Ја се ни дан данас нисам отарасио тих етикета „издајника“ и „злочинца“, иако је од тада прошло неколико месеци, иако сам после тога провео 46 дана на фронту, у околини Вуковара, иако су све старешине, укључујући чак и команданта пука Анђелка Докића, и све остале старешине са високим војним чиновима, говорили како сам најбољи војник и командир одељења. Међутим, ништа то не вреди, јер ја сам остао „ИЗДАЈНИК“!

На фронту сам предложен за унапређење за два чина. Размислила су о томе да ми пронађу неку формацију као резервном старешини воднику, и да ме и даље задрже на фронту. Ја сам официру за безбедност, капетану Рамовићу рекао: „Друже капетане, чувајте своје парче хлеба, и чувајте своју главу. Шта мислите шта ћа да Вам каже генерал Миле Бабић када чује каквог сте „злочинца“ унапредили и још сте му поверили јединицу.“ Он то није прихватио, ја сам га свакодневно подсећао на своје хапшење. Замерао ми је што се стало враћам на то.

Морао сам да га подсећам, јер су официри масовно причали да се странке много мешају у рад ЈНА и да захваљујући том страначком уплићању у ЈНА не може да оствари постављене циљеве, и да због тога Вуковар не може да падне. Мора да се зна да странке нису издале ЈНА, већ је ЈНА издала народ! Како другачије протумачити да је генерал Трифуновић 150 тенкова предао Хрватима?! Ја не прихватам такву Армију! Био бих срећан када би ова Армија имала старешине какви су били војвода Путник, Миши, Стефановић и Бојовић.

Такве официре сам сретао, и добар број официра су поштени, прави официри, и можемо се надати да ће они бити окосница једне боље Армије, армије која ће моћи да одбрани државу не само од „неке шачице бандита“, како су нам причали за усташе, него да ће земљу моћи да одбране и од напада споља...

Забележила: Благница СТОЈАНОВИЋ

„НЕВЕРОВАТНА“ ПРИЧА, ДРУГА

КАПЕТАН КОС-А МЕЂУ ЛИБЕРАЛИМА

Да прича о којој ћете читати није бајковита и фантазмагорична посведочиће само за редакцију „Српске речи“ чланови Српске либералне странке, који су актери невероватног политичког трилера. Извесни Зоран Убипариповић, који се представља као зидар, иначе по сведочанству двојице чланова Српске либералне странке, Миленка Бодина и Предрага Голубовића, капетан контраобавештајне службе, довео је у велику недоумицу врх ове странке. Како нам председник извршног одбора СЛС Предраг Голубовић и члан извршног одбора СЛС Миленко Бодин изјављују, „мајстор“ Зоран Убипариповић је у току једног строго поверљивог разговора предложено СЛС отворену сарадњу са званичним властима и армијом.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: Крајем августа и почетком септембра одржан је низ трибина Српске либералне странке, Српског покрета обнове и Српске гарде, на којима су у живој, полемичкој атмосфери отворана питања стварања српске војске, бојкота општинских избора и обнове монархијске државотворности у Срба са учешћем угледних представника странака и покојним Божовићем испред Српске гарде. Некако у то време уговорио сам веће зидарске послове са мајстром који ми је изненада отказао уговорени посао, али је спремно предложио замену, доброд и вредног зидара Зорана Убипариповића који је спреман да одмах преузме посао. Већ у колима почео је знатичељно да ме испитује о мојој страначкој опредељености, о пословима које у домену политике планира СЛС и са заносом истинског патриоте и пожртвованог родољуба молио ме да га повежем са Српском гардом под чијим би знамењем желео да оде на фронт. Представио се као сироче, без икога свога, родом из Зенице и протеран из Босне. Био је толико уверљив када је говорио о немилосрдној судбини која га је бацала у најтеже животне ситуације из којих се извучио са својих десет прстију, часно зарађујући за слоб, да је брзо придобио симпатије мојих укућана.

Пријатељи са којима је почео посао били су вредни — ту нема збора — али им посао никако није ишао од руке. Квалитет посла био је незадовољавајући. Сажалење које је у мени будила прича о његовој тешкој судбини нагнала ме је да сачекам да како-тако заврше

посао. Пре одласка изразили су жељу да уђу у нашу странку, потписали приступнице уневши да су по занимању зидари и већ следећег дана мајстор Зоран Убипариповић, зидар из Зенице, несто је. Његов друг се јављао телефоном и саопштио ми да је Зоран на фронту у Вуковару као добровољац. Моја супруга га је видела на телевизији када је давао изјаву за ТВБ у којој је поновио гледалишту пручу да је добровољац из Зенице, а и Миленко Бодин га је слушао неки дан касније како пред камерама говори о свом учешћу у ослобађању Вуковара.

Пре петнаест дана дошли су ми ноћу у кућу људи који су се представили као Шешељеви борци и пренели позив од Зорана да дођем на ВМА, јер је рањен на ратишту. Миленко Бодин и ја одмах кренемо да посетимо нашег страначког пријатеља, преко хематолога Чедомира Крстића, који ће нас спровести до њега, јер је на ВМА тешко ући.

Доктор Крстић, који нас је повео до Зорана, водио је са нама необичан разговор док смо се возили лифтом до 12. спрата на коме је лежао Зоран Убипариповић.

НОВЧАНА ПОМОЋ

МИЛЕНКО БОДИН: Ми кажемо доктору да се ради о рањенику који је сироче, на шта наш саговорник сумњичаво врти главом и тврди да га је јуче посетила породица. Кажемо даље да је он зидар, на шта доктор загоњетно одвраћа „Може бити“. На наше жаљење да после рањавања у руку више вероватно неће моћи да са својих десет прстију зара-

ђује за хлеб, он се већ иронично смешка — „Ништа ви не брините“.

Упутили смо се на III одељење кардиологије на коме не леже рањени војници. То је специјално одељење, предвиђено само за официре, који су смештени у засебним сепарима, са техником и удобношћу на највишем нивоу, а свака соба има телефон. И ту нас очекује највеће изненађење — **Зоран Убипариповић** нам у присуству пуковника Крстића каже да он није зидар него старшина Армије „што није ствар од које треба правити посебно питање“ и да је идентитет мо-

свим добровољачким јединицама на терену и у Србији и да их у одређеном тренутку инструментализује за своје планове.

Додатна димензија је изразито политичког карактера и усмерена је на то да се Либерална странка дезавуише и практично учени филмским материјалом који би био снимљен на ВМА и из кога би се рецимо видело да се **Коста Чавошки** срдечно рукује са контраобавештајним официрима, а **Никола Милошевић** забринуту тапше по рамену капетана **Убипариповића**. Армија би добила политичку подршку од еминентне опозиционе странке и

врло угледних људи, а добровољци СЛС и Српске гарде укључили би се у борбе под командом контраобавештајних официра који командују добровољачким јединицама на терену, али се представљају као да су популарне књиге и да су војно знање које пада у очи стекли на неки други начин. Углавном тврде да су обуку завршили код капетана Драгана и да су стечено знање почели да примењују сада, на Сремском фронту.

Ти људи имају невероватне привилегије у што смо господин **Гавриловић** и ја имали прилике да се уверимо. Имају ресторане у којима бесплатно чаште људе које „обрађују“. Обећали су да ће људе које им упутимо наоружати до зуба по нашој жељи, гарантовати им безбедност при доласку на ратиште и сигурно да их нико неће ликвидирати с леђа док су у борби. Све то су експлицитно понудили.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: Загонетно је због чега су нам се сасвим отворено представили. Претпостављам да их ситуација тера да брзо делују, мало тактизирају и у повољним условима на брзу руку врбују људе. Они знају шта раде и сада играју сасвим отворених карата.

МИЛЕНКО БОДИН: У питању је игра КОС-а са опозицијом у којој више нема изненађења, ако Војислав Шешељ преко ноћи од опозиционара еволуира до слуге режима. Контраобавештајна служба постиже два ефекта: прво добија јаку војну и идеолошку силу коју чине добровољци, патриоте и најхрабрији део српског народа спремни да јуришају до задње капи крви, а с друге стране постижу политички циљ физичког елиминисања праве демократске опозиције, која ће у будућем политичком тренутку Србије, када ипак дође крај овом рату и проблеми почну да се решавају политичким путем бити релевантна политичка снага на коју се рачуна.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: Требало је Либералну странку довести у ситуацију да се сутра понаша као Српска радикална странка војводе Шешеља. Ово је био пут и начин да се лидер странке професор **Милошевић** деградира и елиминира из игре. На трибинама које смо имали у свим већим градовима Србије, а које и сада организујемо, говорио сам да не знам хоће ли сви Срби живети у једној држави, али да знам да ће сви официри живети у Београду. Долази тренутак када ће сав тај гломазни механизам који се повлачи из Словеније и Хрватске морати да нађе своје место, па макар и средствима физичке силе.

КАПЕТАН ПРОЦЕЊУЈЕ

МИЛЕНКО БОДИН: Да се вратимо на нашу посету. Капетан нам је дао број телефона и рекао да размислимо о понуди коју преко њега нуди КОС. Инсистирао је да лидери СЛС што пре дођу да га посете док је наводно још у болници. Касније сам проверавао тај телефон са кога се он заиста и јавио: Рекао сам му, ако одлучимо да дођемо на ВМА, мораћемо да кажемо да нас је Армија довела докле да наши људи гину за фотељу **Стевана Мирковића**, **Мирјане Марковић** и **Савеза комуниста** — проклетог за Југославију. Он је остао при идеји да Либерална странка прили-

СРПСКА ЛИБЕРАЛНА СТРАНКА
ПРИСТУПНИЦА

Име: Зоран
Презиме: Убипариповић
Адреса: Улица Републике Београд, бр. 858-464
(п.т. бр.) (место)

Општина: Београд
Датум рођења: 11. 1969 год.
Телефон: _____
Професија: Зидар
Напомена (уколико желите, упишите податке за које мислите да би могли бити од користи раду странке, нпр.: место рођења, фирма у којој радите, тел. и поштом, већа посебна способност, ит.д.): Зидар

Прилог: _____ динара
Потпис: _____
у _____
Датум: 19. Јануар 1991 год.
Повремена странка: _____

ПОДАВАЊЕ ПОШТОМ НА АДРЕСУ ПАРТИЈЕ СРПСКА ЛИБЕРАЛНА СТРАНКА, 11. МАРТ БЕОГРАД (П.Т. БР. 189).

Потврђујем да је госпође-господин _____ динара.
уплаћила-уплаћено добровољно прилог од _____ динара.
Датум: _____
Повремена странка: _____

рао да промени због СПО-а и српске гарде.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: У разговору који је повео понудио је, будући да је официр КОС-а, да нам помогне у медијској промоцији странке и рекао да можемо очекивати максималну новчану помоћ и за нас лично и за странку. Изаћи ће у сусрет свим захтевима које поставимо, а од нас очекује да добровољце из странке шаљемо на њихове полигоне који се налазе код Шида. Други услов је да челници Либералне странке дођу на ВМА, да председник странке **Никола Милошевић** са потпредседницима обиђе рањенике тако да то буде запажен медијски догађај који ће пропатити штампа и телевизија, за шта ће се побринути Зоран лично. Напоменуо је да ће тај медијски хепенинг бити користан и за странку и за Армију.

МИЛЕНКО БОДИН: „Случај зидар“ је акција контраобавештајне службе која има и политичку и војну димензију. Једна димензија деловања тог капетана КОС-а, који се инфилтрирао у Либералну странку, била је да обезбеди подршку Либералне странке Армији, чије је поверење добро пољуљано. Њихова намера је била да Армија, тј. КОС, руководи

НИШТА НЕ КРИЈЕМО

Академик проф. **НИКОЛА МИЛОШЕВИЋ**, председник Српске либералне странке:

„У целом овом политичком трилеру мени лично изгледа најзанимљивије то што су његови аутори само узалуд трошили и време и енергију једног по свему судећи способног обавештајца. Челници и чланови Српске либералне странке немају никаквог разлога да било шта крију од очигу јавности. Све што смо имали да кажемо о политичким приликама у Србији казали смо отворено и без икаквог увијања, па нема никакве потребе трагати за неким нашим непостојећим тајним намерама и плановима.“

Било би стога много боље када би другови из КОС-а убудуће користили своје људство за благовремено откривање официра који прелазе на страну хрватских паравојних формација или пак генерала који су, полут генерала Трифуновића, практично главни и при том још бесплатни снабдевачи хрватске војске.

ком посете бар да изјаву којом подржава Армију.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: Ти си нам у, приступници написао да си зидар, а не капетан КОС-а. Слагао си нас", рекао сам му телефоном, на шта је он спремно рекао: „Поцелаће-мо је као да никад није ни постојала“.

Претпостављам да сам му се ја учинио лакшим пленом, јер је имао прилике да се увери, док је кречи у мом стану, да у 44 квадрата живимо нас четворо а да сам примио и избеглице. Знао је да живим скромно и то га је охрабрило да помисли да ћу се полакомити на замамна обећања.

МИЛЕНКО БОДИН: Предочио је да уласком у њихово друштво улазимо у клуб богатих у коме можемо да се гостимо до миле воље. Ставиће нам на располагање куће које су ослобођене у Вуковару и у другим местима, а које су сада празне, тако да можемо да бирамо једну или више њих, како нам је воља. Он ће се посебно потрудити да нам у преподневним часовима друштво праве плавуше, по подне цркне, а сутрадан обрнутим редом.

Постоји још један веома важан детаљ, политички можда и најрелевантнији у целом том разговору који смо имали са несудјеним молером **Зораном Убипариповићем**. Он је као капетан проценио да је ситуација на фронту таква да одлазак одређеног броја резервиста са ратишта угрожава делове линије фронта и цивилно становништво. Посебно је подвукао да је одлазак 500 резервиста, што је био увод у радикалну критику председника СПО господина Вука Драшковића за кога је капетан рекао, гледајући своју рањену руку, да би га другом, здравом полако давио, све док га не задави.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: Либерална странка, је српски оријентисана, рекао сам му, и није заинтересована за очување Југославије на шта ми је поверљиво саопштио да они раде на очувању Југославије само зарад политике, а да су сви за српство и посебну Српску државу. Међутим, по изјави људи који су се борили са њим, капетан Зоран носи петокраку и важи као ученик капетана Драгана. Неколико пута дневно на ратишту иде у армијски штаб и једини је човек за везу са штабом.

Неоспорно, Зоран Убипариповић је млад, храбар и спретан човек али је жалосно да војни врх, односно Савез комуниста чини све да изманипулише, обезљуди и присили на сарадњу одређени број утицајних странака. Да ли ће и други, као господин Бодин и ја одустајати од таквих аранжмана?

МИЛЕНКО БОДИН: На наше директно питање — шта је било са покојним Ђорђем Божовићем-Гишком, да ли су га ликвидирали они или усташе, капетан је одговорио да су га убили српски радикали, тј. људи из странке Војислава Шешеља.

ДАЈТЕ ПРАВЕ ЗИДАРЕ

Открио је да му је војни надимак „Тито“. И образложио га крајње једноставно „Ако претходни није ваљао, можда ће овај сада ваљати“.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: Када се наш разговор на ВМА примакао крају, у сепаре **Зорана Убипариповића** ушао је полупијани момак у маскарној униформи за кога је казао да је његов човек из Вуковара, који долази да га обиђе. Момак који је пристигао очигледно нас је спремао на последњи чин ове шпијунске заврзламе. Предложио је да заједно кренемо у град, али да на кратко станемо на сајму где га очекује девојка, па да наставимо даље у центар града. Приметили смо да није платио вожњу таксисти а излазећи из кола упутио му је неколико кратких речи после којих се овај послушно удаљио, не потежући питање плаћања.

МИЛЕНКО БОДИН: Док смо ишли ка месу где га је наводно чекала девојка, приметили смо да га сви познају, свуда је имао слободан пролаз. Одвео нас је до ресторана који је тако добро скривен у дну сајма да га данас сам не бих могао пронаћи. Били смо радознали да сазнамо шта нас тамо чека. Имали смо прилике да се уверимо да момак има такозвани „отворени рачун“, као и већина оних који се овде окупљају. У току разговора поновио је са нешто више детаља шта би биле наше обавезе, из чега смо схватили да би он био наш „човек за везу“ у операцији на чијем челу је капетан **Зоран Убипариповић**. Упознао нас је са детаљима око одласка добровољца у Вуковар које у потпуности контролише контраобавештајна служба, која ће се побринути да добровољци које му будемо слали безбедно стигну до Вуковара и полигона за обуку који воде његови људи.

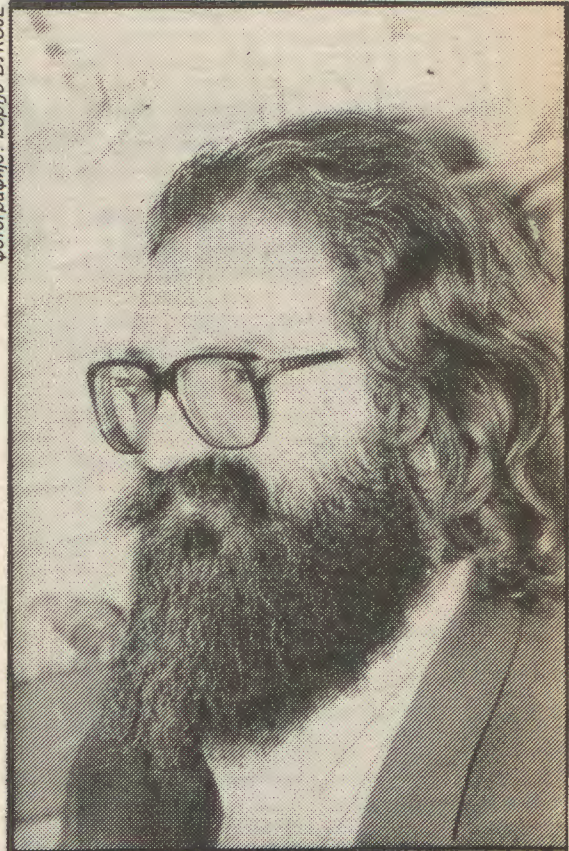
По његовом сазнању, капетан **Зоран Убипариповић** је припадник милиције САО Крајине, који је обуку завршио код капетана Драгана те веома добро влада војним вештинама и руководи обуком добровољачких јединица за борбу у Срему. То је особа врхунских војних и шпијунских квалитета и елитни кадар контраобавештајне службе.

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ: У току овог разговора на сајму момак је „случајно“ морао да изађе и задржао се необично дуго. Било је очигледно да нас је оставио саме да одлучимо пристајемо ли на игру или не а просторија је вероватно била озвучена. Требало је да се уз мезе и пиће мало „отворимо“ после шока који су нам приредили и да са једним простосрдичним добровољцем будемо мало слободнији. Тако то раде професионалци.

Ја сам огорчен на систем који има пара да плаћа људе да се убацију у једну опозициону странку и контролишу председника њеног Извршног одбора, док им подобни Антун Тус неометано издаје целокупну ратну авијацију ове државе. Ако та служба нема преча посла него да мени шаље у кућу двојицу аматера-зидара са капетанском платом за посао који ја плаћам из свог џепа, онда је то доказ апсолутне пропасти државе и система који њих плаћа. Поручујем им или да ми пошаљу два права зидара да заврше овај фушерај који сам већ платио или ћу морати да их тужим суду.

Разговарала: **Славница ЛАЗИЋ**

фотографије: Ђорђе ВУКОЈЕ

ПРЕДРАГ ГОЛУБОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК ИО СЛС

МИЛЕНКО БОДИН, ЧЛАН ИО СЛС

**СЛУЧАЈ ЧАНАК, ПРИСИЛНО МОБИЛИСАЊЕ
ОДЛИКОВАНОГ**

КО ТРАЖИ ГОЛУБА ДОБИЈЕ ТРОМБЛОН

Случај „Чанак“ почео је, чини се, већ на „историјском“ митингу у Сенти (5. новембра), када су резервисти, разочарани стањем које су затекли у својим јединицама, заједно са родбином опсели зграду сенћанске општине, тражећи да се војници демобилишу, јер опрема и команда којима су подређени, није дорасла ни за разрачунавање две уличне банде, а камоли за крвави рат, који мобилисани не осећају као свој.

**Ни најближа родбина не зна
где се налази Ненад Чанак,
лидер Лиге социјалдемократа
Војводине/Југославије.**

О случају хапшења и потоње мобилизације прича секретар Лиге социјалдемократа Војводине г. Влада Крањчевић:

„Наша странка је тог уторка била опседана позивима грађана Сенте да се лидер ЛСВ/Ј г. Ненад Чанак обрати револтираним резервистима и њиховој родбини. Стигли смо у Сенту у поподневним сатима, када је огорченост грађана ратом и свим последицама које он носи буквално ескалирала. Као одраз бунта житеља Сенте пукао је само један прозор и то је све што нам власт може „прикрпити“. Г. Ненад Чанак је смиривао људе говорећи да је у овом тренутку најважније сачувати „хладну главу“, не пристати ни на какве манипулације и истрајати у захтевима који се траже“.

А резервисти (међу којима је, осим Мађара, било и подоста Срба, отприлике сразмерно етничком саставу Сенте) тражили су да се одржи референдум у коме би одговорили на три питања: а) да ли одобравају овај рат; б) да ли сматрају да грађани Сенте треба у њему да учествују и ц) да ли желе да се сви насилно мобилисани врате на територију општине Сента? Убрзо је формиран и кризни штаб те је почела седница Извршног савета сенћанске Скупштине, на којој је одлучено да се о захтевима за референдумом грађана проговори са „највишег“ нивоа, али тек за два дана. Под прозорима зграде СО Сента створила се велика гужва, на што је г. Чанак рекао да се окупљени људи разиђу и да се у овом тренутку не деле на Мађаре и Србе, него да наступе само као људи који су против рата. Апел челника ЛСВ/Ј је уродио плодом и грађани су отишли кућама. Међутим, иако је било обећања да мобилизације тих дана бити неће у току ноћи између уторка и среде уследило је масовно одвођење људи на фронт па су се житељи Сенте, поново окупили. Случај се завршио оставком градоначелника Сенте Миладина Лалића, интернацијом неколико чланова кризног штаба, а Мирољуб Тасић, милиционер из Сенте, пошто је био против рата — изгубио је посао.

„Пацифистички талас“ почео је да се „ваља“ и у другим војвођанским градовима. Најпре у Ади, а потом и Темерину...

У хајку против лидера СЛВ/Ј укључила су се сва војвођанска јавна гласила. „Дневник“ је у наставцима објављивао на две странице

саопштење СПС, СК покрета за Југославију, СРС, те разних културно-уметничких друштава поводом „злочиначких активности Ненада Чанка те је било очигледно да следе оштре репресалије.

У информативној емисији ТВ Нови Сад пуних седам минута (емисија, иначе, траје пола сата) читани су текстови садржаја „Чанак је продужена рука Фрање Туђмана“ и сличних...

Четвртак (7. новембар) одређен је за „дан Д“... И резервисти из Аде вратили су се кући са фронта да дају свој глас против рата, а на митингу је био присутан и г. Ненад Чанак. Након протеста у Ади челници ЛСВ/Ј отишли су у Београд да дају поводом таласа протеста против рата интервју независном радију Б-92.

„Мада је било договорено да г. Чанак спава ван куће тога дана, он је ипак отишао у свој стан“, каже Крањчевић. „Негде око поноћи, када сам га звао саопштио ми је да је полиција у његовом стану али да нема никаквих проблема. Мислио је, наиме, да је то само неки информативни разговор.

После тога свака комуникација рођака, пријатеља, чланова странке са г. Ненадом Чанком је прекинута. Када су се активисти ЛСВ/Ј заједно са адвокатима појавили испред Новосадског гарнизона, наредног јутра, речено им је да се г. Чанак налази у касарни Мајевица, надамак Новог Сада... Међутим, тамо није било никаквих вести нити доказа да је први човек Лиге у „Мајевици“.

Дакле, цивилна полиција „банула је“ у стан Ненада Чанка око поноћи одакле га је привела у станицу СУП Новог Сада. Потом је предат војној полицији, а његовим укућанима је у току те ноћи безуспешно покушавано да се „уручи“ позив за мобилизацију.

Чанковим најближим сарадницима речено је да се он налази на фронту, у првим борбеним редовима, а мајци и родбини није дојављен чак ни број војне поште као ни локација где се налази.

Осуду оваквог обрачуна са неистомисљеницима актуелне политичке власти у Србији изrekli су СПО, СРС/ЈВ, Демократска

БЕЗ РАТНОГ РАСПОРЕДА

О овом гесту садашње политичке гарнитуре у Србији, говори и следећи податак. Ненад Чанак уопште није имао „ратни распоред“. Наиме, након одслуженог војног рока он је уредио одлазак на војне вежбе, јер је заиста био, што кажу, „примеран војник“. Ненад Чанак је у војсци био у специјалним јединицама, а његова чета прославила се хватањем убачених терориста у Југославију. Због показане храбрости г. Чанак је и одликован...

странка, УЈДИ као и сва опозиција у нашој републици. Чланови Лиге социјалдемократа алармирали су целокупну домаћу и међународну јавност да устану против оваквог обрачуна са политичким противницима.

Чланови странке написали су и писмо г. Вилију Бранту, познатом светском борцу за мир и заштиту људских права...

Г. ЈОВАНОВИЋ

ЈОШ МАЛО О ЧАНКУ

КО ТО УТВРЂУЈЕ ГРАДИВО

Власти су учиниле све да опозиција повећа број жртава овог рата. Случајно или намерно, тај повећани број жртава повећан је искључиво на рачун опозиције.

Познати део приче неодољиво подсећа на најуспелија остварења Косте Гавраса, филмског режисера опседнутог темом гажења људског достојанства (и људи, буквално) у тоталитарној држави. Непознати део приче, својом злом слутњом, подсећа још и више. Ненад Чанак, лидер Лиге социјалдемократа Војводине, ухапшен је по повратку са антиратних митинга у Сенти и Ади. Исте вечери спроведен је у једну од новосадских касарни, где му је саопштено да је управо мобилисан. (Чак су цинично покушали да његовим укућанима накнадно уруче позив).

Гласинама да је Чанак већ упућен на фронт (без могућности да се то провери) открива се и намера наредбодаваца: да се „колебљивци“ науче памети, (они који се још нису одважили да гласно изразе свој протест), тј. да мирно сачекају да их прст судбине (посредством војних власти) пошаље у рат или поштеди. Не треба никад губити наду, илити: „неће ваљда баш мене“?

„МАЂАРСКО ПИТАЊЕ“

Што се активиста-мировњака тиче, тешко би се могло претпоставити да власт у том погледу има илузија о престанку узajамних непријатељстава. Напротив, жестина којом су се поводом „легалног“ киднаповања Ненада Чанка огласили одређени политички кругови, олакшава режиму дефинитиван обрачун са њима, јер их је, онако малобројне, истерала на чистину. И алиби је неоторив: непосредна је ратна опасност.

Да би избегли ону другу опасност омасовљења отпора рату, социјалисти су били спремни и на одређено жртвовање сопственог „демократског омица“. Грађани Сенте, учесници митинга, онемогућени су да се сретну са својим истомишљеницима из Темерина, пошто су их на пола пута дочекали наострешени полицајци са упереним цевима машинки, а испратили поцима: „Не заустављајте се до Мађарске!“

Мађари у Бачкој очито имају универзалну употребну вредности у покрајинској пропаганди. Час им се замера што беже на сигурно, у Мађарску, избегавајући унутарсловенски окршај, да би се затим они преостали прогласили „летом колоном“, са препоруком да, ако им се тренутно стање не свиђа, напусте Војводину.

Податак да је безмало сваки пети настрадао војвођански резервиста мађарске националности, Божовићеви агитпроповци елегантно игноришу.

Ненад Чанак није случајно одабран да буде први санкционисани „издајник“. Реално, његов је политички утицај на војвођанској политичкој сцени мали (ни у Сенти, међу Мађарима, није прихваћен као предводник, већ као добродошао савезник из редова Срба), што ће рећи: није постојала бојазан од изласка његових присталица на улице. Друго, Чанак је као најмлађи шеф једне политичке странке, у годинама на које армија највише рачуна, чиме су придобијене симпатије доброг дела јавности („нема недодирљивих“). Да је ова теза прошла тест, потврдила је емисија „Утисак недеље“ на програму НТВ „Сту-

дио Б“. Водитељка је морала да отрпи дословно вербално митраљирање гневних гледалаца због, како се то њима учинило, навијања за „аутономаша и дезертера“. Женски глас је готово вршетећи сручио у слушалицу: „Баш ме брига шта је са тим Чанком, зашто не кажете нешто о младим војницима који гину у Хрватској!“ Ако се стратегији СПС нису раније досетили, добили су тог тренутка на тацни још једну халуциногену теорију: опозиција својим деловањем повећава број жртава у овом рату (плус их, за разлику од СПС, уопште и не оплакује)?!

ШЕШЕЉЕВ(СКИ) ОДГОВОР

Песимистима је пала у очи још једна подударност, везана за емисију исте ТВ-станице, емитовану десетак дана пре поменуте. У дуелу са Шешељем, Чанак је владајућу странку у Србији без много околишања оквалификовао као национал-социјалистичку, а самог „војводу“ предводником СА одреда у служби власти. Успут га је неколико пута прилично успешно извргао руглу.

Ни велемајстор демагошких бравура Шешељ није пропустио указану шансу. Брже боље је „додао гас“ на сумње о његовој умешности у читав случај изјавом да: „Издајника треба стрељати“. Страндардно, као да сличне изјаве први пут чује, либерална се јавност поново згрозила, док присталице несумњиво са још већим усхићењем очекују неки нови „бисер“ свог идола.

Непобитно је да се хапшењем Ненада Чанка у Србији „утврђује градиво“ из минулих деценија, при чему, у прилог демократизацији медија у Србији, њени грађани имају ту привилегију да им се такорећи пред очима одигравају спектакуларна политичка убиства и демолирања страначких просторија у центру главног града. Раније се то у већој дискрецији радило.

И сваки пут починиоци остају НН (у политичком жаргону — непознати), што за природну реакцију има колективну параноју.

А. Ц.

П. С. Иронијом случаја, одвођење Ненада Чанка у „непознатом правцу“ догодило се у исто време кад и предлог СИВ-а Скупштини СФРЈ о изменама закона о кривичном поступку. Најкрупнија новина је да ухапшеник од тренутка лишавања слободе има право на браниоца.

На велику жалост Ненада Чанка (и оних који још држе до уставности и законитости), он на својој кожи може да испроба колико је Србија већ данас суверена држава, која се на „прозирне трикове савезног премијера, са циљем да се Република даље ослаби“ — више не обазире.

ВЕЛИМИР БАТА ЖИВОЈИНОВИЋ, ГЛУМАЦ И НАРОДНИ ПОСЛАНИК

НЕ БАВИМ СЕ ПОЛИТИКОМ!

Господине Живојиновићу, молимо Вас да нам прокоментаришете изјаву коју је о Вама дао Ваш колега Борис Дворник? Чиме сте га Ви испровоцирали?

— Његова изјава на ХТВ-у је изнуђена. Кад кажем изнуђена, немам намеру да га браним, јер ако га је неко натерао да ме нападне као Србина, то не може да га оправда, јер смо се јако дуго дружили. Притом на мене у Србији нико не може да изврши такав притисак, јер овде још увек свако, па и моје колеге, могу да кажу шта мисле, а да то није наручено од некога или за неки политички циљ. У Хрватској то је један од последњих „џокера“ који извлаче, не би ли преко мојих колега спасили једну пропалу политику. Мој опроштај за Бориса може да буде јасан уколико треба да ратујемо, а ми већ и ратујемо. Притом знам да није толико паметан, ни толико mudar да све то каже. То су му други написали, а он је био необудљив глумац кад је све то прочитао. Опростио бих му и због „Сутјеске“ и због „Неретве“ и због његовог алкохолизма на крају. Оно што су учинили са Борисом и другима, чине да би њих уништили, а сами себи помогли иако су у безизлазу.

Ово није једини случај политичке „паљбе“ између српских и хрватских уметника.

Глумац који је 50 пута умро на филму, ових дана је доживео да му се прети стварном смрћу. Од кога и зашто, наш новинар није питао. Посланик који истоветне ставове пет посланика опозиције назива „једноумним“, заборавио је на једноумље својих 200 социјалистичких колега, поред којих је нови закон о здравству прошао као нож кроз путер. Дакле, господин Живојиновић мислио је својом главом.

На сличан начин су третирани и Аљоша Вучковић и Мира Фурлан, као Хрвати у Београду?

— Не могу се сви третирати на исти начин. Аљоша, Мира и Шербеџија имају своје породице и бракове засноване овде у Београду. За Шербеџију кажу да је „добар глумац“, а ја кажем поред тога да је он лош политичар. Питање је на коју ће карту да заигра кад се не декларише као Србин, без обзира којој страни припадао. Он мора да зна у Београду шта се то српском народу догађа у Хрватској.

— Он је пола Србин пола Хрват. Ви од њега тражите да се определи на једну страну?

— Не. Онда бих се понашао као актуелна хрватска власт. Немам права на тако нешто. Нека он сам процени, али нека буде поштен. Нека се овде у Србији декларише онако како се декласирао за различите политичке покрете у Хрватској. То што Мира Фурлан изјављује, то је њено право које нико, надам се, није изнудио од ње у Србији. У Београду и Србији још увек не дирамо ни Хрвате ни Словенце, као што нећемо допустити да нас нико растави, јер смо се једва саставили.

КОРАК НАПРЕД, ДВА КОРАКА НАЗАД

Имају ли у овој ситуацији и Срби и Хрвати — мислим притом на људе са естраде, каквог избора и није ли чудо да су на обе стране најекспониранији глумци и певачи?

— Трећег нема, можда сем спортиста. То су медијске личности које су у памћењу народу. У Хрватској су људи под принудом изјашњавања. То притом није ХДЗ — то је „хрватска странка“, једна геноцидна партија која жели да уништи Србе. Уметност постаје „слушкиња“ политике у којој се користе ликови са великог и малог екрана. Овде се то не ради, бар ја не знам за то. Овде бираш хоћеш ли или не да се бавиш политиком. Нико никога не присиљава да се бави било прљавим, било чистим послом, па ни политиком.

Који је онда разлог због кога сте Ви ушли у политику?

— Ја се не бавим политиком, нити то хоћу. У једном тренутку проценио сам да, једноставно, не могу да будем ван неких догађаја који се дешавају као судбоносни по мој народ. Свој глумачки посао нисам оставио. Нити се сада бавим политиком, нити ћу се бавити, јер се од почетка бавим људским судбинама, што ми је блиско. У овом Одбору ми, а пре свега ја, не решавам ништа. То је препуштено стручној служби и озбиљним стручњацима у области правних и других наука.

Повратници са фронта често призивају и Ваше колеге да се нађу у рату, а не да само песмом или глумом дају свој допринос ратовању са „уметничког аспекта“. С друге стране, глумци и певачи одговарају да се они певањем и глумом „брбе“. Притом то раде и они за које је кич често врхунски професионални домет. Је ли та логика исправна?

— То је за мене питање части и патриотизма. Ако затреба и ја ћу на фронт, али у том случају то значи моју солидарност са тим народом. Ако добију позив, на фронт ће и уметници. И тамо може да се лева, као што се то овде ради, ако се уопште некоме пева. Мој избор је притом више за певање, него за кукање. Нужан је одговор на питање: шта је јунаштво у Србији, када је Србин био јунак и да ли Србин радо иде у војнике — „два га вуку, а тројица туку?“ Код нас је дошло до дефетизма, јер омладина нема мотива да ратује. Ако би се тај мотив правилно објаснио и искристалисао, верујем да би та омладина ратовала мушки и српски! Нисам за ратовање корак напред два корака назад, као у Хрват-

ској. Таква врста ратног „цинцуирања“ је издаја српског народа на тим просторима.

Ту мислите на ЈНА??

— Само на ЈНА и мислим. Свака част поштенним ратницима, али не верујем у армијски врх. Кад су млатили по српским војницима у Словенији, а да ови нису смели да пуцају, било је јасно да је реч о издаји на делу. И дан данас је то магла. Нема чистки које морају да се десе. Ако је генерал Трифуновић предао 150 тенкова, од којих сваки кошта пет милиона долара, он није издајник. Ко је то наредио, дајте име и презиме, јер те машине сада убијају Србе? Кичераја има свуда, па и у музици, чак највише. То је донекле и производ ратног стања, у коме комерцијала види свој интерес. Ко то воли да купује, нека купује. Рат због тога нити ћемо добити, нити изгубити, нити ће он пак престати.

Искориштава ли Ваша матична странка уметност и уметнике за своје страначке циљеве?

— Кад би се са мном манипулисало у СПС-у, верујте ми да ни минута више не бих био члан ове странке. Знајте да свака политичка активност везана за ма коју политичку странку, на одређеном терену где сте „цокер“ као јавна или јака људска личност, вид је манипулације. То важи за све политичке активности, без обзира на страначко опредељење, од Београда до Чикага или Занзибара.

НИСАМ ДОБИО СТАН — ТИТО ЈЕ УМРО

У „Српској речи“ се до сада доста и то углавном у негативном контексту писало о Вама. У првом реду и због тога, како један популаран и народски човек може да буде социјалиста. Како и зашто?

— Могао бих и ја, као Ви мене, многе, да питам зашто су отишли у друге, а не у социјалистичку партију. Не заборавите да сам као глумац педесет и више година провео у вештачком комунизму, а да притом нисам био комуниста. Сви смо били осуђени на неку врсту политичког и људског полтранства према том „гвозденом времену“ и његовим главним актерима — сем часних изузетака који су смели и хтели да кажу шта мисле. За мене, као глумца, политичари који су често били у мојој или ја у њиховој близини, били су богови, недокучиви. Зато сам имао страх и нисам желео да се са њима дружим. У то време нисам знао ни за једну другу странку, није ни постојала, постојао је само затвор за оне који другачије мисле. Социјалиста сам, јер је СПС странка која задовољава неке моје личне стандарде, а и у СПС-у су као и у другим странкама Срби.

О Вама смо писали и као глумцу који се доста разметао ликом и делом покојног председника Јосипа Броза. Шта Ви о томе мислите? Захваљујући и њему постали сте најпопуларнији глумац у Кини где Вас тамошњи гледаоци памте као „партизана“, а не „љубавника“?

— Овог тренутка Кинези су народ коме ћемо се клањати. Та земља ће одлучити судбину Србије у Савету безбедности. Она може да учини одлучујући корак за спас Србије и њеног народа. Што се тиче филмова, да су

Фото: Д. Митић — Мирке

приказани неки други у којима сам и љубавник и швалер — а снимio сам и такве, вероватно би ме гледали другим очима и имали другачије мишљење о мени. Ја Титу нисам никада веровао, ако је храбро то што сада кажем. Природом посла сам био често у његовој близини, да седим са њим. Увек сам за њега био безначајна личност...

Можда зато што нисте тумачили његов лик на филму?

— Можда. Колико сам га волео и колико смо се дружили говори и чињеница да за тридесет пет година нисам добио стан, па сад живим на селу. У Кораћици.

Јесте ли то Председнику за живота рекли. Могли сте?

— Како да му кажем, кад је он био недоирљив?

Сада Вам је жао због тога?

— Жао ми је због моје породице. Шетао сам од једног до другог, то је дошло и до Тита, али мој случај никад није решен, јер је умро у међувремену.

У редакцију „Српске речи“ долазили су многи људи разочарани Вашом „ароганцијом и безобразлуком“ као координатора Одбора за представке и жалбе Скупштине Србије. Нисте хтели да их примите?

— Они који кажу да нисам хтео да их примим, били су провокатори опозиционих странака. Ја сам их ипак примао, знајући ко су и шта су. Да би свачији случај дошао на разматрање у Одбор, свако мора прво да напише на шта се жали и шта хоће. Постоји пар људи чије предмете ми овде немамо, без тога не можемо да радимо. Ја сам овде службено да разговарам, то је моја посланичка обавеза коју за сада, чини ми се, савесно обављам. Волео бих да видим оне који се Вама жале, а да овде нису примљени. Кад сте објавили оно како „Мацола“ јури људе испред Скупштине, нисам реаговао, али знајте да ћу такве типове увек да јурим, попут оног који ме назвао „шилибајзером“ и „педером“.

МИРУЈЕ „ГЛАВНО ОРУЖЈЕ“

Какви су сада Ваши контакти са посланицима опозиције у Скупштини? Раније их уопште нисте волели?

— Контакти су данас изванредни. Раније нису били. Поготову на првим заседањима. Ја сам, а чини ми се и колеге из опозиције, схватили да је парламент једино место где можемо да разговарамо. Приватно не седим по кафанама са колегама из Скупштине, а још мање по журкама. Оно што мене забрињава, то је чињеница да поједини посланици опозиције не говоре оно што мисле они сами...

Мислите на посланике СПО-а?

— На већину посланика који немају свој став. Ако пет посланика СПО-а поседују такво јединство, да не кажем једноумље, па сви са говорнице говоре исто, то може да мисли само један човек у чије име они говоре.

Каква је разлика између онога што сте у животу углавном глумили и оно што Вам се као ствараоцу једне политике заиста дешава?

— Политиком се не бавим. Само испуњавам своју посланичку дужност, извршавајући те задатке у оквиру политичке дисциплине

своје партије. Својим глумачким ангажовањем решавао сам пре свега своју и судбину своје породице, док у парламенту са свим осталим посланицима решавамо судбину целог једног народа. То је огромна разлика, јер је народ изнад породице. У почетку ово је било много теже од било ког ангажовања на филму.

Осешате ли онедавно да Вас гледаоци гледају другачијим очима да можда мисле како једном народном посланику не приличи да глуми „свакакве“ ликове? Да ли је Ваш однос према тој чињеници професионалан, политички или само духовит?

— Мислите да ли бирам улоге? Не бирам их. А, зашто бих? То не значи да немам критеријуме. Ја ћу и даље бити глумац, иако постоји могућност да овде будем и осам година. Ја сам привремено само одложио своје „главно оружје“. Снимам и даље. Мој једини крај је пред камерама. Ако и не бих више снимао филмове, завршио би пред камерама овде у парламенту. Камере су свуда око нас.

Како се понашају људи који дођу код Вас и очекују да им помогнете. Које је мање непријатно, имајући увек у виду чињеницу да сте Ви у сваком случају јачи?

— Људи овде не моле, они само траже своја права. Наша је дужност да испунимо жеље људи који су у праву. Тамо где је закон прекршен, ми смо дужни да реагујемо да се испоштује закон. Ту наилазимо на страшне отпоре у скупштинама општина и локалним судовима. Несрећа је у томе што Одбор нема никакву власт, јер ми немамо никакво право да се мешамо у рад локалних судова. Зато ми је жао што се неће скоро одржати локални избори. Пре мене је овде радио како је радио Кертес. Било је проблема, покушали су као и мене да га убију.

Када су хтели да Вас убију и ко?

— Ових дана. Мене су до сада на филму убили педесет пута, па ме је председник Милошевић упозорио „да се припазим 51. убиства које може да буде стварно“. Ја Вам сада обећавам да ће овде свако бити примљен. Жао ми је што неки појединци злоупотребљавају „Српску реч“ за натписе против Одбора и мене. У Одбору нисам сам, ту су и представници свих странака, а ја само координирам. Код нас у Одбору не постоје странке, већ људске судбине. Притом има људи који су толико „уништени“ да једним актом не можемо да их рехабилитујемо. Ти људи не траже новац, станове, они траже да им се призна да су били часни и поштени.

Да ли данас боље зарађујете као глумац или као народни посланик?

— Као глумац сигурно. Никад у животу нисам био у радном односу. Живео сам слободно „као птица на грани“.

Колики је, ако није тајна, Ваш последњи глумачки хонорар?

— За улогу у „Оригиналу фалсификата“ добио сам милион и 300 хиљада динара. Али знајте да се комедије данас више плаћају, а „Оригинал фалсификата“ није комедија.

Имате ли нешто да додате за крај?

— Поздравите ми све Србе и не заборавите да смо сви ми прво Срби, па све остало...

Разговарао: В. РИСТИЋ

Како сте дошли на идеју да Ваш најновији пројекат буде споменик Дражи Михаиловићу?

— Позвао ме је пријатељ из Новог Сада, мој колега по струци, и питао ме: „Да ли си расположен да радиш споменик српском Чичи?“ Нисам веровао да је то озбиљна понуда, али већ сутрадан потпуно ме је разуверио својом озбиљношћу. Једино што ми се тада није допало јесте кратак рок који ми је давао за израду споменика, јер му је било стало да споменик буде постављен 17. јула, на дан када је Дража убијен. Тај услов нисам могао да прихватим, зато што сматрам да за један такав споменик треба најмање годину и по. Можда би неко могао и брже да га уради, али ја не могу. Више од месец дана ми је било потребно за израду скице. Постојале су три варијанте. Мој пријатељ (заједно са још неким својим пријатељима) одабрао је једну, и тада смо се договорили да наставим са радом.

Докле сте у овом тренутку стигли?

— Радове у глини сам завршио, остало је још само да се излије фигура у гипсу, па онда у бронзи. Међутим, паре које сам од својих пријатеља добио унапред, биле су довољне само за први део посла и за плаћање транспорта материјала до ове радионице, 15 км одаљене од града.

Док смо путовали до Ваше радионице, често сте се освртали, као да се плашите да ће је неко открити. Зашто се кријете?

Плашим се да би ови бољшевици могли да, ако сазнају где радим, упадну једног дана у радионицу и да изломе све што сам до сада урадио. После 9. марта, од њих могу све да очекујем.

Конечно, плашим се и због тога што знам да Србијом и данас владају исти они пустило-

ЗА СПОМЕНИК ДРАЖИ

Пошто аутор скулптуре не може да очекује било какву помоћ од Министарства за културу Србије, а да би споменик генералу Михаиловићу био завршен, „СРПСКА РЕЧ“ моли своје читаоце, симпатизере и чланове СПО, као и остале грађане који сматрају да споменик треба да буде завршен и изложен за ПОМОЋ у прикупљању средстава којима би се овај велики подухват привео крају.

Прилози се могу уклађивати на рачуне Српског покрета обнове, са напоменом „ЗА СПОМЕНИК ГЕНЕРАЛУ МИХАИЛОВИЋУ“. Динарски рачун: 60812-678-91956 СДК БЕОГРАД и деовизи: 60811-623-378-72701-1248400625 „АГРОБАНКА“ БЕОГРАД.

Знајући у каквој се тешкој економској и социјалној ситуацији налазе наши грађани, „Српска реч“ се унапред извињава онима који су на рубу egzистенције и од којих се било какве дажбине, па и добровољне — не могу очекивати. Такође, „Српска реч“ се захваљује онима који су у могућности да помогну изградњу споменика, првог споменика генералу Михаиловићу у Србији..

СПОМЕНИК ГЕНЕРАЛУ МИХАИЛОВИЋУ

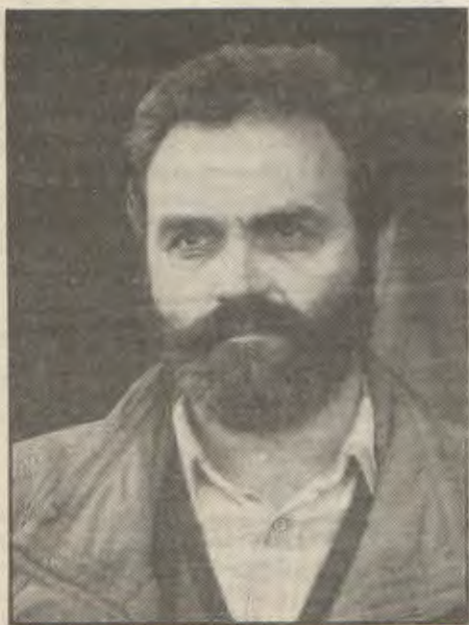
ТЕШКО ЈЕ ИЗВАЈАТИ СВЕЦА

„Генерал Дража носио је обично војничко одело, али сам му ставио официрске еполете. Био је средње висине и више је лично на свеца него на генералчину попут ових садашњих. Скице сам радио на основу слике Уроша Предића, али сам употребно и машту“. Тако каже вајар **ДРАГАН НИКОЛИЋ, који ваја споменик Драгољубу — Дражи Михаиловићу.**

ви и иста она идеја која је и генерала Михаиловића прогласила издајником и као таквог одвела га у смрт.

Да су наследници примили исте гене, уверили смо се 9. марта. Тог истог дана уверили смо се да у оквиру исте популације постоје и они које ни 50 година лажи и разноразних репресија није могао поколебати и који ће врло брзо, ако Бог да, скинути срамоту са српског народа и са имена Драже Михаиловића. Верујем да је тај дан близу и да ће се поклопити са даном завршетка овог споменика.

ДРАГАН НИКОЛИЋ: „НЕКА БУДЕ ПОСТАВЉЕН НА РАВНОЈ ГОРИ“

Када споменик буде завршен, где ће бити постављен?

— Ако бих рекао где ће бити постављен, онда ће бити познати људи који су га наручили. Ти људи су, највероватније, негде на фронту — чим се не јављају. Већ су једном били мобилисани и бојим се да би, ако кажем њихова имена, могли да прођу као Гишка, на пример.

То је негде у Војводини

— Постављање скулптуре у Београду нико неће дозволити! Дозволиће само у случају да изгубе рат, да би задржали власт. Тада ће га усред Београда поставити. Чак ће, ако устреба, померити и споменик кнезу Михаилу, да би на том месту поставили Дражу. Понављам, само ако би знали да је то једини начин да владају још годину-две. Наравно, надам се да њихове поставке нећемо имати прилику да гледамо.

Као аутор скулптуре и с обзиром да сам члан Српског покрета обнове, прелажем да се скулптура постави на Равној Гори, на месту где је за време рата била Црква коју је 1942. године саградио Дража Михаиловић. Чуо сам да се та црква обнавља, и мој предлог је да се споменик постави одмах испред цркве.

Које су димензије скулптуре, и њене карактеристике?

Висина фигуре је 207 цм, а заједно са плинтом — скулптура је висока 215 цм. Ово је фигура официра југословенске војске. Ставио сам официрске еполете, иако је Дража носио обично војничко одело, без икаквих официрских ознака. Генерал Михаиловић био је средње висине, имао је таласасту косу и браду, у знак жалости за поробљеном отаџбином. Пушио је лулу. Скице сам радио на основу слике Уроша Предића, а мало сам употребно и своју машту. Дража није лично на неку генералчину, као што су ови садашњи. Пре ми је лично на неког свеца, а врло тешко је у скулптури направити спој војничког и светачког. Покушао сам и дао све од себе да направим тог светог радника на најбољи могући начин. Да ли сам у томе успео — ускоро ће се видети.

Благица СТОЈАНОВИЋ

ГЕНЕРАЛ МИХАИЛОВИЋ, КАКО ГА ЈЕ ВИДЕО ВАЈАР

ПОЕЗИЈА КАО СУДБИНА У ТРАГАЊУ ЗА ИЗГУБЉЕНИМ СЕМЕНОМ

Владислав Јовановић, министар спољних послова Србије: „Трагања за трагањима“. Прва објављена књига. Као студент, објавио неколико песама у београдским „Видицима“ Живи и ради у Београду.

УМЕСТО ДА СЕ ШТО РАНИЈЕ ИСКОБЕЉАЈУ ИЗ МРЕЖА“ тако пева министар—песник, **Владимир Јовановић**, који је ових дана у Лондону морао да одговара на тешка питања нимало песничке, већ сасвим политичке природе, не могавши да се „искобеља из мрежа“ малокрвне дипломатије.

То, што је политичар (свршени правник) и министар СПОЉНИХ послова, песник с УНУТРАШЊЕИМ животом — и није тако ретка појава (зато спољни министар не би имао буран унутрашњи живот и обрнуто?!), али испитивати такву поезију у оваква времена (издао га Машић), бити на таквом положају, а овако се за—носити, па то је одиста пикантерија!

Ево једног од репрезентативних стихова песника Владислава, а стрпљиви читалац нека пропусти на кога или чега је уметник мисли: „Гласила си се споро са својим одсутним

ликом) као да успораваш време, да неповрат слутиш) као да неким позивом, неиспуштеним криком) желиш да ме одржиш — пре него што се замутиш) с видицима бескраја и тишином весоколиком“.

ОНА је, дакле (Србија зема), „неиспуштеним криком“, а „пре него што се замутила“, „желела да ГА одржи“ (В. Јовновића) „с видицима бескраја“... Ето споне и то нераскидиве, но међ' корицама ове трагалачко-извиђачке књиге тискане су још многе недоумице, замке и изазови поетско-дипломатске вокације.

„ШТА СВЕ НИСАМ УРАДИО, ГДЕ СВЕ НИСАМ ИШАО“ — опет пева Машићев аутор Јовановић и допевава: „какве све барјаке нисам стегоношки вијао! Колико сам вода скренуо, вуклана стишао...“

Где све није ишло — то је тачно, шта све није урадио — и то је тачно, а шта се тиче „во-

допривреде“, „геологије“ и „вијања барјака“ — у то су упућени, ваљда, само Јовановићев лични биографи и библиографији (једна објављена песма и једна објављена прича)...

Своју замену каријеру министра и дипломате, песник Јовановић овако испевава: „С чиме се све нисам у коштац хватао, боцио! С каквом преданошћу и незадрживошћу хица нисам лунатски хитао напред, ЖУСТАР И ЧИО — не бих ли на крају мука, озарена лица, у обетовани простор, у нестиж закрочио“.

У НЕСТИЖ ЗАКРОЧИО — каква ингениозна антиципација српског дипломатског барјактара „с преданошћу и незадрживошћу хица“.

Следећи стих, Јовановић као да је програмски испевао крочивши на лондонски аеродром: „Требало би да, узбуђен, задрхтим и поскочим...“ На питање тамошњег новинара „да ли је ојађен и ужаснут због рата између Срба и Хрвата“, песник Владислав је заиста ЗАДРХТАО, а господин министар Јовановић је, ваљда, само ПОСКОЧИО! Док исплисујемо ове редове, Јовановић је још увек у Лондону, те нам ништа друго не преостаје него да поверујемо његовом следећем стиху: „Требало би да приметим траг, да се захајучим...“ И да се у „неповрат одлучим“, додаје песник... Ипак, министар Јовановић ће се вратити из Лондона. Отпада неповрат.

На питање једног другог страног извештача у Лондону „какав је Јовановићев лични утицај на однос Србије према Европи“, министар је, ваљда цитирао стих из своје најновије збирке: „Још неуморно снатним, још посвећено ГЛУВАРИМ (неомеђен и неслутан, неслушан и непитан)“... Овом се потписнику највећа допада „синтагма“ ПОСВЕЋЕНОГ ГЛУВАРЕЊА (синоним за дипломатска ходочашћа), мада у даљем следу стиховорења, песник признаје како „зауставља корак незазитан, да предахне и товар стегне и претовари“...

Може ли КОРАК министра спољних послова једне државе бити НЕЗАСИТАН! Ако намах занемарио метафорична искорачења песника Владислава, кораци министра Јовановића — пре су бојажливи, уситљени и поскочни него „незастини“, али, дозволимо барем песничке слободе, кад су нам већ друге ускраћене.

Јовановић још увек неизмерно верује своје шефу (мада, сетимо се, није баш веровао Јељцину), „али, ако се на крају и покаже да то није прави траг, већ спретна варка“, ПЕСНИК ће преиспитати МИНИСТРА у себи, а министар ће најзад признати: „Прижљекивао сам да твој одласку пут препречим!“

И тако је господин Владислав Јовановић, стотинама својих рефлексивних стихова с мноштвом амбициозних, али и неосталгичних кованица (додуше, тешко испишљивих), испевао живопис једно „нежног министра“ који није кадар да изрекне одлучно Не, али ни неодлучно Да... Остао је песник до краја!

Ако су, пак, ови замамни стихови посвећени некој жени (ако је све то, уствари, тзв. љубавна поезија), тада се извињавамо и њој и њему и Музама. Само се издавач Машић нама не може извинити... Ни издавач, ни издајници!

Шта доноси трагања?

Олга СТОЈАНОВИЋ

ИЗЛОЖБА ИКОНА ДУШАНА ПЕШКИРА

ПРАВОСЛАВЉЕ ИЛИ СМРТ?

У тешким временима Сремски Карловци су готово нестали са духовне и културне сцене, али када су времена постала још тежа, неки инат се пробудио у том некад тако значајном граду и подстакао га да поново постане нераскидиви део српске обнове.

„Ја се радујем свакој обнови, у првом реду духовној, а онда и физичкој. Ако је српски народ духовно обновљен онда ће смоћи снаге да увиди оно што му смета и пред душом и пред очима и да поправља и да обнавља Карловце који су уистину вредно место“, речи су епископа сремског г. Василија. Захваљујући његовом благослову, врата Патријаршијског двора су поново отворена у част изложбе икона Душана Пешкира.

Сасвим је сигурно да, што се изложбе тиче; ништа није било случајно: ни то што је отворена на Митровдан, ни то што је смештена у просторијама Патријаршијског двора у Карловцима, а најмање њен назив „Православље или смрт“. Све то је карика уз помоћ које се данашње време може надовезати на некадашњу српску духовност.

„Православље или смрт“ назив је који звучи рогопадно и удаљено од суштине православља, али у бити он је одговор не само на тренутно страдање српског православног бића, већ и сећање на страдање од пре педесет година. Сврха ове изложбе и јесте покушај Душана Пешкира да да свој допринос у години обележеној молитвама над свим оним безименим мученицима у јамама.

Више од самог назива изложбе, о намери иконописца говоре његове иконе. Душан Пешкир их слика већ скоро две деценије уз светлост свећа или кандила у соби испуњеној звуцима српске средњевековне духовне му-

Захваљујући благослову епископа сремског Василија, врата Патријаршијског двора у Сремским Карловцима отворила су се у част изложбе икона Душана Пешкира.

зике. Његова инспирација је православље, Хиландар, Охрид и Русија. Човек који је четири пута походио манастир Хиландар припремајући ову изложбу ипак је највећу инспирацију потражио у руским иконама насталим између 14. и 16. века.

Сасвим је сигурно да ни то није случајност. Довољно је да се присетимо безнађа у коме је Русија била тих година непосредно после рата са Татарима. Било је то време борбе за независност када је руски народ кроз уметност изражавао наде и тежње као и моралне и верске идеале. У таквом тренутку процветао је иконопис ослоњен на сјајну византијску прошлост, али ипак друкчији од свега виђеног. Уместо златне раскоши, појавиле су се готово утопијске иконе пуне узвишеног, идеалног и невероватно лепог. Тим духом зраче и иконе Душана Пешкира, настале у исто тако оштрим супротностима окрутног и сировог живота наспрам племенитости и узвишености.

Иконе Душана Пешкира нас уводе у један миран и статичан свет духовности. Његове теме не асоцирају ни на рат ни на безнађе, нема „Покоља витлејемске деце“ ни сличних мотива. Он се одлучује за узвишене ликове светитеља који зраче својом мирношћу и племенитошћу. Одлучује се за оне ликове ко-

је је волела и Русија у време сировог феудалног морала. На исти начин на који се Русија борила против сурове стварности, Душан Пешкир покушава да у уметности постигне оно што недостаје у стварном животу. Он не окреће леђа животної драми, већ је само оплемењује.

Намена његових икона уочљива је и из самог облика икона. Оне су мале и покретне, према томе нису намењене да представљају украс на великом празном зиду већ да буду део оног ко их поседује и ко увек може да их понесе са собом.

Све то је одговор на питање „Православље или смрт“. Душан Пешкир га има и путем свог рада покушава да га пренесе. Због тога је приликом отварања његове изложбе ђакон Радван Биговић рекао: „Ова изложба је пркос једном времену које свим силама настоји да идоле претвори у иконе и у којем до застрашујућих размера умире људска свест и људско достојанство. Зато и овај догађај не могу друкчије да тумачим сем као тежњу за повратком свести ка истинском људском и божјем лику.“

Изложба ће у Сремским Карловцима бити отворена од 17. новембра, али то није крај мисије коју је Душан Пешкир отпочео. Његова следећа станица је Ваљево. После изложбе у Кули Карађорђевог конака у Тополи, Конака Књегиње Љубице, клуба СПО и Патријаршијског двора, ни Ваљево не представља насумице изабран град. Тим поводом Душан Пешкир каже: „Интуиција ми говори да морам у Ваљево. Осећам да се тамо пуно тога ломи између једне и друге стране и желим да допринесем да права страна победи“.

Сандра ПЕТРУШИЋ

СРПСКЕ ЗАДУЖБИНЕ: ЂОКА ЈОВАНОВИЋ

„ПАКАРД“ ВАЖНИЈИ ОД ЗАДУЖБИНЕ

Српски задужбинари остављали су своје задужбине целој Србији, али своје велелепне зграде по правилу само у Београду. Ђока Јовановић не само да није градио у Београду, већ је све стекао и све оставио нишком крају, да би Србија све то заборавила.

Задужбина Ђоке Јовановића је једна од највећих која је икада остављена Србији, а једна од најмањих по ономе што је успела да оствари. Богати рентијер је имао несрећу да умре пола године пре II светског рата и да целокупни свој иметак заједно са великим жељама остави на милост нове, послератне власти.

О животу Ђоке Јовановића се веома мало зна. Умро је у тренутку када више никог нису интересовале биографије српских добротвора, тако да се слика о њему може добити само на основу његове заоставштине. Хотел, зграде, виногради, кафане, све оно што је остало иза њега, јасно нам говори о томе колико је био успешан рентијер. Његова вила у Нишу пуна старина и скупог стилског намештаја, одаје нам лик човека који је волео лук-

суз. Познато је да се возио у „Пакарду“ са седам седишта, али да је често волео да га замени са фијакером који су, вукли његови расни, црни коњи. Иза њега је остао и један од највећих приватних винских подрума, али не и сазнање ко је скупоцена вина попио.

ПОВЕРЕЊЕ ПРИЈАТЕЉИМА

Тестамент Ђоке Јовановића је написан 15. 1. 1940. г. у тренутку када је богати рентијер изгубио и последње од својих троје деце и када је остао сам са супругом Динком. Тада је одлучио да све што има остави за хуманитарне циљеве у спомен на своју децу. За разлику од осталих добротвора, он своја имања није оставио на коришћење супруги, већ је захтевао да се задужбина оснује одмах по

његовој смрти. Била је то веома паметна одлука, јер у противном задужбина вероватно не би никад ни била основана.

Најважнија жеља у тестаменту Ђоке Јовановића била је да се у Нишу на месту порушене цркве св. Пантелејмона подигне нова, у част породице **Немањић**, ктитора прве цркве. Још за живота Јовановић је отпочео акцију подизања цркве и одвојио 1.560.000 д. за ту намену. Сви услови за подизање нове цркве били су остварени и задужбини је остало само да отпочне са радом. Остварење друге Јовановићеве жеље је било мало теже, јер за њу нису постојала прикупљена средства. Подизање болнице у Нишу, била је друга тачка тестаментa, а новац за тако нешто задужбина је морала сама да стекне правилним руковањем са заоставштином. Ни за то нису постојали објективни проблеми; богати рентијер је иза себе оставио хотел са 150 лежаја у Нишкој Бањи, три зграде у Нишу, имање са кафаном у Сврљигу, имање у општини Вртишке, као и новац и хартије од вредности. Задужбини је после смрти Динке Јовановић требало да припадне породична вила и виноград у Нишкој Бањи.

Осим та два велика циља, Ђока Јовановић је имао и низ мањих. Биле су то класичне жеље добротвора од издавања легата, преко помоћи сиромашних породица до издржавања добрих ученика. Интересантно је да је задужбини оставио и да сваке године обезбеди спрему и мизанс за удају две часне девојке, по њиховом избору.

Управу над задужбином је поверио тројци својих пријатеља, што је било необично за то време, јер су четрдесетих година готово све задужбине остављане Министарству просвете. Можда је то била неразумна одлука, јер је на тај начин задужбина изгубила наклоност власти.

Задужбина је отпочела са радом у време када је отпочео рат. Уместо да се одмах приступи подизању цркве и породичне гробнице Јовановића, Одбор задужбине је био принуђен да прво поправи све порушене и оштећене зграде настрадале у бомбардовању. Пошто задужбина тог тренутка још увек није имала ни динар зарађен од закупнина, морала је да се узме главница. Та одлука се није много допадала Одбору, али нове немачке власти их нису ни питале за жељу. Окупатору су се допале оштећене зграде и они су населили своје људе у њих, а од задужбине су затражили да одмах оспособе све објекте за становање. На тај начин је потрошен готово сав новац из банке, а легати нису исплаћени, што је Одбор касније коштало многих судских спорова, чак и укора од самог министарства просвете.

Немачки официри су добили удобне станове за које током рата нису плаћали ништа. Од задужбине су такође узели и „Пакард“ кој је од тог тренутка постао најинтересантнији део задужбине, јер су се за њега отимале све наредне власти — више него за чувени хотел.

МЛИН УМЕСТО ДОМА

Тешке ратне године су за задужбину постале још теже оног тренутка када су Немци напустили зграде. Иза њих су станови остали у савршеном реду, али породице које су ослободиоци уселили већ су после пар месеци потпуно руинирале станове. Инсталације су попустиле, а канализација се излила у све станове. Ни хотел под именом „Ђока Јовановић“ није прошао боље: у њега су уселене школе и интернати, а име му је промењено у нешто перспективније — „Србија“.

Одбор Задужбине је чинио максималне напоре да успостави контролу над својим зградама и да коначно почне да добија закупнину. У тренутку када су делимично успели да дођу до својих потраживања, на снагу је ступио закон о аграрној реформи. Сва имања и виногради су конфисковани без икакве новчане надокнаде. Не само да су Задужбини одузете оранице, већ и сав инвентар који се на том земљишту затекао 28. августа 1945. рачунајући скупе и ретке пољопривредне машине.

Том приликом је Одбор Задужбине кренуо у свој први судски спор, али не за себе већ за Динку Јовановић. Удовица великог добротвора је тестаментом била обезбеђена за веома лагодан живот. Остављена јој је по-

родична вила, коњушница, виноград као и годишње издржавање од 50.000 д. Прво је изгубила издржавање, онда и кућу. Одбор за становање је у њену вилу населио војно-судског поручника Љубомира Бабовића, а њу гурнуо у једну споредну просторију. Аграрним ударом јој је одузет и виноград, тако да је остала сасвим без издржавања. Због тога је Одбор отпочео дуг судски процес којим је покушавао да убеди власт како Динки припада максималних 30 ха.

Нове власти нису имале много слуха, али су ипак доделиле Динки Јовановић 38 ари винограда у Нишкој Бањи и могућност да се у њену вилу уселе људи који ће се бар мало бринути о њој. Одбор Задужбине је тешком муком успео да обезбеди да то буду њени даљи рођаци, али тек пошто се Бабовић самоиницијативно одселио.

Први већи посао који је Одбор преузео на себе био је подизање Народног дома у Сврљигу, што је била једна од жеља Ђоке Јовановића. СО Сврљиг је од Задужбине затражио 1946. да преузме земљиште и поруши кафану са околним кућама да би ту подигао млин. Одбор се успротивио томе рекавши да је Јовановићева жеља била да финансира Дом, а не млин.

БИТКА ЗА АУТОМОБИЛ

Општина у Сврљигу брзо се кориговала и рекла да ће то бити Народног дома, а Одбор Задужбине је поклатио земљиште и послао још 30.000 д. прилога. Дом никада није подигнут, али су зграде порушене, а на њиховом месту је подигнут солитер. Био је то разлог за нови судски спор, јер је задужбина затражила не само повраћај новца, већ да јој се плати за земљиште, рушење кафане и осталих кућа. Судски вештаци су изашли на терен и закључили да тамо нема ни трага о некадашњим зградама, а да у земљишним књигама не постоји да је то икада било власништво Задужбине. Уз пригодно објашњење да је све то друштвено, Задужбина је изгубила спор.

Једини човек који је бранио интересе задужбине је био председник њеног Одбора, Милан Николић. Предратни банкар је савесно схватио своју дужност и из све снаге се борио за нешто што никако није могао да осчува. Ипак, његова упорност је некоме сметала и зато је 1948. одлучено да се смени цео Одбор заједно са њим. Решење је потписало Министарство просвете, а образложење је било да је Одбор покушао да присвоји за себе део задужбинске имовине. Формално се радило о „Пакарду“, чије постојање Одбор није навео у свом последњем извештају.

Шеф Задужбинског одсека је, са решењем о смењивању Одбора у коме је писао „Због лажног подношења извештаја и прикривања имовине чланови Одбора су се определили о вољу завештачеву...“, отпутовао у Ниш. Његов задатак је био да задужбину преда у руке ГНО Ниш, али и да узме „Пакарда“ и одвезе га министру просвете коме се ауто допао. Задужбину је било веома тешко предати некоме, јер је нико није желео, али је за ауто владала велика отимачина. Г. Ђекић се у Београд вратио необављеног посла: Задужбину нико није узео, тако да је покретнос-

ти морао да ликвидира, а ауто су узеле нишке власти уз образложење да је у Нишу мање возила него у Београду. Министар просвете је још неко време узалудно покушавао да дође до аутомобила, а само Задужбину је вратио Одбору уз образложење да увиђа како они нису криви.

СТРАЊЕНО БОГАСТВО

Г. Николић је са још два члана Одбора сам дао оставку на ову дужност у тренутку када је схватио да му се не омогућује никакав рад. Од тог тренутка, Задужбина почиње да се сели из руке у руку, јер је очито нико није желео. Најдуже се о њој бринуо Савет за школство, просвету и културу НО Ниш, уколико је реч „бринуо“ права за немар који су они испољили. Једини посао им је био да одржавају зграде, а у задужбински фонд није уплаћен ни динар. За само 4 године рада они су скоро 200.000 динара присвојили за себе и те паре никада нису враћене Задужбини. Интересантно је и то да им је Г. Николић, мада разрешен сваке обавезе према Задужбини, редовно писао и молио их да плате закупнину за породичну гробницу Јовановића, јер ће у противном гробови бити преорани. Слична писма је био принуђен да пише и другим власницима Задужбине, јер се очито никог није тицало шта ће бити са гробовима њиховог дародаваца.

Непосредно пред национализацију Министарство просвете је Задужбину препречило на Задужбински одсек. Тада је већ било увише касно да се ишта уради за рад Задужбине. Новац намењен подизању цркве се толико смањило да је само као прилог дат Нишкој епархији, а приход од закупнине који је износио само 10% од укупног, готово нико од корисника није стављао на рачун Задужбине, већ га је присвајао за себе. На тај начин се Задужбински одсек нашао са гомилом неисплаћених рачуна пред низом судских процеса које је морао да води да би дошао до својих средстава.

Национализоване су све зграде, чак и приватна кућа Динке Јовановић уз образложење да су то најамне зграде. Одређена је симболична надокнада уз обавезу да се исплати у наредних 5 година. Шеф Задужбинског одсека, Михаило Марковић, упустио се у борбу за Задужбину и покренуо низ судских спорова. Тражио је да се плати не само национализација, већ и све оно што је од Задужбине узето у последњих 10 година. Обновно је чак и спор око земљишта у Сврљигу, али није успео ништа да учини. Једини спор који је добио био је око национализације, али га је добио тек 1969. г. Тада је задужбина живела већ 20 година без икаквих средстава, а прописана сума је била сувише мала да се са њом ишта учини.

То је вероватно био једини начин да оконча Задужбину коју и онако нико није желео. Тешко да би се „Задужбина — Ђоке Јовановића“ могла памтити као једна од оних које су помогле српском народу, али се свакако може памтити као невероватно успели експеримент да се преко ноћи од великог богатства направи ништа.

Сандра ПЕТРУШИЋ

**ПАРТИЗАНСКИ ЗЛОЧИНИ НА ЦРНОГОРСКОМ
ПРИМОРЈУ**

**НЕ ЗНА СЕ
ЧИЈА ЈЕ РАНА
ВЕЋА**

Послије весеља, игре и кола браћу на стријељање. Истријебљене читање породице.

Убијени су једном отровном и опаком идеологијом похијаном туђинском руком.

Како су људи заиста били преварени на један безобразан и нечестан начин, и то од стране својих рођака, кумова и комшија, и како је то уопште било могуће, посведочиће нам још двојица преживјелих учесника крвавих догађаја у Бару, из групе великог броја Грбљана који су из Скадра пошли последије Будвана. То су Филип Микиељ из Грбља, који је тада имао 20 година и Стево Барба, такође из Грбља, који је са својих 16 година одступао са оцем.

Зашто сте се ви Грбљани раздвојили у Скадру од осталих?

Била је то велика маса људи и пометња ко ће ићи за Подгорицу, ко кући, прича нам Филип Микиељ. Ишли су неки празни камиони из Скадра према Бару, па су се неки попели у њих. Ми смо заостали. Пред полазак, дошао је наш капетан Ђуро Иветић и рекао:

„Моја је највећа брига како ћете до својих кућа стићи. Уколико се пола Грбљана одлучи да иде кући, ја ћу бити у тој половини. Али то није паметно. Није паметно због оволике дје-

Посмртни остаци стријељаних у Бару, пред Саборном црквом Свете Петке у Будви. 26. 10. 1991.

це и народа.“ Знао је он да ћемо се и са партизанима срести и да ће нам они учинити што су учинили.

Када смо дошли до моста који се зове Добра вода, он се минирао јер су задњи Њемци одступили за Албанију. Ту нам је речено да су се наши старији договорили са некаквим одборником, партизаном, некаквим њиховим делегатом, да се вратимо у Бар. Ту на Добру воду са наше стране преговарали су командир чете, Марко Ђурић, Косто Костовић и трећи мислим да је био Саво Радановић. Након преговора рекоше:

„Момци, нема шта, враћамо се за Бар, биће све добро“.

Јесу ли вас том приликом спроводили?

— Да је ту био батаљон, или бригада бокељска, то за нас није ништа представљало, да се нијесмо договорили. Па ми смо били

наоружани. Што значи да нас нису заробили, нити спроводили како пишу данас, него смо према договору ишли за Бар, а њихова три човјека испред нас. Ишли бисмо и сами и без њих, кад смо тако одлучили. Кад смо дошли у Бар, лијепо су нас дочекали, Стево Јовановић нам је одржао говор и рекао да ћемо сви ми да се јавимо свако у своју команду, у Грбаљ, Будву или Маине. Да ћемо се касније распоредити по њиховим јединицама.

СТРАЖА ПРЕД СВАКОМ УЧИОНИЦОМ.

Ту је онда дошло до поздрављања, пјесме, коло је заиграло. Заједно смо у колу играли. Пуцало се од весеља. Е, онда су нам рекли да пушке предамо. Да је то старо оружје, те да ћемо ново добити, њихово. Јавићемо се у команду мјеста. А ако неко нешто и буде крив, одговараће, судиће му се.

Нама је то одговарало, јер нико низашта озбиљније није био крив. А да је ко и какво зло направио, зар би се уопште и враћао међу њих? Све су то били људи, претежно млађи, који се никоме нијесу замјерили, па се нијесу ни плашили ничега.

Зашто сте оружје и предали?

Предали, каже Стево Барба, иза тога кола, леба и соли, иза весеља и ми смо били расположени. Нико ни сањао није о стријељању. Ја сам у тој групи био најмлађи. Ми млађи нијесмо сумњали, можда су наши старији нешто осјећали, не знам. Чак су нам у гимназији донијели и нешто хљеба. Многи су од умора и заспали. Када су почели прозивати групе, мислили смо да је то већ распоред неки, па сам и сам почео спремати ранац. Напоље се није могло изаћи. Пред сваком учионицом постављена је стража. Како је гимназија од бедема гдје су стријељали била удаљена око 300 метара, то смо када су залуцали митраљези, још увијек мислили да је то пуцњава од весеља које је до дубоко одјекивало у ноћи. Када је и последња група била прозвана, ми, у учионици гдје сам ја био, још нијесмо били свјесни шта се догодило. Послали су мене, као најмлађег, да изађем и провјерим. Прошао сам поред стражара, и доље, испред зграде, и уза степенице видио крв, видио чудо, вратио се и казао ми. Било је страшно.

Вама је те вечери отац страдао?

Јесте. Убили су ми оца. Био сам тада дијете. А ујутро, када је завршено стријељање, видимо ђе се испред гимназије шета Нико Станишић, комесар 2. батаљона са Ђуром Божовићем из Маина. Били су кумови. Када се Ђуро вратио, ми га питасмо о чему је то доље са Ником причао.

„Ја нијесам молио Ника да мене спашава, каже Божовић, него да ми спаси синовца Ника, и да би спасио ову младост“. Међутим, када су ујутро одвајали још оних 12 старијих, међу њима је био и кум Ника Станишића, Ђуро Божовић.

СЛАЛИ ЖЕНЕ ДА ПЉАЧКАЈУ

Да се заиста комесар Нико Станишић одликовао суровошћу и био осветољубив и крволочан говоре многи преживјели, посебно у случају убиства шеснаестогодишњег Аца Новаковића, којом приликом је рекао:

„Одозго си ми побјегао, е сада вала нећеш“.

Мислио је притом, о догађају који се збио годину дана раније, када су у Будви требали бити убијени и отац и син, али је син тада побјегао.

А да се и у таквим приликама могло помоћи говори и податак да је Марко Станишић, учесник ових догађаја на страни егзекутора, спасио двојицу људи, Марка Кордића и Сава Франету.

Интересантан је и случај погибије Риста Кнежевића, који је заједно са оних 11 накнадно именованих требао ископати раку како за оне већ стријељане, тако и за себе. Видећи о чему се ради, он је рекао: „Ја за мене гроб копати нећу.“ Кренуо је да бјежи, али су га на зидине убили, наставља Стево Барба.

Има пуно таквих несрећних прича, несрећних судбина. Побјегао је са стријељања и Стево Орловић, Грбљанин и ранио једнога. Нашли су га у зидине по трагу од крви и убили сјутрадан.

Иначе 46 Грбљана је страдало у Бару и то је само дио страдања које је Грбљ током овог рата од партизана доживио. Морам да испричам како су Грбљани кренули на одступање, каже Филип Микиел.

Грбљани су пошли 8. новембра, на Митров дан. Било нас је пуно, 600—700 људи. Не знам тачно. Пошли смо у Маине. Ту смо се окупљали, код сељака, наших пријатеља. Остали смо неколико дана. Чекао се дан поласка. Међутим, ми смо се враћали повремено у Грбљ или слали патроле, да нам не би партизани напали село у нашем одсуству. Али када су партизани сазнали да је Грбљ одступио, спустили су се из околних села и брда да пљачкају.

А да је стварно сав Грбљ одступио, указује Барба на примјеру свога села и каже:

У мојој породици одступали су мој отац и стриц. Тридесет домаћинства је село имало. Двадесет је одступило. Од 40 кућа, 12 је остало. Сви су наоружани дошли. То су пушке старе југословенске војске биле. Тако је било и у осталим селима.

Када смо чули да нам партизани пљачкају села, наставља Микиел, вратили смо се последије 5—6 дана, ноћу, преко Побора да заоклимо Грбљ. Тада је дошло до сукоба у коме су два њихова погинула. Пљачкали су жито, коње, већином су за то жене слали. А колона која је уз Мирац ишла са плијеном није нападана. Отишли су према Мајсторима горе, пустили смо их. То нам је доста тешко пало јер смо и поред свега одлучили да идемо за Грчку. Састали смо се затим, мислим да је то било 16.17 новембра пред црквом Свете Петке у Маинама, а сјутрадан пред хотелом „Авала“ и заједно са осталима кренули у неизвјесност.

ЊИХ 79

Већина ове групе од преко 800 људи, омадаине па чак и жена, на повратку из Скадра, наставила је пут за Подгорицу, према одлуци Павла Ђуришића, а група од око 200—250 људи одлучила се на повратак својим кућама. Смрт од партизанске руке, руке рођака и пријатеља, кума, након задате чврсте вјере и комунистичке часне ријечи, да им се ништа

лоше не може догодити, у ноћи између 24 и 25 новембра, на крају рата у овим крајевима, задесила је њих 79. то су:

Борета Н. Вукале (44), Борета Н. Милош (40), Борета Н. Илија (33), Борета В. Ђурао (22), Ивановић С. Нико (45), Ивановић К. Марко (24), Ивановић П. Мило (39), Ивановић Ј. Душан (22), Станишић Ђ. Душан (29), Станишић В. Иво (45), Зеџ И. Ђуро (34), Новаковић Т. Александар (16), Добрљанин М. Јово (42), Васовић И. Иво (48), Алексић Ј. Андрија (46), Хаџић С. Стево (47), Бориловић М. Вуко-Милорад (39), Вучићевић Н. Раде (40), Франета Ј. Ђуро (50), Франета М. Божо (30), Дулетић Н. Стево (40), Прибиловић И. Перо (21), Прибиловић Т. Ђуро (43), Божовић М. Ђуро (18), Божовић Н. Јово (30), Божовић Ј. Ђуро (35), Божовић М. Филип (20), Лијешевић М. Стево (25), Кнежевић Ј. Ристо (46), Руцовић В. Станко (39), Тановић П. Стево (33), Вукићевић Ђ. Мило (30) сви из Будве, односно Маина.

Из Ластве грбљске страдали су Орловић Л. Стево (36), Вукадиновић Ј. Вуко (23), Вукадиновић М. Ђуро (42), Дулетић М. Љубо (35), Станишић С. Перо (21), и Марсенић А. Љубомир (42).

Из села Горовићи, Краљ С. Љубо (22), Краљ С. Ђуро (42), Краљ П. Божо (22), Краљ И. Саво (43), Калуђеровић Ђ. Васо (42), Мензалин С. Васо (22), и Џуца И. Нико (42).

Из села Братешићи Ћетковић Ј. Лазо, из Пријерада Иветић П. Милош (38) из Дуба Бујкеовић С. Саво (35), Зоран С. Никола (19), из Кривоце Марковић В. Ристо (32), Марковић Ђ. Божо (36), Марковић И. Стево (20), Марковић И. Стево (23), Павић Т. Стево (24), Пићан Н. Душан (31) и Масловар С. Стево (24).

Из Вишњева, Бојковић Ј. Стево (49), Радановић М. Бошко (33), Радановић Ђ. Нико (33). Из села Главати, Љубановић Л. Блажо (26) и Бајковић Р. Гојко (23). Из села Ковачи, Бајковић В. Нико (36), Бајковић В. Јово (24), Бајковић Б. Јово (24), Дољаница В. Нико (23), Ђурић Ђ. Марко (40), из Загоре, Поповић К. Мило (39), Поповић В. Крсто (30), Поповић Ј. Марко (41), Вучићевић Н. Иво (36), Барба В. Марко (43), Костовић К. Стево (30), Костовић М. Нико (49), Костовић Н. Стево (20), Илић Н. Мило (37), Илић Н. Митар (35), Илић Н. Вуко (26) и из села Кубаси, Ћосовић Ђ. Мило (35). Све су ово села предратне општине Грбљ.

Тог сунчаног дана, 26. октобра ове године, посмртни остаци ових невиних жртава незапамћеног злочина ових крајева, угледала су светлост дана и зраке октобарског сунца, покупљени у 77 малих дрвених ковчега. Тужна и потресна слика испред Саборне цркве Свете Петке у Маинама. По први пут након скоро 50 година отварају се јаме и гробови партизанских злочина, којих на овим питомим и благим приморским пределима, мислило се, није ни било.

Два гроба нису ни пронађена, оних које су у згради гимназије барске, у ђачким учионицама побили и закопали негдје поред, па и данас неће да помогну и кажу родбини гдје су.

На парастосу који је том приликом одржан, митрополит црногорско приморски, др Амфилохије Радовић је рекао:

„Ми данас сахрањујемо 77 наших отаца,

браће, који ево 47 година почивају у турском казамату. Не само што су мученички пострадали у време распењености него што се са њима догађало ових 47 година горе је од скрнављења гроба и горе је од најгоре тамнице и зидана који на овој земљи постоје.

Не само што им је гроб оскрнављен и кости њихове, него ни гроба ни мрамора нијесу имали.

Не зна се чија је већа рана, њихова или родитеља њихових. Само Бог зна колико се страдања и колико суза и јада накупило ових 40 година око костију ових мученика, убијених без правог суда и пресуде. Али по вјечној истини Божијој, Бог је спор али достижан.

Друга је Божија логика, а друга је људска логика.

И сада ми видимо и знамо оно што многи од нас нијесу ни могли сањати ових 40 година, да ће њихов гроб и њихове кости бити запамћене и обиљежене и знане свим будућим поколењима. А гробови оних који су их побили, гробови злотвора, проћи ће и они и слава њихова и несташе из људског памћења или ће се сјећати њих по нечовјештву њиховом.

79 имена, свако име је један људски вијек, свако име је једна људска судбина, свако име садржи рођење, садржи љубав родитељску, садржи радост, садржи све оно што људски вијек садржи. Велико и непролазно људско достојанство. Достојанство понижено и погажено. Име оскрнављено. Кости у земљу бачене.

ВРИЈЕМЕ БРАТОУБИСТВА

Бог који види сва људска дјела и недјела, који у књигу живота свога вјечнога записује људска имена, бића и судбине, Он види и сабрао је у њедра своја сву њихову тугу, све њихове ране, све све њихове боли и сву тугу и ране и жалост њихових сродника и пријатеља. Записао је и похранио у своја њедра и запамтио вјечним и непролазним памћењем.

А њихова мученичка крв, она се помијешала са крвљу Христа Бога, голготског мученика. Она се помијешала са крвљу великог мученика рода нашег, Светог Јована Владимира, Зетског краља. Јер ето, удостојили су се да ту у близини гдје је живео тај српски мученик краљ, и гдје су почивале његове мученичке мошти, и гдје је његов храм Пречиста Крајинска Богородица још у рушевинама, носећи на себи страдања народа овога, удостојили су се да ту и они оставе своје кости, и да ево данас излазе на свјетлост дана да их опожемо.

Проклет је онај народ који заборавља кости својих предака. Проклети су они људи који оскрнавје такве кости, а благословен је онај народ који на костима својих предака зида своју будућност.

Гдје људи убијају оца небескога, ту људи убијају једни друге, јер губе осјећање да су браћа и да су синови једнога небескога оца. А ово вријеме је било вријеме богоубиства и вријеме оцеубиства. Од злотвора су побијени. Нека Бог опрости њихово недјело. Нијесу убијени од злотвора они, него су сами злотвори убијени, да никад не васкрсну. Једино васкресење и нада за њихов васкрс биће ако им Бог подари у току овог живота покајање у

њиховим срцима. Нису убијени они него су зловтори убијени. Убијени су једном опаком и отровном идеологијом. Једном идеологијом која је затрвала људска срца и људске умове. Идеологија која је дошла посијана као опако сјеме посијано туђинском руком, сатанском руком посијано у људска срца. Ту је узродило то опако сјеме, па је брат убијао брата, па је кум убијао кума, па је син убијао оца, а сестра убијала брата. Никада се то није догађало на овим просторима од када смо иза Карпата овдје своја огњишта распирили.

То се догодило у овом крвавом двадесетом вијеку. А гдје је некад брат убио брата и сад земља на одуви дише, на несрећу и јад мирише. И зато похрањујући данас ове часне кости, сјетимо се тог времена и опасности које поново могу да се изроде из таквог сјемена. Ево долазећи данас овдје, ту преко пута, часни крст претворен је неком зловторском руком у кукасти злочиначки нацистички крст. Опако сјеме трује некакве душе око нас, опет спремне да злоумљем својим учине оно што не би смјело више никада да се понови.

Данас похрањујемо њихове кости, пред храмом одакле су кренули и пред којим су се окупљали док су били живи. Одавде, оне ће бити пренијете у манастир Подласту, у заједничку гробницу, у нови храм који ће забиљежити њихово име и који ће бити њихов споменик и сведочанство једног распећеног времена, времена оцеубиства, а зато је било и вријеме братоубиства.

— наставиће се —

припремила: Бранка ПЛАМЕНАЦ

ПИСМО

„УБИЈТЕ И БОГА У ЊИМА“

У низу многобројних злочина што су црногорски партизани починили за вријеме Другог светског рата, вјероватно да је најгрознији и најсвирепији онај, кад су мјесеца маја 1945. године код Зиданог Моста поубијали четири хиљаде старца, болесника, жена и свештеника, који су са црногорским четницима одступали у правцу Словеније. Незаситљиви злочиначки апетити ових партизана често је претварао ова убијања у дивљачка славља и садистичке оргије. Баш онако како су их за вријеме рата учили Моша Пијаде и Милован Ђилас: „Класне непријатеље треба убијати постепено, да би бол смрти што више осјетили?“

Недалеко од Зиданог Моста, на ливадама код села Казана, довођени су црногорски свештеници, где су им одмах око врата везане омче јаког и дугачког канала. Други крај канала везиван је за седла коња, на којима су јахали авети, зване црногорске партизанке. У веома брзом кружном касу, ове жртве вучене су по земљи, док од њих не би почели отпадати комади људског тијела. Поред ових ливада, гомиле Титових војника посматрали су овај партизански „родео“ и громко викали:

„Убијте их, убијте и Бога у њима“.

Сви покушаји да се прикупе имена једанаест хиљада четника и избеглица из Црне Горе, које су црногорски партизани поубијали у Словенији, мјесеца маја 1945. године, остали су без неког успјеха. Овај покољ преживео је један мали број људи, који су под невероватно тешким околностима избјегли до Аустрије или Италије. Њихова сјећања били су једини извор да се документују ови злочини и сакупи извјестан број имена поубијаних Црногораца.

Али, захваљујући истрајном раду сарадника Српског историјског Друштва „Његош“ из Чикага, прикупљена су имена свих свештеника који су са црногорским митрополитом Јоаникијем Липовцем убијени код Зиданог Моста. Сигуран сам да ће данас и Патријаршија из Београда и Митрополија са Цетиња потврдити веродостојност имена пострадалих свештеника, која сада набрајамо овде:

- 1) Милош Васиљевић, свештеник из Никшића;
- 2) М. Весковић, свештеник из среза Никшићког;
- 3) Петар Вујовић, свештеник из Чева (Црна Гора);
- Брат Светозара Вукмановића-Темпа
- 4) Др Лука Вукмановић, свештеник и професор Богословије;
- 5) Бошко Вукчевић, свештеник из Љешанске нахије (Црна Гора);
- 6) Милосав Вулановић, свештеник из Озринића (Црна Гора);
- 7) Јоко Гојнић, свештеник из Црмнице (Црна Гора);
- 8) Божидар Ј. Даниловић, парох из с. Шуме (срез требињски);
- 9) Влајко С. Даниловић, богослов, убијен заједно са својим оцем Савом;
- 10) Обрад С. Даниловић, студент Теолошког факултета, убијен заједно са својим оцем Савом;
- 11) Саво Даниловић, протојереј из Зубаца (срез требињски), убијен заједно са своја двасина;
- 12) Мио Драговић, свештеник из Бјелопавлића (Црна Гора);
- 13) Дмитар Дубак, свештеник из с. Божићи (срез андријевички);
- 14) Љубомир Јововић, свештеник из Косова Луга (Црна Гора);
- 15) Љубомир Кљајић, свештеник;
- 16) Стојан Костић, свештеник из Жупе никшићке;
- 17) Саво Кустудић, свештеник из Никшића (Црна Гора);
- 18) Александар Лабовић, свештеник из Облог Брда (Црна Гора);
- 19) Симо Лалатовић, свештеник из Никшића (Црна Гора);
- 20) Андрија Лаковић, свештеник из Лешкопоља (Црна Гора);
- 21) Серафим Љатић, архимандрит манастира св. Тројице код Пљеваља;
- 22) Маријан М. Марсенић, свештеник из Марсенића Ријеке (срез андријевички, Црна Гора);
- 23) Драгомир Мијушковић, свештеник из Пјешиваца (Црна Гора);
- 24) Саво Мирковић, свештеник из Зете (Црна Гора);
- 25) Илија Дедић, свештеник плавско-гусињ-

ске парохије;

- 26) Бранко Мустар, наставник Цетињске богословије, родом из Кумбора — Бока;
- 27) Томаш Николић, свештеник из Чева (Црна Гора);
- 28) Крсто Нишевић, свештеник из Заостра (срез берански);
- 29) Крцун Павићевић, свештеник из Пјешиваца (Црна Гора);
- 30) Павле Павићевић, калуђер из Бјелопавлића (Црна Гора);
- 31) Спасоје Павићевић, наставник Цетињске богословије, родом из Павковића (Црна Гора);
- 32) Томо Пантовић, свештеник из Шекулара (срез андријевички, Црна Гора);
- 33) Никодим Поповић, монах из манастира Острога (Црна Гора);
- 34) Радован Поповић, свештеник из Прекобрђа (срез колашински);
- 35) Селимир Поповић, свештеник из сјеничког среза;
- 36) Филип Поповић, члан Црквеног суда из Београда, родом из Зете;
- 37) Ђуро Радоман, свештеник из ријечке нахије (Црна Гора);
- 38) Владо Секуловић, свештеник из Брскута (срез подгорички);
- 39) Будимир Соколовић, свештеник;
- 40) Јован Тодоровић, свештеник, родом из Пиве (Црна Гора);
- 41) Петар Ускоковић, протојереј из Цетиња, секретар Митрополије црногорско-приморске;
- 42) Симо Шакота, свештеник из Будве (Црна Гора);
- 43) Станко Шаулић, свештеник из Жабљака (Црна Гора);
- 44) Спасоје Беговић, наставник Цетињске богословије;
- 45) Урош Шошкић, помоћни наставник Цетињске богословије, родом из Полимља (срез андријевички, Црна Гора);
- 46) Бошко Драговић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 47) Јосиф Ђукић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 48) Никица Јовановић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 49) Ђорђе Калуђеровић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 50) Миљивоје Костић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 51) Блажо Мартиновић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 52) Лука Пејовић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 53) Блажо Поповић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 54) Бранко Поповић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 55) Славко Поповић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 56) Душан Радовић, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 57) Павле Радоман, свештеник Црногорско-приморске епархије;
- 59) Станко Радуновић, свештеник Црногорско-приморске епархије;

ЗАПИСИ ИЗ БЕЗНАЂА

ХРВАТИ — НАЦИЈА ЗА ПРЉАВЕ ПОСЛОВЕ

Пише: Данило Копривица

Проклети били догод је свијета, догод Бог постоји, догод постоји ваш проклети народ, увијек жедан туђе крви!"

Овим ријечима завршио је своју клетву коју је дигао на Хрвате вођа устанка њемачких сељака **Тома Минцер**, прије но су га ови убили. Наиме, историјска дужност и част да изврше погубљење поражених њемачких сељака повјерена је језуитима из Хрватске који су тога маја 1525. године обавили педантно и темељито тај „посао“ у Витембургу. Тај прљави посао није случајно повјерен баш Хрватима, јер су они, језуити из Хрватске, за тако што препоручили својом темељитошћу у истребљивању јеретика. Није то, дакле, случајно, као што није случајно да Мартин Лутер у том граду дигне досад најуспјешнији глас побуне против папе и католичанства, инаугурисавши протестантизам, шизму која је по хрватском (опет) надбискупу Степинцу гора чак и од православља.

Овим као да је господин надбискуп, и сам до лаката умијешан (као и његов римски ментор) у истребљење Српа-православца током Другог свјетског рата, дао накнадно оправдање за кољачку дјелатност својих предака. У Хрватима, тој периферији периферије европског католичанства, Ватикан ће наћи свој послушни и ревносни одред за прљаве послове, Хрвати ће, опет, у Ватикану наћи увијек спремног опроститеља (и покровитеља) за сва своја перманентна историјска злочинења. Може човек бити учен или не бити, може вјеровати или не вјеровати, бити сујевјеран или не бити, али овог проклетства које

је Тома Минцер на њих бацио, као да се Хрвати ни до дана данашњег не могу ослободити. Онима који кажу да нема геноцидних народа ја одговарам да има народа који су починили геноцид (Турци над Јерменима, Њемци над Јеврејима, Хрвати над Србима...). Проклетство Хрвата и јесте наглашено чињеницом да никада до сада нијесу били спремни (или, можда, способни) да се суоче са злом које су починили.

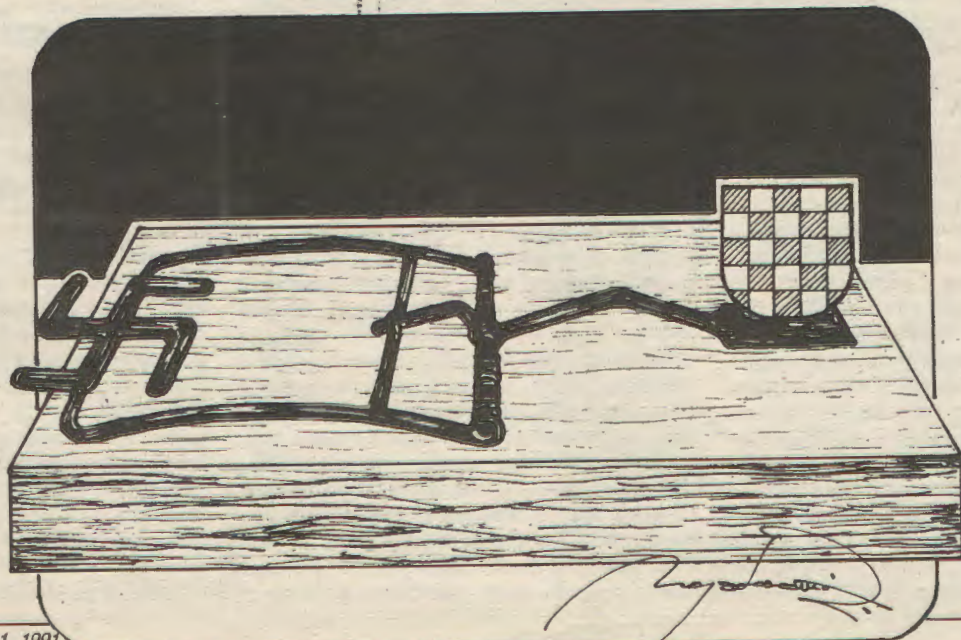
Умјесто храброг, чврстог, моралног и интелектуалног суочавања са својим историјским недјелом, они су до сада, сем ријетких изузетака, перманентно прибјегавали **заташкавању** тог јада и те биједи свога националног бића. Заташкавање, **минимизирање**, **негирање властитог злочина** чинило их је (не) етички отвореним и спремним за **Нове злочине**, и они су их и даље, уз претходно или накнадно одобрење Рима, чинили. Национално тетурање Хрвата је разумљиво јер им је Ватикан и властити клер одредио ред ентитета: прво морате бити католици, тек потом Хрвати. Док год буде тако, Хрвати ће фрустрирано бјегати од своје прошлости, лажући и себе и свијет о њој, што је карактеристично за недовршен народ, спреман да на миг некога спрам кога се осјећа поданички инфериорно, понови своју неславну историју, у односу на културно и вјерски „инфериорније“, наравно уколико му то ови својом историјском немарношћу, наивношћу, заборавом или опростом омогуће. Да престану бити „... проклети народ, увијек жедан туђе крви!“ услов је да буду прво Хрвати, тек потом католици (као Пољаци); да се интелектуално храбро и

морално суоче и обрачунају са својом историјском свјешћу и савјешћу, да „оцем домовине“ престану већ једном сматрати „учевњака“ тако сирове и крволочно сирове мисли, и исто таквог језика, какав је Анте Старчевић, да туђе зло не сматрају условом свога добра.

Увидјевши „употребну вриједност“ Хрвата и повољност њиховог географског положаја, њемачка политика је заборавила Хрватима смакнуте свог највећег сељачког трибуна Минцера, заборавила некадашњи однос Њемаца према Хрватима изражен њиховом, њемачком, изреком, „Сачувај те Боже куге и Хрвата!“ и узела их под своје скуте, гдје се Хрвати снисходљиво радо подвлаче, као што је био случај у оба свјетска рата, и у овом садашњем „домаћем“ рату.

Задригла, осiona, холестеролом и маркама набијена Њемачка и исфрустрирана, несигурна и корумпирана Хрватска — поново заједно. Ту су и домаћински срећена Аустрија и њена сиромашна рођака Мађарска. Да ли су, поново, процијенили: сад је тренутак? Да ли својим **данас** хрле у своје не тако давно **јуче**: са истим, за неке и знатно горим исходом? Надајмо се да не. Због свих нас, и њих, не. Све се може љепше и лакше. Не мора једини пут бити: крвави пут.

Вјерујемо да ће то увидјети (и утицати) и војни „чимбеници“ наслједника Светог Петра који су преко Радио Ватикана „блокаду војарни у Хрватској“ прогласили „пуним поготком“.

ЗАГРЕБ 1902, ЗАГРЕБ 1991. (1)

МРЖЊА НИЈЕ ОД ЈУЧЕ ИЛИ АРНАУТЛУК У ЗАГРЕБУ

Текст који вам представљамо настао је 1902. године из пера
Константина Брадваровића. Говори о томе да однос Хрвата према
Србима, овакав какав јесте, заиста није ни од јуче ни од прекјуче.
Због тога је свака сличност са данашњом ситуацијом сасвим намерна.

Загреб пружа ужасну слику, но није ни чудо. Велим, није ни чудо, кад се зна, да се пуна четири дана бесомучно и дивљачки пупало, рушило, пустошило, палило и пљачкало све што је српско. И све се то чинило и на дану и у ноћи. И посред дана рушени су, паљени и робљени српски дућани. И по сред бела дана извукла је заслепљена руља из куће на улици старца Витаса, и ту га мрцварила и полумртва пљачкала. И све се то чинило пред очима полиције и војске. — Има ли и у једној просвећеној држави примера томе!

Сваки образовани човек у чуду се пита, шта је могло дати повода „образованом“ стању хрватском, да њиме тако ужасна мрзост завлада против братског му народа српског, да га избезуми и подивља толико, да поведе и наведе необуздану, дивљу уличну фукару, да заведе и непросвећеног хрватског ратара, на разбојништво и пљачку свега онога што је српско. И што још више запрепашћује сваког, у колу тих подивљалих коловођа и аранжера, беше велик број не само загребачких, већ и хрватских свештеника, и из свију ближњих и даљњих села. Место да проповедају хришћанску љубав према ближњему, дошли су да проповедају пустош и уништење свега оног, што је својина братског народа, што је српско.

СРБИ СЕ ИЗОБРАЗИЛИ

Покушају у најглавнијем да протумачим то. Хајка против Срба није нова у Хрватској, Словенији и Далмацији. Годинама већ она траје, и из године у годину све је оштрија, све је отворенија бивала. У школама хрватским непрестано се поучавало о „великој јединственој Хрватској“. У народу хрватском проповедао је језуитизам то исто. И увек се износило, како је „влашки накот“, „грчко источњачки одрод“, највећи непријатељ томе. Тај „влашки накот“ тај „грчко источњачки одрод“, ти Срби, оцепали су се од Хрвата не само вером већ и срцем. И они су изроди, који сметају остварењу свију жеља хрватских, они су хрватски највећи непријатељи“. Та наука је

већ ухватила дубока корена у хрватској омладини, па и у хрватском народу. А томе ми је пружио нова доказа овај пример. Кад сам се у четвртак кренуо био за Загреб, да видим својим очима, је ли доиста све тако грозно и страшно, као што новине пишу, био сам од Инђије до Брода сам у вагону. Ником се није ишло у Загреб. У Броду је ушао један железнички чиновник и један по изгледу трговац, касније по разговору сазнадох да су оба Хрвата. Ушао је још и један трговачки путник, Бечлија. Бечлија отпоче разговор, као што рече, о вандалским шкандалима у Загребу. Оба она сапутника почели су одмах да му тумаче „безобразлук“ Грка (Срба). Износили су му, како ти „Грци“ вређају Хрвате на сваком кораку, како раде за Србију, да убију Хрватску, како у свакој српској цркви има грб Србије на часној трапези и т.д. Нисам могао више ћутати и запитах оног Хрвата, по изгледу трговца, да ли је он грбове Србије на трапезама у српским црквама видео. На то је приметио онај чиновник: „Шта хоћете! Срби су се доиста већ и сувише обезобразили. Ти јадни изроди хрватски, који имају и наш језик, где нађоше то глупаво име Србин, и шта они хоће! Још смеју да траже школу и цркву, па хоће и заставу! Требало их је научити памети! И ако им то није доста, добиће још! Нек иду у Србију, кад им није право!“ Па онда ће рећи мени: „А ви, ако хоћете да сте Србин, добро се пазите. Не идите у Загреб, јер ће вам пореметити ребра. И не говорите да сте Србин!“

У том стигосмо и до станице Батрине, где сиђоше, да се другим возом одвезу у Пожегу. Један пример само, колико је језуитизам отровао, заразио хрватски народ! Но кад школа и црква делују у једном правцу, је ли чудо што је онда примио ту науку и прост и школован. Нећу са овим да кажем, да у Хрватској нема данас Хрвата, који не осуђују ову науку и ове сурове и дивље нападе против Срба. Имао сам прилике, да разговарам са једним врло угледним и образованим Хрватом, који је бољевиним срцем осуђивао сва ова разбојништва и који ми рече: „Ја сам знао, да су они наши Хрвати у Загребу бенас-ти и сурови. Али да су овако бенас-ти и суро-

ви, ја нисам знао. Ја не бум скоро дошао у Загреб“. — Но број Хрвата са оваквим здравим мислима, врло је мали, да и не долази у рачун.

И што је језуитизам више преовлађивао хрватским народом, тим је мржња против „грчко-источњака“ постајала све већа. Ено нам пример, шта језуитизам чини у Далмацији, а шта у Босни и Херцеговини против Срба. Имамо ли у виду, да су ту умешани и туђи прсти, који допиру чак до неких бечких кругова и који помажу језуитизам овде као у Босни и Херцеговини, онда је јасна ова дивља хајка против Срба. Ниже ћу доказати, да су на челу овог дивљег испода против свега српског, и опет стојале језуите и њихови питомци.

Колико је смешно и глупо оно тврђење хрватских листова, да је повод овим, како они веле, демонстрацијама против Срба, био чланак „Срби и Хрвати“, који је „Србобран“ прештампаво из „Српског Књижевног Гласника“. Та о овај почетнички чланак ни немилостива и строга цензура у Загребу није запела, није га запленила. Па онда тај чланак угледао је света у „Србобрану“ пре неколико дана, а из тока ових дивљих испода јасно се види, да су они већ изодавна брижљиво припремани, и да се чекало само zgodно време. И привидан повод, да се сакрије прави смар, морао би се наћи, па да „Србобран“ тај чланак и није прештампаво.

РАЗЛОЗИ МРЖЊЕ

И последњи порази те „велико хрватске“ језуитске политике, много су припомогли већ и онако необузданој мржњи према свему што је српско. Јеронимском питању нису могли Великохрвати да преболу. Осим zgodне прилике, која им се сада била пружила језуите су имале још један врло важан разлог, да што пре приреде ове дивље испале против Срба. Пред судом загребачким води се парница против дра Хинковића, што је „дражио“ хрватски народ против језуитског обмањивања, затупљивања и гулења хрватског народа. И судске расправе у овом процесу износе све срамно оруђе језуитског свештенства, којим гули и обмањује хрватски народ. Са тог процеса требало је скренути пажњу тог народа и света, и требало га је другим чим позабавити. И зато је ето требало пожурити припремљено пустошење и тлачење свега што је српско.

Што је мржња Хрвата у првом реду била

наперена против српских установа и српских трговина, и то има свога разлога. Хрвати покушавају већ од приличног времена да по примеру Срба оснују разне установе: привредне и новчане. Но док српске цветају, докле се њихове осим јединог друштва св. Јеронима, не мичу ни корака даље. Трговине српске у Загребу су прве, па тек она чивутске, а хрватских скоро и нема. Све ово изазива, завист, која још више распаљује већ и онако распаљену мрзост против Срба.

Ово сам све сматрао за потребно да изнесем, да би у неколико расветлио све оне нечувене покове, који су у Загребу приређени против Срба. И у „Заставину“ чланку: „Вартоломејска ноћ“ у Загребу доиста је у неколико речи само, потпуно јасно оцртана суштина ових сурових испада. А те речи веле: „Далеко иду конци овог покора, а још даље њихов крај! Тим крајевима управља небратска рука. Хрват послужи другима, док сам себи не сагоре. А политичком фанатизму придружио се језуитски фанатизам и „трговачки рачун“, те све скупа створи вартоломејску ноћ у Загребу.“

А сад да пређем на опис ових јадних и дивљих догађаја у Загребу.

На бродској станици већ сам чуо, да у Загребу доиста страшно изгледа; да су „Власи“ добили добру лекцију и „кад се не буду научили памети, добити ће још“. И чуо сам, да неће само на том остати. „Влахе“ ће и по другим местима научити памети. И у Броду је већ отпочето, јер су још у среду на ноћ отпочеле мале демонстрације. Тамошњи српски новчани завод, кућу др Никола Ђурђевића и кућу једног Србина трговца (заборавих му име) замазали су ђубретом и мастилом. Но то је, као што рекоше само почетак.

У Загреб сам стигао у петак нешто пре 7 сахата у јутру. Одвезао сам се у хотел, да се мало умијем и очистим. Брзо сам био са тим готов и пођох по вароши. Свратио сам прву у радњу Петра Николића (јер ми беше најближа). Пред радњом већ видех слику вандализма. Оне тешке гвоздене ролетне, које не хтедоше да попусте обесним ударцима подиљачене масе, беху све улубљене, а на једном месту и зјао је отвор. Она огромна стакла на излозима беху сва раздрусана. У дућану беше све преплашено. Г.П. Николић није у Загребу, а није ни био ни за време оних покора. Раније је отишао у купатило. Одатле одох до радње Ђукове. Ту беше грозно и споља и изнутра. Човек се заиста згрозити мора на сва она дивљаштва. Одатле одох цркви, банци, школи па редом. Какове ли се мисли све морају да боре у човечијој души, кад својим очима погледа све оне вандализме. И нехотице мора да се запита: зар се све то могло, зар се све то смело догодити у једној „прочењеној“ уставној земљи.

Са таквим мислима одох у „Србобран“ но не нађох никога. Одох за тим у „Привредник“ и „Срп. Банку“. У дворишту се улогорила војска, а на капији стоје два момка и по некоји официри: Дошли су чујем, јуче, да чувају „Срп. Банку“. И ту затекох делом само заплашена лица, готова и спремна на све. Отуд одох у кафану Европу. Знао сам, да у ту кафану иду обично Срби. Ту затекох неколико познаника. Заборавих још споменути, да сам

видео где улицама пролазе сваких четврт сата по 20-25 војника, са бајонети на пушкама. Напред иде на коњу један контштаблер, а с једне стране првог реда војника, један жандар, с друге један конштаблер. Они патролирају. Сваког сата кретале су се улицама опет две компаније војника. Капетан на коњу а војници потпуно наоружани. Труба је трубила а добош добовао. То ме је опомињало да је преки суд проглашен над Загребом и загребачким срезом. Јер објаве преко суда и онако беху махом подеране а до њих познате трговачке објаве читаве, где се грађанство позива, да не пазари код Срба трговаца; где се Срби називају „византинцима“, и где стоји „graeca fides nula fides“ (грчка вера, никаква вера.)

„ОТМЕНИ“ ГОСТИ

У кафани чух за такве догађаје, које човек управо ни замислити не може. Из ове кафане врло се лепо виде радње Петра Николића и Ђука. Гледајући оне развалине и пустош, се тих се оног гнусног и жалосног призора, који је један очевидца послао „Застави“. Неће бити на одмет да га изнесем и овде.

„Седео сам пред „Вел. кафаном“ у киоску и нисам ни слутио шта ће се догодити. Ту у киоску беше по изгледу врло отменог света, а међу њима много женских. Кад су преко пута почели да разбијају сикирама српске дућане сви ти „отмени“ гости у рукавицама и лакованим ципелама па и женскиње, скочише од узбуђења на столове, да боље виде (колико се у оном мраку могло видети). И кад се од времена на време зачуо прасак, из кога се могло закључити, да су разорена дућанска врата, онда су они „отмени“ мушки и женске у киоску почели да тапшу и вичу: живели! А док је трајало рушење, певаху изгласа песму: „Лепа наша домовина“.

У кафани испричах шта видех, и запитах, како се то могло десити. Испричах, где видех разлупане, а делом и опустошене ове радње: Марковић (Илица), Поповић (на Прилазу), Мирковић (друга улица), Поповићка (Јелачићев трг), Дучић (Влашка улица), Јовичић (у згради Српске Банке). Живковић и друг (Иличена трг) па Петар Николић, Ђук, Орушић, Лазић, Мита Стојковић и други. Спомену х српску цркву, школу, Српску Банку Кукића, па све оне српске станове редом. Нарочито кућу Витасову. Како све ово изгледа, описаћу касније, а сада да пређем на све оне нечувене догађаје, што сам чуо и видео.

Рекоше ми, да се све ово догодити могло што су се полиција па и војска управо непојмљиво држали. Полиција се већ у недељу на ноћ показала слабом и немоћном. А кад је поједини полицај мало енергичније хтео да поступи, други полицај би му довикнуо: „не тако знаш шта нам је казао сенатор!“ Војска је сматрала за своју дужност, само да чисти сокаке. И то како! Она би прошла кроз руљу, која се пред њом повлачила у капије и споредне улице и чим би се војска удаљила, руља се враћала, те опет отпочела да лупа, пуштои, роби и пали. Догађали су се и нечувени призори. На Потоку је војску дочекала једна руља, која се била барикадирала. Када је угледала војску, руља се осула на њу каменицама. А војска? Она је стајала мирно! Један

пак конштаблер пришао је руљи, позвао је да се разиђу и не бије војску, јер њена војничка част неће дозволити, да се с њом тако поступа, већ ће морати пуцати. И руља је послушала, те се повукла. Зар није ово јединствено, невероватно! Посред бела дана, руља пљачка дућане Марковића и Ђука, војска пролази и гледи, а руља је поздравља са узвицима: Живела хрватска војска! Управо на догледу војске обесна руља мрцвари стара Витаса, пљачка му стан, а факинажа скида своје подерано одело, и облачи поробљено одело. Витасово! И самог њега полумртвог краде, узимајући му златан сат и новац. У опште цело држање војске било је непојмљиво. Та четири пуна дана руши се, роби и пали, а војска не чини употребу од оружја. О полицији није вредно скоро ни говорити. Она је била забављена да чува банов двор и кућу градског начелника, преостали део био је слаб, немоћан, невољан.

ПОЗИВ НА ПЉАЧКУ

И је ли чудо, да је при таком држању обесна руља и улична фукара преотела маха. Је ли онда чудо, да је Загреб управо три дана био у рукама њеним, и да је она била господар ситуације. А хрватски листови, хрватски попови, хрватска интелигенција и омладина, непрестано су само подстицали и храбрили подивљалу руљу и уличну фукару. Јавно је проповедано: „Удрите само „Влахе!“ Пустошите њихове радње, не бу нам ништа. Читајте ево чланке и у „Народним Новинама“, и оне су против Влаха. — Војска не сме пуцати на вас, а полиција још мање.“ — И седница загребачког градског већа од понедељника послужила је само за то, да узрујане и подивљале духове само још више распали и подивља. Она је, као што је познато, закључена тиме, што су „градски оци“ просули сав свој гнев и грдње против „Влаха“. И фукара се о томе свему уверила, те је ли чудо, што је све лулала, пљачкала, палила и пустошила.

Редитељи ових дивљих испада, врбовали су и потпору овој фукари. Размилили су се по околним селима, позивали су народ на пустош и пљачкање српских кућа. И јавно су говорили: „Ћесар је дозволио, да се „Власи“ шест дана робе и туку, и ником неће бити ништа“. И народ се кренуо у Загреб, да роби и туче „Влахе“, Хрватска омладина показивала је брзојаве, како у Београду секу и пеку Хрвате! — Ово је требало обесну масу још више да распали. И тако је и појмљиво, да је маса потпуно заслепила, те починила и најсуровије шкандале. Разумљиви су онда и сви они ужасни и одвратни призори. Та фукара је осетила, да може да роби, пустоши и пали. То је жеља и ћесарова и њене господе, која јој је још и предњачила у оним одвратним примерима. Ево само два: Када је руља измрцварила Витаса, уништила је и пробила целу његову кућу и њега, узела је један диван, и победоносно чак са Прилаза однела на Илицу, ту га је посула са петролеумом и запалила. И док је овај горео, и образоване госпође хрватске, у белим рукавицама и лакованим ципелама играле су око њега, а хрватска господа и хрватска школска омладина певали су хрватску химну: „Лепа наша домовина!“ —

Када је руља почела да пустоши и пљачка дућане Ђука, и Марковића, дочепала се и конака и ракије, шампањера саламе, сира итд. Тада је победоносно почела пити и јести, Омладина јој је почела предњачити у томе, гласно кличући. Како још никада није пила тако добра коњака као сад Ђуковог и Марковићевога. И мада су, гладна фукара и друштвени олош, већ подивљали били на плен, грабеж и пустош, приређивачи ових покора, сматрали су за потребно, да је непрестано јавним говорима храбре и подстичу. Чак и Деренчин нашао је за потребно, да држи распаљиве говоре у дворишту прве хрватске штедионице. А приређивачима овим притекли су у помоћ не само загребачки попови, већ и попови из оближњих и даљих хрватских места.

ПОБЕСНЕЛА ФУКАРА

Сви ови срамни нападаји на све што је српско, били су вешто припремљени, а руље организоване. Имали су и свој главни логор. У рукама приређивача биле су тачне листе, свију српских радња и станова. Свака руља имала је свога вођу и слушала његову команду. Ишли су улицама и кад би дошли пред стан код Србина, подвикнуо би вођа: „стој — то је улица бр. ху — I кат, десно станују Власи — један, два, три. И стотинама камења и цигаља летело је у прозоре који су се претворили у прах у пепео. Кад је посао био готов, пошли су даље, према програму главног комитета и заповеди свога вође. Имали су справа за обијање и мердевине за пентрање. По команди разбијали су фењере, где им је требало. И на против уз пламене факле, рушили су, кад је требало. — По команди градили су и барикаде. Из главног стана ишли су уходе на фијакерима и велосипедским точковима, те су уходили, где се бави војска или полиција. И тада би се брзо враћали натраг у главну канцеларију, да јаве која је улица празна, у којој станују „Власи“. Тада би се из главног логора одашиљале пљачкашке чете у те улице. Друге уходе јављале су овим четима да се уклањају, кад се војска примиче. Било је нарочито одређених, „вештих“ људи, који су требали да налазе пута и начина, како да заварају војску, да се где год у удаљеном крају пустоше и убијају „Власи“. И док је војска догде отишла и вратила се, руља би у напуштеном крају посвршавала своје послове.

Један занимљив пример да се види докле је обест била достигла. Капетан један (тврди се Мађар) са својим момцима био је показао мимо све остале официре мало јачу одлучност. Са оделењем од 10 војника јуришао је одлучно на побеснелу фукару, ка је лупала и пустошила. Ову је вијао и ударао. — Ово најбоље показује што би било од ове обесне фукаре, да је војска била одлучнија. А овако осилена фукара отишла је, и из освете што ју је овај капетан тако гонио, полупала је менажу од трена војничког.

Слушкиње, слуге, домари, шегрти, калфе, све је то стајало у служби главног комитета и редовно му носила захтеване и потребне извештаје: Је ли овај или онај „Влах“ код куће. Има ли кога код њега? Има ли оружја? и тд.

Син универзитетског професора Јаничека, Ђак, ишао је са још једним правником у кафа-

не и хотеле, тражио од њих у име одбора (ваљда револуционарног!?) да не држе и врате „Заставу“ и „Народни Листи“, јер ће им иначе бити радња полупана и опустошена. Други изасланици ишли су и опет у име одбора, да „привољу“ сваког трговца, занатлију, гостионичара, да отпусти „влашке“ слуге, јер ће stradати. И је ли чудо, што је посред тих покора, свако слушао заповести тог свемоћног и страшног одбора. Од опустошених већ Срба трговаца, тражене су изјаве, против писања „Србобранова“ и повереница разбојништву оном, јер им се претило, да ће још грђе проћи. То је тражено и од Чеха и од других.

НЕ ИЗАЗИВАТИ!

Срби су узалуд тражили заштиту код полиције. Септемвир Стојановић, Зубовић и свештеник ишли су градском начелнику и тражили заштиту за српску цркву, школу, Српску Банку и своје станове. Градски начелник им је, слежући раменима, одговорио, да он нема људства на расположењу, који би бранили приватне установе. Речено је градском начелнику, да онда дозволи Србима да се сами бране. Он им је претио да то не чине. А кад му рекоше, да он онда оставља Србе обесној руљи да их пустоши, роби и убија, он је само одговорио: Не би ли изазивати! Није ли ово грозно и ужасно! И шта би се у сличном случају, десило у другој просвећеној држави са оваквим градским начелником? Свештеник српски хтео је градском начелнику да пошаље онда кључеве и матрикуле црквене, да их он чува, но овај не хтеде примити. — Причали су ми, како је Ђук, кад су му опустошили дућан и разлупали стан, узео био једну собу код „Аустријског цара“, да тамо преноћи. И газда хотела дао му је. Касније је дошао и рекао Ђуку, да му не може дати собу, јер му је сам један полицијски чиновник попретио, да ће му цео хотел бити полупан, ако Ђуку даде собу. Кад је руља дошла да лупа прозоре Сими Лукину Лазићу, овај је изшао на прозор са револвером у руци и рекао, да неће дати, да му се својина руши и пустоши, већ ће пуцати. Руља се тада поплашила и уклонила. Сима Лукин Лазић сутра дан је добио од власти опомену, да не дражи и буни! И шта му је онда друго остало, већ да покупи своју породицу и уклони се из Загреба.

И после свега овога, зар нису Срби морали доћи до уверења, да су изложени на милост и немилост руљи да ради с њима шта хоће. И једни су нашли били за добро, да уклоне себе и своју породицу из Загреба, други су опет били одлучили, да сами себе бране, како знају.

Срби су се непрестано надали, да ће их власт заштитити, но та им нада остаде пушта. И је ли чудо, што су изгубили веру у све, па и у преки суд? И што се многи још и данас боје да се не поврате оне ужасне „вартоломијске“ ноћи.

Но, пре него што пређем на стање под преким судом, изнећу и два три примера, да се види, како се обесна руља умела да плаши оних, који су јој оружјем или претњама на сусрет изишли.

(наставиће се)

ГЛАС ЦРКВЕ

Вук Драшковић

САБРАНА ДЕЛА У СЕДАМ КЊИГА ПРВИ
ПУТ ЋИРИЛИЦОМ

ЗА САМО 960 ДИНАРА БРОШИРАНО ИЗДАЊЕ

1. СУДИЈА
2. НОЖ
3. МОЛИТВА I
4. МОЛИТВА II
5. РУСКИ КОНЗУЛ
6. ОДГОВОРИ
7. КОЕКУДЕ СРБИЈО

Литература која је послужила као основ обнове српске духовности. На 1650 страница пред вама су дела која објашњавају зашто је Драшковић постао идол српске омладине.

Књиге су штампане на 80-грамском папиру, формата 13 пута 20 цм. Преплатна цена: 960 динара. Могу се наручити и појединачно по цени: 1. Судија 150, 2. Нож 230, 3. Молитва I 210, 4. Молитва II 200, 5. Руски конзул 210, 6. Одговори 100, 7. Којекуде Србије 100 динара.

Поруџбине на телефон (014)35-115 на адресу: ГЛАС ЦРКВЕ, Војводе Мишића 28, 14000 Ваљево.

Шаљемо искључиво поузођем, поштарина купца.

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наруџујем књиге комплет _____

(навести који повез)

(адреса)

(место)

РАТКО ПАРЕЖАНИН: „МОЈА МИСИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ“ (6)

ВОЈВОДА СЕ ПРЕКАСНО ПОКАЈАО

„Тешке су ми биле речи Војводине. Било ми је сад коначно јасно да је моја мисија остала без успеха. Шта сам могао да чиним, шта сам могао да кажем? Опростно сам се са свима са овог скупа; вероватно је бар неки од њих и даље жив“...

И тако је Војвода Павле Ђурнишић отишао са својим борцима у Босну, чекајући савезнике. Њихова судбина запечаћена је у Словенији. Мисија Ратка Парезанина и Димитрија Љотића није успела.

Тихо, скрушено, са осећањем бола и згражања, прешли смо „Пасје гробље“ које ће вечито остати у историји као једно од најстрашнијих и најнељудскијих комунистичких злочина, изведених у целом нашем народу, у целој нашој земљи. Комунисти су извршили далеко, масовније злочине. Узмимо, на пример, јаме у Кочевју, у Словенији, где је поубијано на хиљаде људи, али Кочевје није — бар до сад — тако чувено и озлоглашено као „Пасје гробље“... Пролазећи преко овог стратишта могли смо да видимо неколико костију од поубијаних мученика...

„Пасје гробље“ постало је највише чувено од свих масовних комунистичких злочина над народом у Црној Гори. Међутим, комунистичких „Катина“ у Црној Гори било је много. Овде ћу кратко навести, боље рећи само ћу подсетити на неколико гробница у којима се налазе кости мученичких жртава комунистичких злочина, о којима смо доста слушали за време нашег боравка у Црној Гори.

Јаме на Радовчу (Пипери), близу Подгорице. Ту је на Радовчу био смештен штаб Блаже Јовановића, а у њему су се налазили Моша Пијаде и др Душан Недељковић. Кад су одатле прогнани комунисти, извађене су из

јаме на Радовчу многобројне жртве. Једна јама била је дубока 57 метара. У ту је јаму, само у току једне ноћи, бачено 37 људи из општине Косоволушке, срез Даниловградски. У јаме су бачене и живе и полумртве жртве.

Јаме у Куновом Присоју налазе се између Подгорице и Ријеке Црнојевића, код села Штитара, на домак планине Ставора. Ту је био штаб Пеке Далчевића. У јами удаљеној око педесет метара од штаба црвеног војсковође бачено је много људи и жена и ту су сви нашли смрт. У једну јаму, дубоку 12 метара, бачен је свештеник Петар Вујовић — жив. Шест дана и ноћи могло се чути његово запомагање, јаукање. Ту су нашли мученичку смрт и капетан Лазар Стевановић и професор Василије Степановић из села Бандића, док су се у близини наше оглодане вилице потпуковника Нина Јововића. Рачуна се да је у јамама и просецима на Куновом Присоју убијено око стотину особа.

Јама у Горњем Пољу крај Никшића — њу је народ раније звао Бездан. Комунистички штаб, који је био смештен у Горњем Пољу, доводио је људе и жене са разних страна и бацао их у јаму. Ту су јаму комунисти прозвали „Котор јама“ зато што је у њу као први бачен један човек родом из Котора. Тај је човек наишао преко Горњег Поља и молио партизане да га упуте „за Котор“ и бацили га у ову јаму. Та јама има и други назив, створен такође у оно време. Како је тамо главни комунистички зликовац био Дакић, звани Брко Брковић то је народ, по томјелатату, ту јаму прозвао „Брковача“! Број бачених жртава у ову јаму није се могао установити због гасова који су се развијали услед труљења лешева. Кад су националисти ослободили Горње Поље, морали су јаму затворити бетонском плочом.

У Жабљаку комунисти су 28. јануара 1942. године извршили покољ, и то у две групе. Једна група поклана је и побијена источно од Жабљака у правцу Јунчев Дола, а друга у правцу Црног Језера. Лешеве су бацили у рупу. Поврх лешева ставили су Јању Бојић. Њој су пребили и ноге и руке. Друга група лешева са Перишом Џаковићем судијом, разбацана је била по смрекама. Лешеве су били страшно унакажени. Периши Џаковићу била је одваљена вилица.

У Жабљаку је била још једна јама, названа Бездан, у коју је бачено око 200 жртава. У то време, у комунистичком штабу у Жабљаку, налазио се и Тито, око Жабљака пронађено је у шуми и по кречанама око педесет лешева.

У срезу Шавничком комунисти су на Ве-

Д. В. Љотић (трећи с лева) са групом команданата добровољачких јединица

лики Петак 1942. извршили покољ 80 народних првака из дробњачког и усчког племена. Међу њима само из братства Јауковића — 15. Један део ових био је сахрањен у Боану, у једној мочвари, а остали су били разбацани по кречанама и по шкриповима.

Осим по наведеним местима, извршена су велика убијања код манастира Морачког (срез Колашински) затим код манастира Пивског. Ту су комунисти на мучки начин убили и чувеног националног борца, предводника Соколства у Босни и Херцеговини Чеду Милића, који је у Првом светском рату умакао аустријским вешалима, а када је Југославија разбијена у Другом светском рату, морао је да напушта свој родни крај, Херцеговину, и да се испред усташа склања у Црну Гору. Оно што нису усташе стигле да ураде, извели су комунисти.

У Ровцима на месту Зелени Вир, има стена висока око 300 метара. Одатле су, 6. јануара 1942. године комунисти бацили у воду 32 човека из Роваца и Мораче. Мањих места мучилишта има на стотине.

Комунисти су своје жртве већином бацали у јаме (зато их је народ звао Јамарима), у воду, а закопавали су их у баре и кречане. Закопавање у баре и кречане објашњавали су тиме да је 1942. године зима била врло оштра, па нису могли да копају гробове! Убиства су вршена само ноћу. Често су остављали своје жртве недотучене, тако да су се ноћу могли чути јауци полуживих људи и жена... Поједине особе убијали су у присуству деце и најближе породице. Тако су, на пример Нова Меденица, судију средског суда у Колашину, убили пред децом, мајком и супругом.

РАСТАНАК У ПРИЈЕПОЉУ

Пут од Слијепец Моста до Бијелог Поља није био дуг, али од Бијелог Поља до Пријепоља ваљало је прећи око 50 километара. И још раније нудио ми је пуковник Мовес неко превозно средство, било је чак говора и о могућности да користим неки авион, узевши собом најужу пратњу. Уз најдубљу захвалност то сам одбијао. Нисам никако хтео да напуштам верну, храбру дружину, а разуме се, ни четнике ни народ који је уз њих ишао овим мучним путем. Слаб сам пешак увек био, а сад још слабији, али морало се напред. Путovati ноћу овим путем било је нарочито тешко. Авиони су на много места правили рупе. Оне су засипане камењем и земљом, али их је ипак још увек доста. На том засипању рупа су радили и Немци и четници. Енглезима је полазило за руком да велики број кола са муницијом и храном запале и униште.

У Бродареву смо ноћили у кући једног муслимана. Рече нам да је био четник, па да су га четници разоружали. Показао нам је четничку легитимацију и молио је да му се врати оружје. Ни ташта ни супруга његова нису се крили од нас. Угостили су нас домаћински. Рано јутром кренули смо за Пријепоље. Ту је пала коначна одлука и ту је дошло до растанка, до опроштаја. Увече, позвао ме је војвода Павле себи, у једну кућу где се он са својим најближима и пратњом склонио. Рече ми Павле на глас тако да су сви могли да чују, а уз то настало је и потпуно ћутање кад је

Павле узео реч:

— Драги Ратко, ми се вечерас растајемо, опраштамо. Ти одлазиш једним путем, ми идемо другим. Ми ћемо у Босну, нашем Команданту, а ти ћеш са твојом дружином у Истру, у твоју садашњу базу. Ти си доста чинио за нас, трудио си се искрено, много; и твоја храбра чета с тобом на челу били сте нам увек на помоћи. Ми смо вам на томе од срца захвални и то никад не можемо заборавити. Поздравите Љотића и све твоје...

Тешке су ми биле речи Војводе. Било ми је сад коначно јасно да је моја мисија остала без успеха... шта сам могао да чини, шта сам могао да кажем? Рекао сам гласно да сви чују: — Драги Војводо, кад је већ дошло до ове твоје одлуке, ја могу да ти кажем: спреман сам, ако налазиш за потребно, да останем уз те и даље. Са мном би, можда, остала још два-три борца, али остала дружина треба и мора да путује у базу у Истру. Ја за себе и на своју руку могу да донесем овакву одлук, али за дружину не могу.

На то ми Војвода рече да он мисли да је боље да ја идем у своју базу да му, можда, отуда могу више помоћи... треба свакако да останемо у вези...

Опростио сам се са свима са овог скупа; вероватно од њих има бар још неки и данас жив. Назад, кад сам пружио руку Војводи да се рукујемо и пољубимо, рече ми да жели још нешто али насамо да ми каже. Рече ми кратко ово: „Молим те, удеси ствари тако, да они који су прешли теби из четничких одреда, нека они одавде па до Прибоја не иду с тобом и другима, но засебно, испред тебе или иза тебе“. Припитах га зашто то? Он ми доста јасно рече да се боји да би могли бити нападнути од његових кад их виде да крећу другим путем, то јест кад виде да неће у Босну, већ на другу страну...

Послушао сам Војводу. Уредио сам тако ствар да Црногорци, који су нам дошли из четничких одреда, иду испред нас, а ми ћемо за њима, па ћемо се састати у Прибоју и одатле увек скупа све до Истре. Нисам, разуме се, о свему овоме тада ништа говорио дружини из Црне Горе.

Касније су за ово могли да сазнају. Одмах сам мислио, а то је и данас моје мишљење, Павле је осећао несигурну атмосферу у својим редовима, он је могао да зна да би многи из његових одреда, и од народа који је ишао са њим, много рађе ишли за Истру но у Босну. Ако то виде да један део Црногораца креће са мном, другим путем, ко зна до чега би могло да дође у његовим редовима...

ОД САРАЈЕВА ДО БИСТРИЦЕ У СЛОВЕНИЈИ

Чини ми се да је пут од Пријепоља до Сарајева био — бар за мене — кудикамо тежи но пут од Подгорице до Пријепоља. Само још нада да ћемо се вратити са другим друговима у Истру, које смо оставили пре три месеца, чини ми се, одржавала нас је да не попадамо.

У Прибоју смо се сви скупиле. Нико нам није фалио. У Рудом сам се видео са капетаном Бранком Радевићем, ађутантом војводе Павла, са њиме кратко поразговарао и оп-

ростио.

У Сарајево, прво нас неколицина, стигли смо 1. јануара у зору. Уз мене поред других, били су Слободан Станковић и мој неуморни, верни Јово Поповић. Не размишљајући много шта може да нам се деси у овом мени драгом граду, у коме сам имао доста добрих пријатеља, а у коме су још владале усташе, позвао Слободана и Јова да пођу са мном у град.

Била је, дакле, Нова година 1945. На улицама скоро никог нема. Све је пусто. Мислимо и кажемо: дочекивала се до касно Нова година, па сад грађани спавају, одмарају. Нисмо дуго ишли, спрете нас један немачки официр, приђе нам и оштро упита ко смо ми, како се усуђујемо у тим униформама да шетамо кроз Сарајево, да ли смо свесни шта нам се може десити! Он је, свакако, при том мислио на опасност од усташа. Рекосмо му ко смо, одакле и куда идемо и замолисмо га да нам буде при руци. Он нам предложи да пођемо у немачку војну команду и то, наравно, одмах учинисмо. Он је ишао са нама. У команди смо рекли све што је и како је са нама било задња три месеца, рекосмо му за нашу мисију у Црној Гори и замолисмо да нам се обезбеди боравак док смо у Сарајеву и да нам се осигура пут док не пређемо границу НДХ.

Од опроштаја и растанка са војводом Павлом и четницима у Пријепољу, пошто је ту моја мисија безуспешно окончана, имао сам само једну бригу: како да моју дружину — било нас је сада нешто преко педесет — живу доведем у Бистрицу, у Истру. Од мојих бораца рањено је у борбама у Црној Гори шест, али ни један теже. Сви остали су били здрави.

Кад смо кренули из Сарајева не памтим више датум. Знао сам само толико да смо, као што рекох, у Сарајево дошли 1. јануара. Немачка пратња дошла је по нас и заједно смо прешли на железничку станицу и укрцали се у два сточна вагона. Кад смо се сместили — у вагон у који сам ја ушао сместио се и поручник. Моје борце и његове војнике поделили смо по пола. Још у Сарајеву ја сам мојим друговима рекао да морају целим путем до границе бити веома опрезни и што мање се показивати по станицама. Поручник ми рече да би било најбоље да одмах још при поласку из Сарајева одложимо оружје и сложимо га у угао вагона. Одлучно смо му рекли да то не можемо никако учинити, али ја гарантујем са наше стране да га нећемо без разлога употребити. Немац нас је схватио и остало се под оружјем целим путем.

До Славонског Брода путовало се неколико дана. У Добоју смо морали да мењамо воз. Одатле до Брода ишли смо у отвореним вагонима. Падао је снег, била је љута зима. Ту смо се сретали са припадницима Недићеве Државне Службе, официрима и војницима, који су из Србије пошли Дражи у Босну, па се тешко разочарали. Врло су рђаво изгледали поцепани; јадни, жалосни, псовали су на сва уста и проклињали судбину. У Броду смо се срели и са генералом Јонићем. Он је први рекао како је чуо да су у Загребу страдали Милорад Мојић, командант V добровољачког пука и да је с њиме страдало неколико другова. Та нас је вест поразила. Одмах смо се распитивали код Немаца и од њих

Младе зборашнице, лекарке и добровољне болничарке
Добровољачке болнице у Логатецу, касније у Форлију
и Еболију

смо такође чули да је тачно оно што нам Јоних рече. Чули смо и то од Немаца да се др Нојбахер интересује за наш пут, и да му се Љотић обратио с молбом да учини све како би моја дружина жива прешла преко Загреба до границе.

Од Славонског Брода, па даље до границе, морали смо бити кудикамо опрезнији но до сада. Обавестио сам све другове шта сам сазнао о погибији наших у Загребу. За њих је то била много жалосна вест. Све док нисмо дошли у Бистрицу ми нисмо знали да су у Загребу погинула 33 официра са Мојићем на челу. У Броду смо чули само за седморицу. Од Славонског Брода па даље, наш воз је ишао веома споро. На свакој, и најмањој станици дуго се задржавао, на по некој и више часова. То нам је било веома неугодно. Одговлачењем, дугим путовањем кроз ове крајеве, задржавањем по железничким станицама претила нам је све већа опасност. То је било јасно и немачком поручнику.

Кад смо били негде на пола пута од Славонског Брода према Загребу, приђе ми један мој поднаредник који је прилично владао немачким језиком и рече ми како је чуо да је немачки поручник (у цивилу надучитељ из Штајерске) рекао своје најстаријем у групи отприлике ово: „Ово су (мислио је на нас) ваљани људи, одлични борци, Срби... Ми њих пратимо да би сигурније прешли преко Хрватске коју прогони и убија Србе. Нападну ли усташе на њих, ми ћемо све учинити да их заштитимо. Али, ако не можемо савладати навалу и намеру усташа, ми ћемо се морати повући, а њима шта буде...”

— Није ми било пријатно ово казивање. Забринуо сам се још више, само сам ово саопштио неколицини другова и рекао им да другима за сад ништа не говоре, док не видимо шта ћемо и како ћемо.

Ја сам стално седео до немачког поручника. Он је брзо приметно да сам забринут, те је упитао шта ми је. Нисам оклевао много па сам му казао ово:

— Ми сада пролазимо кроз партизанске крајеве. У партизанима су овде већином Срби. Ако на нас, на некој од ових станица на којима дуго чекамо, изведу напад, ми ћемо дићи руке у вис и предати се, јер шта друго можемо да радимо. Надамо се да нас неће побити пошто смо Срби, али за вас Немце у том случају прети највећа опасност да вас све ликвидирају...

Био сам принуђен да се послужим овим лукавством. Претпостављао сам да ће оваква моја „брига“ дејствовати на вођу пратилаца, чувара. Рачунао сам — и нисам погрешно — да ће поручник Немац поверовати мојој причи: да ће моју дружину и мене прихватити „као своје“ партизане ако би наишли, а да ће Немце покосити. У ствари, пак, било би обрнуто: нама би, мени у првом реду, поскидали главе, а Немце би пустили, можда чак рекли и хвала!

Немцу, поручнику, није била пријатна ова моја „брига“, па ми постави питање: „шта да радимо кад постоји та могућност?”

— Има само један излаз — одговорих му. — Можемо се сигурно спасити само ако је могуће да ова наша два вагона некако прикочимо за ове брзе возове који стално промичу, а у којима се налазе рањеници немачке војске...

На првој станици пошли смо скупа до шефа и рекли му шта желимо. Ту се наша жеља није могла да оствари. Онда смо исто учинили на наредној и успели смо. Откачише наша два вагона и уокпаче их за један брзи воз пун немачких рањеника. Тако смо прошли кроз сам Загреб, не задржавајући се ни минуте у њему. Кад смо одмакли од Загреба, можда један километар, заустави се воз и по-

лако пође натраг. То нас изненади и застраши. Међутим, брзо смо се поново вратили на правац којим се иде.

У Постојну, односно у Бистрицу, дошли смо 15. јануара.

ЕПИЛОГ

Крајем фебруара Бошко Костић пошао је у Босну до Драже Михајловића. Њему је Д. Љотић поверио углавном исту мисију код Драже какву је мени поверио код војводе Павла Ђуришића. О томе Бошко Костић исцрпно пише у књизи „За историју наших дана“ (објављена 1949. у Лилу и 1991. у Београду — прим. прир.). Пред полазак у Босну замолио сам Костића да свакако дође у везу са војводом Павлом, да га од моје стране много поздрави да види шта ће бити с њиме. Приликом сусрета са Костићем, војвода Павле је рекао ово:

„Ја сам одлучио да са својим људима пођем (у Истру). Имам одобрење и споразума са неким људима, а овде нећу остати. Тифус нас сатира, а и у борбама са партизанима имамо сталне губитке. Ако останем, нас ће нестати. Да сам слушао Парезанина, ја бих са мојим људима већ одавно био у Словенији, може бити још пре Ђујића. Парезанин ми је увек у напред говорио шта ће се десити али, на несрећу, ја сам мислио да он само води партијску политикку. Тек сад сам се уверио да је он добро проценивао ситуацију и да ми је све искрено говорио. Ја Парезанина нисам послушао за креном у Словенију, јер су ме други стално обавештавали депешама да ће се савезници сигурно искрцати. Чак сам имао налог да и за четнике из Србије спремиш што је потребно за њихово прихватање, јер су говорили да ће и они доћи у Црну Гору“.

Овде бих желео да на речи војводе Павла учиним једну примедбу: оно што је војвода рекао Бошку Костићу да сам ја тачно унапред говорио шта ће се десити, та заслуга не припада мени. Ја сам само понављао речи Димитрија Љотића и само преносио поруке које је он браћи из Црне Горе преко мене упутио...

У неколико депеша војвода Павле је и доцније јављао да је много погрешно што није одмах пошао за Истру. Тако је јављао и војводи Момчилу Ђујићу, Љотићу а и мени лично. Када је најзад решио да крене пут Истре, било је касно. Љотић је све чинио да му се пут обезбеди. Између осталог, послата су му у сусрет и три Добровољачка пука. Од сусрета није ништа било. Добровољачки пукови морали су се вратити са терена и прешли су у Аустрију, у Корупку, где су их Енглези заробили, разоружали и мало доцније предали Титу на кланицу. Сем око тридесеторице, можда и којег више, сви су добровољци из ових пукова крајем маја 1945. године побијени у Словенији и затрпани у јаме Кочевја. Страдао је и војвода Павле са многим официрима, страдало је хиљаде четника и сасвим невиног народа. Многима се ни за гробове не зна...

Вероватно да има још понеко жив од четника и народа што су пошли са војводом Павлом, па треба да они о томе кажу историји истину.

Крај

СРПСКА РЕЧ

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

ПОЗИВАМО СВОЈЕ ЧИТАОЦЕ ДА ИЗВРШЕ ПРЕТПЛАТУ НА „СРПСКУ РЕЧ“ И ТИМЕ ПОМОГНУ ДАЉЕ ИЗЛАЖЕЊЕ ЛИСТА. ТРЖИШТЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ НЕ ФУНКЦИОНИШЕ, „СРПСКА РЕЧ“ НЕ ДОЛАЗИ У МНОГЕ КРАЈЕВЕ ЗЕМЉЕ И ПОРЕД ЖЕЉЕ НАШИХ ЧИТАЛАЦА КОЈИ НАМ СЕ ЈАВЉАЈУ И ПРОТЕСТУЈУ.

ЈЕДИНИ СИГУРАН НАЧИН ДА ДОБИЈЕТЕ „СРПСКУ РЕЧ“, ПРАВУ ОПОЗИЦИОНУ НОВИНУ, ЈЕСТЕ ПРЕТПЛАТА. ПОРЕД ТОГА, ПРЕТПЛАТОМ БИ ПОМОГЛИ И САМУ „СРПСКУ РЕЧ“ КОЈА ВРЛО ТЕШКО НАПЛАЋУЈЕ СВОЈА ПОТРАЖИВАЊА ОД ПРОДАТЕ ШТАМПЕ, А ТАКОЋЕ ЈЕ ЖРТВА ОГРОМНОГ БОЈКОТА У САМОЈ ПРОДАЈИ.

РАЗЛОЗИ ЗА ПРЕТПЛАТУ ПОСТОЈЕ — ПРЕТПЛАТИТЕ СЕ.

ПРЕТПЛАТОМ И ШТЕДИТЕ, ЈЕР ЋЕ СЕ ЦЕНА „СРПСКЕ РЕЧИ“ У МЕЊУВРЕМЕНУ ПОВЕЋАВАТИ, А ВАМА ЋЕ ВАЖИТИ ИСТА ЦЕНА ДО ИСТЕКА ПРЕТПЛАТЕ.

УПЛАТЕ ИЗВРШЕНЕ У ЗЕМЉИ

	3. месеца 6 бројева	6. месеци 12. бројева	12. месеци 24. броја
ЈУГОСЛАВИЈА	300,00	600,00	1.200,00
ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ	400,00	750,00	1.500,00
ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ	500,00	950,00	1.900,00

Уплате извршени у корист:
„СРПСКА РЕЧ“ БЕОГРАД
Ж. Р. 60801-603-27562

УПЛАТЕ ИЗВРШЕНЕ У ИНОСТРАНСТВУ

ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ								
3. месеца	DM	30	CHF	25	ATS	400	USD	40
6. месеци	DM	55	CHF	45	ATS	385	USD	35
12. месеци	DM	110	CHF	90	ATS	770	USD	70

ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ (авионом)

3. месеца	6. месеци	12. месеци
USD 25	USD 42,5	USD 85

или одговарајући износ у конвертибилној валути
УПЛАТЕ У ИНОСТРАНСТВУ НА

GORAX GES MBH
BLUMAUGASSB 7 1020 WIEN
ACCUNT NR 10134122 GORAX
SOGENAL BANK

На овај рачун могу уплатити своју помоћ Српском покрету обнове или „Српској речи“ и сви чланови и симпатизери Српског покрета обнове изван Србије,

Слободан Милошевић,
председник СФРЈ:

АЗБУКА ПОГРЕШНЕ ПОЛИТИКЕ

Иван Стамболић, Драгиша Павловић, „аутономаши“, сепаратисти“, црногорски „бирографи“, комплетан састав ЦК СКЈ пре распада... све су то политички лешеве који су се нашли на путу Слободана Милошевића. СКЈ, СФРЈ, „политички плурализам“ (уместо вишестраначког парламентарног система)... институционални лешеве ЗА које, уместо претходних ПРОТИВ којих, се борио Слободан Милошевић. Не треба бити велики пророк те овим институцијама додати и: Председништво и Скупштину СФРЈ, ЈНА, „крњу“ Југославију... Кратак резиме политичког пута Слободана Милошевића: Побеђивао је све своје политичке противнике а губио на свим својим стратешким позицијама.

Но, свеједно, обичан српски Поданик би могао да буде задовољан и једним и другим. Ипак, актуелна ситуација не даје повода за даљи оптимизам и задовољство: на реду је (драматична) борба за Републику Србију и српски народ уопште!

Једина „бесприговорна“ Милошевићева победа је извојевана на прошлогодњим изборима када је легитимно настављен континуитет комунистичке власти у Србији. Но, морали бисмо да учимо парадоксалну чињеницу да је Република Србија и даље остала без свог председника јер се Председник Слободан Милошевић практично понашао као председник СФРЈ! Практично сви његови потези и акције су били усмерени у том правцу кроз примамљиву крилатицу „Сви Срби у једној држави“. Тешко се могло, а и данас је то тешко, приговорити тој (старој!) идеји. Но, када се ова идеја сагледа кроз „југословенску призму“, решења за којим су посегли и Александар I и Пашић те из потпуно другачијих мотива Ј. Броз, имамо право да на темељу свог историјског искуства критички размислимо сврховитост ове идеје. У вези с тим морамо да поставимо и питање да ли ће потенцијална нова Југославија бити ТРЕЋА или ДРУГА (дакле: брозовског типа). Чак и ова дилема губи сваку интригантност ако једноставно усвојимо чињеницу око које међу свим Србима нема никаквог спора: обе претходне Југославије су Србе довеле до физичког и, још значајније, политичко-културног геноцида. **Према томе не би требало уопште расправљати о остваривању идеје „Сви Срби у једној држави“ кроз форму Југославије!** Погледајмо скицу политике коју води Председник:

а) очување Југославије;

ш) очување Југославије.

Логика којом се руководио је:

а) кроз форму треће (друге?) Југославије остварити идеју „Сви Срби у једној држави“;
б) задржавајући континуитет Југославије

на својој страни обезбеди међународну наклоност и признање;

в) одржавајући ЈНА обезбедити већи део војне силе на својој страни.

Оваква стратегија евидентно показује огромне недостатке кроз све актуелне догађаје а посебно кроз последње акције ЕЗ.

Што се тиче ЕЗ, став, који обичан поданик Републике Србије може да има, је диктиран и јасан: незадовољство. Али, то је све: нити ЕЗ има обавезе према њему, нити је Поданик Србије може оптуживати за било шта осим за одсуство добре воље. Поданик Србије није бирао ни овластио нити једног службеника ЕЗ да заступа његове интересе и да од њега тражи одговорност. Поданик је (својим гласовима) овластио свог Председника и једино од њега може да тражи одговорност. Нама мора да буде јасно да ЕЗ не замишља себе као неки клуб правника који процењује право-важност својих и туђих одлука и поступака. ЕЗ је један од носилаца моћи и одговорност за провођење НСП (Новог Светског Поретка) и једино тиме се руководи у својим акцијама. Убеђење да још увек живимо у свету парцијалних интереса (или, боже сачувај — емотивно-интимно државних односа) је учинило да Председник рачуна с потенцијалном класичном европском поделом. Та рачуница се показује неуспешном на глобалном плану. Ако су се на основу тога могле остварити извесне тактичке добити, на стратешком плану НСП ова теза нема никакав практичан утицај. Осим тога, на бази овог принципа Република Србија је доведена пред практично апсолутну међународну изолацију. Јадне су нам савезнице Кина и Румунија у Савету безбедности УН. (Запрепашћују последње одлука Председника и одговарајућих органа. Захтев да се иде пред УН и Савет безбедности, те да се позову Плави шлемови, што је пре свега потпуно срамно негирање својих сопствених ставова, у потпуности иде на руку свим противницима Србије. Парцијалност Санкција ЕЗ ће тиме бити доведена на ранг легитимне светске акције а страна (наравно: америчка) војна интервенција легализована. Србија ће бити доведена на позицију Ирака а Срби из Крајина ће доживети тужну „курдизацију“).

Пре него претходни пасус разрадимо до крајњих консеквенци, погледајмо још неке аспекте Председникове „југословенске“ политике. **ПРЕДСЕДНИК НЕМА НИКАКВО ОВЛАШЋЕЊЕ СВОЈИХ ПОДАНИКА ДА ИХ ЗАДРЖАВА ИЛИ ВОДИ У ЈУГОСЛАВИЈУ.** Потпуно је јасно да у Републици нема акламативне подршке овом ставу а никако изјашњавање у том смислу није претходило. Априорно је претпостављено да поданици Србије искључиво подржавају „југословенску варијанту“, што је у најмању руку сумњиво. Ни Црна Гора се није децидирано определила за ту ситуацију. (Пре свега имам у виду нереализовано народно изјашњавање а и понашање црногорских званичника показује извесне резерве). Срби из свих САО су се **ПРВЕНСТВЕНО ОПРЕДЕЛИЛИ ЗА ПРИСАЈЕДИЊЕЊЕ СРБИЈИ.** Када свему томе додамо евидентно одбијање свих осталих народа и република... Ко још има аргумент у корист Југославије осим Председника?!? **Из свега тога је произашла смешно-трагична чињеница да само Република Србија нема свог за-**

ступника у текућим преговорима. Сви остали имају... чак и неминуовно нестала СФРЈ!

Сложићемо се да је политика Председника у овом делу била тако неуспешна да је једини могућ ефекат који може да се реално очекује ИРАКИЗАЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.

Изјава лорда Карингтона: „Милошевић је чврст момак!“ је свакако импоновала Председнику. Но, та „чврстина“ је изгледа била карта на којој се заснивала перфидна игра конструктора НСП. Спретним комбиновањем дипломатије и медија Председник и Република Србија су неосетно и поуздано доведени у прошлогодешњу улогу Садама и Ирака. То је преломна тачка читавог процеса који се одиграо и ако је још наговештавање магловито али у сваком случају упозоравајуће. Врло су приметни делови већ испробаног „ирачког сценарија“. Додамо ли томе понашање српских власти око августовског „гуча“ „против“ Горбачова када су показале „свој Траг у снегу“ и тиме дефинитивно проиграле поверење Руса, што је још могла да нам буде нека реална заштита, ситуација нам је...

Спољнополитичка реализација Председниковог југословенства је већ показала своје квалитете. Допустимо ли могућност да би конструктори НСП показали своје зле намере према Србији без обзира на то ко је и како водио њену политику још увек постоје ваљани разлози за критику. Вешт политичар би морао даочи све ове опасности и бар да амортизује њихов ефекат, нарочито ако се прisetимо да је добар део опозиције указивао на другачије приступе. Склони смо да верујемо да би јака Србија уживала много повољнији међународни статус, макар и због тога што би имала свог представника уместо што је делегирала заштитника Југославије. Осим тога, без икакве резерве можемо да укажемо на изузетно негативне ефекте које показује унутрашња српска (односно: југословенска) политика. Нити једним гестом садашње српске власти нису успеле да убеду свет да су се одрекле комунизма. Најкардиналији доказ су јединице ЈНА с црвеном петокраком, а тај знак је толико компромитован да је немогуће очекивати да га неко прихвати само као форму које се не можемо ослободити само због бирократске спорости. Чињеница, које се не можемо одрећи, да ЈНА и српске власти коалиционо наступају с истим циљем, потреба да се и овај рат проведе под знаком петокраке, има вишеструке консеквенце. Она најгора, она која се плаћа људским животима, цена вештачког одржавања ЈНА у животу, опет своју моменту налази у српским животима. ГАНДИЈЕВСКИ СТАВ армије је највећи апсурд у историји човечанства а крилатица „ми само одговарамо на ватру“ најидиотскија војна стратегија. Неспособност официјерског кадра своје оправдање налази у политичкој лојалности а крпи се (опет) људским животима. Још увек се нисмо ослободили феудално-комунистичког резона по коме је лојалност важнија од способности. Није неопходно да нас неко изда (?) да бисмо му се захвалили на услугама. На крају, природно и очекивано је да Хрвати и Словенци више воле свој народ него ЈНА а то ваљда није јасно само искривљеном комунистичком уму. Последице политике с ЈНА се огледају у највећем хаосу, деморалисаности, отвореног одбијања војне

обавезе, несразмерно велику погубију војника у односу на снагу непријатеља... се најсрамније што је српски војнички дух доживео у својој историји.

Међустранички српски односи показују једну збуњујућу нелогичност: ни у једном тренутку досад Србија није била у горој ситуацији (у коју је доведена радом Пртије) и никад већи ниво подршке Председнику нису давале опозиционе странке — осим СПО. Чак и „највећи српски националисти“, Шешел и М. Јовић, безрезервно подржавају Председникову југословенску опцију. Тиме већ одавно приметна анти-СПО коалиција (СПС, ДС, СРС, СНО и Француска 7 па и политбиро СПЦ) уствари само показује отворено своје намере. Није јасно зашто би тако било, али ако је СПО заиста највећи непријатељ српског народа, нека нестане.

Председникова политика означена као „од а) до ш) очување Југославије“ и кроз а), б), в) логику је близу свог коначног слома од кога ће једину штету претрпети Република Србија. Србија би исте штете претрпела и да је политика успела, јер — верујемо да је поновно, толико експлоатисано, упозоравање на погубност југословенизације Срба већ сувишно. Наравно, највећа опасност прети од ИРАКИЗАЦИЈЕ Србије, али је она и повод и последица Председникове ЈУГОСЛАВИЗАЦИЈЕ која је најдиректније водила у максимално ослабљивање Републике Србије. Другачија линија политичке стратегије:

- а) прихватање присаједињења САО;
- б) превођење ЈНА у Српска)НА;
- ц) образовање Владе националног јединства

би много ефикасније довела до унутрашњег јединства, војничке ефикасности, другачијег изгледа унутрашњих граница, другачијег међународног статуса. Наравно, хипотетичко је питање како би се ова политика практично реализовала али је тешко пронаћи тежу ситуацију за Србију од ове у коју је довео Председник. Још је мучније што Србија и српство тренутно немају свог озбиљног политичког заштитника и заступника. Додуше, имајући у виду способност њеног формалног а фактички СФРЈ Председника... Не дај боже да нас он (више) брани и чува.

Горан МАНЊИЋ

СРБИЈО, ПРОБУДИ СЕ

„Почињем ову своју причу, низашто, без користи за себе и за друге, из потребе која је јача од користи и разума, да остане запис мој о мени, записана мука разговора са собом, с далеком надом да ће се наћи неко рјешење кад буде рачун сведен, ако буде, кад оставим траг мастила на овој хартији што чека као изазов“

М. Селимовић

Хладно октобарско вече. Мноштво птичурине зацрнело небо над Булеваром Револуције. Улица „Маршала Тита тиха и пуста. Са свог Дома Синдиката вијори голе-

ма петокрака. Кнез Михајловом жалосно одјекују узвици уличног продавца новина: „купиће сутрашњу Политику“. Пар несрећника у групици око њега грицка сунцокрет тупо зурећи испред себе. Уличне рекламе одавно остале без светла. Центар главног града као лошије уређена сиротњска четврт у Паризу. Типична београдска ноћ...

Шетам несвесно разврставајући пролазнице у оне за опозицију и оне за СПС. Прешло већ у навику. Лутајући тражим сену једног другог, давно прохујалог времена.

Пред очима ми Београд из приче мога дедо. Лепи, тихи, достојанствени град са улицама које миришу на кестен... Божић је. Београд под снегом, окићен украсним лампионима, јелкама, шареним врпцама. Снег шкрипи под ногама, а људи срдечно поздрављајући једни друге журе да обрадују своје најближе. Весело је код „Руског цара“, а Народно позориште блиставе но икад. Само је Кнез Михајло непомичан и озбиљан. Чврстим погледом посматра читава фешту док му пахулице полако прекривају чело. Краљ се спрема да Нацији честита Божић. Сви жељно очекују тај свечани тренутак. У сваком дому раздраганост, топлина... Култура у Београду, Европа у Београду...

У садашњости ме болно али ефикасно враћа поглед на подерани постер СПС-а и гротескне искежене фаце које ме са њега затрашујуће одмеравају. Јежим се и окрећем главу. Сусрећем старца који преврће по контејнеру, а из оближње кафане допиру звуци плехане новокомпоноване музике помешане са жамором необуздане гомиле пијаних гостију. Улицом се шири неописив смрад. Излози рогобатних соц.реалистичких грађевина зјапе празни. На асфалу крхотине разбијене флаше и нечија ружна, одбачена торба. Прво што ми пада напамет је бомба скривена у њој. Пажљиво је заобилазио срећна што успут ништа није експлодирало. Кроз прозоре допире метални глас спикера ТВ дневника који лајући самозадовољно објављује нови списак жртви „великог ослободилачког“ рата. У глави ми Орвел: „Рат је мир — мир је рат“. У даљини чују се повике и нечије запомагање. Окрећем се још једном гротески са постера. Чини се да се злурадо смеје апокалипси коју је створила. ...СА НАМА НЕМА НЕИЗВЕСНОСТИ!

И схватам неумитно, болно сигурно да су те улице полувековне таме стварност моја и мојих ближњих. Да је пакао кроз који пролазим будућност једне младости. Да са 22 године носим терет голготе коју је други створио, а потом бацио на новина плећа српске младости тако да је се никад не ослободи. Јака су та плећа потомака Обилића и Карађорђа. Способна да носе сваки терен, повиће се али сломити се не дају. Сломљено је нешто друго: наша срца, дух, понос, снови једне београдске младости, наде. Свега је заувек нестало!

Моји другови, они некада безбрижни дугокоси момци са великим плановима за будућност сада се попут прогоњених утвара скривају о туђим кућама, мрачним сокацима. Неки од њих, адвокати, архитекте, лекари, сада „преко“ перу суће и возе такси. Траже уточиште од комунистичке тираније која их ноћу из топлих кревета одвоја у свој прљави рат,

да тамо, на неком од далеких ратишта оставе своје животе, да им се ни име не зна, ради циљева којих нема, ради рата кога нема. Јер, „Србија није у рату“! Они нису кукавице, они само траже правду. Моји другови нагло су одрасли. У очима им поглед сокола без крила. Младост је заувек прохујала, а ране ће вечно болети... А само смо хтели да носимо старке и слушамо Џонија...

„СА НАМА НЕМА НЕИЗВЕСНОСТИ“, урличу ликови са постера и народ им верује. Јадни, збуњени, наивни српски народ! Као пијан човек тетуром у мраку своје комунистичке шпиље, пипајући свуда око себе не би ли нашао ослонца који ће бар за тренутак одгодити сунуврат у вечиту провалију. И верује свом господару. Црвени Газда са својом војском пустоши Србију. Отима све што му падне шака — земљу, новац, децу. Иза њега остају само згаришта. Убоги поданици путе јер не могу друкчије, не знају за друкчије. А како би и знали кад је Газда приграбио све: телевизију, штампу, Академију, Универзитет, интелектуалце — плаћенике.

У глави ми речи једног срамног текста кога недавно прочитах: „Београдско гледалиште које је окупило око осам хиљада тона живе ваге србијанске наиве, рачунајући да просечна србијанска бесловесност тежи око 80 кг, стајало је очју засужених од напада сентих монархизма“. Овим речима, некако пицкарало које себе потписује са драгош калајић описује „стоку“ од српског народа који је изашао да после 50 година дочека свога Краља.

И ту почиње и завршава се ова наша Голгота. Када би драгоши калајићи (посићи, крестићи, коштући, капори, бећковићи, исакковићи, м. марковићи, каназири... итд, итд) били усамљени примери интелектуалних слуга, цела ствар би била само епизода у историјском трајању овог српског племена.

На несрећу, није тако. Полувековна тиранија духа и материје учинили су своје. Од свесног, постали смо несвесно политичко биће, спремни да у својој духовној пустоши, у оковима незнања, и даље подносимо своје суицидне жртве. Претворили смо се у безличну глинену масу коју комунистички (пардон, социјалистичку) властодршци обликују у сваком моменту према њиховом аршину путем њихових мас медија. Шта је економска беда, према паклу у коме смо сада. Хајка на цвет српске омладине коју нам у ковчезима враћају. Србија није у рату, извикују „рибари људских душа“.

А ко се упрегао у кола српске трагедије. Они који су се натурали као интелектуална савест овог народа, они који себе незаслужено називају научницима, историчарима, академицима, новинарима, докторима, професорима, политиколозима и сл. Они обликују у слушају свест овог народа. Такав, без кормила и компаса, доживљава да га бацају са једне стране хридине на другу. Његова тзв. интелектуална савест, у нагону самоодржавања, истрајава у спровођењу духовног геноцида заснованог у времену „љубичице беле“. Промениле су се само маске, и понеко одело. Легитимација није више стаљинизам, како је то некад после рата било, нити је више легитимација у антистаљинистичком стаљинизму или удруженом раду, како је то касније било. Актуелна легитимација је у НАЦИОНАЛ-ШОВИНИЗМУ, том

последњем бастиону европског комунизма. Легитимације се мењају, а суштина остаје: догма и окови духа.

Питам се, не би ли било боље прекинути ову шетњу, ово немилосрдно истраживање, да све не буде горе него што јест. Али ја немам другог пута, ником немам да кажем осим себи и овој ноћи. И дође ми да викнем у њу: Ви, целати наших душа са сабљом невидљивом за обичне људске очи, ви, перфидни зли духови што кројите туђу судбину заогрнути плаштом лажи коју истином назавите, ви који своје интересу дајете узвишено име теорије, ви, који живите од преваре! Знајте да ће ваши злочини остати заувек записани код јединог неподмитљивог судије. Тај судија историјом се зове. А историја памти. У њој ћете остати забележени као покорни сужњевци. Гора вам казна не треба!

Тешко ми је ове ноћи. Мисли се губе у ковитлицима магле. Београд слава, а ја га се стидим, желим га, мрзим га и обожавам га. Стидим се његових грађана који немају воље ни снаге да на свет почну гледати сопственим очима, и због тога не схватају да су постали тек мали безвредни пиони великог Газде који их немилосрдно уништава из дана у дан, све до потпуне пропасти. Што им се глупости и лажи којима и газда свакодневно храни оцртавају на лицима. Жалим га, јер се од прелепе европске престонице претворио у гето, строго забрањену зону на чијим зидинама пише: ЦРВЕНА КУГА — НЕ УЛАЗИ! Мрзим га, јер се продао комунистима, и тиме нам одузео срећу на коју смо имали право. Јер је дозволио да нас убијају. Јер његови становници не разумеју да томе није крив црвени Газда, ВЕЋ СУ КРИВИ ОНИ ШТО МУ ДОЗВОЉАВАЈУ. „И што свом тајном злочину прибавља пристојну спољашњост, своју незаконитост протура као лепоту, од неваљалства гради своје савршенство, милује каму, сиса отров, носи туђи поглед у својим очима. Ништа није теже од тога, ништа није болније од тога“ (В. Иго). И обожавам га, јер је мој, јер ми је једини дом кога имам. Обожавам га зато што његове старе зидине дубоко, у сигурности својих неухватљивих сени чувају његову праву душу, часну и узвишену. Обожавам Београд јер има младост и има Вука!

... Полако свиће зора. Небо, од малочас тамно попримило је боју пурпура. Посматрам град окупан праскосорјем и из срца ми се отима очајнички крик: СРБИЈО, ПРОБУДИ СЕ!!!

Александра ЂОРЂЕВИЋ

ОТВОРЕНО ПИСМО МИНИСТРУ ОДБРАНЕ ГЕНЕРАЛУ СИМОВИЋУ

Друже, Господине генерале, Узвези вашег одговора г. Драшковићу и политичкој странци СПО немогу остати нем па макар и ја био проглашен издајником. Не желим, а и не могу се ставити у одбрану било кога, а камо ли СПО-а и г. Вука

Драшковића и због тога пре бирајући овакво решење, дајем себи право да Вам се обратим по циничној издјелици. Не могу остати нем превасходно због стила, начина и дискриминација свега што је супротно Вама, вашем стилу и начину. Ваш стил, Ваш начин је препознатљив. Знамо га толико година, због таквог стила и начина рада су људи другачијег мишљења, другачијег стила и става привођени, затварани, проглашавани душевно болесним... Због таквог стила је Србија оваква каква је: обогалена, посвађана, унижена, увређена, јадна. Такав стил је узрок свега тога. Оваква Србија је последица искључиво тог стила, кога нам управо ви презентирате. Ваш стил је препознатљив и неприхватљив је било где осим у Србији. Чак ни у Русији. Вама је наравно у Србији омогућено све, од монопола власти, монопола тржишта, монопола информација, монопола војске до монопола монопола... Ваш стил. Ваш стил остаде све ове године, а све друге посласе у затворе како би Ваш стил остао једини. Ви нам говорите и убеђујете Европу да „нисте Бољшевици“, Ваш стил вас издаје.

Када ова наша Отаџбина Србија, јер Југославија то никад није била (гробница није отаџбина) престане да буде политичка, када војска престане да буде политичка, када политичка престане да буде политичка или јој ипак отимемо атрибут „политички“ може од ње бити нешто. Дубоко сам уверен да је то ипак могуће, па макар пола ове Србије буде отуђено за издају и потом затворено, чак и у луднице отерано. Када се деси што се десити мора и сви будемо у ситуацији да чујемо и другачије мишљење у званичној верзији, а не само Ваше одговоре у познатом стилу, лако ће народ одабрати онај који је бољи.

Ви Друже, Господине генерале врло добро знате зашто пола, а и више од половине резервног састава напушта ратишта. Ви вршите мобилизацију, а онда проглашавате изванредан одзив добровољаца, па потом те исте људе проглашавате издајницима свога народа и Отаџбине. То су по вама силе мрака, дефетисти... Ви верујем много добро знате колико је у Вашим редовима било издаје, али то Вам никад није пало на памет да кажете овако званично ко 23.10.91. Ја неznam да ли сте и Ви лично учествовали 9.3.91. када је Ваша Армија потегла тенкове на српску децу и да ли су и онда имали наређење да не пуцају као у Словенији. Чак и да нисте били лично то Вас не оправдава. То није Српска војска, то није моја војска. Ви такође знате колико је та војска оставила за собом српских гробова у прошлом рату. И тада су то били петоклонаши, издајници српски јер су били најпримренији српски домаћини у свом Светозареву, Краљеву, Пожаревцу, Нишу, Крушевцу, али они нису били комунисти. Ако желите добро Српском народу саопштите му колико је грађана Светозарева погинуло за време рата, а колико после уласка Ваше „ослободилачке војске“. Ви те податке имате, али их никада нећете објавити јер се не уклапају у Ваш стил. А уколико неznате онда нам одговорите како носите чин који имате? И сада ми одговорите: који српски човек жели да под таквом војском води рат? Само онај који брани ваш стил, начин рада и одбрану политичке стратегије.

По Вама Господине, Друже генерале зна се циљ рата. Ви нам га у својем обраћању саопштите, само нам нико досад не рече да је Србија у рату. Ви своје циљеве маскирате и пред српством и пред Европом. Сутра ће због тога опет Европи бити криви Срби. Ви правите трећу Југославију и то тамо где Срби живе, а да сте поштени тражили бисте Србију. У ствари да је ова Србија другачија Ми бисмо јасно и гласно рекли наше циљеве. Србија би тада устала у одбрану српства истог момента када је први усташа са пушком у руци ушао у кућу српску, или када су први пут такли педаљ Српске православне цркве, Србија је због тога морала да буде у рату. То би били јасни разлози многимима су то и сада, осим Вама. Када и ако ипак направите државу у којој ће Срби бити бар 5/4-вртински народ, по вама се она опет неће звати Србија. Само Србин на овом свету неће имати своју државу. Опет ће бити држављанин другог имена, можда рецимо чак и Померанац. (Померанија). Па ваљда и Србин после толико времена би требало да зна због чега гине. До сада нису знали и преполовљени су. Ви, изгледа то опет желите.

Ја имам 33 г., Србин сам, а схватио сам да више од живота ништа немам (нисам га ни имао), јер сетите се криза почев од 78-79 када сам имао 20 г. Мој будући живот свео сам на то да употребим све снаге (ово је делић), да ако је могуће мој син (4 г) и још нерођено дете (или ће се родити када прочитате ово писмо), буду могли да живе, или њихова деца да уживају. Уз Ваш стил „са нама нема неизвесности“ тешко да ће успети. Можете ми рећи: Употребите све физичке снаге, дођи у добровољце, више ћеш дати. Може, али не уз Вас и не са Вама, не са Хрватом, Шиптаром иза мојих леђа. Зашто у овом рату нисте ослободили сваке заклетве официре Хрвате, шиптаре, Македонаце, Србе исламске вере и др. Па Боже нису војници никада Србији мањкали. Ви нам чак рекосте и о стварању Српске војске. Дај Боже! Међутим колико јуче осудисте све оне који тако мисле и прогласисте их издајницима. Ако ипак то урадите, молим вас немојте условљавати да војници и старешине потписују било какве приступнице страначке, а добро знате да сада нема ни једног чак ни чиновника у ЈНА који није потписао за СК покрету за Југославију. Немојте стварати нове апсурде има их превише у Србији. Ви називате издајницима чак и људе који се боре и гине, а уз то неznају ни сами са које стране може метак да им стигне и то због тога што нису хтели да се ставе под вашу команду и под ваша обележја. Победници пишу историју и означавају поражене, међутим Ви то нисте још и немојте покушавати бити видовити. Ви сте прогласили четнике издајницима и Ви лично сте учествовали у изједначавању њих и усташа. Да не беше њих сада се не бисмо мобилисали у одбрану западних граница, јер би они били етнички чисто хрватске, а да небеше Вас и „Ваше ослободилачке“ војске, сада би вероватно Ваш колега по чину, Туђман знао да је Загреб и његова шира околнина његова домоваина, јер неби хиљаде и хиљаде усташа добровољно прешло партизанима и који нам сад раде то што нам раде. А можда бисмо и у Телмишвар путовали код рођака без пасоша. Ето видите има већих Срба

и Српских националиста од Вас, али је његов стил Вама неразуман иако је већи, бољи, и искренији од Вашег.

Србину више никад не треба вођа нације, Србину треба способан политичар који ће се борити за српске интересе и кога ће народ сам изабрати без ваших савета, и сам сменили без вашег турсорства чим не испуни 5% обећања из програма странке кога ја кандидује бар за време од годину дана.

Српска власт (пре и после избора) је највећи противник српског бића, српске будућности. Они, а сада и Ви уз њих и са њима, Србину сугеришете ко је издајник, ко је дефетиста, ко је сила мрака. Они, а сад и Ви са њима сте посвађали оца и сина, деду и унука. У породичним кућама они не говоре, јер Они и Ви нисте били способни да уђете у равноправну борбу. Да сте имали снаге почели бисте трку са исте линије и глатко изгубили, али били сте тога јако свесни.

Вука Драшковића ће ипак одбранити његово дело. У Вашој војсци се суди и рашчињавају се људи који читају његове књиге и који верују да је Војвода Мишић већи војсковођа од неког кога се Ви ни до дана данашњег нисте одрекли. А рекох, немојте претити поколењима, јер сте Ви унаказили већ неколико генерација, а уз то не верујем да сте далековиди, јер то што је Драшковић рекао пре 15-так месеци, Вама је сада ваљда хвала Богу дошло у главу. Што се тиче војске, ја мислим да је боље икад него никад, и да никад није касно. Верујем да и Ви спадате у оне који нису прочитали његове књиге, али су његови највећи критичари.

Мало сам ја овде рекао, мало да мање неможе, али је и то мало паметном доста, па Вас молим лично, а и све остале браниоце пропагандне система и њему препознатљивог стила, дозволите српском народу да сам политички бира, одлучује без сугестија политички безобзирних људи и њихових слугу. Будите Симовићу слуга српском народу и командант српске војске, али нам не улазите у главу да би нам изменили вијуге, јер свако од нас најбоље види, чује и разуме онолико колико му је потребно. Само тако ће Срби себи одредити издајницу. Ви сте Симовићу само војник, по позиву, као ја по задужењу и примајте плату само за оно за шта је ова држава издвајала за вас.

П.С. Да је ова држава другачија него што је не бих се плашио потписати ово писмо. Ви се запитајте и одговорите себи због чега то себи немогу дозволити. Замислите ипак колико потписа могу стати иза:

Ваш Великосрпски издајник

ОБМАНА И ПОСЛЕДЊИ ДАНИ

Поштовано уредништво!

Не могу а да се не упитам да ли Срби на просторима Југославије уопште виде у какву су перфидно смишљену клопку упали? Њихова ослободилачка борба вешто је каналисана за учвршћивање и очување политичке моћи врхушке Србије, с друге стране

је Србин изложен тзв. примирјима, изрежираним прекидима ватре, када гине највише бораца и цивилног становништва, а није потребно спомињати колико је нашег народа изложено покољу усташких јединица, због неорганизованости и пасивности оних који би требало да тај народ узму у заштиту. Поврх свега тога, информативни и пропагандни систем Србије (ТВ и радио, штампа) презентира нам испране и стерилисане, идеолошки пречишћене слике о рату, а боље је рећи НОТОРНЕ ЛАЖИ, смишљене позоришне представе са играњем и певањем трагичног завршетка, лоших глумаца и још горих режисера. Сад, барем да се тотална непрофесионалност, дилетантизам и намера заглупљивања целокупног, ионако потпуно изманипулисаног јавног мњења, на неки начин оправда, заташка. Не! Толико су изгубљени у сопственом зачараном кругу, толико су осино и уљуљкани влашћу, да не разлучу шта су говорили и приказивали јуче од онога што говоре и раде данас. Наравно, све то још увек пролази у народу, а стварно ми није јасно како и зашто?

Али, надам се да ће млади, који су на жалост, непосредни учесници прљавих комунистичко-фашистичких игара са границама или без њих, дићи свој глас, јер они најбоље виде и на својој кожи осећају сву подмуклост нашег времена и људи који кроје политику. За сада, они који све то желе рећи бивају одмах проглашавани дезертерима, затварају им се сва врата информативног система, прети им се свакојаким мерама: од губитака радног места, преко „јавне осуде“ поштености и здравих снага (најчешће СУБНОР-а СК-Покрет за Дедиње, СПС, СРС), па до најефикасније мере — кривичног гоњења. Сваком иоле разумном човеку, сасвим је јасно да је у питању класичан пример генералне превенције Истине, или тема под називом „Како да их унутрамо док нас не сруше?“ Расуло у издању у ЈНА рачунајући при томе од самог врха врхова (Недољиви Вељко), тоталну неспремност официрског кадра и њихову неспособност за обављање послова због којих смо их школовали, мора платити крвљу народ, тачније младост Србије, која, уосталом, и није њихова: показао је то 9.03 ове године. Па зашто онда да је штеде? У својој општој немоћи, сасвим је тачно и примерено поређење да се ЈНА понаша као давленик који у инстинктивној борби за голи живот повлачи у смрт све што јој допадне руке, све за шта се може ухватити.

Колико ће још младих живота беспотребно пасти? Колико ће још мајки повезати црне мараме и закукати? Зар Србији није било доста црних марама? Када ће неко у овој земљи схватити да се гине улудо, стихично и без циља, зарад болесних амбиција Вође, који их жели остварити још болеснијим и историјски деградираним средствима ЈНА-ом која изгледа као да је пала директно из неке 1945. или 48. године, која као да још слуша у даљини визионарске заповести свог генијалног стратега и Врховног команданта, полако крећући његовим бесмртним путем. У бајку или басну, свеједно.

Л. Ђ. СИВАЦ

ЈЕДИНИ СПАС — ДУХОВНО ОЗДРАВЉЕЊЕ

Тешко је бити Србин ових дана. Све вредности, сву традицију, све обичаје претворили су комунисти у њихову супротност. Тужно је када морам да правим паузе у обичном разговору и тражим речи које они нису до максимума злоупотребили. Тужно је видети људе око себе како у бунилу траже одговоре, како полако постају све компактнија и послушнија маса која уместо молитве пред спавање трчи на дневник. Шта се десило са Србима? Да ли тај народ још постоји? Па, судећи по резултатима избора остало је још мало правих Срба.

Никада српски народ није био нарочито писмен, па се тиме не може ни данас похвалити, уз све дужно поштовање према фасцинантним резултатима комунистичког описмењавања и бесплатног школовања. То је оно што разумем. Али човек осим математичког духа поседује и оштроуман дух, и ако не зна да из аксиома и теорема изводи закључке знаће да процени шта је то правда, а шта не, ко говори истину, а ко лаже, знаће да из малог броја чињеница, путевима и методима само њему знаним, изведе закључке. Ја данас тај оштроумни дух не видим код Срба. Тако их бесомучно лажу, а они то не виде, на такве их муке стављају, а то не осећају. Па, да ли то још Срби овде живе? Ко је овај народ који се весели уз халиде и шемсе? Ко су ови људи који су постали бабарога за Европу? Људи се мењају, народи се мењају, али не овако брзо и оволико лоше. Многи се питају ко је крив за све. Не, нису криви Хрвати, Словенци, ЦИА, Броз, Ватикан... Криви смо ми, ми обезбожени потомци правих Срба. Пљунули смо на веру, на традицију, на културу, на наше јунаке, протерали Краља, уместо крста приграбили петокраку, уместо смерности, дарезљивости, милосрђа и трпљивости као врлине изабрали среброљубље, разврат, завист и лакомство, за идоле прогласили шлосере, цепенарше и убице. Нико нам није крив, јер рушимо цркве, прогонисмо вернике, урадисмо више на затварању српства но сви српски непријатељи заједно.

Где нам је био разум, где логика, када смо између спасења и пропасти изабрали ово друго. Зар смо тек тако могли да пљујемо на Христа, на Светог Саву, на хиљадугодишњу историју!

Данас када се споро будимо и враћамо на прави пут, видим много кича, видим ортодоксне комунисте који прогањаше вернике, како не избијају из цркве, крсте се и тумаче поруке хришћанства. Не заваравајмо се, још смо дубоко у мраку, још јако далеко од светлости. Морамо презрети себе, искрено се покајати и, тек тада, очекивати боље сутра. Наш једини спас је духовно оздрављење. Зато не учимо српску децу да пуцају, научимо их да воле, вратимо их вери њихових отаца. Једино ћемо им тако помоћи. А што се тиче наших комуниста који су преко ноћи постали тако

духовни, увек имајмо на уму ону Христову да ћемо дрво по његовим родовима познати и да на чичку никад грождје није родило, нити ће.

Гледао сам старије људе како, у нападу комунистичке хистерије псују српску, мартовску омладину и позивају војску и полицију да је растера са јединог, истински слободног кутка у Србији. Иако сам био на Теразијама, нисам осећао мржњу према овим јадним људима. Гледам их, онако измучени, изгладнели, са мрвицама бедне пензије у џепу, како кличу петокраки, како би и данас да скачу на тенкове и дижу барикаде. Да ли има ишта ту да се види кад видите колико су ти људи стварно како и једво... И како да од наших дедова и бака, који треба да нас уче животу, да зраче мудрошћу и добротом, слушамо поучне приче, уз пуцкетање ватре, ми слушамо, још увек, заклињања и позив на јуриш. Хтео бих толико да помогнем овим комунистичким диносаурусима, пре него што их промена климе убије. Чини ми се да они помоћ и не желе. Још једном се уверавам да људи највећа зла чине онда када су убеђени да чине добра дела. Српска омладина је, пак задњих деценија, увучена у кошмар звани америчко-комунистичко васпитање, које је толико погубно да ћемо особине које су је некад красиле ускоро звати атавизми. За будуће српске мајке просто не могу да нађем ни једну похвалну реч.

Задњих месеци смо сведоци крвавих сукоба. Комунисти су, наравно, ову ситуацију искористили да би, тргујући несрећом сваког народа, показали како је социјализам неуништив. То што ћемо ускоро почети корење да једемо и што је српска будућност без перспективе њих не забрињава, јер ће се из рукава извући неки нови инвестициони циклус или ће једноставно наштампати новчаница колико треба, па ће се народ „убити“ од „граха и паризера“.

Са њима ЗАИСТА нема неизвесности. И док тамо будемо уживајући за столом, за добро расположење ће се побринути наш „Воја“ који ће за почетак у народној скупштини да исприча пар масних вицева о послузи америчког амбасадора, а онда ће радозналим и нестрпљивим посланицима да демонстрира најновији метод клања кашиком. После можда да неки интервју у коме ће нас, Србе, представити као дивљаке палестинског типа који тероризују жене и децу по Загребу. Да, јуначина је наш „Воја“.

Данас је тешко рећи да сте против рата јер одмах постајете национални издајник. Срби су постали примитивни националисти који се бусају у прса истичући своју светлију историју. Хрвати исто тако. О хрватској тисућљетној повијести не бих тропио речи. Али не треба да се заносимо својом величином и историјском улогом. Ми смо једноставно мали, искомплексирани народ који би да постане велики и нешто значи на европским просторима. Шта би требало тек да кажу Енглези, Французи, Немци или Грци који су имали толико научника, уметника, прострарили се на далеко већим територијама и свету толико тога подарили. А ми и Хрвати поново ратујемо око неких граница, убијамо се а зовемо се хришћани.

Са медија не силазе комунисти преобуче-

ни у националну одору. Они, неписмени атеисти, нам сада објашњавају шта то значи бити Србин и шта је циљ нашег живота. Драга браћо, комунисти, Србин се не постаје рођењем. Србин је пре свега, уважавајући наравно специфичности језика и обичаја, православни хришћанин. Пошто ви то нисте, ви нисте ни прави Срби и немате право да говорите у њихово име. Прави Срби, драга браћо, не разликују људе по томе које су вере и националности већ да ли су добри хришћани или не. Прави Срби не мрзе.

Ви, који нам до јуче нисте дозвољавали да кажемо да смо Срби, данас нас позивате да, под изговором помоћи Србима у Хрватској, у I пролетерској, VI личкој, VII банијској и другим прослављеним јединицама положимо своје животе за ваш социјализам, за одржавање система који је скоро изумро у свету, за то да Србија буде ендемична земља заувек ослобођена демократије и грађанских права. Ви, који сте највећи злочинци у људској историји, не желите да се покајете и признате грешке већ нас учите да мрзимо и убијамо, да је нека ваша Србија или Југославија оно због чега ми живимо и за шта треба да умremo, да се могу чинити највећа злодела ако је то у „интересу“ Србије. Ни ваша, ни било која Србија није циљ нашег живота. Ми смо овде да нашим добрим делима и животом испуњеним хришћанском љубављу покушамо да зарадимо вечни живот. Зато не смејмо да убијамо, крадемо, лажемо... Не смејмо да улажемо свој живот у нешто пролазно. Оних три милиона Срба побијених у два велика рата нису умрли за овакву Србију, комунистичку, неписмену, гладну, а ви сте је ипак таквом учинили и свели на београдски пашалук. Ко може да гарантује да жртве овог рата неће бити узалудне и да неколико неокомунистичких генерација не би поново Србију довеле на реп цивилизованог света и свеле на комад земље између Дунава и Мораве. Ми једну обичну влас наше косе не можемо учинити белом или црном, а камоли да утичемо на судбину народа. Вратимо се вери и тако ћемо опстати, јер Јевреји опсташе 2000 година без државе, без војске, расељени и прогањани по целом свету јер се држаше БИБЛИЈЕ. Они нам показују пут. Да ли ће Срби бити срећнији ако им држава буде који квадратни километар већа. Неће ако остане тоталитаризам. Није битна форма већ суштина. Нама треба љубав, мир, демократија, економско благостање. Границе су небитне! И зато не могу да схватим како ви, који не знате ништа о поштену и искрености, демократским начелима, традицији, можете да будете наши саветодавци и говорите у име Срба. То што прогањате поштене Србе који не желе да уклађају образ, терате их у рат и проглашава-те издајницима вам не служи на част. Знајте, да каквим судом судите онаквим ће вам се и судити!

И док тако по медијима „зује“ капетан Драган, Аркан и другови, док уз кору јуче-рашњег хлеба чекамо позив за „вежбу“, на коју нећу отићи, док је студирање почело да бива лишено сваког смисла, а кола и стан постали мисаона именица, док се гушим од комунистичке пресије размишљам о томе како да човек преживи и остане нормалан у овој земљи. Ови комунисти су поставили тешка

правила за игру која се зове опстанак. Тешка и сурова... Али зашто бисмо ми, уопште, играли по њима!

М. Г, студент
Београд

ДИСКО ЦИХАД

Слушајући музичке програме наших радио станица, локалних посебно, човек се упита да ли и сами Турци имају толико дискографске куће „избаци“ за годину дана. Не верујем. На телевизији исто то, само још и сликом поткрепљено. Звече даире, арлаучу зурле, њишу се шалваре. И као што каже рефрен једне од песама: „Ајша и Незира освајају свет“. Не знам који још, али наш сигурно. Видео спотови, који се до бесвести врте пре и после ТВ дневника, као да су реклама за неко туристичко путовање по Блиском истоку и читавам арабијском полуострву. Прошла су она давна времена када је само Мујо поткивао коња по месечини и када се Суљагина Фата сама шепурила чаршијом.

Данас нашим екранима дефилију харемске лепотице попут „Лепа Брене“, а за њима главу губе шеици у обличју сподобе зване „Лепи Бора“. То што „лепа“ Фахрета лева ове песме од срца, могу и да разумем. Али ми је нејасно како успева да „лепог“ Бору (иначе Душана), онако понесе да са својих сто и кукур килограма облеће око ње. Још када за њима крене пољем и „Краљница туге“ са својим „Сватовима“ — без музике, онда је то прави пустињски караван на нашем музичком пољу. Оне анонимусе са репа тог каравана нећу ни да помињем. Камо среће да је све то фатаморгана, али није. Они су ту и све их је више. Што је најинтересантније покровитељ им је нико други до РТБ-ПГП.

Некада се ситно коло, до кола чуло све до Стамбола. Сада делије из Србије не морају више да играју своја кола да би их чуо овај некада царски град. Довољно је да уђу у било коју кафану и да уз звуке оријента тугују и лудују за својим Фатимама и Есмералдама, да у трансу чаше ломе и машу крвавим рукама. Све то им, поред осталих, омогућује и Радио телевизија Београд — ускоро Радио телевизија Србије.

С поштовањем вас поздрављам.

Милош ЂУРЂЕВ
Нови Сад

КАКО СЕ СТВАРАЈУ НЕПОДОБНИ ГРАЂАНИ

Општине у Србији још увек су комунистичке, устројене по кадровским листама некадашњих комитета који су касније распоређени по општинама, а код њих је одувек све почињало и завршавало са листама подобних и неподобних. Програмирали су само за препознавање и уништавање унут-

рашљег непријатеља свих боја, а на томе задатку се породицама неподобних баве општинске службе, школства, судства итд. па и војне евиденције, бар на то се књиже.

Што се тиче општинске службе војне евиденције, сасвим је довољно да уз регрута из неподобне породице пошаље у његову јединицу одговарајућу карактеристику ради одговарајућег третмана. Али општине које су морале да одржавају виши ниво савесног обављања дужности, или су имале мањи број таквих случајева, обично су за ту прилику прибављале и неку пресуду. А општина из које је мој син упућен у војску, имала је та оба услова у једној чињеници, да је насељена елитом друштва, од Дедиња па преко осталих атрактивних простора.

И тако је пред његов одлазак у армију склепана нека оптужница да је „... на основу налаза инспектора Лучића... неутврђеног дана... на неутврђеном граничном прелазу... уносио робу неутврђене номенклатуре... у намери да исту препродаје...“ итд.

Ту се десило да је неко рочиште одложено, не његовом кривицом, па је морао отићи у војску пре окончања судског спора, па је у његову јединицу послат неки „препис пресуде“ по којој му је изречена казна за кривично дело из чл. 371 у вези са чл. 380. То је прочитано пред стројем, како то иде, уз дато мишљење да би то могла бити крађа, чиме су против њега упућени и војници за све што нестане. Иначе тај члан се односи на „недозвољену трговину на неутврђеном месту“, како је то дословно стајало у правној пресуди која је касније донета, и наравно антидатирана као да је донета пре његовог одласка у војску.

Када је одслужио армију и дошао кући, они са северозапада су увелико дрибљали дилетанте из јужних авангардних редова, и нисмо знали да је међу првима за фронт. И када су дошли по њега дали смо се на спремање његових ствари, међутим, они нису могли чекати јер су имали још неке покупити за ноћи, па је мени остало да то ујутру однесем у општину. Тамо сам затекао и друге људе исте невоље који су стајали у ходнику ћутке, а учинило ми се да и дисање заустављају када би пролазили војни референти онако надмени у стилу господара живота и смрти.

Видело се да неки имају неке цедуљице, без сумње име и број телефона неке јаке везе, међутим ја такву цедуљицу нисам имао. Мени је понекад и успевало да нађем неку везу, уосталом систем веза је тада био прилично комерцијализован, али никако нисам могао провалити какав ме то податак прати из неке картотеке и да ли ме је неки „ауторитет“ тамо „означио“ да ми ту везу сви убрзо отказују. А причало се да су тада „поједине структуре“, што је могао бити синоним за утицајније везе, инкасирале добру суму девиза. Тада сам се сетио нечега, док сам боравио у неким земљама цивилизованог света, тамо сам видео да код њих граматички превод за везе гласи банде.

Ту је настала нека фрка када су у војној књижици мога сина видели да је он десетар. Један службеник из експедитуре је претрашено показивао повратницу из које се видело да је пратећа документација уредно достављена војној јединици. Нашли су и податак да

је старшина те јединице као одговорно лице, извесни капетан Симић, управо са те општине што је поједноставило ствар, моме сину су поништили тај податак о чину десетара а тај „несавесни“ официр је остављен за накнадни поступак. Само, тај поступак им је ипак измакао јер је убрзо затим јављено да је капетан Симић „настрадао“ негде у Славонији. У јединици је важио као стопроцентни војник, што је можда и утицало да измени став према моме сину, војнику који је у стању да издржи сваку тортуру без гласа. Када је некоме страдање судбина ваљда му чврстина постаје природа.

Када сам пронашао касарну „Маршал Тито“ и када су га послали на капију видео сам да је болестан. Имао је неко тровање и тешко повраћање, а сав је био у грашкама зноја. Момак из војне полиције који се одазивао на Водник Кантар, изашао је из стражарнице да би га малтретирао због изгледа, премда се он држао доста чврсто. Било је очигледно да полицајца поступа по упутству официра који је примио позив за посету. Некако сам се договорио са сином да оде на другу капију и тамо га сачекао. Није се пријављивао лекару јер је вероватно знао да то не би помогло. Приметио сам да су му дали прљаву кошуљу. Нисам га питао о таквим стварима јер све што је могао рећи личило би на притужбу, а то је нешто што од њега нисам могао чути ни када је био дете. Причало се да требају поћи за Словенију али нешто се десило да нису отишли.

Када се армија повукла из Словеније њих су послали кући. Том приликом су исплаћивали неку накнаду али њему нису, а рекли су му да то тражи од омладинске задруге, премда су знали да то не иде. Истина, он је преко омладинске задруге био нашао неки посао, али то радно место је покривено одмах по његовом одласку у резерву, и омладинска задруга више није имала ништа. Он је то радно место изгубио а друго се више није могло наћи, и једина шанса која му је преостала да пође тамо куда су отишли многи младићи који су представљали вишак Југословена, у иностранство, да тамо „привремено“ раде и остаре.

После тога су га поново позвали у резервни састав, а још после су позвали његову мајку, пошто нису веровали да он није ту, да је испрепадају како ће га осудити на 10 година а можда и стрељати. Уместо тога су јој могли рећи и да ће га послати у тампон зону, јер погубљење на овај или онај начин, своди се на исто, бар за погубљеног.

М. О.
Београд

НЕГОТИНСКА КРАЈИНА СЕ БУДИ

Ако је неком крају Југославије комунистичка владавина нанела зла, наредовања и општу пропаст, онда је то Неготинска Крајина на северо-истоку Србије. Овај крај пре рата у упоређењу са садашњим стањем, био врло напредан, богат и срећан. Навешћемо само неке примере.

Кроз Крајину преко Зајечара и Неготина

до Прахова саобраћале су дугачке композиције возова најмање по шест пута дневно у редовном саобраћају, возови су стајали на свим успутном станицама, које су биле уредне са чистим и топлим чекаоницама, опремљеним магацинима за робни промет тако да је то све скупа било на тадашњем нивоу железница у Зап. Европи.

Данас том пругом тандрче неколико пута на дан једна моторна локомотива са два, три разлупана путничка вагона. Многе станице су затворене, зграде су пропале, а ниво железничког саобраћаја на том делу уназађен је и спуштен на ниво жељезнице у најзабитијим крајевима Азије и Африке.

У краљевини Југославије школе у селима су биле уредне, добро опремљене и у њима су деца стицала врло темељито образовање. Данас су школе руиниране, дворишта неуредна, ограде порушене, а настава се одвија на веома неефикасан начин, јер су нам другови комунисти ову друштвену грану запоставили, гурнули је у „самоуправљање (читај хаос)“. Просветни кадар је слабо плаћен, већина предмета одишу комунистичком пропалом идеологијом, а тиме је образовање не само запостављено већ и уназађено.

Стара Југославија се није потрудила да у Крајини отвара комбинате и фабрике, већ је сељацима обезбедила поредак у коме су они онда достигли врхунац свога развоја који дуго неће бити досеђен. Приватна имовина је била светиња, њу је власт штитила и чувала и жандармеријом, тако да је владала једна правна сигурност и поверење грађана у власт. Комунисти су у најбогатијој ораници Крајине подигли фабрику хемикалија, највећу гробницу људи (којима ствара сумпорне гасове) и капитала, све у жељи да Кардељ створи пролетеријат ради остварења Марксове идеје о радничкој држави. Оно нешто напредка што данас има у Крајини створили су га индивидуални сељаци радом у иностранство, док Праховска фабрика минералних ђубрива, и с. киселине ствара огромне губитке.

Нажалост и остали социјалистички „СОУ-РИ и ОУРИ“ не стоје ништа боље. Народ Крајине је врло предузимљив и он врло добро зна да се само радом може обезбедити egzистенција, а не државним пензијама, социјалним давањима нити другим облицима милосрђа државе. Крајинци су увек налазили најбољи пут до прогреса.

И поред тога у тој истој Крајини на изборима су победу однели управо покрштени комунисти који су Крајину највише упропастили. Познаваоци прилика у Крајини покушавају да одгонетну тајну победе с.п.с, бивших комуниста.

Узрока за то има више. Навешћемо неке најважније:

Комунисти и друге прокомунистичке организације, на челу са борачким организацијама су у предизборном периоду ширили перфидну пропаганду, упозоравали гласаче да имају две могућности, и то: Бирати Милошевића и комунисте или четнике који ће поново клати народ. Народ се плашио, поучен досадашњом диктатуром комуниста, да онај ко гласа против њих добије етикету четништва и доживљава малтретирања, прогон и тортуру.

У крајевима одакле има радника у инос-

транству владајући људи су ширили дезинформације да ће опозиција, ако победи, повући све раднике из иностранства и упутити на њихово место своје пријатеље. Ова флоксула је заиста уплашила, многе поштене сељаке у Крајини. Комунисти у слепој борби за победу прекршили су и основна правила демократије те су уз позиве за гласање прихватили и пропагандни памфлет са сликом кандидата с.п.с, друга В. Јанковића. Један посебан облик психичког насиља над бирачима комунисти су спровели код старих, изнемоглих и неуких грађана. На сам дан гласања а и раније организовано су обилазили таква лица, и убођивали за кога морају да гласају. Хероји из борацке организације су предњачили у тим глупостима. То се у једној демократској земљи зове пол. тортуре. Грађани све јасније увиђају подвалу, али су рецидиви дугогодишње једностраначке диктатуре још увек видљиви и биће потребно још доста времена да се људи ослободе страха, да науче да мисле и да се опредељују слободно. Ако би се сада, поново одржали избори народ би друкчије гласао, а и опозиција би се, како кажу грађани, боље организовала.

Била је то победа комуниста остварена лажима и претњама комунистичког диктатора. Лаж су сејали, Политикина кућа и ТВ Београд са „Тројанском кобиланом“, Милом Штулом. Дотична је својим лажима допринела победи комуниста у Србији, а тиме и уведе хаос у нашој републици.

С. Милошевићу, младост Србије, заправо велики део наше републике захтева и моли да абдицираш. Београдом, и целом Србијом одјекује Ехо „Слобо одлази“ време је прегазило твоје идеале, ако си их уопште и имао. Србија жели мир. Ако ти је до рата, купи те се ти Шешел, Бабић и онај полицајац Мартић па ратујте са оном фаш. багром Туђманом, Шексом и Шпегелом.

Није време председниче за прогон и убијање Српске младежи. Бојим се да ће Мартић са Бабићем да учине нешто ужасно, њиховом политиком доћи ће до разлаза између Срба и Србијанаца. Где ће веће трагедије од тога! Какве глупости у Скупштини Србије само изговарају С.П.С. посланици, када је била тема о нашим Српским симболима (Химна-Грб-Застава). Наздравље им и донета одлука о већој партиципацији у здрављу! Како да се лечимо ми радници са 4000,00 динара, који један део прима у боновима? Шта да ураде сељаци који за одлазак до зд. домова морају да плате скупе аут. карте, а за своје производе предате задругама чекају на исплату месецима? Битно је да нас другови са ТВ Београд стално информичу о тешкој ситуацији у Словенији!

Зашто се у јавности не износе стварне чињенице о покушају мобилизације спроведене у селима Нег. крајине. Какав је одзив био? Шта су захтевали мобилисани грађани? Захваљујући тој мобилизацији наша села су опустела! Сва младост је побегла у свет, водећи са собом и своју тек рођену децу! Другови, доста нам је било Ваше комунистичко командовање, Напред Партизани. Омладина Србије жели ону стару Српску команду „Гишину“ замном браћо.

Дајте пример господо посланици владајуће С.П.С. странке, директори, председници и

сек. општина, бор. организацију, и сви Ви који сте искоришћавали овај режим. Доста су страдали радници, сељаци и њихова деца. За кога?

Са вером у бога, за Краља и отаџбину.

Корнелиј Милија,
Михајловић

РЕАГОВАЊА

Поводом текста „Црно око шаренца“

Уези Вашег чланка „ЦРНО ОКО ШАРЕНЦА“, објављеног у Вашем листу број 24 од 22 јула 91 год. шаљемо Вам копију писма упућеног Савезном тржишном инспектору, другу БОЖИДАРУ ИВЕТИЋУ (препоручено), у коме једна већа група колектива углавном интелектуалци, траже да изађе инспекција на лицу места и испита законитост трансформације предузећа.

До данас нико се није огласио. Изгледа да је контрола надлежних органа сасвим за тајила.

Тврдимо да неколико челних људи у ИНТЕРЕКСПОРТУ, као што су:

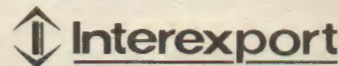
- 1) СЛОБОДАН ШАРЕНАЦ, генерални директор у Београду,
- 2) КОЉА ЉУБИЧИЋ, в. саветник ИНЕКСПЕТРОЛ БЕЧ,
- 3) ДРАГИША ЧОЛИЋ, директор, ИНЕКСПРОДУКТА у ЛОНДОНУ и
- 4) БРАНКО ПЕЈОВИЋ, директор ИНЕКС ЦИРИХА,

пљачкају Интерекспорт, а тиме и Републику Србију на очиглед целог колектива.

Поред тога подела варијабилног дела (односно тајне коверте), када би се разоткрило у јавности ко колико добија, јавност би сигурно била запрепашћена.

Молимо Вас да објавите ова два писма као додаток истинитости Вашем ранијем чланку и жељи да се неко од одговорних у Републици сети да пошаље инспекцију у наше предузеће.

ИНЕКС-ИНТЕРЕКСПОРТ
Спољна трговина
Чланови колектива.

PREDUZEĆE ZA MEĐUNARODNU TRGOVINU SA P.O.
Београд, Југославија

SEKTOR TEKSTIL I KOŽA
11000 Београд, Југославија, 27. Маја 69
Телефон: 620-055, 184-933
Телекс: 12442, 11240
Телефакс: 626-669

SAVEZNI TRŽIŠNI INSPEKTORAT

RAT

ul. Bulevar AVNOJ-a 104.
11070 NOVI BEOGRAD

Za druga BOŽIDARA IVETIĆA

Mesto Београд.

Datum 10.12.1990 godine.

Vaš znak _____

Naš znak 05

Predmet: Transformacija spoljno trgovinskog preduzeća "INTEREXPORT" Београд.

U vezi prednjeg molimo za Vašu intervenciju.

Naime, radi se o pretvaranju u mešovito preduzeće, kapitalom naših preduzeća u inostranstvu i to 51% bi kupili naša preduzeća u inostranstvu (kao što je Inex Frankfurt, Inex Beč, Inex Cirihi, Inexproduct London), 34% domaća firma i 15% inex banka.

Obzirom da su naša preduzeća u inostranstvu registrovana kao jugoslovenska i njihov kapital je jugoslovenski, kolektiv sumnja da je u pitanju samo obezbedjenje naših ljudi napolju i onih rukovodilaca koji uskoro idu.

Dossadašnje poslovanje naših preduzeća u inostranstvu, odvijalo se tako što su sva ta preduzeća po zakonu bila obavezna, da transferom unose svu dobit u našu zemlju. Prelaskom na mešovito preduzeće taj transfer se ukida, kao i naš Radnički savet.

Kolektiv Interexporta Београд, Вам се обраћа и мולי да Ваша служба изадје на лицу места и провери законитост наше трансформације.

INTEREXPORT-SPOLJNA TRGOVINA

KOLEKTIV

ul. 27 Marta broj 69. Београд

ЗА ЧИЈЕ ИДЕАЛЕ РАТУЈЕМО

Јављам се поводом најновијих догађаја на такозваном Дубровачком ратишту. Редован сам читалац вашег листа као и активни члан Српског покрета обнове од 19.08.1989. г. У резерву сам позван 17. септембра ове године, када сам се и јавио у касарну Сава Ковачевић у Требињу, рачунајући да идем да помогнем овом напаћеном Српском народу са најбољим намерама као и сви остали резервисти из Црне Горе и источне Херцеговине (САО Херцеговине). Међутим ни тада а ни сада није ми јасно у какву су нас политичку игру увукли ради остварења својих циљева, а без икаквог ратног циља. Све ово нам је постало јасно када су у јединицама око Дубровника почеле да се догађају разне ствари, као на пример окршај између два батаљона ЈНА у коме је било и људских жртава који наравно нису у јавности приказане као међусобне жртве, већ као жртве од стране МУП-а ЗХГ Хрватске. Затим случајно или намјерно слање војника по два километра у територију непријатеља, и њихово жртвовање без потребе после првог дана ратовања на такозваном Дубровачком ратишту када је на страни ЈНА било 12 жртава.

Слушали смо говор (надахнут) господина Божидара Вучуревића на њиховој комеморацији како говори да су ти војници погинули за неке идеале. Није ми ни сада јасно за какве идеале су могли да погину 4 Шиптара, 3 Муслимана и 5 Срба, а вјероватно није јасно ни господину Вучуревићу. Имао бих још много тога да пишем као на примјер о дезертерству војних официра, о свакодневним промјенама на челу батаљона, чета и разних других јединица али ми вријеме не дозвољава јер после ко зна ког примирја морамо припремити (опет) оружја за употребу. С поштовањем и молбом да ово писмо објавите у једном од наредних бројева вашег листа.

Веселин Шојић — Гацко

ОТВОРЕНО ПИСМО СРПСКОМ НАРОДУ

Браћо Срби! — прогледајмо, осветимо се, дођимо памети...

Комунисти су нас деценијама. пљачкали, лагали, испирали мозак и вршили душевни геноцид над нама. Нису бирали средства ни методе само да би остварили своје себичне циљеве. И данас када су променили име, да би избегли одговорност и преварени свој народ, настављају све по старом.

Користећи монопол над средствима информисања, нарочито ТВ, великом пропагандом, лажима и лукавством „обичан“ свет држе и даље у заблуди, ради остајања на власти, заштити привилегија и удобног живота.

Не базиру се на то што огроман број становништва у Србији живи на ивици егзистен-

ције. Многи гладују, нарочито „обични“ пензионери, којима је прошао радни век а не дочекаше тако обећану „светлу будућност“.

Србија је у економском хаосу, друштвеном расулу, увучена у рат без своје праве војске и свог старешинског кадра. Због издаје и неорганизованости, непотребно је изгинуло много наших младића, многе су породице остале и без сина јединца.

А поред оваквог стања један део нашег народа даље верује комунистима. Зашто им верује? Зато, што осим ТВ они с друге стране немају никакве информације, и о многим стварима и догађајима не нају праву истину. Систематском пропагандом ТВ је код њих формирала схватање да мрзе све оно што мрзе и комунисти, сада звани социјалисти, не знајући да тиме помажу баш оне који су нас довели до овог стања.

Тај део народа у суштини још не зна шта је то опозиција и њен значај за стварање демократије.

Слушао сам неке кад кажу: — Шта они траже неку демократију, што ће нам демократија, кад смо досад живели у миру. Да, драги народо, то су последице вишедеценијског испирања мозга. Људи су навикнути да не треба да се „мешају“ када се одлучује о њеној судбини, „има ко о том мисли“.

Тај народ је збуњен, свестан је стања у коме се нашао, тешко то подноси а истовремено за све то окривљује опозицију. Они још не разликују, бити на власти и критиковати власт.

То што су против Српског покрета обнове и г. Вука Драшковића само доказује колико су изманипулисани од стране владајуће партије.

Српски покрет обнове има најбољи програм и решење за српски народ. Тога су и комунисти свесни, зато су све предузели да би окаљали СПО и г. Вука.

Овај осиромашени народ, обузет бригама немајући могућност да чита, и не зна ко је Вук Драшковић.

Не зна, да је он велики српски писац, да је први писао о страдањима српског народа — о покољу, о јамама, о прогону, о... и да је због тога и сам био прогањан и шиканиран. Прогањали су га и они који су и сад на власти а сад се издају за велике Србе и спасиоце српства.

Део народа, који из заблуде и незнања напада г. Вука, не схвата да он нема никакву власт, већ само могућност да повремено јавно изнесе своје мисли и ставове, о стварима и проблемима о којима и сами говоре. Није Вук доносио, законе, прописе, одлуке... али владајућа партија да би оправдала себе, ТВ (и осталом) пропагандом сву кривицу баца на Вука и опозицију (углавном СПО).

Иако су све предлоге и идеје СПО-а и г. Вука јавно осуђивали сад се не либе да их присвоје и приказују као своје. И сад као с поносом „откривају“ неке ствари о којима је он давно говорио, а о неким писао има више од 10 година.

Кад се јавност „засити“ те личности, убације се друга и све тако. Кукају на пропаганду хрватске ТВ, а сличним се методама служе према својој опозицији.

Зато, српски народо отрезни се! Не наседај на јевтине штосове као што су „фашизам

и комунизам су нам нанели највише зла“. Као да сада не владају комунисти и као да они нису били део тог комунизма. И данас су сви комунистички покрети, под њиховим окриљем. Или, ми видимо антибиروقратску револуцију, а никад већа бирократија није била него данас.

Кад су видели да им време и чињенице све више разоткривају предизборна лажна обећања, а сетимо се и Зајма за Србију, онда су прешли и на улагивање.

Одједном су постали побожни, и призивајући свештенство желе да се приближе народу. Учествују на парастосу краљу Петру, као жале га, али не дозвољавају повратак његовим потомцима и не дају им имовину. Позивају се на државност Србије из 1918. г. а не прихватају њене државне симболе.

Гледам неке њихове челнике како сад љубе попу у руку, а стиче се утисак да би га и у дупе пољубили само да остану на власти.

Често говоре: „народ зна коме ће дати поверење, народ се не да преварити“. Тачно је тако, само кад народ зна истину. Због тога они и не дозвољавају слободну ТВ или бар један канал, где би се чула и друга мишљења.

Зато драга браћо, осветимо се, размислимо, ослободимо се заблуда, упоредимо чињенице, разаберимо истину од лажи, не будимо жртве неких идеологија и нечијих личних амбиција.

После рата Срби у Југославији су највише страдали, било силом или подвалом прихватили су тај комунизам.

Зато, не наседајмо на познате методе максималних комуниста, који су усавршили метод замајавања сопственог народа, зарад својих личних интереса.

Да су пропаганду утрошени на рушењу опозиције, употребили, да свет сазна истину о Србији, не би смо били тако изоловани и омражени у свету.

Прогледајмо српски народо, зарад Србије и наше будућности.

Милорад Марјановић
Ужице

ГДЕ ЈЕ ГРАНИЦА ИЗДРЖЉИВОСТИ

Ваш лист редовно читам и он је на овим нашим просторима једина боца са кисеоником која је преко потребна овом нашем народу да се не би угушио од смрада од хемијских и разних других отрова са великом видљивошћу црвене боје која се на разним местима већ разредила али је још увек доста концентрисана и присутна једино код нас.

Требаће још много воде да протекне и на жалост и оне мутне од крви да наш народ већ једном схвати „ко коси а ко воду носи“ ко је добар а ко лош, ко је издајник а ко патриота, ко неуморно и без иоле стида манипулише и лаже овај народ, а ко из свег срца и из дубине своје душе хоће истом народу да отвори замагљене очи и да га доведе на прави пут истине и демократског живљења.

Да не пишем јер је то већ свима познато и сви већ добро знају (сем оних који то неће или не желе) како су прошли наши „демок-

ратски избори" и шта се све дешавало 9. марта 1991. год. али и после свега остала је у ваздуху да лебди црвена ала која је као кулминацију свега направила и један рат и наставила да гута све од реда али опет највише праве демократе тј. њихове непријатеље.

Па шта још треба овом српском народу? Толико су га до сада „усрећили“ са свих страна да им је остао једино фронт као релаксација и разбијање монотоније.

Питам се до када ће се лажи и неистине више вредновати него праве и искрене речи које су изречене од правих људи а нарочито од господина Вука Драшковића. Питам се колико тај наш народ треба да буде гладан, бедан и јадан да би схватио већ једном ко га је до тога довео?

Колико српске крви треба да се пролије да би се схватило да што је више те крви фотеље одређених „усрећитеља“ су сигурније и удобније.

До које границе издржљивости је наш СР-БИН спреман да се одржи у овој црвеној олуји која носи све пред собом остављајући само подобне и истомишљенике да преживе.

Ово писмо вам пишем из Швајцарске где у последње време дувају ветрови намастри, који прете да нас одувају и са ових простора, захваљујући нашим „брижним очевима нације“. И опет је један народ изложен свему и свачему а то се односи на нас СРБЕ иако нисмо били у могућности да гласамо на прошлим изборима тј. било је забрањено изнети своје мишљење на папиру који је штампала наша црвена олигархија јер све што је преко границе то је против њих.

С дубоким поштовањем

Ваши Зоран из Швајцарске

ВАШИ ЦИЉЕВИ СУ И МОЈИ

Пријатно се осећам у друштву својих истомишљеника, тако да сваки број „Српске речи“ једва дочекам, нестрпљиво прелистам, а затим се задубим у читање. Насмијете ме, забринете, па и наљутите, како када. Са задовољством пратим све што о актуелним темама пишу ваши стални и повременни сарадници и углавном се са свим слажем.

На жалост, рат бесни, наша јадна Србија се све више заглибљује у неповратне, мрачне дубине, а СГО замрзава рад странке. У реду, ја могу да прихватим објашњење Председништва СГО, и с њим се чак делимично и слажем, али мучи ме црв сумње. Зар не би, можда, било боље да сложено дигнемо глас против режима србијанских комуниста, да се побунимо против рата, убијања и разарања? Нека Еврпа и свет виде и чују да у Србији и Југославији има хуманијих, напреднијих појава од ЈНА, Милошевића, ХДЗ-а, а те су: СГО, Вук Драшковић, глас разума, жеље за истинском демократијом.

Још нешто. Највећи интерес српског народа јесте да Срби не гину. Сви други интереси, наспрам овога падају у воду. Што ће нама све проблематичне територије, паре, војска,

демократија ако сви улудо изгинемо у овом рату без смисла?

Крајње је време да прекинемо са СРЕМСКИМ ФРОНТОВИМА, ЈАМАМА И КОЧЕВСКИМ ШУМАМА.

Одазваћу се сваком позиву на демонстрације које упуту СГО.

Ваши циљеви су и моји, срдечно

В. В. Бачко Паланка

МАСКЕНБАЛ У СРЕМУ

Јосип Броз је имао развијено чуло за организовање тренутака слатког живота. Ловне сеансе су га оптуживале да је дивљач уништавана на бездушан начин у небројеним примерцима несретних животиња, птица, везаних медведа, изведених ошамућених муфлона, недељама изглађиваних риба и које чега другог. Није само Броз уживао у луткарским сеансама лова. Правила му је друштво камарила дугогодишњих пратилаца из земље и иностранства. Међу њима су били Моша Пијаде, Стамболић, Чаушеску, Доланц и да не набрајамо ко све јесте више или мање био тамо. Чаушеску је био мајстор ловачких задовољства и необично је био цењен од стране Доланца. И сада нова црвена буржоазија иде у лов у Карађорђево, Моровић, Делиблатску пешчару па тамо улови по неког зеца, фазана или лисицу. Можда о новим ловцима има снимљеног материјала. О старој ловачкој гарди је снимљено доста материјала. По нека сцена је таква да се човеку гади. Ловци су имали арсенале пушака, последње модне креације ловачких униформи, јахаћих одела, китњастих шешира.

У ово време рата не могу вам помоћи никакви спазмолитици нити антимиетици да нам се не преврне утроба од гађења над раскомаданим лешевима и маскираним господином Шешел(оским).

Глава велика, гројник мало опуштен, шлем мали као дечији нокширичић на тој великој глави, лице некако црвенкасто, уста изговарају познато оно „в“ уместо „р“. Помози нам Боже, какав је то маскенбал. Нит је лов, нити је време за лов, људи, рат је а не маскенбал. Позната пуцаљка уз на грудима (без замерке ако не познајем најбоље марке машингевера), маскирно одело, корача човек затурен мало уназад, раскреченог става, дугим кораком као да је мало пре сјахао са коња. Господин Шешел(оски) је дошао ту код Вуковара вероватно да убије неког хрватског гардисту. Баш онако како су то Броз и Чаушеску радили са сиротим животињама. Можда да припуца на неког везаног заробљеног противника као на везаног медведа. Своју крволочност и фашистички облик освајања власти Шешел(оски) нам је показао у време када је своју интелектуалну снагу доказивао безлоб палицом по леђима политички неусаглашен саговорника. Тада нисмо могли да поверујемо, били смо искрено наивни. Тај господин, тако назови, је прави крволук. Народни посланик долази на ратиште да попије своју чашу крви. Јадна нам мајка, Србија, какве све законе и праксу треба да доживимо из ове скупштине. Ако је господин искре-

ни борац остао би на бојишту уз хркање после излета на чистом ваздуху, у исто време док се несретници на ратиштима мрзну и гладују. Самозадовољство после маскенбала чућемо и видети врло брзо на екранима, у штампи, на улици. Шепурење ће се очитовати баш онако на Брозовски начин. Ако можда буде неко прословио примедбу вероватно ће тог тренутка прогутати песницу разјареног ловца на људске скалпове са ратишта у хрватским шумама.

Господин Шешел(овски) мора схватити да су маске давно пале и да је свима јасно да црвени „војвода“ служи председнику републике као дворско чудо да по хладном времену обиђе бојиште с тим да се не сме задржати дуже од вечери. Знамо да господин није баш тако безначајна личности да има озбиљније задатке. Сутра ће бити мобилизација. Поверљива улога Шешел(оског) ће бити да по хитном поступку стреља дезертере који то и неће бити, довољно је да буду симпатизери неког међу несимпатичног дела опозиције. Гледај СРБИЈО у каквој ћеш крви сада пливати, јер маскенбал није наиван. Историјске тренутке су наивни превидели. Наивних више нема.

Виктор Крикчић
Београд

Отворено писмо:
Патријарху Павлу, Српској
Патријаршији, свом српском
свештенству и свим Србима.

ГДЕ ЈЕ БОГ А ГДЕ ЧОВЕК

У понедељак четвртог новембра у борбама у Карловцу за ослобођење касарне „Логориште“ борити се храбро, пао је мој унук Виктор Јелић из Смедеревске Паланке са још својих пет храбрих другова.

Војни рок још није одслужено, био је седам месеци у армији. Имао је тек деветнаесту годину. Премештен је из Штита — Македонија, право на карловачки фронт, а ми нисмо знали где се налази читавих месец дана. Када је успео да нам пошаље неколико речи да је жив и здрав као и где се налази, молили смо Бога ноћ и дан да му сачува млади живот. После неколико дана дознали смо за његову смрт.

Мислим да није потребно да пишем о нашем очају, болу, несрећи и патњи. Свако ко је чуо на нашу трагедију дошао је да изјави саучешће или су слали телеграме. Сахрана је обављена 9. новембра ове године. Војне власти су оставиле родитељима избор: да ли ће се сахранити са војним почастима или верским. Они су желели и са једним и са другим. Међутим паланачки свештеници су одбили да изврше опело зато што Виктор није крштен у цркви. Нико од њих није дошао да изјави саучешће породици, већ су испред цркве послали једног свештеника са саопштењем шта су одлучили.

Узгред, тај свештеник Викторовом оцу редовно долази у кућу да свети водицу и сече

колач. Крстио му је најмлађе дете. Нису по-мogle никакве молбе, предлагали смо да га посмртно крсти, знајући из новина и са теле-визије да сада црква врши опела и на стра-тиштима и јамама и војницима не питајући да-ли је неко крштен или није. На крају је грубо мом сину рекао: „Нико вам није крив што сте били комунисти“.

Напомињем: да са очеве стране још од чукун деде нико није био комуниста ни у пар-тији. Колико знам тако је и са мајчине стране. Питам ја сада Вас: Где је ту Бог а где човек, где је вера а где политика, где је божија ми-лост, где је опроштај, где је љубав а где мржња. Зашто и чијом вољом није опеван гроб мог унука Виктора, који стицајем неких ондашњих околности није крштен у цркви. За-што на његовом гробу стоји крст који није по-свећен? Да ли је Бог прихватио његову без-грешну душу или је одбацио као што су то учинили свештеници у Паланци? Како гину на-ша деца на ратишту бранећи отаџбину, бране-ћи те исте цркве а црква их одбацује зато што нису крштени. Одговорите ми да ли постоји Бог и да ли би се он овако понео. Реците нам где да тражимо бар мало утехе?

Викторови баба Љубица и дедан Вита Милошевић

ЉУДЕ УБИЈАЈУ ЗАР НЕ?

Слободане Милошевићу, обраћам се Те-би, јер ти у свијету изиграваш председ-ника свих Срба. Нећу да у твоје име од-говара ни пулен Кошутић, Караџић, Зелено-вић, тражим твој одговор. Ко је теби дао ле-гитимитет да убијаш нашу дјецу, ко ти даде право да нас називаш лудацима, ко ти даде право да уништиш све што се зове српско?

Живим у Босни, јер сам рођена у Босни, нисам из Србије, али сам Српкиња. Не бојим се ја муслимана, али се бојим твојих вјерних поданика. Ко год у овој земљи није Србин, по вашим мјерилима треба да погине, убије се или ћете га ви убити. Објашњаваш људима из Европе да Србија није у рату, а ти потписујеш мир са Туђманом. Па ко је у рату? Срби су постали омражен народ свуда у свијету јер има тебе за председника. Гине младост Ср-бије, младост Срба у Книну, младост из Црне Горе, јер је и Момо и Мило жељан власти. Ги-ну срби у Босни, јер може да их мобилизира један Вучуревић у ЈНА, и ко се не одазове биће убијен од Србина, коме си ти обећао власт.

ЉУДЕ ТРЕБА УБИЈАТИ. ЗАР НЕ? Сваки Србин који поштује крсну славу, своје име не-ће убијати свога брата, а ТИ СЛОБОДАНЕ ПРЕКО СВОЈИХ ЛУДИХ ПУЛЕНА УБИЈАШ. Кажњавате по савезном пропису младиће од 18 година, што се боје смрти, шаљете их у гроб по савезним прописима и прописима ге-нерала Кадифевића, а то исто НЕ СМИЈЕТЕ тражити ни за Словенце, Хрвате, Македонце и Муслимане. Бојите се због бједних положа-ја, бојите се свих паметних људи, јер сте ог-резли у крви. Нешто слабо чујем, да се обра-ћаш свом народу, ЈЕР ЊЕГА НИКО НЕ СМИ-ЈЕ ДА БИЈЕ СЕМ ТЕБЕ И УСТАША ПО

ХРВАТСКОЈ. Ти си дао сагласност за страда-ње свих нас Срба, ти си подијелио Босну, Ти си нам свијелу угасио. Твоји посланици своје портрете стављају у наше цркве са свецима, твој најлуђи посланик Војислав Шешел, ко-ље својим поганим језиком све нас, јер си му ТИ ТО НАРЕДИО. Убили сте сваког ко није „ВЕЛИКИ СРБИН“, по твојим мјерилима, ако не на ратишту, узео си му хљеб испред дјеце. КОЛИКО ИМАШ ИЗБЈЕГЛИЦА У СВОЈОЈ ВИ-ЛИ, КОЛИКО СИ ПОСЛАО ПОМОЋИ РАСТУ-РЕНИМ ПОРОДИЦАМА, ГДЈЕ ТИ ЈЕ СИН, ЋЕРКА И СУПРУГА? Знаш да Ти син пуца по Пожаревцу, знам да Караџићев син, исто пу-ца, али не у Госпићу, Глини или Пакрацу, пуца по Сарајеву, као и његов отац. Чланове било које опозиционе партије сем СДС или Шеше-љове, треба уклонити, јер нису за рат нису да убијају младост. СТИДИ СЕ СЛОБОДАНЕ МИЛОШЕВИЋУ, стиди се Вукових књига, сти-ди се свих наших јама, које ти сада поново копаш. НЕ ДАМ ТИ НИ СВОЈЕ НАПУШТЕНО МАЧЕ, а о дјеци не желим да говорим.

Стана Панић — Сарајево
П. С. Ово писмо послала сам редакцији „По-литике“, „Експрес политике“ кабинету Слобо-дана Милошевића, Скупштини Србије, само знам да нико неће објавити текст, ове муке. Ако негдје прочитате одговор, пошто не чи-там та издања, дио објавите у вашој „Српској речи“.
Хвала на разумијевању, и сва вас добра сре-ћа пратила

Стана Панић — Сарајево

ЧИЈЕ СУ ТВОЈЕ ИДЕЈЕ?

Председниче
Судећи по честим изменама твојих ста-вова у односу према начину решавања текуће ратне кризе не би било изненађење да оваква Народна скупштина донесе закон по коме се има спољна политика водити, усме-равати и мењати зависно од датог распо-ложења Председника и временске дистанце на исте прелогод од стране опозиције.

Подсетићу те само на најновије прескака-ње из једног у други ров. Пре непуних месец дана ти и твоји „опозиционари“ поплувасте предлог умереног дела интелектуалаца и оз-биљније опозиције да на делове Југославије у Хрватску буду позване снаге УН. Говорили сте тада да би то било страно мешање и сл. а људи у унутрашњости теби наклоњени су подржавајући те били спремни да се бију са Ен-глезима, Французима... Сад, кроз уста тих ис-тих људи позвасте те стране трупе а кортеши задужени за унутрашњост сложено климнуше главама и почеше да нас убеђују како само снаге УН могу да нас спасу.

Сетите се, даље, колико сте, ти и твој пер-сонал: (Јовић 1. и 2. Шкундрић, М. Марковић, Бакочевић, Шешел, Швабић итд.) жестоко, на нож, а богами и уз помоћ аутоматског оружја, из заседе, подмукло дочекали по-штен и једино исправан предлог СПО-а да се формира Српска војска, тада на несрећу

овог народа нисте ни покушали да схватите важност овог предлога, било вам је важније то што долази из дела опозиције који једини може да те угрози, био си обавезан по тради-цији да га одбациш. Сада месец-два дана по-сле тога кад се опозиција мало примирила под претњом физичког уништења ти излазиш са истом идејом. Не би било ништа лоше ни у томе да се не суочавамо са рецидивом, мис-лили смо, прошлости: Наиме, Срби су поред својих прослављених хероја и националних бораца допустили да му маршал буде нека-кав белосветски хошштаплер са чином аус-троугарског каплара, сада поред скупо пла-ћених генерала, пуковника и способних бора-ца изниклих у шестомесечном рату допушта-мо да нам српску војску формира — капетан.

Не чудим се апостатима који су то постали ради некакве своје користи, параде, катедре од Хоргоша до Приштине, не чудим се ни кортежима твојег персонала јер од једног Бакочевића није ни могло да буде друго до агитатор кад једино то и зна да чини. Чудим се да ти немаш визију могућег развоја дога-ђаја ни онолико колико путује авион од Хага до Београда, да не говоримо о томе да сан-кције, ембарго, прекиди односа сваке врсте воде пауперизацији укупног становништва и не само материјалној. Чудим се да не увидаш могућу корелацију идеја и намера између оз-биљне опозиције и тебе и Твојег персонала, То што Ти имаш за циљ рат до коначне побе-де максимално користећи политички кредит за завођење једног и застрашивање другог дела бирача не значи да је то и једини и једи-но исправан пут. Бављење супозицијом у овим, по обичан народ, тешким данима прети да твој политички кредибилитет доведе у пи-тање а онолико ко је под стецајем или пропада или иде под принудну управу.

На крају као „твоја“ идеја јавља се и дав-нашњи предлог опозиције да се формира концентрациона или влада националног спа-са. Колико је закаснала таква одлука и може ли се у садашњем степену политичке подеље-ности у Србији нешто озбиљније учинити оста-је да се види. Подсетићу само на једну на-родну „Не крпи се брод који тоне“ Како ства-ри теку такву владу не би формирао њен ман-датор, актуелни председник владе већ њен политички комесар знаменити потпредседник а према већ унапред формираном степену подобности: моралне, патриотске, родољуби-ве, ратнички расположене... Интелектуалци антиратно опредељени ма како добри дипло-мати били или стручњаци у својим областима у његовој Влади неће имати места. Председ-ниче, побогу, да ли ти је демократија и дипло-матија толико страна јер се плашиш да би ти харизма била затамњена?! Па зар не уоча-ваш да ти харизму више и немаш, народ се сад плаши мера, законске одмазде, пресије, он те више не воли! А Европа, а свет? Они су одавно рекли да им још један Тито није по-требан. Не пролази иста превара двапут. Они то знају ми знајемо.

Мирислав Богдановић
Београд
Вањички пут 50 а/1

„СРПСКА РЕЧ“ ЕКСКЛУЗИВНО

ВИДЕО КАСЕТА: КРАЉ АЛЕКСАНДАР II КАРАЂОРЂЕВИЋ У СРБИЈИ

1. Цена касете у трајању од 120 минута је 500,00 динара.
2. Видео касета СПО у Грчкој и Великој Британији — 500,00 дин.
3. Аудио касета са песмама Српског покрета обнове по цени од 150,00 дин.

На касети су песме:

Страна „А“

- ХИМНА СПО
- ПЕСМА ВУКУ
- ВЕЛИКА СРБИЈА
- ПЕСМА КОСОВСКИХ ЈУНАКА

Страна „Б“

- БОЖЕ ПРАВДЕ
- ОЈ, СРБИЈО МИЛА МАТИ
- ЗОВИ САМО ЗОВИ
- ТРГ СЛОБОДЕ

Касете можете поручити на телефоне: 620-891, 628-242, уплатом на жиро рачун: 60801-603-27562, динарски са трошковима поштарине, и на девизни рачун за уплате из иностранства:

60811-620-128-25731-74956-33, или наруџбеницом на адресу „СРПСКА РЕЧ“ БЕОГРАД, Бранкова 13-15 I улаз VI спрат.

НАРУЏБЕНИЦА

НАРУЧУЈЕМ:

1. ВИДЕО КАСЕТУ
КРАЉ АЛЕКСАНДАР II КАРАЂОРЂЕВИЋ У СРБИЈИ ком. _____
2. ВИДЕО КАСЕТУ СПО У ГРЧКОЈ И ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ ком. _____
3. АУДИО КАСЕТУ СА ПЕСМАМА СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ ком. _____

(име и презиме)

дреса и поштански број)

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЧИЧА“ ОГЛАШАВА ПРОДАЈУ КЊИГА

1. ДОКУМЕНТИ ХУВЕРОВОГ ИНСТИТУТА:
РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК: СЛУЧАЈ БЕНЕРАЛА ДРАЖЕ МИХАЈЛОВИЋА, страна 500, ћирилица, цена 260 динара.
  2. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ:
ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА,
страна 230, ћирилица, цена 180 динара.
  3. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ:
СЕЂАЊЕ ИЗ РАТА
страна 230, ћирилица, цена 180 динара.
- СВЕ ТРИ КЊИГЕ СУ ИЛУСТРОВАНЕ ФОТОГРАФИЈАМА ИЗ ДОБА РАТА.

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Издавачко предузеће „ЧИЧА“ 11000 Београд
Сретена Младеновића 1/5 Тел. 011/620-891, 628-242
Поручујем књиге

под редним бројевима _____

за укупно динара _____

(презиме, име оца и име) _____ (занимање) _____

(број поште) _____ (седиште поште) _____

(улица) _____ (број) _____

НАПОМЕНА: књиге се могу поручити и преко напред датих бројева телефона.

ИЗУЗЕТНО ВРЕДНЕ КЊИГЕ — ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања редакција „Српске речи“ обавештава читаоце комплетом бројева. Комплет или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број 60801-603-27562 СДК Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633 Кредитна банка Београд

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ од бр. 1. до бр. 25
Напишите који број наручујете.

(име и презиме)

(улица и број)

(место и поштански број)

Данас нам је више него икад разумљивији глас ратника губитника, а моралних победника. Зато, развејани на све четири стране света, Дразини саборци и присталице сведоче о свим важнијим догађајима наше ратне драме. Без тих сведочења тешко се може разумети наш поратни удес и наша садашња ратна агонија.

„Ја рекох и сјасих душу своју” - речи су средњовековног мудраца.

У „Равногорској историји” о Дражи и четницима пишу: Слободан Јовановић, епископ Николај Велимировић, др Милан Гавриловић, др Живко Топаловић, др Милан Шијачки, Адам Прибићевић, Радоје и Живан Кнежевић, те Војислав Пантелић, Звонимир Вучковић, Никола Бојовић, Милан Бандовић, Павле Мешковић, Александар Милошевић и многи други.

Почетак трећег српског устанка, први сукоб са партизанима, крагујевачка трагедија, Башки конгрес, борбе са Немцима и усташама, босанска голгота, распореди и састав јединица, партизанска зверства... то су само неке од тема обрађених у овој књизи.

У „Равногорској историји” проверите све оне „невероватне приче” о комунистичкој стратегији и пракси из времена другог светског рата на тлу Југославије. Проверите шта сами Немци говоре о генералу Дражи Михаиловићу.

Читајте најпотресније странице о страдању српског народа, али и странице о његовој херојској прошлости у другом светском рату.

Осим немачких и усташких злочина „Равногорска историја” доноси опис монструозних убистава недужног станов

ништва од стране Титових „прослављених генерала”. Шта су све у рату чинили Моша Пијаде, Коча Поповић, Милован Билас, Владимир Велебит, Сава Ковачевић...?

„Равногорска историја” излази на мегдан истине против свих томова и сабраних дела режимске фабрике лажи.

Равногорска историја !

ОВО ЈЕ КЊИГА
КОЈА ЈЕ
ПОЛА ЈЕ
ЧЕКАЛА НА
ОБЈАВЉИВАЊЕ

РАВНОГОРСКА ИСТОРИЈА

РАВНОГОРСКА
ИСТОРИЈА
1941-1946.

УСЛОВИ КУПОВИНЕ ПРЕТПЛАТОМ

Књига излази из штампе у првој половини фебруара '92.

Тврди повез 600 страна, 120 фотографија, 80 докумената, формат 24x30 цм.

ЦЕНА 1.600 дин, поштарина плаћена.

ПО ИЗЛАСКУ ИЗ ШТАМПЕ ЦЕНА ЋЕ БИТИ ЗНАТНО ВЕЋА.

НАРУЦБЕНИЦА - СРПСКА РГЧ

Неопозиво наручујем књигу „РАВНОГОРСКА ИСТОРИЈА” по цени од 1.600 дин.

Име .....
Презиме .....
Адреса .....
Поштански број .....
Пошта .....
Датум .....
Потпис .....

Издавач

ИКП „ЕВРО” БЕОГРАД
Београдска б/III

Тел: 011/444-12-12,
444-13-83, 444-09-76

Факс: 011/444-59-26

нови производ
Врање

Имајте при руци формулу

Да се лакше прикључите онима који имају свој стил — понудите им своју цигарету ... **FORMULA**

Биће задовољни, јер **FORMULA** поседује све квалитете отмене цигарете.

СПО КОМЕРЦ- -Агенција за маркетинг,

Објављује снижење цена својих производа и то:

1. Мајице са знаком СПО **цена 100 дин.**
2. Мајице са ликом Драже Михаиловића-Чиче: **цена 100 дин.**
3. Мајице са ликом Вука Драшковића: **цена 120 дин.**
4. Постери — са ликом Вука Драшковића: **цена 80 дин.**
— са ликом Драже Михаиловића-Чиче: **цена 80 дин.**
5. Налепнице: **цена 40 дин.**
6. Заставице са српском тробојком (за кола): **цена 50 дин.**
7. Оловке: **цена 40 дин.**
8. Упаљачи: **цена 40 дин.**
9. СРПСКЕ ЗАСТАВЕ — Димензија 50x35: **цена 300 дин.**
— Димензија 80x50: **цена 500 дин.**
— Димензија 200x100: **цена 1100 дин.**
10. ЗАСТАВЕ СПО — Димензије 50x35: **цена 250 дин.**
— Димензије 80x50: **цена 450 дин.**
— Димензије 140x80: **Цена 750 дин.**
11. КОКАРДЕ — велике **100 дин.**
— мале **70 дин.**
12. ПОЗЛАЂЕНЕ КОКАРДЕ — велике **200 дин.**
— мале **120 дин.**

СПО КОМЕРЦ-ЕКСКЛУЗИВНО!

ВИЈЕНАЦ СРПСТВА — први пут аутентични текстови наших песама на аудио касети по **цени од 170 дин.**

- Насред горе Романије четнички се барјак вије
- На Авали покрај Београда, окупља се Краља Петра гарда
- Песма краљу Петру Другом
- Олтар Равне Горе
- Велика Србија
- Иде војска од Никшића
- Равном Гором цветало цвијеће
- Песма светој Србији
- Песма Книнској крајини

ИСТИНА О МОМЕ ЖИВОТУ — Аутобиографија Ђорђа Карађорђевића, старијег сина краља Петра Првог. На 500 страница Ђорђе Карађорђевић пише о свом детињству на двору црногорског краља Николе, о животу на двору свога оца краља Петра Првог, о разлозима своје абдикације, као и о животу у затвореништву.

Књига је штампана у тврдом повезу, златотиском и са грбом Карађорђевића на насловној страни.

Цена: 400 дин.

СРБЉАК — Песме Србима Светитељима, на аудио касети, у извођењу Павла Аксентијевића, по **цени од 200 дин.**

Цене свих производа за веће количине су и до 50% ниже, а за општинске одборе СПО-а и до 70%.

Предмети се могу поручити наруџбеницом на адресу: СПО Комерц, П.Ф.132, 11030 БЕОГРАД или на телефон 559-588, нон-стоп.
ПОРУЏБЕНИЦА

Неопозиво наручујем ком. _____

предмета под називом _____

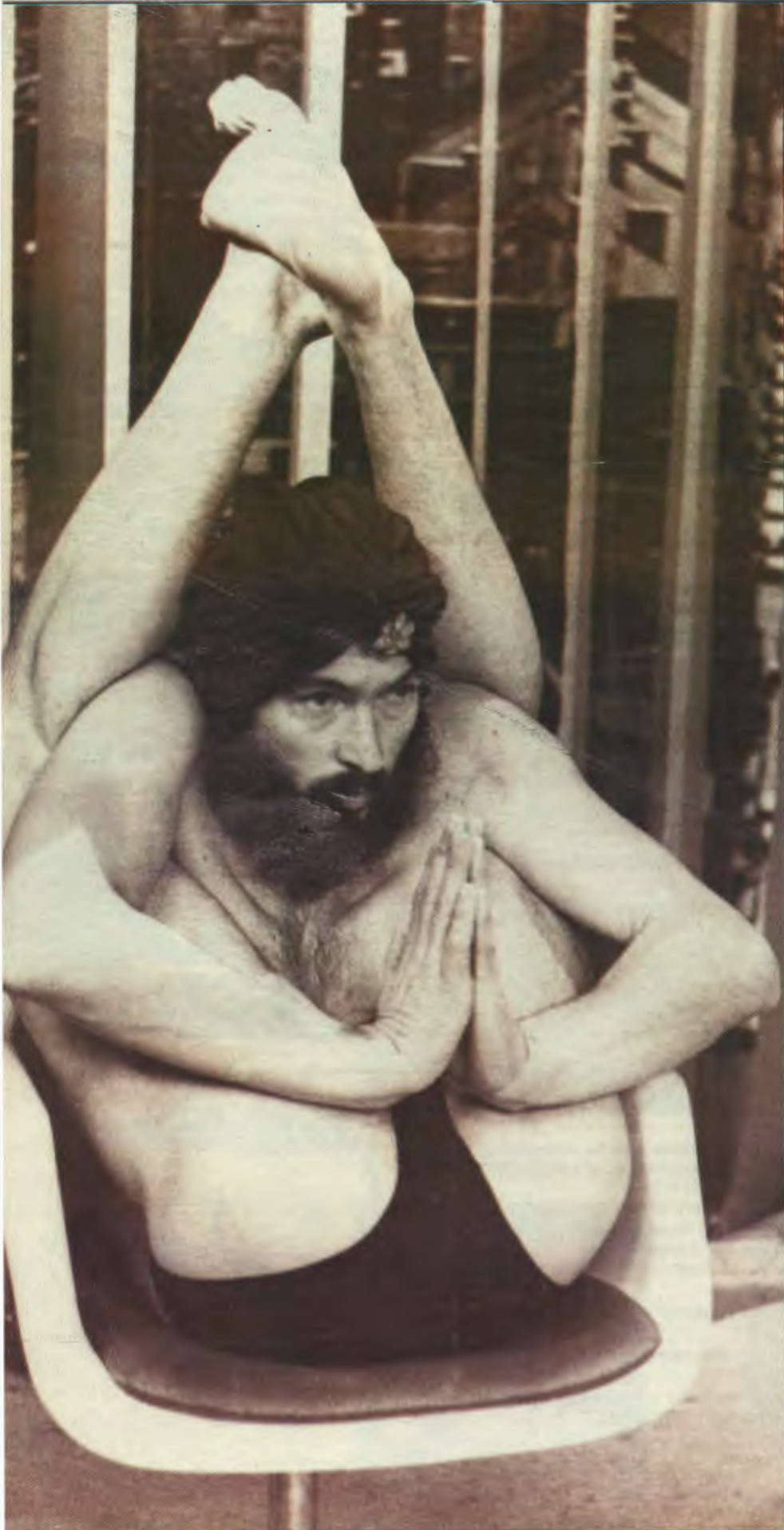
Наручене предмете и трошкове поштарине, платићу поштару ПОУЗЕЋЕМ,

име и презиме _____

адреса _____

НАГРАДНА ИГРА

Поводом предстојећег празника, 29. новембра, Дана Републике, одлучили смо да за награде „Српске речи“ конкуришу Сви — и они који поводе и они који не поводе. То је само мали део отплате великог дуга наших народа и народности према Јајцу, АВНОЈУ, братству и јединству, једнакости, миру и благостању. Међутим, ви ипак треба нешто да урадите. Треба да погодите о којем бирократи на слици се ради. Јесте анониман, али је, заправо, веома моћан. Дакле, то је:

1. Саветник председника Милошевића на преговорима у Хагу
2. „Плави шлем“ како га замислио Бранко Костић
3. Генерал Трифуновић који тражи опроштај због предаје тенкова у Вараждину.
4. Драгутин Зеленовић пред потписивање уговора о увозу нафте
5. Дача Марковић кад је био мали
6. Александар Бакочевић у тренуцима слабости

Као што рекосмо, за награде (10.000 динара, шестомесечну претплату за „Српску реч“ и монографију „9. март“) конкуришу Сви, без обзира шта заокруже.

**БИРОКРАТА НА СЛИЦИ ЈЕ
ПОД РЕДНИМ БРОЈЕМ**

Купон са заокруженим одговором треба послати до 28. новембра на познату адресу: СРПСКА РЕЧ, Бранкова 13—15, 11000 Београд (за награду и гру).

НАГРАДЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Иако је задатак био тежак, одмах сте препознали двојицу љубитеља српског народа, српских територија, српске историје и српских метака: то су Хелмут Кол и Ханс Дитрих Геншер! Кол и Геншер донели су 10.000 динара (250 ДЕМ) СИНИШИ ПОЗАНОВСКИ, Соње Маринковић 23, 23252 БОКА (Банат)

Шестомесечну претплату на „Српску реч“ донели су МАРИЦА СТОЈАНОВИЋ, Моше Пијаде 5-И/7, 17510 ВПЛАДИЧИН ХАН.

Монографију „9. март“ добила је АНА МИПЕТИЋ, Таковска 76, 32300 ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ЧЕСТИТАМО ДОБИТНИЦИМА!